BORIS VASILIEV

pe-aici e liniște în zori

BORIS VASILIEV

Pe-aici e liniște în zori

BORIS VASILIEV

Pe-aici e liniște în zori

În românește de NINA GAFIȚA

Editura Univers
București • 1976

Coperta de *Alma Rusescu*

Борис Васильев
А ЗОРИ ЗДЕСЬ ТИХИЕ...
Советский писатель
Москва 1971

Pe-aici e linişte în zori

1

La cantonul 17 scăpaseră neatinse douăsprezece gospodării, remiza pompierilor și magazia de mărfuri, o construcție scundă și lungă, din bolovani enormi, ridicată pe la începutul veacului. În timpul ultimului bombardament fusese dărîmat castelul de apă și trenurile nu mai opreau aici. Nemții încetaseră să mai arunce bombe, dar se roteau zilnic pe deasupra, și de aceea comandamentul lăsase, pentru orice eventualitate, două amplasamente de cîte patru mitraliere antiaeriene.

Era în mai 1942. Spre apus (în nopțile umede, de acolo răzbea vuietul greoi al artileriei) ambii beligeranți se îngropaseră doi metri în pămînt și se împotmoliseră definitiv într-un război de poziție ; la răsărit nemții bombardau zi și noapte canalul și șoseau Murmanskului ; în nord se desfășurau lupte acerbe pentru căile de navigație maritimă ; iar în sud Leningradul blocat continua să reziste cu înverșunare.

Aici însă era o adevărată stațiune de odihnă. Din pricina liniștii și a inactivității, soldații arătau moleșiți ca după o baie de aburi, iar în cele douăsprezece gospodării mai rămăseseră destule tinere și văduvioare care se pricepeau să scoată *samogon* [1] chiar și din țiuitul țînțarilor. Trei zile-n șir soldații dormeau pe săturate și se informau, în a patra serbau onomastica nu știu cui, după care mirosul lipicios al strașnicei băuturi autohtone nu se mai risipea.

Comandantul plutonului, ursuzul plutonier Vaskov, raporta către mai-marii lui. Cînd numărul rapoartelor ajungea la zece, superiorii îi ardeau lui Vaskov o mustrare

[1] Rachiu de casă.

simplă și înlocuiau mica subunitate — care plesnea de trai bun și veselie — cu alta. Cam o săptămînă după asta comandantul reușea cu chiu, cu vai să facă față cu propriile forțe, dar după aceea totul se repeta cu atîta precizie, încît plutonierul ajunsese în cele din urmă să copieze vechile rapoarte în care nu schimba decît data și numele.

— Vă țineți de fleacuri ! bombănea maiorul venit acolo în urma ultimului raport. Vă place scriptologia. Treabă de hîrțogar, nu de comandant !...

— Trimiteți-mi nebăutori, susținea cu încăpățînare Vaskov : se cam temea el de superiorii mai gălăgioși, dar o ținea una și bună ca un paraclisier. Nebăutori și cum să spun... În privința părții femeiești, care va să zică, să nu...

— Poate vrei niște eunuci ?

— Dumneavoastră știți mai bine, rosti cu prudență plutonierul.

— În regulă, Vaskov !... spuse maiorul descumpănit de propria sa severitate. Ai să ai nebăutori. Și în privința femeilor va fi așa cum se cuvine. Dar bagă de seamă, plutonier, dacă nici cu ei n-o s-o scoți la capăt...

— Am înțeles, încuviință comandantul cu o vocea lipsită de expresie.

Maiorul îi luă cu el pe servanții ce nu rezistaseră ispitelor, iar la despărțire îi promise din nou lui Vaskov să-i trimită ostași care vor strîmba din nas mai abitir decît însuși plutonierul ori de cîte ori vor da cu ochii de vreo fustă sau de samogon. Dar se vede că nu era deloc simplă îndeplinirea acestei făgăduieli, pentru că trecuseră trei zile și nu se prezentase încă nici un înlocuitor.

— Complicată problemă, îi explică plutonierul gazdei sale, Maria Nikoforovna. Două grupe înseamnă aproape douăzeci de nebăutori. Dac-ai scotoci tot frontul și încă mă-ndoiesc să...

Temerile lui s-au dovedit însă neîntemeiate, deoarece chiar în dimineața următoare gazda îl înștiință că servanții așteptați sosiseră. În glasul ei stăruia o notă de ostilitate pe care plutonierul, încă somnoros, n-o desluși ; îl frămînta altceva, de aceea întrebă :

— Au și vreun comandant cu ei ?

— Nu prea cred, Fedot Evgrafîci.

— Slavă domnului ! Plutonierul ţinea mult la siutaţia sa de comandant. Nimic mai rău decît să împarţi autoritatea cu altcineva.

— Nu vă grăbiţi să vă bucuraţi ! zîmbi gazda misterios.

— De bucurat o să ne bucurăm după război, spuse cu înţelepciune Fedot Evgrafîci şi, punîndu-şi chipiul, deschise uşa.

Rămase perplex — în faţa casei se aliniau două şiruri de fete somnoroase. Plutonierul îşi zise că nu s-a trezit încă de-a binelea, clipi de cîteva ori, însă tunicile luptătorilor i se înfăţişau, ca şi la început, la fel de îndrăzneţ ajustate în locuri neprevăzute în regulamentul ostăşesc, iar de sub caschetă se iţeau cu impertinenţă bucle de toate culorile şi formele.

— Tovarăşe plutonier, grupele întîia şi a doua din plutonul trei, compania a cincea, batalionul independent de mitraliere antiaeriene, s-au prezentat la ordinele dumneavoastră pentru apărarea obiectivului încredinţat ! repetă cu o voce egală cea mai mare dintre fete. Raportează locţiitorul comandantului de pluton, sergentul Kireanova.

— Aşa-a-a, spuse comandantul cît se poate de reglementar. Va să zică, au găsit nebăutori...

Toată ziua aceea a bocănit cu toporul, ca să înjghebeze paturi comune în remiza pompierilor, deoarece mitralioarele nu acceptară să fie încartiruite la gospodinele din sat. Fetele cărau scînduri, le ţineau taman cum le ordona el şi trăncăneau ca nişte gaiţe. Plutonierul tăcea ursuz : se temea să nu i se ştirbească autoritatea.

— Nu face nimeni un pas dincolo de dispozitiv fără încuviinţarea mea, anunţă el cînd terminară totul.

— Nici după fructe ? întrebă cu vioiciune o fată roşcovană. Vaskov o remarcase chiar de la început.

— Încă nu sînt fructe, spuse el.

— Dar stevie putem culege ? se interesă Kireanova. Nouă ne e foarte greu fără o fiertură, tovarăşe plutonier, slăbim.

Fedot Evgrafîci îşi plimbă cu îndoială privirea peste tunicile bine strînse pe trupuri, dar le îngădui :

— Numai pînă la pîrîu. Este destulă stevie în luncă.

La canton începu altă viață, dar comandantului nu-i era mai ușor din cauza asta. Mitralioarele se dovediră gălăgioase și certăreațe, așa că, în orice clipă, plutonierul se simțea musafir în propria-i casă : îi era teamă să nu scape vreo vorbă, sau să facă vreun gest nepotrivit ; să intre undeva fără să bată la ușă nici vorbă nu putea fi și dacă mai uita cîteodată, țipetele alarmate ale fetelor îl aruncau îndată pe pozițiile dinainte. Dar cel mai mult îi era teamă lui Fedot Evgrafîci de aluziile și micile glume pe seama unor eventuale flirturi, motiv pentru care umbla mereu cu privirile în pămînt, de parcă și-ar fi pierdut solda pe ultima lună.

— Nu te mai încrunta și dumneata atîta, Fedot Evgrafîci, îi spuse gazda după ce urmărise relațiile lui cu subalternii. Astea te socotesc bătrîn pe lîngă ele, așa că poartă-te cum se cuvine.

Fedot Evgrafîci împlinise în primăvară treizeci și doi de ani și nu permitea să fie socotit bătrîn. Chibzui puțin și ajunse la concluzia că toate astea nu sînt decît măsuri pe care gazda și le ia pentru consolidarea pozițiilor proprii. Izbutise să topească gheața de pe inima comandantului într-o noapte de primăvară, și acum, firește, încerca să fortifice granițele teritoriului cucerit.

Noapte de noapte mitralioarele țăcăneau cu înverșunare din toate cele opt țevi, țintind avioanele nemțești care treceau pe acolo, iar ziua și-o petreceau spălînd fel de fel de mărunțișuri ; în jurul remizei pompierilor erau întotdeauna întinse la uscat rufe de-ale lor. Comandantul socotea nepotrivite cu locul și împrejurările asemenea ornamente și o informă despre asta pe sergentul Kireanova :

— Putem fi descoperiți.

— Dar există un ordin, spuse ea fără să stea pe gînduri.

— Ce fel de ordin ?

— Corespunzător. În care se spune că ostașilor de sex feminin li se permite să-și usuce rufele pe toate fronturile.

Vaskov tăcu : uf, lua-le-ar naiba pe fetele astea. Un pic dacă te legi de ele, o țin într-un chicotit pînă la toamnă...

Zilele erau calde, liniștite, și se prăsiseră atîția țînțari, că nu puteai face un pas fără să te aperi cu rămurica. Dar,

mă rog, să te aperi cu rămurica, treacă-meargă, asta e permis unui militar, dar să ajungă el, comandantul, să-şi dreagă glasul la fiecare pas, să tuşească întocmai ca un bătrîn — asta era ceva complet în afara regulamentului.

Totul începuse într-o călduroasă zi de mai, cînd, cotind după colţul magaziei, încremeni : îi sări în ochi un alb atît de violent, un trup atît de bine legat şi pe deasupra multiplicat în opt exemplare, că pe Vaskov îl trecură toate năduşelile : fetele din grupa-ntîi, în frunte cu comandantul lor, caporalul Oseanina, stăteau goale puşcă, întinse pe o foaie de cort cazonă şi făceau plajă. Şi măcar de-ar fi ţipat, aşa, din bună-cuviinţă, dar ţi-ai găsit : zăceau cu nasul în prelată şi tăceau chitic, astfel că Fedot Evgrafîci fu nevoit să se retragă cu spatele înainte, întocmai ca un ştrengar prins la furat într-o livadă străină. Aşa se face că din ziua aceea începu el să tuşească la fiecare colţ, de parcă avea tuse măgărească.

Pe Oseanina asta o remarcase mai demult : avea o expresie severă. Nu rîdea niciodată, doar îşi destindea uşor buzele, în timp ce privirea îi rămînea la fel de aspră ca la început. Era ciudată Oseanina şi de aceea Fedot Evgrafîci se informă cu prudenţă despre ea prin gazda sa, deşi înţelegea că acesteia numai bucurie nu-i poate face o astfel de însărcinare.

— E văduvă, i-a raportat a doua zi Maria Nikiforovna, cu o mutră acră. Aşa că face parte cu totul şi cu totul din tagma femeiască : puteţi să-i daţi tîrcoale.

Plutonierul nu-i răspunse, cu femeile nu-i chip s-o scoţi la capăt. Luă toporul şi ieşi în curte : nimic nu-ţi dă mai bine răgaz să gîndeşti decît tăiatul lemnelor. Iar gînduri se adunaseră multe, aşa că trebuia să facă rînduială.

Ei, pe primul plan stă, desigur, disciplina. E-adevărat că noii lui ostaşi nu beau şi nu cochetează cu femeile din sat. Dar dezordine există totuşi.

— „Liuda, Vera, Katenka — de sentinelă ! Katia — caporal de schimb."

Asta-i comandă ? Schimbul gărzilor se cuvine să se facă cu toată severitatea, după regulament. Asta-i curată bătaie de joc, şi trebuie curmată, dar cum ? A-ncercat să vorbească despre acest lucru cu cea mai mare-n grad

dintre ele, cu Kireanova, dar ea are pentru toate un singur răspuns :

— Avem permisiune, tovarășe plutonier. De la comandant. Personal.

Rîd de el, drăcoaicele...

— Te ostenești, Fedot Evgrafîci ?

Întoarse capul : în poartă se oprise o vecină — Polinka Egorova. Cea mai destrăbălată femeie din sat : luna trecută și-a serbat onomastica de vreo patru ori.

— Dumneata, Fedot Évgrafîci, nu trebuie să-ți dai atîta osteneală. Acum nu te avem decît pe dumneata, ești, cum s-ar zice, de prăsilă.

Rîde în gura mare. Nu și-a-ncheiat bluza la piept și i s-au revărsat splendorile pe gard ca niște pîini bine crescute.

— Acum o să colinzi din casă-n casă ca un cioban. O săptămînă într-o gospodărie, o săptămînă-ntr-alta. Așa ne-am înțeles noi, femeile, în privința dumitale.

— Ar trebui să-ți fie rușine, Polina Egorova. Ești nevastă de soldat — nu cuconiță fandosită ! Așa că poartă-te cum se cuvine.

— Războiul, Evgrafîci, iartă totul. Și soldaților, și nevestelor de soldați.

Ce gură spartă are și asta ! Ar trebui evacuată, dar cum ? Unde-s autoritățile civile ? Că lui nu-i este subordonată. A lămurit problema cu maiorul acela gălăgios.

Da, se adunaseră vreo doi metri cubi de gînduri, nu mai puțin. Și fiecare din ele trebuie chibzuit într-un mod cu totul aparte. Cu totul aparte...

Și totuși, mare păcat că n-are și el pregătire aproape deloc. Ei, să scrie, să citească știe, și să socotească știe, adică atît cît se face în primele patru clase, pentru că exact la sfîrșitul acestei clase, a patra, l-a strivit un urs pe tatăl lui. Doamne, ce-ar mai rîde fetele dac-ar afla despre urs. Atîta ar mai trebui, să audă că n-a murit din pricina gazelor în primul război mondial, sau de baionetă în războiul civil, că n-a fost măcelărit de chiaburi și nici măcar de moarte bună nu s-a prăpădit, ci strivit de urs ! Ele probabil că n-au văzut urși din ăștia decît la menajerie...

Eh ! Din întunecat ungher ai pornit, Fedot Vaskov, ca s-ajungi comandant ! Iar ele — nu te uita că sînt ostași de rînd — au mintea doldora de știință : corecție, cvadrant, unghi de derivă. Au cîte șapte clase, iar unele chiar pe toate nouă, se vede după cum vorbesc. Dacă scădem pe patru din nouă, rămîn cinci. Înseamnă că el e în urma lor cu mai multe clase decît are făcute...

Nu erau prea vesele gîndurile lui Vaskov și de aceea spărgea lemnele cu o deosebită înverșunare. Și pe cine să învinovățească ? Poate doar pe ursul acela atît de nepoliticos...

Ciudat : pînă acum socotea că avusese noroc în viață. Mă rog, nu se putea spune că i-au mers toate din plin, dar nici să se plîngă nu era cazul. Uite, așa cum a fost, cu cele patru clase neterminate ale lui, a absolvit școala regimentară și în zece ani a avansat pînă la gradul de plutonier. Pe linia asta nu s-a poticnit, dar din alte părți s-a-ntîmplat ca soarta să-l încercuiască cu steguleț și de două ori să-l lovească în plin din toate țevile tunurilor... Dar Fedot Evgrafîci a rezistat totuși pe poziție. A rezistat...

Cu puțin înainte de războiul cu Finlanda s-a însurat cu o infirmieră de la spitalul garnizoanei. S-a nimerit să fie o femeiușcă vioaie, i-ar fi plăcut să cînte, să joace, să bea vinișor tot timpul. I-a născut un băiețel. I-au spus Igorok : Igor Fedotîci Vaskov. A început războiul cu Finlanda, Vaskov a plecat pe front și cînd s-a întors acasă cu două medalii în piept, a fost izbit cu putere pentru prima dată : în vreme ce el înota prin nămeți, nevastă-sa s-a încurcat cu veterinarul regimentului și a plecat în sud. Fedot Evgrafîci a divorțat imediat, l-a obținut prin tribunal pe băiat și l-a trimis la țară la mama sa. Peste un an băiețașul a murit și de atunci Vaskov n-a mai zîmbit decît de trei ori : în fața generalului care i-a înmînat decorația, a chirurgului care i-a scos schija din umăr și a gazdei sale, Maria Nikiforovna, pentru istețimea ei.

Chiar pentru schija aceea i s-a încredințat postul lui de acum : în magazie mai rămăseseră unele bunuri și, deși nu se puneau sentinele pentru paza ei, totuși, înființîndu-se funcția de comandant, a fost însărcinat el s-o

păzească. Zilnic de trei ori plutonierul făcea înconjurul obiectivului, încerca lacătele și, în registrul pe care-l înfiinţase tot el, făcea invariabil aceeaşi menţiune : „Obiectivul a fost inspectat. Nu se constată nereguli.“ Și, bineînţeles, consemna data controlului.

Avea o slujbă liniştită plutonierul Vaskov. Pînă mai ieri, alaltăieri așa a fost : liniştită. Dar acum...

Plutonierul oftă.

2

Dintre toate evenimentele dinainte de război, Ritei Muştakova îi rămăsese cea mai vie în amintire o serată şcolară în cadrul căreia avusese loc o întîlnire cu eroii-grăniceri. Și deși la serata aceea nu venise Karatzupa, iar cîinele nu se numea cîtuși de puţin Hindus, Rita își amintea grozav de bine de seara aceea ; parcă adineauri se întorsese de la serată, iar timidul locotenent Oseanin parcă mai păşea alături de ea pe străzile micului orășel de frontieră, cu trotuare răsunătoare de scînduri. Pe atunci locotenentul n-avea nimic eroic în el : nimerise din întîmplare în delegaţia respectivă și era teribil de timid.

Nici Rita nu era o fată îndrăzneaţă : ședea în sala de festivităţi fără să participe nici la cuvîntările de bun sosit, nici la manifestările artistice de amatori ; mai degrabă ar fi preferat să se caște plafoanele școlii și s-o înghită subsolul plin de șobolani decît să adreseze ea cea dintîi cîteva cuvinte vreunui invitat mai tînăr de treizeci de ani. S-a pomenit însă, cu totul întîmplător, alături de locotenentul Oseanin și amîndoi au încremenit așa, privind gravi înainte. După aceea organizatorii seratei au născocit un joc pentru toţi participanţii și din nou s-a nimerit ca ei doi să fie alături. Pe urmă au trebuit să execute o pedeapsă, tot amîndoi : să danseze un vals — și l-au dansat. Pe urmă au stat la fereastră. Pe urmă... Da, pe urmă el s-a oferit s-o conducă acasă.

Și Rita a recurs la o viclenie, a ales drumul cel mai lung. Iar el tăcea, tăcea mereu și fuma întruna, cerînd

de fiecare dată, cu sfială, încuviinţarea Ritei. Şi din cauza acestei sfieli inima fetei se topea.

Nici atunci cînd şi-au luat rămas bun nu şi-au dat mîna : s-au salutat printr-o înclinare a capului şi gata. Locotenentul plecă la pichetul de grăniceri şi începu să-i scrie în fiecare sîmbătă cîte o scurtă scrisoare. Iar ea îi răspundea în fiecare duminică la scrisoarea lui printr-o lungă misivă. Aşa a durat pînă în vară : în iunie el veni în orăşel într-o permisie de trei zile, spuse că la graniţă e mare nelinişte, că nu se vor mai acorda permisii şi că de aceea trebuie, fără întîrziere, să se ducă amîndoi la ofiţerul stării civile. Rita nu se miră cîtuşi de puţin, dar la oficiul stării civile erau nişte birocraţi care au refuzat să înregistreze căsătoria pe motiv că fata împlinea optsprezece ani abia peste cinci luni şi jumătate. Atunci s-au dus împreună la comandantul militar al oraşului, iar de acolo la părinţii fetei, aşa că pînă la urmă a fost cum şi-au dorit.

Rita era prima din clasa lor care se căsătorea şi nu aşa, cu oricine, ci cu un ofiţer al Armatei roşii, care pe deasupra mai era şi grănicer. Şi n-a mai fost de atunci pe lume o fată mai fericită ca ea.

Acolo, la pichetul grăniceresc, au ales-o îndată în comitetul de femei şi au înscris-o la toate cercurile posibile. Învăţa să panseze răniţii şi să tragă cu arma, să călărească, să arunce grenade şi să se apere împotriva gazelor. Peste un an născu un băiat (căruia i-au spus Albert — Alik), iar peste încă un an începu războiul.

În ziua aceea ea a fost unul dintre puţinii oameni care nu şi-a pierdut cumpătul, n-a intrat în panică. Era în general o fire calmă şi înţeleaptă, dar atunci exista o explicaţie pentru calmul său : încă din luna mai îl trimisese pe Alik la părinţii săi şi de aceea se putuse ocupa de salvarea copiilor străini.

Pichetul de grăniceri rezistă şaptesprezece zile. Rita auzea zi şi noapte împuşcături dintr-acolo. Asta însemna că pichetul de grăniceri exista şi, odată cu el, trăia în sufletul Ritei şi speranţa că soţul ei este viu, că grănicerii vor rezista pînă la venirea unităţilor militare pentru

ca împreună cu acestea să răspundă loviturilor cu lovituri... așa le și plăcea celor de la pichetul de grăniceri să cînte :

Învăluită-n noapte-i frontiera,
Dar de trecut nu o va trece nimeni
N-o să-l lăsăm pe dușman noi să-și vîre rîtul
In grădina patriei — decît frîngîndu-și gîtul...

Dar zilele treceau și ajutoare nu veneau de nicăieri, așa că în cea de-a șaptesprezecea zi, pichetul de grăniceri amuți.

Pe Rita au vrut s-o evacueze în spatele frontului, dar ea ceru să fie trimisă pe poziție. O alungau, o băgau cu sila în vagoanele de marfă, care acum transportau oameni, dar după o zi îndărătnica soție a ajutorului de comandant al pichetului, locotenentul-major Oseanin, își făcea din nou apariția la comandantul sectorului fortificat. În cele din urmă fu înrolată ca infirmieră, iar mai tîrziu, după șase luni, au trimis-o la o școală regimentară de mitraliori antiaerieni.

Locotenentul-major Oseanin murise chiar în zorii celei de a doua zile după începerea războiului, în timpul unui contraatac. Rita află asta abia în iulie, cînd, de la pichetul de grăniceri, căzut sub ocupație, se strecurase pînă la ei un sergent — tot grănicer — scăpat ca prin minune.

Conducerea o aprecia pe văduva aceasta de erou-grănicer care nu zîmbea niciodată, o evidenția prin ordine de zi, o dădea drept exemplu și de aceea îi îndeplini rugămintea făcută personal, de a fi repartizată, după absolvirea școlii, în sectorul în care se afla pichetul lor : acolo îi murise bărbatul într-un atac necruțător la baionetă. Linia frontului nu se retrăsese prea mult aici : se încurcase printre lacuri, se camuflase în păduri, intrase în pămînt undeva între fostul pichet de grăniceri și orășelul acela în care cîndva s-au cunoscut locotenentul Oseanin cu eleva din clasa a noua „B".

Acum Rita era mulțumită : obținuse ceea ce-și dorise. Chiar și moartea soțului se retrăsese undeva în cel mai tainic colț al aducerilor-aminte ; avea munca ei, obligații de serviciu și motive cît se poate de reale pentru a urî.

S-a obișnuit să urască în tăcere, cu o ură totală și cu toate că nu izbutise deocamdată, așa cum ar fi dorit, să doboare nici un avion inamic, reușise cel puțin să găurească un aerostat nemțesc. Balonul luase foc, se strînse încreţindu-se ; omul care-l conducea căzuse din nacelă și se rostogolea în jos ca un pietroi.

— Trage, Rita !... Trage ! strigau mitralioarele.

Iar Rita așteptase fără să scape din bătaia armei punctul care cădea tot mai repede. Și în clipa în care neamțul, ajuns aproape de pămînt, declanșă — cu ajutorul dumnezeului său nemțesc — parașuta, ea apăsă ușor pe trăgaci. Cu o salvă slobozită deodată din toate cele patru ţevi a sfîrtecat pur și simplu silueta întunecată ; fetele prinseră să exclame pline de însufleţire și s-o sărute, iar ea arboră un zîmbet silit. Toată noaptea avu frisoane. Kireanova, locţiitorul comandantului de pluton, îi dădea să bea ceai și căuta s-o liniștească :

— O să treacă, Rituha. Eu cînd l-am ucis pe cel dintîi credeam c-am să mor, zău. L-am visat o lună-ncheiată pe ticălos...

Kireanova era o fată plină de dîrzenie : încă în războiul cu Finlanda se tîrîse, cu geanta de infirmieră, mulţi kilometri în prima linie și fusese decorată cu un ordin. Rita o stima pentru caracterul ei, dar nu se apropiase prea mult de ea.

Dealtfel, în general, Rita se ţinea deoparte : în grupa ei erau numai puștoaice — comsomoliste. Dar nu pentru că erau mai mici ca vîrstă, nu : pur și simplu pentru că mai aveau caș la gură. Nu știau ce-i dragostea, ce-nseamnă să fii mamă, nu știau ce-i amarul, bucuria... flecăreau întruna despre locoteneţi și sărutări, lucru care pe Rita o enerva acum.

— La culcare !... le striga ea sever după ce asculta vreo mărturisire obișnuită. Dacă mai aud prostii de-astea — te pun de santinelă pîn-o să te saturi !

— N-are rost, Rituha, o mustra cu calm Kireanova. Lasă-le să trăncănească, e amuzant.

— N-au decît să se îndrăgostească, n-am să le zic nimic. Dar așa, să se pupe prin colţuri — asta n-o mai înţeleg.

— Dă-le tu exemplu, îi spunea zîmbind de fiecare dată Kireanova.

Și Rita amuțea imediat. Nici prin minte nu-i putea trece că ar fi posibil să se întîmple așa ceva : pentru ea nu mai existau bărbați. Existase un singur bărbat — acela care-i condusese pe ostașii rămași în viață la lupta corp la corp atunci, în zorii celei de a doua zile de război. Ea-și încătărămase inima. O încătărămase strîns, strîns de tot, pînă la ultima gaură.

Către sfîrșitul lunii aprilie le fu dat să se răfuiască din nou : luptară două ore în șir cu niște „messere" rapide. Nemții veneau din direcția soarelui, se lăsau în picaj deasupra cuiburilor de mitraliere, vărsînd o ploaie deasă de foc. Au omorît-o pe împrospătătoare — o grăsană cîrnă și urîtă, care întotdeauna mesteca ceva pe tăcute — și-au rănit încă doi servanți. La înmormîntare a venit comisarul unității. Fetele hohoteau într-un glas. Traseră deasupra mormîntului o salvă de salut, după care comisarul o chemă pe Rita la o parte și-i spuse :

— Trebuie să completăm grupa.

Rita nu răspunse nimic.

— Ai un colectiv bun, Margarita Stepanovna. Pe front, femeile sînt, știi dumneata, un obiectiv, cum să spun, în centrul atenției. Și există cazuri cînd nu rezistă.

Rita nu răspunse nici de data asta. Comisarul se tot bălăbăni de pe un picior pe celălalt, își aprinse o țigară și spuse încet :

— Unul dintre ofițerii de la statul-major, om însurat dealtfel, și-a luat, cum să spun, o prietenă. Un membru al Consiliului militar a aflat despre asta și l-a luat la rost pe colonelul respectiv, iar mie mi-a ordonat ca pe tînăra aceea, cum să spun, s-o pun la treabă. Într-un colectiv bun.

— Aduceți-o, spuse Rita.

În zori a văzut-o și nu-și mai putea lua ochii de la ea : era înaltă, cu părul roșcat și pielea albă. Iar ochii îi avea de copil : verzi, rotunzi și mari, uriași.

— Ostașul Evghenia Komelkova, la ordinele dumneavoastră...

Tocmai se nimerise o zi de baie și cînd a venit rîndul grupei lor, fetele au rămas pur și simplu perplexe privind la noua venită ca la o minune :

— Jenka, tu ești o rusalcă !

— Jenca, pielea ta-i străvezie !

— Jenka, pe tine te-ar putea sculpta cineva !

— Jenka, dar tu nu porți sutien !

— Oh, Jenka, ar trebui să fii expusă la muzeu ! sub sticlă și pe un fond de catifea neagră...

— Săraca fată ! oftă Kireanova. Să-nfășori o siluetă ca asta în haine cazone, să crăpi de ciudă, nu alta.

— E frumoasă, o corectă cu prudență Rita. Femeile frumoase rareori sînt fericite.

— Faci aluzie la tine ? spuse Kireanova zîmbind.

Și Rita tăcu din nou : nu, nu se putea împrieteni nicidecum cu locțiitorul comandantului de pluton Kireanova. Nu putea nici în ruptul capului.

Dar cu Jenka a putut. Într-o zi, așa, singură, pe nepusă masă și fără s-o iscodească pe cealaltă, Rita se apucă să-i povestească viața ei. Pe de o parte vroia s-o mustre, pe de alta să-i dea un exemplu și să se laude puțin. Iar drept răspuns, Jenka n-a început nici s-o compătimească, nici să-i deplîngă soarta. A spus doar :

— Va să zică, ai și tu de ce să te răfuiești.

A spus asta în așa fel, încît Rita, deși știa pînă în amănunt povestea cu colonelul, o întrebă ?

— Și tu ai o răfuială ?

— Am rămas singură pe lume. Mama, sora, frățiorul — toți au fost seceraţi cu mitraliera.

— Au fost mitraliaţi ?

— Executaţi. Au adunat familiile ofițerilor și-au pus mitraliera pe ei. Pe mine m-a ascuns o estoniană într-o casă de vizavi, am văzut totul. Totul ! Pe surioara mea au mai împușcat-o o dată — nu murise din prima salvă.

— Ascultă, Jenka, dar ce-a fost cu colonelul ? a întrebat-o Rita în șoaptă. Cum ai putut, Jenka...

— Uite, am putut și gata ! Jenka își scutură provocator pletele roșcate. Mă prelucrezi acuma sau după ce trece alarma ?

Soarta Jeniei a anulat caracterul excepțional al situației Mustakovei și — ciudată treabă ! inima Ritei se dez-

gheţă, de parcă ceva ar fi tresărit acolo, s-ar fi înmuiat. Începu să rîdă din cînd în cînd, să mai cînte împreună cu fetele, dar de fapt nu se simţea în largul ei decît cu Jenka.

Komelkova cea roşcată, cu toată tragedia pe care-o trăise, era deosebit de comunicativă şi veselă. Uneori, spre desfătarea întregii grupe, făcea să-i piară glasul vreunui locotenent oarecare, în pauze se înfierbînta de un „la, la la" cîntat de celelalte fete şi-i trăgea un dans ţigănesc după toate regulile, iar altă dată începea să povestească vreun roman, de-o ascultau toate cu răsuflarea tăiată.

— Pe scenă-i locul tău, Jenka ! spunea Kireanova cu un oftat. Ia te uită ce mai talent se prăpădeşte aici !

Aşa s-a sfîrşit singurătatea Ritei, păzită cu atîta grijă : i-o risipise Jenka cu totul. În grupa lor era una pipernicită — Galka Cetvertak. Slabă, cu un nas ascuţit, cu coşiţe de cîlţi şi pieptul neted, fără sîni, ca de băiat. Jenka a zolit-o bine în baie, i-a meşterit o pieptănătură, i-a ajustat tunica şi Galka a-nflorit. Ochii au început să-i strălucească dintr-o dată, pe buze i-a apărut surîsul, iar sub tunica ajustată i se ghiceau sînii ca două ciuperci. Şi, pentru că Galka asta nu se dezlipea nici cu un pas de Jenka, au început să fie toate trei împreună : Rita, Jenka şi Galka.

La vestea că vor fi trecute din linia întîi la un obiectiv din interior, mitralioarele şi-au manifestat nemulţumirea. Singura care a tăcut a fost Rita : ea dădu fuga la statul-major, cercetă harta şi după aceea spuse :

— Trimiteţi grupa mea.

Fetele s-au mirat, Jenka s-a răzvrătit chiar, dar în dimineaţa următoare şi-a schimbat dintr-o dată şi ea atitudinea : a început să facă agitaţie pentru canton. De ce şi pentru ce — nimeni nu înţelegea, dar tăcură cu toatele : dacă Jenka zice aşa, înseamnă că aşa trebuie, aşa e bine — în Jenka aveau încredere. Discuţiile încetară şi începură pregătirile de plecare. Şi de cum au ajuns la canton, Rita, Jenka şi Galka au început deodată să bea ceai fără zahăr.

În cea de a patra noapte Rita dispăru din dispozitiv. Lunecă pe nesimţite din remiza pompierilor, se strecură ca o umbră prin cătunul adormit şi se topi în desişul de aluni ud de rouă. Urmînd poteca din pădure, neumblată de mult, ajunse în şosea şi opri primul camion.

— Mergi departe, frumoaso ? o întrebă un plutonier mustăcios. Noaptea circulau în spatele frontului mașinile aprovizionării, cu însoțitori care n-aveau nimic de-a face cu frontul și regulamentele.

— Mă duceți pînă-n oraș ?

De sub coviltirul camionului se și-ntinseră niște mîini s-o ajute să urce. Fără să mai aștepte încuviințarea, Rita puse piciorul pe roată și-ntr-o clipă se trezi sus. Acolo i-au așternut o prelată și i-au dat și o pufoaică.

— Ațipește și tu, fetițo, vreun ceas...

A doua zi dimineața Rita se afla la postul ei.

— Liuda, Raia — de santinelă !

Nimeni nu văzuse nimic, dar Kireanova a aflat : i s-a raportat pesemne. N-a scos o vorbă, doar și-a zis ironic în sinea ei :

„Și-a găsit pe careva, trufașa asta. Nu-i nimic, poate se mai dezgheață puțin...“

Lui Vaskov — nici o vorbă. Dealtfel, nici uneia dintre fete nu-i era teamă de Vaskov, iar Ritei mai puțin ca oricui. Ei, umblă și el de colo-colo prin canton, un ciot năpădit de mușchi, are în vocabular douăzeci de cuvinte, scoase și acelea de prin regulamente. Cine să-l ia în serios ?

Dar forma e formă, mai ales în armată. Și forma asta impunea ca despre călătoriile nocturne ale Ritei să nu știe nimeni în afară de Jenka și Galka Cetvertak.

Luau drumul orășelului zahărul, biscuiții, pastele făinoase, ba uneori și cutiile cu carne conservată. Înnebunită de norocul ei, Rita gonea într-acolo cîte două-trei nopți pe săptămînă : se bronzase, slăbise. Jenka îi șuiera mustrător în ureche :

— Ai cam luat-o razna, fetițo... ! O să dai peste vreo patrulă sau o să-i atragi atenția cine știe cărui ofițer și s-a terminat cu tine.

— Taci din gură, Jenka, eu nu-s ghinionistă.

Și cînd spunea asta, ochi-i străluceau de fericire ; parcă se mai putea discuta serios cu una ca ea ? Jenkăi nu-i rămînea decît să-i spună cu mîhnire :

— Oh, ai grijă, Ritka !

Rita și-a dat seama îndată, după privirile și zîmbetele ironice ale Kireanovei că aceasta știa despre hoinărelile ei nocturne. Au durut-o zîmbetele acelea batjocoritoare, de parcă într-adevăr l-ar fi înșelat pe locotenentul ei major. Chipul i se-ntunecă, vru s-o pună la punct, dar Jenka nu i-a dat răgazul s-o facă. A cuprins-o și a tras-o la o parte :

— N-are decît, Rita, n-are decît, las-o să creadă ce vrea !

Rita se dezmetici : așa e. N-are decît să născocească Kireanova tot soiul de murdării, numai să tacă din gură, să n-o stingherească, să n-o pîrască lui Vaskov. Că ăsta o să se apuce s-o cicălească și o s-o plictisească, de-o să i se facă lehamite de toate. Se mai întîmplase o dată ceva asemănător : le-a prins plutonierul pe două prietene din grupa-ntîia dincolo de rîu. Patru ore în cap — de la prînz și pînă seara — le-a făcut morală : le-a citit pe dinafară tot regulamentul, fel de fel de instrucțiuni, indicații. Le-a făcut pe bietele fete să plîngă de trei ori și s-au jurat să nu le mai calce piciorul nu dincolo de rîu, dar nici măcar dincolo de poartă.

Kireanova însă tăcea deocamdată.

Nopțile erau albe, fără vînt. Amurgul nesfîrșit — din seară pînă-n zori — se învăluia în parfumul ierburilor care-ncepeau să-nflorească și mitralioarele stăteau în remiza pompierilor și cîntau pînă spre miezul nopții fel de fel de melodii. Acum Rita nu se mai ferea decît de Vaskov : se făcea nevăzută tot a treia noapte, îndată după cină, și se reîntorcea înaintea semnalului de deșteptare.

Ritei îi plăceau mai mult ca orice aceste reîntoarceri. Primejdia de a fi descoperită de patrulă era undeva departe, în urmă, și acum, după ce-și înnodase urechile cizmelor, pe care le aruncase pe spate, putea să lipăie în voie cu picioarele goale prin roua rece care-i îngheța tălpile. Să lipăie și să se gîndească la întîlnirea avută, la tînguielile mamei și la următoarea escapadă. Și faptul că viitoarea întîlnire putea să și-o fixeze singură, fără să depindă deloc sau aproape deloc de voința altcuiva, o făcea pe Rita fericită.

Dar era război, războiul dispunea de viața oricui după cum credea el de cuviință și destinele oamenilor se îm-

pleteau în mod ciudat, de neînțeles. Înșelîndu-l pe comandantul liniștitului canton 171, caporalul Margarita Oseanina habar n-avea că directiva serviciului operativ SD[1], al Reichului sub Nr 219/702 purtînd parafa „NUMAI PENTRU COMANDANT“ fusese semnată și transmisă pentru executare.

3

Iar aici e liniște în zori, atîta liniște...

Rita lipăia desculță, cizmele i se legănau pe spate. Dinspre mlaștini se tîra o ceață groasă, care-ți îngheța picioarele și se lipea de îmbrăcăminte, așa că Rita se gîndea cu plăcere la clipa cînd se va așeza pe buturuga cunoscută din fața cantonului, pentru a-și încălța ciorapii uscați și cizmele. Acum însă se grăbea, pentru că așteptase mult să prindă o mașină de ocazie. Ori, plutonierul Vaskov se scula cu noaptea-n cap și pornea îndată să pipăie lacătele și zăvoarele de la magazie. Și Rita tocmai acolo trebuia să iasă : buturuga ei se afla la doi pași de peretele de bîrne, în spatele tufișurilor.

Mai avea să cotească de două ori pînă la buturugă, pentru ca pe urmă s-o taie de-a dreptul prin desișul de aluni. Rita trecu de prima cotitură și încremeni : în drum stătea un om.

Stătea privind undeva în spatele său ; era înalt și avea aruncată pe umeri o pelerină din foaie de cort cu pete de camuflaj, de sub care i se deslușea o cocoașă în spate. În mîna dreaptă ținea o legătură lunguiață, strînsă bine în curele ; pe piept îi atîrna o armă automată.

Rita se trase într-un tufiș, care se clătină și o împroșcă cu stropi de rouă, dar ea nu simți. Cu răsuflarea tăiată, privea prin frunzișul încă rar la omul străin care stătea nemișcat, ca în transă, în calea ei.

Din pădure ieși încă unul : mai scund, tot cu automatul de gît și avînd în mînă o legătură la fel ca celălalt.

[1] S.D. — Sonder Dienst (Serviciul special de contrainformații al Germaniei naziste, condus de Himmler).

Fără să vorbească, o luară drept spre locul în care se afla Rita : păşeau neauzit prin iarba udă de rouă cu ghetele lor înalte, strînse în şireturi.

Rita îşi vîrî pumnul în gură şi-şi înfipse pînă la durere dinţii în el. Numai de nu s-ar clinti din loc, de n-ar ţipa, de n-ar lua-o la goană de-a dreptul prin tufişuri ! Trecură pe alături : cel din margine atinse chiar cu umărul ramura în spatele căreia se afla ea. Trecură fără să vorbească, fără nici un zgomot, ca nişte umbre. Şi se mistuiră.

Rita mai aşteptă puţin — nu mai era nimeni. Lunecă cu grijă din ascunzătoarea ei, traversă în goană drumul şi dispăru în alt tufiş ascultînd.

Linişte.

Sufocîndu-se, se năpusti de-a dreptul înainte : cizmele o loveau peste spate. Fără să se mai ferească, trecu în goană prin sat şi începu să bubuie în uşa zăvorîtă de nădejde încă de cu seară, pentru noapte :

— Tovarăşe comandant !... Tovarăşe plutonier !...

Într-un tîrziu i se deschise. Vaskov stătea în prag în pantaloni bufanţi, papuci de casă pe piciorul gol şi cămaşă de noapte cu arnici. Clipea des din pleoapele grele de somn :

— Ce este ?

— Nemţi-s în pădure !

— Aşa... Fedot Evgrafîci îşi miji ochii privind cu neîncredere : fără-ndoială îmi joacă o festă... De unde ai aflat ?

— Am văzut cu ochii mei. Sînt doi. Cu automate, cu pelerine de camuflaj...

Nu, parcă nu minte. I se citeşte spaima în priviri...

— Aşteaptă aici.

Plutonierul se năpusti înăuntru. Îşi trase cizmele, îşi aruncă pe el tunica la repezeală, ca la incendiu. Gazda, numai în cămaşă, şedea pe pat, urmărindu-l cu gura căscată.

— Ce s-a-ntîmplat, Fedot Evgrafîci ?

— Nimic. Nu te priveşte pe dumneata.

Ţîşni în stradă încheindu-şi centura cu revolverul la şold. Oseanina şedea în acelaşi loc, ţinîndu-şi ca şi mainainte cizmele pe umăr. Fără să vrea, plutonierul se uită

la gleznele ei : erau roșii, ude... pe unul din degetele mari de la picioare se lipise o frunză galbenă de anul trecut. Înseamnă că a hoinărit desculță prin pădure, iar cizmele le-a dus în spinare : va să zică, așa luptă ostașii acum.

— Oamenii la arme — și gata de atac ! Kireanova — la mine. Fuga marș !

S-au repezit în direcții opuse : fata a luat-o spre remiza pompierilor, iar el spre ghereta de cale ferată — la telefon. Numai de-ar obține legătura !...

— „Pinul !“ „Pinul !“ ...Ah, măiculiță-mamă... Ăștia ori dorm, ori e-ntreruptă legătura... „Pinul !“... „Pinul !“...

— Aici „Pinul“... Ascult.

— Aici șaptesprezece. Dă-mi-l pe Trei. Dă-mi-l de urgență, avem un Ce-pe... [1]

— Ți-l dau, nu răcni. Auzi la el — Ce-pe...

În receptor se auzi multă vreme un fîșîit, niște hîrîituri și în cele din urmă o voce de departe întrebă :

— Tu ești, Vaskov ? Ce-i acolo la voi ?

— La ordin, tovarășe Trei. Sînt nemți în pădure, lîngă obiectiv. Au fost descoperiți nemți în număr de doi...

— De cine-au fost descoperiți ?

— De caporalul Oseanina...

Intră Kireanova ; fără bonetă, uitase de ea. Salută cu o mișcare a capului, ca la bal.

— Am ordonat stare de alarmă, tovarășe Trei. Aș vrea să scotocim pădurea...

— Nu te pripi cu scotocitul, Vaskov. Totul trebuie bine gîndit : dacă lași obiectivul descoperit, n-o să te laude nimeni pentru asta. Și cum arată nemții tăi ?

— Mi s-a spus că sînt cu pelerine de camuflaj și cu automate. Cercetași...

— Cercetași ? Și ce au, mă rog, de cercetat acolo la voi ? Cum dormi tu în brațele gazdei ?

Uite, așa se-ntîmplă întotdeauna, întotdeauna el, Vaskov, iese vinovat. Toți își scot pîrleala pe spinarea lui.

— De ce taci, Vaskov ? La ce te gîndești ?

— Mă gîndesc, tovarășe Trei, că trebuie să-i prindem. Acuma cît n-au ajuns prea departe.

---

[1] Abreviere de la *Cirezvîciainoe proisșestvie* — întîmplare extraordinară.

— Te-ai gîndit bine. Ia cu tine cinci oameni din subunitate și dă-i drumul, că altfel o să le pui sare pe coadă. Kireanova e acolo ?

— Da, e-aici, tovarășe...

— Dă-i receptorul.

Kireanova dădea răspunsuri scurte : a spus de două ori „ordonați" și de vreo cinci ori „da". După aceea a pus receptorul la loc...

— Mi s-a ordonat să pun cinci oameni la dispoziția dumneavoastră.

— Să mi-o dai pe aceea care i-a văzut.

— O să meargă Oseanina să-i conducă pe ceilalți.

— Foarte bine. Să se adune oamenii.

— S-au și aliniat, tovarășe plutonier.

Halal aliniere în front. Uneia îi atîrnă părul ca o coamă pînă la brîu, alta are nu știu ce hîrtiuțe în cap. Luptători ! Poftim de scotocește cu astea pădurea și prinde-i pe nemții înarmați cu automate. Că ele au asupra lor, nici mai mult, nici mai puțin decît niște vestigii tip 1891 cu alice din anii 30...

— Repaos !

— Jenia, Galia, Liza...

Plutonierul s-a-ncruntat :

— Stai puțin, Oseanina ! Doar mergem să prindem nemți, nu să pescuim. Așa că vezi, măcar să știe toată lumea să tragă cu arma, zău așa...

— Știu să tragă.

Vaskov era gata să se lase păgubaș, dar își aminti :

— Și mai e ceva. Știe cumva vreuna dintre voi nemțește ?

— Eu știu.

Glăsciorul acela pițigăiat se auzi direct din front! Fedot Evgrafîci se indispuse de-a binelea :

— Cum așa, eu ? Ce-nseamnă asta „eu" ? Raportează cum se cere !

— Soldat Gurvici !

— O-ho-ho !... Cum se spune la ei „mîinile sus" ?

— *Hände hoch.*

— Exact, dădu din mînă plutonierul. Ei, haide, Gurvici...

Toate cinci se aliniară. Aveau o înfățișare gravă, ca niște copii, dar după cîte se părea nu le era frică.

— Plecăm pentru două zile, așa că trebuie totul bine socotit. Luați hrană rece, cartușe... cîte cinci încărcătoare. Și să prindeți puteri... Adică să mîncați de nădejde. Să vă-ncălțați cum trebuie, să vă aranjați, să vă pregătiți. Aveți pentru asta patruzeci de minute. Rupeți rîndurile !... Kireanova și Oseanina — la mine.

În timp ce ostașii își luau micul dejun și se pregăteau să plece în misiune, plutonierul îi conduse pe gradați acasă la el pentru o consfătuire. Din fericire, gazda spălase putina. Dar patul îl lăsase nestrîns : cele două perne stăteau alături în bună înțelegere... Fedot Evgrafîci își trată musafirii cu ciorbă și apoi studiară împreună planul director, o hartă cam veche și roasă pe la îndoituri.

— Va să zică, i-ai întîlnit pe drumul ăsta ?

— Aici, și degetul Oseaninei atinse ușor harta. Au trecut pe lîngă mine luînd-o spre șosea.

— Spre șosea ?... Dar ce căutai în pădure la ora patru dimineața ?

Oseanina nu răspunse.

— S-a dus să-și facă nevoile, spuse Kireanova fără să-l privească.

— Nevoile ?... Vaskov se înfurie : măi, ce minciuni mai toarnă ! Pentru nevoi v-am făcut cu mîna mea o privată. Oare nu-ncăpeți în ea ?

Amîndouă se bosumflară.

— Știți, tovarășe plutonier, sînt întrebări la care o femeie nu e obligată să răspundă, spuse din nou Kireanova.

— Aici nu sînt femei ! strigă comandantul și chiar bătu ușor cu palma în tăblia mesei. Nu sînt ! Aici sînt ostași și gradați. — S-a-nțeles ? E război și pînă la sfîrșitul lui, toți o să ne socotim de genul neutru...

— Tocmai asta e, că la dumneavoastră pînă acum e pătuțul nestrîns, tovarășe plutonier de genul neutru...

Măi, ce scorpie mai e și Kireanova asta ! Otravă și mai multe nu !

— Zici că au luat-o spre șosea ?

— În direcția...

— Ce dracu să facă ei la șosea ? Acolo de amîndouă părțile drumului pădurea-i tăiată încă din vremea răz-

boiului cu Finlanda și-ndată ți-i ia ca din oală. Nu, tovarăși gradați, nu spre șosea îi trăgea ața... Dar haide, mîncați, mîncați.

— Acolo erau tufișuri și ceață, spuse Oseanina. Mi s-a părut...

— Trebuia să-ți faci cruce dacă ți s-a părut, bombăni comandantul. Zici că aveau cu ei baloturi mici ?

— Da. Cred că erau grele. Le duceau în dreapta. Erau foarte îngrijit împachetate.

Plutonierul își răsuci o țigară, o aprinse, făcu cîțiva pași. Totul deveni deodată foarte limpede pentru el, atît de limpede, încît se rușină chiar că nu se dumirise de la-nceput.

— Mă gîndesc că trebuie să fi transportat trotil. Și dacă-i trotil, atunci direcția în care merg ei nu este deloc înspre șosea, ci spre calea ferată. Înseamnă că au luat-o spre drumul Kirovskului.

— Pînă la drumul Kirovskului nu-i deloc aproape, spuse cu neîncredere Kireanova.

— În schimb e prin pădure. Iar pădurile de aici sînt îngrozitoare : se poate ascunde o armată întreagă în ele, darmite doi oameni.

— Dacă-i așa... se tulbură Oseanina, dacă-i așa — trebuie să-i înștiințăm pe cei de la paza feroviară.

— O să-i înștiințeze Kireanova, spuse Vaskov. Eu îmi transmiteam raportul în fiecare seară la ora douăzeci și treizeci — indicativul este „17". Tu mănîncă, mănîncă, Oseanina. C-o să trebuiască s-alergi toată ziua...

Peste patruzeci de minute grupa de scotocire se și aliniase, dar plecară abia după o oră jumătate, pentru că plutonierul era sever și cusurgiu :

— Toată lumea se descalță !...

Și foarte bine că a făcut așa : jumătate din ostași își trăseseră cizmele de-a dreptul peste ciorapii subțiri, iar cealaltă jumătate își înfășuraseră obielele ca pe niște fulărașe. Încălțate în halul ăsta, nu ajungeau prea departe, după trei kilometri de mers, picioarele acestor luptători ar fi devenit niște bășici sîngerînde. Bine că măcar comandantul lor, caporalul Oseanina, era corect încălțată. Mă rog, dar de ce nu-și instruiește subalternii ?

Timp de patruzeci de minute Vaskov le-a învăţat cum trebuiesc înfăşurate obielele. În următoarele patruzeci le-a pus să-şi curețe puştile. Mare minune să nu fi crescut buruieni pe ţeavă şi atunci poftim de trage cu ele...

Timpul care mai rămăsese plutonierul l-a consacrat unei scurte prelegeri care, după părerea lui, trebuia să-i introducă pe ostaşi în atmosferă :

— Să nu vă fie teamă de inamic. Dacă se ține în spatele frontului nostru, înseamnă că lui i-e teamă de noi. Dar nici prea aproape de voi să nu-l lăsaţi să ajungă, pentru că duşmanul e şi el un ţăran vînjos şi înarmat anume pentru lupta corp la corp. Dacă totuşi vă treziţi chiar alături de inamic, atunci e mai bine să vă ascundeţi. Numai să n-o luaţi la goană, doamne fereşte : să nimereşti cu puşca automată într-unul care fuge e-o adevărată plăcere. Şi să umblaţi numai cîte două. În timpul marşului nimeni nu rămîne în urmă şi nimeni nu vorbeşte. Dacă dăm de un drum, cum trebuie să acţionăm ?

— Ştim, spuse roşcata. Una rămîne în dreapta, cealaltă în stîngă.

— Adăpostiţi, preciză Fedot Evgrafîci. Ordinea înaintării va fi următoarea : avangarda — formată din sergent şi un ostaş. La o sută de metri în urmă grosul forţelor : eu... şi cercetînd cu privirea tot grupul, adăugă : şi traducătoarea. Şi la încă o sută de metri în spatele nostru — ultima pereche. Se merge, bineînţeles, nu alături, ci la distanţă, ţinînd legătura la vedere. În caz că descoperiţi duşmanul sau e ceva suspect... Cine ştie să ţipe ca animalele sau ca păsările ?

Au început să chicotească, toantele...

— Vă întreb foarte serios ! Doar în pădure n-o să semnalizezi ceva prin viu grai, că şi neamţul are urechi.

Au tăcut.

— Pot eu, spuse cu sfială Gurvici. Fac pe măgarul : i-ha, i-ha !

— Aici nu se prăsesc măgari, observă nemulţumit plutonierul. Bine, haideţi atunci să învăţaţi să măcăiţi. Ca raţele.

Întîi făcu el şi ele izbucniră în rîs. Ce li s-o fi părut dintr-o dată atît de vesel, Vaskov n-a priceput, dar nici el nu şi-a putut reţine un zîmbet.

— Așa își cheamă rățoiul perechea, lămuri el. Ia încercați.

Măcăiau cu plăcere. Mai ales roșcata. Evghenia (oh, și ce mai fată, numai de l-ar păzi Dumnezeu să nu se îndrăgostească de ea, că tare-i frumoasă !). Dar cel mai bine, se-nțelege, reușea Oseanina : se vede că-i foarte înzestrată. Și mai era una care izbutea destul de bine, Liza parcă sau cam așa ceva. Îndesată, solidă, nu-ți puteai da seama unde-i mai lată în umeri sau în șolduri. Și cu o voce grozav de răzgîiată. În general e foarte bine că merge cu ei : de una ca asta e nevoie oricînd : un zdrahon de fată, s-o înhami la plug, nu alta.

Nu ca sfrijitele astea de la oraș cum e Galia Cetvertak, și Sonia Gurvici, interpreta.

— Mergem spre lacul Vopi. Uitați-vă aici. S-au îngrămădit toate în fața hărții, le simțea răsuflarea în ceafă, în urechi și asta îl gîdila. Dacă nemții merg spre calea ferată, n-au cum să ocolească lacurile. Iar drumul scurt, de-a dreptul, ei nu-l cunosc : așa că noi vom ajunge acolo mai repede, înaintea lor. Pînă la locul respectiv avem de făcut vreo douăzeci de verste ; înseamnă că ajungem pe la amiază. O să avem timp să ne și pregătim de luptă, pentru că nemții, ocolind și pe alocuri ascunzîndu-se, au de făcut cel puțin cincizeci de verste. S-a-nțeles totul, tovarăși ostași ?

Ostașii lui deveniră gravi :

— S-a-nțeles...

Să stea în pielea goală să se prăjească la soare și să tragă în avioane, așa război mai zic și eu...

— Caporal Oseanina, controlează rezerva de muniții și echipamentul. Peste cincisprezece minute pornim.

Îi lăsă pe ostași : trebuia să dea o fugă pînă acasă. Îi ordonase gazdei, mai devreme, să-i pregătească raniță și să-i pună cele de trebuință. Nemții-s războinici înverșunați — numai în caricaturi se lasă măcelăriți cu cîrdul. Așa că trebuia să se pregătească bine.

Maria Nikiforovna îi adunase tot ce-i poruncise, ba mai adăugase și de la ea o bucată de slănină și niște pește sărat. Vaskov vru s-o certe, dar se răzgîndi : doar sînt atîția cu el, de parc-ar merge la nuntă. Băgă în raniță cît mai multe

cartuşe pentru puşcă şi pentru revolver şi adăugă şi două grenade : niciodată nu poţi şti ce ţi se poate întîmpla.

Gazda îl privea speriată, fără să rostească nici un cuvînt : ochii-i erau plini de lacrimi. Şi o simţea toată lîngă el, foarte aproape, deşi nu se clintea de la locul ei, aşa că Vaskov n-a rezistat şi i-a pus mîna pe creştet :

— Poimîine mă-ntorc. Sau, în cel mai rău caz, miercuri.

Ea izbucni în plîns. Eh, femeile, femeile, făpturi nenorocite. Şi bărbaţii îşi doresc războiul aşa cum iepurele îşi doreşte glontele, dar pentru voi, femeile...

Ieşi în drum şi-şi cercetă subunitatea de elită : patul puştilor le atîrna jos de tot, mai-mai să atingă pămîntul.

Vaskov oftă.

— Sînteţi gata ?

— Gata, spuse Rita.

— Locţiitorul meu, pentru toată perioada acţiunii, o numesc pe caporalul Oseanina. Vă reamintesc semnalele : două orăcăituri — atenţie, îl văd pe inamic. Trei orăcăituri — adunarea la mine.

Fetele izbucniră în rîs. De fapt, el spusese înadins aşa : două orăcăituri, trei orăcăituri. Înadins, ca să le facă să rîdă, să mai prindă curaj.

— Avangardă, înainte marş !

Porniră.

În frunte erau Oseanina şi grăsana. Vaskov le urmări cum dispar în tufişuri, numără în gînd pînă la o sută şi porni şi el. Alături mergea translatoarea, care, sub greutatea puştii, cartuşierei, mantalei strînse în bandulieră şi a raniţei, se frînsese de mijloc ca o trestioară... La urmă veneau Komelkova şi Galia Cetvertak.

4

Nici cînd se apropiară la o zvîrlitură de băţ de lacul Vopi, Vaskov nu se nelinişti : nemţii n-aveau de unde să cunoască drumul acesta, pentru că l-a descoperit el singur încă în războiul cu Finlanda. Pe toate hărţile aici sînt marcate mlaştini, astfel că nemţii n-aveau decît o singură

cale : pieziș prin pădure și apoi direct spre lac peste lanțul munților Siniuhin ; să ocolească și acest lanț nu puteau în nici un caz. Așa că, oricum ar fi mers ostașii lui, oricît s-ar fi moșmondit, nemților tot le trebuia un timp mai lung. Ei nu pot ajunge acolo decît pe seară, așa că pînă atunci el va avea vreme să acopere toate intrările și ieșirile. O să le fixeze fetelor loc de pîndă în dosul stîncilor, o să le camufleze cît mai bine, o să tragă o împușcătură ca să le mai dea curaj și după aceea o să stea de vorbă cu ele. La urma urmei, pe unul din inamici ar putea să-l lichideze cu ușurință, iar de celălalt, dacă se încăierau unul contra unul, lui Vaskov nu-i era teamă.

Ostașii lui mergeau în pas vioi și, după cîte se părea, aveau o ținută corespunzătoare : comandantul nu auzi rîsete sau discuții. Cît de bine se orientau, asta nu putea să știe... el însă care se uita atent pe unde calcă, întocmai ca atunci cînd hăituiești ursul — desluși o urmă abia vizibilă lăsată de o gheată străină. Urma părea să fie de la un bocanc cu numărul patruzeci și patru, de unde Fedot Evgrafîci deduse că omul care-o lăsase era un vlăjgan de aproape doi metri, cîntărind, desigur mai bine de șase puduri. Bineînțeles că n-ar fi fost deloc potrivit ca fetele, chiar înarmate, să se-ntîlnească între patru ochi, cum s-ar zice, cu un asemenea nemernic. Dar curînd plutonierul observă încă o urmă și comparîndu-le înțelese că nemții porniseră să ocolească mlaștina. Așadar, totul era cum bănuise el.

— Gonește bine nemțoiul, îi spuse coechipierei sale. Pot zice chiar că gonește strașnic — are de făcut vreo patruzeci de verste.

Interpreta nu-i răspunse, pentru că era tare istovită, patul armei se tîra pe pămînt. De cîteva ori plutonierul o privi, prinzînd cu coada ochiului frînturile din chipul ei ascuțit, urît, dar în schimb foarte serios și își zise compătimitor că, dată fiind lipsa de bărbați existentă, fata asta nu și-ar putea făuri o viață de familie. O întrebă pe neașteptate :

— Spune-mi, tata și mama trăiesc ? Sau ești orfană ?

— Orfană ?... Ea zîmbi. S-ar putea, știți... S-ar putea să fiu orfană...

— Cum vine asta : „s-ar putea“ ? Ce, nu știi precis ?

— Cine mai poate ști precis acum, tovarășe plutonier ?

— Adevărat...

— Părinţii mei sînt la Minsk. Ea îşi săltă umărul slăbănog potrivindu-şi arma. Studiam la Moscova, mă pregăteam pentru sesiune şi cînd colo...

— Ai vreo ştire ?

— Ei, cum puteţi crede...

— Da... Fedot Evgrafîci o privi din nou pe furiş, chibzuind dacă nu cumva ar jigni-o. Părinţii sînt evrei ?

— Se-nţelege.

— Se-nţelege... şi plutonierul pufni supărat. Dacă s-ar fi-nţeles — nu te-aş fi-ntrebat.

Fata tăcu. Lipăia pe iarba udă cu cizmele-i impermeabile scîlciate. Apoi spuse cu un uşor oftat :

— Poate au apucat să fugă...

Lui Vaskov, oftatul acesta-i sfîşie inima. Ah, vrăbiuţă prăpădită, oare nu ţi-e peste puteri de greu amarul ce-l porţi în spinare ? Îi veni poftă să-njure groaznic, s-acopere războiul ăsta cu douăzeci şi nouă de măscări şi-ncă una pe deasupra. Şi totodată şi pe maiorul acela care i le-a trimis pe fete ar trebui să-l zgîlţîie puţin. Pe urmă, după toate astea, i-ar veni mai uşor. Aşa însă, uite, trebuie să se străduiască din răsputeri să-şi lipească un zîmbet pe buze.

— Haide, ostaş Gurvici, ia măcăie de trei ori ?

— De ce ?

— Pentru verificarea pregătirii tale de luptă. Ei ? Nu cumva ai uitat ce te-am învăţat ?

Fata zîmbi. Ochişorii ei prinseră viaţă.

— Nu, n-am uitat !

N-a ieşit nici un fel de măcăit, mai degrabă un fel de miorlăială. Ca la teatru. Totuşi atît avangarda cît şi grupul din urmă au înţeles despre ce-i vorba : s-au regrupat îndată. Oseanina a venit chiar în goana mare, ţinîndu-şi puşca în mînă :

— Ce s-a întîmplat ?

— Dacă s-ar fi întîmplat ceva, apăi acum v-ar fi întîmpinat arhanghelii pe lumea cealaltă, îi răspunse comandantul. Ia uite la ea ce mai tropăie ca o viţică. Ba şi cu coada bîrligată.

S-a supărat, s-a făcut la obraji ca purpura zorilor de mai. Dar, mă rog, cum ar fi putut altfel să le înveţe ?

— Ați obosit ?

— Asta-i bună !

Strigase roșcata : se necăjise pentru Oseanina.

— Foarte bine, spuse pașnic Fedot Evgrafîci. Ce-ați observat pe drum ? Raportați pe rînd : caporal Oseanina.

— Aproape nimic... Și Rita izbucni în rîs. O crenguță ruptă la o cotitură.

— Bravo, asta-i adevărat. Ei, și acum încheietorii : Soldat Komelkova.

— N-am observat nimic. Totul e-n ordine.

— Roua de pe tufișuri e scuturată, spuse deodată cu un fel de grabă Liza Bricikina. În partea dreaptă a drumului mai era rouă, iar în partea stîngă era scuturată.

— Halal ochi ! zise mulțumit plutonierul. Bravo, ostaș roșu Bricikina. Și au mai fost pe drum două urme. Lăsate de talpa de cauciuc a unor ghete nemțești, pe care le poartă parașutiștii lor. Judecînd după direcția lor, putem deduce că vor să ocolească mlaștina. N-au decît s-o ocolească, pentru că noi oricum o să trecem de-a dreptul prin ea. Acum aveți cincisprezece minute să fumați o țigară și să vă faceți nevoile...

Chicotiră, de parcă ar fi auzit cine știe ce prostie. Dar n-avea ce face, așa suna comanda asta, așa era înscrisă și în regulament. Vaskov se posomorî.

— Nu se hlizește nimeni ! Și nu vă împrăștiați. Asta-i tot !...

Le arată unde să-și pună ranițele, mantalele, unde să-și așeze puștile și își lăsă în repaos oastea. Într-o clipă se mistuiră toate în tufișuri ca șoarecii.

Plutonierul scoase toporașul, ciopli din crengile unui arbore uscat șase bețe lungi și numai după aceea își aprinse o țigară, așezîndu-se lîngă lucruri. În curînd fetele veniră acolo șușotind și schimbînd priviri ghidușe.

— Acum trebuie să fiți mai atente, spuse plutonierul. Eu am să merg primul, iar voi după mine, una în spatele celeilalte, călcînd pas la pas. Aici și în dreapta, și în stînga e mlaștină : te trage și gata, nici „mamă“ n-apuci să strigi Fiecare din voi să-și ia cîte o prăjină și, înainte de a pune piciorul, să-ncerce clisa. Sînt întrebări ?

De data asta toată lumea tăcu : doar roșcata își smuci capul, dar se stăpîni îndată. Plutonierul se ridică și, apăsînd mușchiul cu talpa, strivi mucul de țigară.

— Ei, care se simte mai în putere ?

— De ce ? întrebă fără convingere Liza Bricikina.

— Ostaș Bricikina, vei duce și raniţa translatoarei.

— De ce ? ţivli Gurvici.

— Așa, și asta nu se-ntreabă ! Komelkova !

— Prezent !

— Ia raniţa de la ostașul roșu Cetvertak.

— Hai, Cetvertaciok, dă-mi totodată și pușcociul...

— Gura ! Executaţi ordinul : arma și-o duce fiecare.

Strigă și se înfurie : nu așa, nu trebuie deloc procedat așa ! Parcă dacă răcnești, le trezești simțul datoriei ? Poţi să răcnești pînă te-o lovi damblaua, că n-o să ai nici un folos. Totuși n-avea-ncotro, pentru că fetele-ncepuseră iar să pălăvrăgească. Să ciripească. Iar ciripitul pentru un militar e totuna cu o baionetă împlîntată în ficaţi. Asta se știe că este întocmai așa...

— Așa, dar, repet, n-are voie nimeni să greșească. Porniţi după mine, în rînd strîns, una în spatele celeilalte. Pasul : urmă pe urmă. Și prăjina...

— Pot să-ntreb ceva ?

Doamne, Dumnezeule ! N-au pic de răbdare.

— Ce vrei să știi, soldat Komelkova ?

— Ce-i aceea prăjină ? Vine de la prăjitură ?

Face pe proasta roșcata asta, se vede după ochi. Ce ochi ameţitori are, ca niște bulboane.

— Ce ţii în mînă ?

— Un fel de baston...

— Ei, uite, asta-i o prăjină. E limpede ?

— Acum s-a limpezit, tovarășe plutonier. Dal [1].

— *Dal* ? [2] Ce vrei să spui ?

— E un dicţionar care se numește așa, tovarășe plutontier. Un fel de ghid.

— Evghenia, ajunge ! strigă Oseanina.

— Da, drumul e periculos, nu ne arde de glume. Ordinea înaintării : eu voi fi primul. După mine : Gurvici, Bri-

---

[1—2] Joc de cuvinte : Dal Vladimir Ivanovici (1801—1872) etnograf și lingvist rus, autorul unui renumit dicţionar explicativ al limbii velicoruse ; *dal* — depărtare.

cikina, Komelkova, Cetvertak. Caporalul Oseanina — va încheia șirul. Sînt întrebări ?

— E adînc acolo ?

Întrebase Cetvertak — Ei, bineînțeles, pentru înălțimea ei și-o găleată pare-un butoi.

— Pe alocuri e cam... Cam așa, pînă la... Dar dumitale o să-ți ajungă pînă la brîu, cred. Feriți armele.

De la primul pas se afundă pînă la genunchi — nu se auzea decît clipocitul mocirlei. Mergea încet, legănîndu-se ca și cum ar fi avut o saltea cu arcuri sub tălpi. Înainta fără să se uite înapoi, apreciind după oftaturi și după șoaptele pline de spaimă cum se mișcă grupul.

Aerul umed, rău mirositor atîrna deasupra bălților ca o perdea înăbușitoare. Țînțarii sîcîitori se-nvîrteau în roiuri pe lîngă trupurile încinse. Mirosea strident a iarbă mucegăită, a alge putrede, a mlaștină.

Sprijinindu-se cu toată greutatea în prăjinile lor, fetele își smulgeau cu eforturi picioarele din mîlul rece care le trăgea la fund. Fustele ude li se lipeau de coapse, paturile puștilor se bălăbăneau pe jos, prin noroi. Fiecare pas cerea încordare și Vaskov înainta încet, căutînd să-și potrivească pasul lui cu acela al micuței Galea Cetvertak.

El o ținea drept înainte spre o insuliță pe care creșteau doi pini scunzi, contorsionați din pricina umezelii. Plutonierul nu-și lua ochii de la ei, încercînd să deslușească, printre trunchiurile lor strîmbe, undeva departe, în luminiș, mesteacănul uscat — semnul vadului ce trebuia urmat.

— Tovarășe plutonier !

Uf, la dracu !... Vaskov își înfipse înciudat prăjina în mlaștină și se-ntoarse cu mare greutate : știa el că așa o să se întîmple, c-o să-nceapă să se distanțeze.

— Nu stați pe loc Nu stați pe loc, că vă suge mîlul.

— Tovarășe comandant, mi-a ieșit o cizmă din picior !...

Vorbise Cetvertak, ultima din șir. Părea un bolovan, nici fusta nu i se mai vedea. Oseanina se tîrî încet pînă la ea și o apucă de braț. Începură să împungă cu prăjinile în mlaștină : ei, asta-i, doar nu-și caută cizma...

— Ai găsit-o ?

— Nu !...

Komelkova aruncă prăjina, se întoarse. Bine că a observat-o la timp. Răcni de i se umflară vinele de pe frunte :

— Încotro ? ! Stai pe loc...

— Vreau s-o ajut...

— Stai pe loc !... Nu există drum înapoi !...

Doamne, ce le mai încurcă și el : ba el spune să nu stea pe loc, ba să stea. Oricît de tare s-au speriat, n-au intrat totuși în panică. Panica în mlaștină e totuna cu moartea.

— Fiți cuminți, cuminți, vă rog ! Pînă la insuliță e doar o nimica toată, acolo ne odihnim. Ați găsit cizma ?

— Nu !... Mă trage la fund, tovarășe plutonier !

— Trebuie să-naintăm ! Aici nu avem stabilitate, n-o să putem sta mult pe loc...

— Și cu cizma cum fac ?

— Parcă poți s-o găsești acuma ? Înainte ! Înainte, după mine !... Se-ntoarse și porni fără să se uite în urmă. Strigă: Urmă pe urmă. Nu vă distanțați !...

Striga înadins toate astea, ca să le mai vină inima la loc. Îmbărbătarea ostașilor de la comandant trebuie să pornească, asta o știa din proprie experiență. E un adevăr.

În sfîrșit, ajunseră. Lui îi fusese teamă mai ales pentru ultimii metri : acolo era mai adînc. Nu-ți mai puteai smulge picioarele, trebuia cu trupul să înfrunți mocirla asta blestemată. Pentru așa ceva e nevoie și de rezistență, și de experiență. Dar s-au descurcat.

Lîngă insuliță, pe un prag mai ridicat. Vaskov se opri. Lăsă să treacă pe lîngă el tot grupul, ajutînd pe rînd fiecăreia în parte să ajungă pe pămîntul tare.

— Numai să nu vă grăbiți. Mergeți liniștit. Aici o să ne odihnim.

Fetele, de cum ajungeau pe insulă, se trînteau pe iarba îngălbenită de anul trecut. Erau ude, murdare de noroi și-abia își trăgeau răsuflarea. În afară de cizmă Cetvertak îi mai oferise mlaștinei în dar și o obială : ajunse la popas cu un ciorap din a cărui gaură se ițea, vînăt de frig, un deget.

— Haideți, alegeți-vă prăjinile, tovarăși ostași. Și după mine, în ordinea știută. Ne vom spăla și ne vom încălzi dincolo, pe mal.

Și-și făcu vînt de pe o rădăcină drept în noroiul roșcat.

Acest ultim vad era parcă mai afurisit. Un lichid clisos, gelatinos ca o fiertură de ovăz : nu te lăsa nici să

păşeşti, nici să înoţi. Pînă să-l despici, te treceau şapte rînduri de sudori.

— Cum merge, tovarăşi ?

Asta o strigase aşa, pentru ridicarea moralului şi fără să privească înapoi.

— Pe aici sînt lipitori ? întrebă Gurvici sufocîndu-se.

Mergea în urma lui, aşa că nu-şi tăia singură drum şi-i era puţin mai uşor.

— Nu-i nimic pe aici. E un loc mort, o porcărie.

Undeva în stînga mlaştina se bulbucă. Apoi se sparse, făcînd să răsune ca de un oftat întreaga preajmă. Cineva, în urma lui, scoase un strigăt speriat şi Vaskov explică :

— Astea sînt gaze care ies din mlaştină, nu vă temeţi. Noi le-am tulburat, zise Vaskov. Şi după o clipă de gîndire, adăugă : Bătrînii povestesc că exact în locuri dintr-astea trăieşte stăpînul duhurilor, un monstru, care va să zică. Se-nţelege că-s poveşti toate astea...

Ostaşii lui „de gardă" tăceau. Gîfîiau, oftau, se sufocau. Dar de înaintat, înaintau. Înaintau cu încăpăţînare, cu îndîrjire.

Deodată începu să fie mai uşor. Clisa deveni mai subţire, fundul mai solid şi pe ici, pe colo apărură chiar bolovani. Plutonierul nu grăbi pasul dinadins, aşa că şirul de fete se strînse : acum îşi suflau aproape în ceafă. Ajunseră la mesteacăn toţi cam în acelaşi timp ; mai departe începea păduricea, un teren plin de bulgări şi muşchi. Acum înaintarea părea un fleac cu atît mai mult, cu cît malul urca mereu, pentru ca în cele din urmă să se strecoare pe nesimţite într-un codru de conifere. Aici era uscat. Cuprinse de bucurie, fetele începură să vorbească toate dintr-o dată şi aruncară prăjinile. Însă Fedot Evgrafîci le ordonă să le ridice de jos şi să le aşeze frumos, sprijinindu-le de trunchiul unui pin.

— Poate să mai facă trebuinţă cuiva.

Nu le lăsă nici o clipă să se odihnească. Nu-i fu milă nici de Galea Cetvertak care era desculţă.

— Puţin a mai rămas, tovarăşi ostaşi roşii. Încă o sforţare şi gata. La gîrlă ne odihnim.

Urcară pe un mic dîmb : printre pinii tineri se vedea albia pîrîului. Apa curată ca lacrima scînteia între malurile presărate cu nisip auriu.

— Ura !... strigă roșcata Jenka. Aici e plajă, fetelor !

Fetele începură să cînte cît le ţinea gura ceva vesel şi-şi dădură drumul în jos pe povîrniş spre rîu, aruncînd din mers mantalele în bandulieră, raniţele...

— La loc comanda, urlă plutonierul. Drepţi !

Într-o clipă încremeniră cu toatele. Îl priviră mirate, ofensate chiar.

— E nisip ! continuă supărat Vaskov. Iar voi băgaţi puştile în el, halal ostaşi ! Rezemaţi armele de copac, s-a-nţeles ? Raniţele şi mantalele le puneţi la un loc. Pentru spălat şi aranjatul ţinutei vă dau patruzeci de minute. Eu o să fiu în spatele tufişurilor, la distanţa unui semnal sonor. Dumneata, caporal Oseanina, răspunzi de disciplină.

— Am înţeles, să trăiţi, tovarăşe plutonier.

— Asta-i tot. Peste patruzeci de minute toată lumea va fi gata. Îmbrăcată, încălţată şi spălată.

Coborî. Îşi alese un locşor cu nisip, cu tufişuri de jur împrejur şi cu apa adîncă. Îşi scoase echipamentul, cizmele, rufele de corp. Răzbea nedesluşit pînă la el gălăgia fetelor : rîsul şi din cînd în cînd cîte un cuvînt izolat. Poate de aceea şi stătea Vaskov tot timpul cu urechile ciulite.

Întîi şi-ntîi Fedot Evgrafîci îşi spălă pantalonii, obielele şi rufăria. Le stoarse cît putu mai bine şi le întinse pe nişte tufişuri să se usuce. Apoi se săpuni, pufăi şi tropăi puţin pe mal, făcîndu-şi curaj şi ţîşni de sus drept în vîltoare. Cînd ieşi la suprafaţă, îi îngheţase şi respiraţia, apa rece îi oprise bătăile inimii. Ar fi vrut să strige din răsputeri, dar îi era teamă să nu-şi sperie „oştirea". Scoase nişte zgomote ca un fel de măcăit, însă aproape în şoaptă, fără nici o plăcere, îşi spălă săpunul de pe trup şi ţup pe mal. Şi numai după ce se frecă cu un prosop aspru, pînă i se roşi pielea şi îşi trase răsuflarea, începu din nou să asculte.

Dincolo era o larmă grozavă : vorbeau toate deodată şi fiecare de-ale ei. De rîs însă rîdeau în deplină armonie, iar Cetvertak exclama veselă :

— Oh, Jenecika ! Ah, Jenecika !

— Tot înainte ! Zbieră deodată Komelkova și plutonierul auzi un plescăit puternic răsunînd de după tufișuri.

„Ia te uită, se scaldă“... gîndi el cu respect.

Un țipăt de încîntare acoperi toate zgomotele din jur : bine că nemții erau departe. La început, din cauza țipătului aceluia, era imposibil să mai deslușești ceva ; pe urmă însă Oseanina strigă cu o voce stridentă :

— Evghenia, treci la mal !... Imediat !...

Zîmbind, Fedot Evgrafîci își răsuci o țigară mai groscioară, țăcăni cu „bricheta“, și-o aprinse la fitilul cu flacără slabă, apoi începu să fumeze pe îndelete, cu plăcere, lăsîndu-și spatele gol în bătaia razelor calde ale soarelui de mai.

E de la sine înțeles că în patruzeci de minute nu se uscase nimic, dar nu mai putea aștepta : zgribulindu-se, Vaskov își trase pe el, așa umezi cum erau, indispensabilii și pantalonii. Din fericire, avea obiele uscate de rezervă așa că își băgă în cizme picioarele uscate. Își puse tunica, își strînse centironul, își luă restul lucrurilor și strigă cu voce puternică :

— Sînteți gata, tovarăși ostași ?

— Așteptați !...

Nici nu se putea altfel, știa el ! Fedot Evgrafîci surîse, dădu din cap a mustrare, dar tocmai cînd deschise gura să le sperie, Oseanina îi strigă din nou :

— Puteți veni ! Gata !...

Așa-i strigă superiorului ostașii lui ? Gata ? Dacă te gîndești serios, îți dai seama că își bat joc de regulament. Asta-i indisciplină.

Dar asta îi veni în gînd așa, printre altele, fiindcă după baie și odihnă comandantul era într-o dispoziție sărbătorească. Cu atît mai mult, cu cît și „oștenii“ lui îl așteptau curați, îngrijiți și zîmbitori.

— Ei, ce se aude, tovarăși ostași, totu-i în ordine ?

— În ordine, tovarășe plutonier. Uitați-vă, Evghenia noastră a făcut baie.

— Bravo, Komelkova. N-ai înghețat ?

— Oricum n-are cine să mă-ncălzească...

— Ce spirituală ! Haideți, tovarăși ostași, să gustăm ceva și să pornim, pînă n-am zăbovit prea mult.

Luară o gustare : niște pîine și o scrumbie. Alimentele mai consistente plutonierul le păstra deocamdată. După aceea îi meșteriră o opincă ghinionistei de Cetvertak : întîi înfășurară o obială de rezervă a cuiva, deasupra traseră doi ciorapi de lînă (lucrați de mînă și primiți cadou de la gazda lui Vaskov) ; apoi Fedot Evgrafîci împleti din coajă verde de mesteacăn o pingea drept talpă și o fixă înfășurînd-o cu pansament :

— E-n regulă ?

— Chiar foarte-n regulă. Mulțumesc, tovarășe plutonier.

— Ei, și-acum la drum, tovarăși ostași. Mai avem vreo oră și jumătate să ne omorîm picioarele. Și-apoi, bineînțeles, trebuie să cercetăm bine împrejurimile și acolo, să ne pregătim cum și unde să-i întîlnim pe musafiri...

Le-a mînat pe fetele lui în pas alergător : așa trebuia, ca să li se usuce în marș fustele și toată îmbrăcămintea. Dar ele se țineau bine, nu se dădeau bătute, atîta doar că se îmbujoraseră.

— Haideți, să-i dăm bătaie, tovarăși ostași ! După mine; fuga marș !...

Alerga și el pînă cînd i se curma respirația. Apoi trecea la pas de voie, pînă își tăgeau cu toții sufletul și din nou comanda :

— După mine !... Marș !...

Soarele cobora înspre apus cînd ajunseră la lacul Vopi. Apa plescăia ușor izbindu-se în stîncile de pe mal și pinii fremătau cu un foșnet anume, de seară. Oricît de atent cercetă plutonierul pînă departe, în zare, nu descoperi pe apă bărci ; oricît de mult adulmecă din toate părțile, adierea vîntului nu-i aduse din nici o direcție miros de fum Nici înainte de război ținuturile acestea nu erau prea populate, dar acum se sălbăticiseră cu totul, de parcă toți — și tăietorii de lemne, și vînătorii, și pescarii și cărbunarii — toți pînă la unul ar fi plecat pe front.

— Ce liniște-i aici... spuse în șoaptă Evghenia, a cărei voce era sonoră de obicei. Parcă pășești în vis...

— De la limba de pămînt din stînga începe lanţul munţilor Siniuhin, le explică Fedot Evgrafîci. Din cealaltă parte muntele e-nghesuit de-un alt lac, căruia i se spune al lui Legont. Cîndva a trăit aici un călugăr poreclit Legont. Îşi căuta liniştea deplină.

— Avea destulă linişte aici, spuse Gurvici oftînd.

— Nemţii nu au decît un singur drum : să treacă muntele printre aceste două lacuri. Iar dincolo se ştie ce e : bolovani şi stînci cît casa. Tocmai de aceea trebuie să ne fixăm poziţiile printre stînci : o poziţie de bază şi alta de rezervă, aşa cum ne învaţă regulamentul. Ne alegem poziţiile, mîncăm, ne odihnim, aşteptăm. E bine aşa, tovarăşi ostaşi ?

Tovarăşii ostaşi se liniştiră, devenind gînditori...

5

De cînd se ştia, Vaskov se simţise mai în vîrstă decît era de fapt. Dacă la cei paisprezece ani ai săi nu s-ar fi purtat ca un bărbat serios, adevărat, familia lui s-ar fi risipit în cele patru vînturi. Mai ales că pe atunci era foamete şi multă neorînduială. Iar el rămăsese susţinătorul, stîlpul familiei, singurul bărbat care trebuia să cîştige. Vara lucra la muncile cîmpului, iarna vîna... abia pe la douăzeci de ani află că oamenii mai au parte şi de zile de odihnă. Ei, pe urmă s-a dus la armată : nici acolo n-a fost prea răsfăţat... În armată doar seriozitatea se bucura de respect, şi el respecta armata. Aşa s-a făcut că şi în perioada aceea n-a întinerit, ci, dimpotrivă, a devenit plutonier. Iar plutonierul e plutonier : întotdeauna e un bătrîn pentru ostaşi. Aşa-i rînduiala.

Şi Fedot Evgrafîci îşi uită vîrsta. Ştia un singur lucru : că e mai bătrîn decît soldaţii de rînd şi decît locotenenţii, că e leat cu toţi maiorii şi întotdeauna mai tînăr decît oricare colonel. Aici nu mai era vorba de ierarhie, ci de o concepţie despre lume.

De aceea şi pe fetele de sub comanda sa le privea ca şi cum ar fi fost altă generaţie. Ai fi zis că participase la războiul civil şi băuse ceai împreună cu Vasili Ivano-

vici Ceapaev lîngă orașul Lbișcenski. Și nu dintr-un calcul mai dinainte făcut, nu ca o atitudine impusă s-au întîmplat toate astea, ci așa a fost în firea lucrurilor din pricina funcției sale de subofițer.

Gîndurile acestea că ar părea mai mare de ani decît este în realitate, nu-i trecuseră niciodată lui Vaskov prin minte. Numai în seara asta liniștită și luminoasă îl încerca o bănuială sfioasă.

Dar asta era cu mult înainte de a se întuneca, pe cînd își alegeau poziția. Oștenii lui țopăiau printre stînci ca niște capre și deodată începu și el să țopăie laolaltă cu fetele și reușea să o facă atît de bine, că se mira și singur. Dar după ce se miră, se posomorî și începu să pășească cu gravitate și să urce fiecare stîncă în parte în trei reprize, nu dintr-o dată.

De fapt, asta nu avea nici o însemnătate. Important era că găsise o poziție excelentă. Cu căi de acces perfect adăpostite și o bună vizibilitate de la pădure pînă la lac. Poziția era amplasată în spatele unor stînci sălbatice, înșirate de-a lungul lacului și avea pentru trecere doar o fîșie îngustă, chiar lîngă mal. Pe fîșia aceea, în caz de nevoie, nemții trebuiau să urce pieptiș masivul cam vreo trei ore, în timp ce el putea să se retragă de-a dreptul printre stînci și să-și ocupe poziția de rezervă cu mult înainte de sosirea inamicului. Ei, cealaltă poziție o alesese doar așa, pentru siguranță, deoarece cu cei doi diversioniști se va descurca el fără-ndoială chiar aici, pe poziția principală.

După ce termină cu alegerea locului, Fedot Evgrafîci calculă, conform programului, timpul. Reieșea că pînă la venirea nemților mai aveau de așteptat încă vreo patru ore și de aceea le permise ostașilor săi să pregătească hrană fierbinte cu indicația : o gamelă pentru doi inși. S-a oferit să facă pe bucătarul Liza Bricikina. Îi dădu și două ajutoare ordonînd să se supravegheze focul să nu iasă fum.

— Dacă văd un fir de fum, vă răstorn imediat toată fiertura pe foc. S-a înțeles ?

— S-a-nțeles, spuse cu o voce pierită Liza.

— Nu, nu s-a-nțeles, tovarășă ostaș. O să se-nțeleagă doar cînd o să-mi ceri toporul și-o să-ți trimiți ajutoarele

să adune vreascuri uscate. Ordonă-le să taie numai crengi care încă n-au prins muşchi. Să sune tare cînd le ating. În felul acesta n-o să scoată fum cînd le veţi aprinde, ci vor face jăratec.

Ordinul e ordin, dar mai bun este exemplul, de aceea tăie el crengi uscate şi aprinse personal focul. Apoi, în vreme ce inspecta împreună cu Oseanina împrejurimile, se tot uita în direcţia focului, dar fum nu era, numai aerul tremura deasupra pietrelor ; dar pentru asta, se ştie, îţi trebuie ochi foarte ager, iar nemţii, nu-l pot avea, fireşte.

Cît timp cele trei fete găteau mîncarea, Vaskov, caporalul Oseanina şi ostaşul Komelkova făcură o recunoaştere de-a lungul crestelor. Fixară locurile şi sectorul de tragere şi însemnară punctele de reper. Distanţa pînă la ele a fost verificată nemijlocit de Fedot Evgrafîci care o măsură cu pasul şi o înscrise în tabela de tragere, aşa cum prevede regulamentul.

Abia terminară această operaţie şi fură chemaţi la masă. S-au aşezat doi cîte doi, în formaţia din timpul mersului. Comandantul urma să-şi împartă gamela cu ostaşul Gurvici. La început, fata se arătă modestă, zdrăngănea întruna cu lingura, lăsînd bucăţile cele mai bune pentru el. Plutonierul îi spuse nemulţumit :

— Degeaba tot învîrţi lingura, tovarăşă interpretă. Eu, înţelegi matale, nu-s vreun drăguţ bun de iubit şi nu-i nevoie să-mi bagi sub nas bucata cea mai bună. Mănîncă cu tragere de inimă, cum se cuvine să facă un ostaş.

— Dar eu mănînc cu tragere de inimă, spuse ea zîmbind.

— Văd eu cum mănînci ! Eşti numai piele şi os, ca o cioară ieşită în primăvară.

— Aşa mi-e constituţia.

— Constituţia ?... Uite la Bricikina, că doar şi ea are o constituţie ca oricare dintre noi, numai că mai are şi trup. Ai la ce să te uiţi...

După masă băură ceai : Fedot Evgrafîci adunase foi de merişor încă în timpul marşului, aşa că avură ce să pună în apa fiartă. Se odihniră cam o jumătate de oră, după care plutonierul ordonă adunarea.

— Ascultaţi ordinul de luptă ! începu el solemn, deşi undeva în fundul sufletului se îndoia că procedează just

indicînd această ordine. Inamicul, cu forţe de unul sau doi friţi înarmaţi pînă-n dinţi se deplasează spre sectorul lacului Vopi cu scopul de a atinge în secret calea ferată Kirovsk — şi canalul Mării Albe şi Baltice, care poartă numele tovarăşului Stalin. Detaşamentului nostru, cu un efectiv de şase oameni, i s-a încredinţat sarcina de a apăra masivul Siniuhin şi de a captura forţele inamicului. Vecin în dreapta — Lacul Vopi, vecin în stînga — lacul Legont... Plutonierul tăcu, tuşi şi se gîndi indispus că ordinul acesta s-ar fi cuvenit să fie mai întîi schiţat pe hîrtie... apoi continuă : Am hotărît să-l întîmpinăm pe inamic pe poziţia principală şi, fără să deschidem focul, să-l somăm să se predea. În caz că se opune, doborîm pe unul din ei, iar pe cel de-al doilea îl luăm prizonier. Pe poziţia de rezervă lăsăm toate efectele noastre sub paza ostaşului Cetvertak. Acţiunile de luptă vor începe numai la comanda mea. Ca locţiitor al meu o numesc pe caporalul Oseanina, iar în cazul că şi ea va ieşi din luptă, rămîne ostaşul Gurvici. Sînt întrebări ?

— Şi pe mine de ce mă treceţi la rezervă ? întrebă ofensată Cetvertak.

— E o problemă neînsemnată, tovarăşe ostaş. Ţi s-a dat acest ordin şi trebuie să-l execuţi.

— Tu, Galka, eşti rezerva noastră, lămuri Oseanina.

— Nu sînt întrebări, totul e clar, spuse pe un ton vioi Komelkova.

Dacă-i clar, atunci, vă rog, toată lumea în dispozitiv.

Repartiză pe fiecare ostaş la locul său, aşa cum stabilise dinainte cu Oseanina, le indică punctele de reper, şi avertiză din nou pe fiecare în parte să stea culcat ca şoarecele.

— Să nu se clintească nimeni. Primul o să vorbesc eu cu ei.

— Pe nemţeşte ? întrebă răutăcioasă Gurvici.

— Pe ruseşte ! îi răspunse plutonierul cu asprime. Iar dumneata o să le traduci dacă nu vor înţelege ce le spun. E limpede ?

Nu-i răspunse nimeni.

— Dacă aveţi de gînd să scoateţi capul şi în luptă aşa, să ştiţi că nu avem batalion sanitar prin apropiere şi nici mămicile voastre nu-s pe-aici.

Degeaba pomenise de mămici, nu trebuia. Din pricina asta Vaskov se supără teribil pe el însuşi : ştia doar că totul va fi cît se poate de serios şi că nu se aflau la poligonul de tragere !

— Cu neamţul e bine să luptaţi de la distanţă. Că altfel, pînă cînd deschideţi voi focul cu flintele voastre, ei vă fac ciur cu pistoalele lor. De aceea vă ordon : toată lumea stă culcată, fără nici o excepţie. Culcat, pînă ordon eu — foc ! Altfel nu ţin seama că sînteţi parte femeiască... Aici Fedot Evgrafîci se opri şi dădu din mînă. Asta-i tot. Am terminat instructajul.

Indică sectoarele de observaţie, repartiză cîte doi ostaşi pentru fiecare din ele ca să fie supravegheat de patru ochi. El se urcă pe o înălţime şi luă în cercetare cu binoclul, liziera pădurii, pînă-i dădură lacrimile.

Soarele îşi fugărea tot mai mult razele spre crestele înălţimilor, dar stînca pe care stătea culcat Vaskov mai păstra în ea căldura adunată. Plutonierul lăsă binoclul şi închise ochii ca să şi-i odihnească puţin. Şi îndată stînca aceea caldă începu să se legene lin şi pluti undeva către un tărîm liniştit şi calm, iar Fedot Evgrafîci nu apucă să-şi mai dea seama că aţipeşte. Simţea adierea uşoară a vîntului şi auzea toate foşnetele din jur, dar i se părea că s-a culcat pe cuptor, că a uitat să-şi aştearnă sumanul şi că trebuie să-i spună asta mămucăi. Deodată i s-a-nfăţişat mămuca : mărunţică, slabă, obosită, pentru că de mulţi ani nu mai dormea decît pe apucate, cîteva ceasuri pe care parcă se sfia că trebuie să le fure din viaţa ei de ţărancă. Îi văzu mîinile îngrozitor de uscate, cu degetele care nu se mai dezdoiau de mult din pricina umezelii şi a muncilor grele. Îi văzu chipul brăzdat de zbîrcituri, ca o turtă coaptă în spuză, lacrimile pe obrajii pămîntii şi înţelese că şi acum mai plînge mămuca lui după Igorok, nepoţelul ei care se prăpădise, şi acum se învinuieşte şi se perpeleşte din pricina asta. Ar fi vrut să-i spună ceva plin de duioşie, dar chiar atunci cineva îl trase de picior şi el, nu se ştie de ce, socoti că trebuie să fie tătuca şi se

sperie grozav. Deschise ochii și o văzu pe Oseanina : se cățărase pe stîncă și-l trăgea de picior.

— Nemții ?...

— Unde ?... sări ea speriată.

— Uf, drace... Mi s-a năzărit.

Rita îl privi îndelung și zîmbi.

— Ați ațipit puțin, Fedot Evgrafîci. Mă duc să vă aduc mantaua.

— Vai de mine, Oseanina. A fost doar așa... O picoteală, nu știu cum. Trebuie să fumez o țigară.

Cînd a coborît, a văzut-o la poalele stîncii pe Komelkova pieptănîndu-se. Părul desfăcut i-acoperea tot spatele. Nu ajungea să-l treacă prin pieptene dintr-o mișcare, trebuia să-l apuce cu mîna cealaltă și să tragă încă o dată. Și avea un păr des și moale, cu reflexe arămii. Mîinile fetei se mișcau atît de lin, atît de liniștit, de fără grabă...

— Nu cumva ți-l vopsești ? întrebă plutonierul și îndată se sperie că ea va răspunde cu o răutate și va risipi farmecul acestei clipe atît de simple.

— Nu, așa e culoarea lui. Sînt ciufulită, nu ?

— Nu-i nimic.

— Să nu credeți că a rămas sectorul descoperit : e Liza Bricikina acolo și ea are niște ochi...

— Bine, bine. Treci la post...

Drace, din nou i-au ieșit pe buze niște vorbe din astea ! Luate din regulament. I s-au întipărit în minte pentru totdeauna. Ești un urs, Vaskov, un urs singuratic.

Plutonierul se posomorî. Își aprinse o țigară și se învălui în fum.

— Tovarășe plutonier, sînteți căsătorit ?

O privi : prin flăcările acelea de aramă îl cerceta un ochi verde. Un ochi de o forță copleșitoare, ca a unui obuzier cu calibrul de o sută cincizeci și doi de milimetri.

— Căsătorit, ostaș Komelkova.

Mințise, se-nțelege. Dar cu una ca ea era mai bine astfel. Acest mod fixează pozițiile, arată locul unuia față de celălalt.

— Și soția dumneavoastră unde e ?

— Se-nțelege de la sine unde : acasă.

— Aveți și copii ?

— Copii ?... și Fedot Evgrafîci oftă. Am avut un băiețel. A murit. Chiar înainte de izbucnirea războiului.

— A murit ?...

Își aruncă cu o zvîcnire părul de pe față și-l privi, — drept în suflet îl privi. În fundul sufletului. Și nu mai rosti nici un cuvînt. Nu-l compătimi, nu glumi, nu spuse vorbe goale. Poate tocmai de aceea Vaskov nu se putu abține să nu ofteze :

— Da, nu l-a îngrijit bine mămuca...

Spuse și regretă. Regretă atît de mult, că sări dintr-odată în picioare și-și aranjă vestonul ca pentru inspecție.

— Ce se aude pe la tine, Oseanina ?

— Nimic nou, tovarășe plutonier.

— Continuă observarea !

Și așa trecu de la un ostaș la altul.

Soarele apusese de mult, dar era încă lumină, ca în zori, așa că ostașul Gurvici, stînd acolo în dosul stîncii sale, citea o carte. Mormăia tărăgănat, ca pe-o rugăciune ceea ce citea, astfel că Fedot Evgrafîci auzi încă înainte de a se apropia de ea :

Acei născuți în anii pustiirii
Aminte nu-și aduc de drumul lor.
Dar noi, ai tăi vlăstari din ani cumpliți. Rusie —
N-avem putere să uităm nimic.
Ani grei, mistuitori !
Nebunie cu voi purtat-ați au nădejde ?
Ani de război sau ani de libertate,
Reflexe sîngerii pe chipuri ne-ați lăsat...

— Pentru cine citești ? o întrebă el venind mai aproape.

Fata se tulbură (dacă i se ordonase să observe — trebuia să observe !), puse cartea la o parte și vru să se ridice în picioare.

Plutonierul o opri cu un gest al mîinii.

— Pentru cine citești, te-ntreb ?

— Pentru nimeni. Pentru mine.

— Atunci de ce citești tare, dacă-i pentru tine ?

— Păi, dacă-s versuri...

— A-a... Vaskov nu înțelese. Îi luă cărticica, era subțirică tare, ca instrucțiunea pentru aruncătorul de mine și o răsfoi. Îți strici ochii.

— Mai e lumină, tovarășe plutonier.

— Spun asta în general, nu pentru acuma... Și uite ce e, te rog nu mai sta pe piatră. Piatra o să se răcească îndată și-o să-nceapă să-ți tragă căldura din trup fără ca tu să-ți dai seama de asta. Așterne-ți imediat mantaua.

— Bine, tovarășe plutonier. Vă mulțumesc.

— Și știi ce ? Nu mai citi cu glas tare. Spre seară aerul e umed, des, dar în zori e-atîta liniște aici... că se aude fiecare zgomot pe o rază de cinci verste. Și observă. Observă, atent, ostaș Gurvici.

Bricikina se așezase mai aproape de lac și Fedot Evgrafîci zîmbi mulțumit încă de departe : uite ce fată isteață ! ? A rupt crengi de brad, le-a așezat în adîncimea dintre două pietre și deasupra și-a întins mantaua : e pricepută. De aceea o și întrebă :

— De unde ești de loc, Bricikina ?

— De prin părțile Brianskului, tovarășe plutonier.

— Ai lucrat la colhoz ?

— Am lucrat. Mai mult îl ajutam pe tata. El era pădurar și locuiam la un ocol silvic.

— De aceea măcăi așa de bine.

Liza izbucni în rîs. Le place să rîdă, încă nu s-au dezvățat.

— N-ai observat nimic ?

— Deocamdată e liniște.

— Să observi totul, Bricikina. Dacă se mișcă tufișurile, dacă păsările își iau zborul de undeva. Ești doar pădureancă și înțelegi totul.

— Înțeleg.

— Ei, tocmai de aceea.

Plutonierul se tot muta de pe un picior pe celălalt : se părea că spusese totul, dăduse toate indicațiile, ar fi trebuit să plece, dar picioarele nu-l ascultau. Grozav de apropiată-i era pădureanca asta, grozav de bine se așezase aici și grozav de mult îl îmbia căldura pe care o răspîndea, întocmai ca soba aceea rusească atît de familiară care i se năzărise astăzi, cînd ațipise.

— Liza, Liza, Lizaveta, de ce oare nu zîmbești, au de ce nu viersuiești, zi-i un cîntec celui drag, ori omul nu ți-e pe plac, turui pe nerăsuflate plutonierul, cu o voce inexpresivă și explică îndată : ăsta-i așa, un cîntecel de prin părțile noastre.

— Iar la noi...

— Las-c-o să le cîntăm după aceea amîndoi, Lizaveta ; Uite, după ce îndeplinim misiunea o să cîntăm.

— Pe cuvînt de onoare ? întrebă Liza cu un zîmbet.

— Ei, dacă ți-am promis...

Plutonierul îi făcu dintr-o dată strengărește cu ochiul, dar tot el se simți stingherit, își potrivi cascheta și se îndepărtă. Bricikina îi strigă din urmă :

— Aveți grijă, tovarășe plutonier ! Ați promis !

Nu i-a răspuns, dar a zîmbit tot drumul pînă a trecut peste fîșia de pămînt, ajungînd pe poziția de rezervă. Aici zîmbetul i se șterse de pe față și el începu să caute unde se ascunsese ostașul Cetvertak.

Iar ostașul Cetvertak zăcea la poalele unei stînci, pe saci, înfășurat în manta și cu mîinile înfundate adînc în mîneci. Gulerul ridicat îi ascundea capul cu caschetă cu tot, așa că dintre reverele hainelor cazone nu i se vedea decît, stingher, vîrful nasului înroșit de frig.

— Dar tu ce te-ai înfofolit așa, tovarășe ostaș ?

— Mi-e frig...

El întinse mîna, dar fata se smuci îndată socotind că a venit peste ea acolo, mai știi...

— Nu te mai smuci așa, ce naiba ! Dă-mi fruntea. Haide !...

Își întinse gîtul spre el. Plutonierul îi cuprinse fruntea cu palma și rămase așa o clipă atent : ardea. Ardea, naiba s-o ia de treabă !

— Ai temperatură, tovarășe ostaș. Simți ?

Tace. Și ochii îi sînt triști ca ai unui vițeluș. Privindu-i, oricine se simte vinovat. Iată, așadar, ce-nseamnă mlaștina prin care-ați trecut, tovarășe plutonier Vaskov. Iată ce-nseamnă cizma pe care și-a pierdut-o ostașul, graba ta și vîntul de miazănoapte în luna mai. Acum ia-ți în primire, drept plată concretă, un ostaș incapabil de luptă, povară pentru tot detașamentul și pentru propria-ți conștiință.

Fedot Evgrafîci își scoase raniţa, îi desfăcu curelele și începu să scotocească : înăuntru, într-un locșor tăinuit se afla stocul intangibil : un bidonaș cu spirt — șapte sute cincizeci de grame — astupat bine cu dopul. Turnă puţin în cana de metal.

— Îl bei așa, sau să ţi-l îndoiesc cu apă ?

— Da ce-i asta ?

— Mixtură. Ei, e spirt, ce altceva ?

Fata dădu din mîini și se trase la o parte :

— Vai de mine, ce să fac cu el ?

— Îţi ordon să bei ! Plutonierul chibzui un pic și adăugă puţină apă în cană. Bea. Și îndată după aceea îţi dau apă !

— Nu vreau, nu vreau și gata...

— Bea, și să nu mai aud o vorbă !

— Da' ce-aveţi cu mine, mă rog ? Mama mea e lucrător sanitar...

— Nu-i nici o mamă aici. E război, sînt nemţii și sînt eu, plutonierul Vaskov. Iar mama nu-i aici. Mamă or să aibă aceia care-or să scape vii din război. E limpede ce-am spus ?

A băut, înecîndu-se și cu ochii plini de lacrimi. Îndată a început să tușească. Fedot Evgrafîci o bătu ușurel cu palma pe spate. I-a trecut tusea. Și-a șters lacrimile cu mîinile și a-nceput să zîmbească :

— Mi se-nvîrte capul...

— Mîine o să-ţi stea bine pe umeri.

Îi aduse crengi de brad. I le potrivi, așternu deasupra mantaua lui.

— Odihnește-te, tovarășe ostaș.

— Dar dumneavoastră cum o să staţi fără manta ?

— Eu nu-s bolnav, n-avea grijă. Să te faci și tu sănătoasă pînă mîine. Te rog tare mult să te faci sănătoasă.

În jur se făcuse liniște. Și pădurea, și lacurile, chiar și văzduhul, totul era învăluit în liniște și pace. Trecuse de miezul nopţii, începea ziua următoare, dar de nemţi nici pomeneală. Rita făcea ce făcea și-i tot arunca cîte-o privire lui Vaskov, și cînd au rămas numai ei doi, îl întrebă :

— S-ar putea să așteptăm degeaba ?

— S-ar putea, spuse plutonierul oftînd. Dar nu cred. Bineînțeles, dacă nu i-ai confundat pe friții aceia cu niște trunchiuri de copaci.

Între timp, Vaskov revocase ordinul de supraveghere. Îi trimise pe ostași pe poziția de rezervă, le ordonă să-și rupă crengi de brad și să doarmă pînă cînd îi va trezi el. Și rămase aici, pe poziția principală, împreună cu Oseanina care se ținea scai de dînsul.

Faptul că nemții nu apăruseră îi dădu serios de gîndit lui Fedot Evgrafîci. La urma urmei, s-ar fi putut nici să nu vină pe aici, sau să iasă la drum prin altă parte, s-ar fi putut să aibă o altă misiune, și nu aceea pe care o bănuise el. Poate că și făcuseră pînă acum cine știe ce nelegiuri : împușcaseră pe vreunul din comandanți sau aruncaseră în aer vreun obiectiv important. Și-acum, poftim, du-te și explică în fața tribunalului de ce tu în loc să scotocești pădurea în lung și-n lat ca să-i dibui pe nemți, te-ai dus la dracu-n praznic. Că ți-a fost milă de ostași ? Ți-era teamă să-i angajezi într-o luptă deschisă ? Astea toate nu sînt valabile de vreme ce n-ai executat ordinul. Nu, nu sînt valabile.

Mai bine-ați dormi puțin, tovarășe plutonier. Vă trezesc eu în zori...

Ce somn ar mai fi și ăla, naiba să-l ia ! Acum plutonierul nu mai simțea nici frigul, cu toate că nu era decît în tunică...

— Mai lasă-mă și tu cu somnul, Oseanina. C-o să am parte, înțelegi tu, de somnul cel veșnic, dacă i-am lăsat pe friți să-mi scape.

— Poate că acum dorm și ei, Fedot Evgrafîci.

— Dorm ?

— Da, bineînțeles. Că doar sînt și ei oameni. Chiar dumneavoastră ne-ați spus că masivul Siniuhin este singurul loc potrivit pentru a trece calea ferată. Ori pînă la ea...

— Stai puțin, Oseanina, stai puțin ! Cincizeci de verste, ba mai exact chiar peste cincizeci. Și dacă mai mergi și printr-un loc necunoscut... Unde ți-e teamă de fiecare tufiș... Ai ? E bine cum gîndesc ?

— E bine, tovarășe plutonier.

— Şi-apoi, chiar că puteau într-adevăr să se cuibărească pe undeva şi să se odihnească în linişte. Undeva printr-un colţ pe unde pădurea a fost doborîtă de furtună. Şi or să doarmă pînă o răsări soarele. Şi-apoi, odată cu soarele... Aşa-i ?

Rita zîmbi. Şi din nou îl învălui într-o privire lungă, aşa cum îi privesc femeile pe copii.

— Aşadar, odihniţi-vă şi dumneavoastră pînă răsare soarele. Vă trezesc eu.

— N-am somn, tovarăşă Oseanina... Margarita... şi cum te mai cheamă după tată ?

— Spuneţi-mi Rita, Fedot Evgrafîci.

— Fumăm o ţigară, tovarăşă Rita.

— Eu nu fumez.

— Cît priveşte faptul că şi ei sînt oameni, uite, la asta, nu ştiu cum se face, dar nu m-am gîndit. Bine că mi-ai spus : doar trebuie şi ei să se odihnească. Aşa că du-te şi tu, Rita, Du-te.

— Nu vreau să dorm.

— Ei, măcar trînteşte-te puţin, întinde-ţi picioarele. Cred că ţi s-au umflat, că nu eşti obişnuită să mergi atîta, nu-i aşa ?

— Ba, tocmai că sînt foarte obişnuită cu mersul, Fedot Evgrafîci, spuse Rita zîmbind.

Plutonierul o convinse totuşi şi fata se culcă chiar acolo, unde urma să fie prima linie, pe nişte crengi de conifere pe care Liza Bricikina şi le pregătise mai-nainte pentru ea. Se-nveli cu mantaua, cu gîndul să aţipească puţin pînă-n zori, dar adormi de-a binelea. Dormi somn greu, fără vise, ca o prăbuşire. Se trezi în clipa în care plutonierul o trase de manta.

— Ce este ?

— S-st ! Auzi ?

Rita aruncă mantaua, îşi trase fusta în jos şi sări din culcuş. Soarele se ridicase deasupra orizontului, colorînd stîncile cu purpuriul razelor sale. Privi în direcţia arătată : undeva, dintr-un colţ îndepărtat de pădure, nişte păsări îşi luaseră zborul, ţipînd speriate.

— Păsările care ţipă...

— Coţofene ! spuse cu un zîmbet calm Fedot Evgrafîci Coţofenele-cumetrele şi-au luat zborul, Rita. Asta-nseamnă

că cineva le-a stîrnit de pe unde erau. Și nu poate fi nimeni altcineva decît musafirii noștri. Fuga, Oseanina, trezește-i pe ostași. Imediat ! Dar încet, fără tărăboi !...

Rita o luă la goană.

Plutonierul își ocupă locul său, care era undeva mai în față și mai sus decît adăposturile celorlalți. Își verifică revolverul, își încărcă pușca. Începu să cerceteze cu binoclul liziera pădurii luminată de razele soarelui care abia se ridicase.

Coțofenele se roteau deasupra tufișurilor, strigau, țipau asurzitor.

Fetele se apropiară tîrîndu-se. Își ocupară în liniște locurile, și se întinseră la pămînt.

Gurvici se strecură lîngă el.

— Bună dimineața, tovarășe plutonier.

— Bună. Cum îi merge lui Cetvertak ?

— Doarme. N-am vrut s-o trezim.

— Foarte bine v-ați gîndit. Stai aici pe-aproape, să fii agent de legătură. Numai nu te băga în față.

— N-am să mă bag, spuse Gurvici.

Coțofenele zburau din ce în ce mai aproape, vîrfurile crengilor se mișcau cînd ici, cînd colo, și lui Fedot Evgrafîci i se păru chiar la un moment dat că auzise cum a trosnit un lemn uscat sub talpa grea a cuiva care se apropia. Pe urmă încremeni dintr-o dată totul ; pînă și coțofenele parcă se potoliseră, dar plutonierul știa că acolo, în marginea pădurii, printre tufișuri, se află oameni. Stau și cercetează lacurile, pădurea de pe partea cealaltă, masivul prin care trece drumul lor și după ale cărui stînci sînt ascunși acum atît el, cît și ostașii lui cu obrajii încă rumeni de somn.

Venise clipa aceea tainică în care un eveniment trece într-altul, în care efectul ia locul cauzei și se naște fenomenul. În viața de toate zilele omul nu observă niciodată această clipă, dar aici, în război, unde nervii sînt încordați la maximum, unde la prima încleștare iese din nou la iveală sensul primitiv al existenței — dorința de a supraviețui — clipa aceasta devine reală, palpabilă fizic și nesfîrșită ca însuși infinitul.

Ei, haideți, veniți, veniți odată, veniți, șoptea fără glas Fedot Evgrafîci.

Nişte tufişuri depărtate se clătinară şi la liziera pădurii păşiră cu precauţie doi bărbaţi. Purtau pelerine de camuflaj, de un cenuşiu-verzui cu pete, dar soarele le bătea drept în faţă şi comandantul putu să deslușească pe chipul lor fiecare fibră.

Cu degetul pe trăgaciul automatelor, uşor aplecaţi, ei înaintau cu paşi de pisică înspre lac...

Dar Vaskov nu-i mai urmăreau pe cei doi. Nu-i mai urmărea, pentru că în spatele lor tufişurile continuau să se legene, şi de acolo, de undeva din desiş, tot ieşeau şi ieşeau noi siluete cu pelerine cenuşiu-verzui, cu automatele în poziţie de tragere.

— Trei... cinci... opt... zece... numără Gurvici în şoaptă. Doisprezece... paisprezece... cincisprezece, şaisprezece... Sînt şaisprezece, tovarăşe plutonier...

Tufişurile încremeniră.

Coţofenele îşi luară zborul şi ţipetele lor se auzeau acum de undeva de departe.

Cei şaisprezece nemţi, privind cu atenţie în jur, înaintau încet pe malul lacului spre masivul Siniuhin...

6

Toată viaţa lui Fedot Evgrafîci executase ordine. Le executase corect, cu exactitate, repede şi cu plăcere, deoarece tocmai în executarea cu punctualitate a unei voinţe din afară vedea el întregul sens al existenţei sale. Superiorii îl apreciau ca executant şi nu-i cereau mai mult. Era o rotiţă de transmisie dintr-un mecanism reglat cu grijă : se învîrtea el însuşi şi-i făcea şi pe ceilalţi să se-nvîrtă, fără să se gîndească de unde începea procesul de învîrtire, în ce direcţie se făcea şi cum se va încheia.

Iar nemţii mergeau încet, fără să se oprească pe malul lacului Vopi, mergeau drept înspre el şi ostaşii lui, culcaţi acum în spatele stîncilor, cu obrazul rezemat, aşa cum li se ordonase, de patul rece al puştilor.

— Sînt şaisprezece, tovarăşe plutonier, repetă aproape fără glas Gurvici.

— Văd, spuse el fără să se-ntoarcă... Treci în dispozitiv Gurvici. Spune Oseaninei să-i ducă repede pe ostași la poziția de rezervă. Dar camuflați, camuflați !... Stai, unde te duci ?... Trimite-o pe Bricikina la mine. Mergi tîrîș, tovarășe interpret. Acum, pînă una-alta, o să trăim tîrîndu-ne.

Gurvici porni tîrîș, ocolind cu atenție pietrele. Plutonierul vroia să născocească ceva, să ia neîntîrziat o hotărîre, dar capul îi era îngrozitor de gol ; îl chinuia în mod sîcîitor doar o unică dorință — pe care și-o educase ani de-a rîndul — dorința de a raporta. Îndată, chiar în clipa aceea trebuia să le raporteze superiorilor că situația s-a schimbat, că nu mai putea opri, cu forțele pe care le avea, înaintarea nemților spre calea ferată.

Detașamentul său începuse să se retragă : urechea lui deslușea cînd zăngănitul unei puști, cînd vreo piatră rostogolindu-se. Zgomotele acestea aveau o rezonanță aproape organică înlăuntrul său și cu toate că nemții erau încă departe și n-ar fi putut auzi nimic, Fedot Evgrafîci trăia cea mai cumplită spaimă. Eh, să fi avut acum o mitralieră cu discul complet și un servant împrospătător de nădejde ! Sau poate că n-ar fi fost nevoie nici măcar de mitralieră — ci doar de vreo trei arme automate pe care să le mînuiască niște bărbați mai îndemînatici... El însă n-avea nici mitralieră, nici bărbați, ci doar cinci fete puse pe hîrjoană și cîte cinci încărcătoare de fiecare pușcă. De aceea-l treceau pe Vaskov toate nădușelile în dimineața aceea de mai stropită cu rouă...

— Tovarășe plutonier... Tovarășe plutonier...

Își șterse cu grijă fața transpirată și abia atunci întoarse capul. Văzu foarte aproape de el niște ochi dilatați la maximum ; spuse clipind strengărește :

— Fii mai veselă, Bricikina. E mult mai bine că sînt șaisprezece. Înțelegi ?

De ce-i mai bine că sînt șaisprezece diversioniști și nu doi, plutonierul nu-i mai explică, însă Liza dădu din cap a încuviințare și-i zîmbi cu neîncredere.

— Ții bine minte drumul înapoi ?

— Ihî, tovarășe plutonier.

— Uită-te acolo : în stînga friţilor se-ntinde pădurea de pini. După ce treci de ea, ia-o pe margine, de-a lungul lacului.

— Acolo unde aţi tăiat vreascurile ?

— Bravo, eşti o fată de ispravă ! De-acolo o iei înspre canal. De-a dreptul. Acolo nu te poţi rătăci.

— Ştiu eu, tovarăşe...

— Stai puţin, Lizaveta, nu te pripi. Cel mai important lucru e mlaştina, înţelegi ? Locul de trecere-i tare îngust, în dreapta şi-n stînga lui te-nghite mlaştina. Punctul de reper — mesteacănul. De la mesteacăn drept înainte sînt doi pini care-s pe insulă.

— Îhî.

— Acolo te odihneşti puţin, să nu te repezi îndată în apă. Ajunsă pe insulă, o porneşti spre trunchiul acela ars, de pe care-am sărit eu în mlaştină. O ţii drept spre trunchi, se vede foarte bine.

— Îhî.

— O să-i raportezi Kireanovei situaţia. Pînă atunci noi o să-i ameţim puţin pe friţi, dar mult n-o să rezistăm, înţelegi şi singură asta.

— Îhî.

— Puşca, ranița, mantaua, lași totul aici. Aleargă așa, fără povară.

— Va să zică, să plec acuma ?

— Să nu uiţi să-ţi iei prăjina pentru mlaştină.

— Îhî. Gata, am plecat.

— Goneşte, Lizaveta taichii.

Liza încuviinţă cu o mişcare a capului şi, fără să mai adaoge nimic, o luă din loc. Îşi rezemă puşca de o stîncă, începu să-şi desprindă cartuşiera de la curea, privindu-l din cînd în cînd pe Vaskov, de parcă ar fi aşteptat ceva. Dar el îi urmărea pe nemţi, aşa că nu i-a mai văzut ochii plini de tulburare. Liza oftă încetişor, îşi strînse tare de tot centura şi, aplecîndu-se mult înainte, o luă la goană spre pădurea de pini, tîrîndu-şi puţin picioarele, aşa cum fac asta toate femeile din lume.

Diversioniştii erau acum foarte aproape — li se vedeau bine şi feţele — iar Fedot Evgrafîci stătea încă jos, lungit pe pietre. Trăgînd cu coada ochiului spre nemţi, el cerceta atent pădurea de pini care-ncepea de la poalele ma-

sivului și se-ntindea către lizieră. De vreo două ori văzu cum se leagănă acolo vîrfurile unor crengi, dar legănarea fusese atît de ușoară, de parcă le-ar fi atins o pasăre în zborul ei, așa că Vaskov se felicită că a trimis-o la canton pe Liza Bricikina.

După ce se convinse că diversioniștii nu-l observaseră pe omul lui de legătură, puse piedica la armă și coborî în spatele stîncii. Ridică pușca lăsată de Liza și o luă la fugă înapoi, ghicind, după un al șaselea simț, unde să pună piciorul ca să nu facă zgomot.

— Tovarășe plutonier !...

Se repeziră la el toate laolaltă ca vrăbiile în cînepiște. Pînă și Cetvertak apăru de sub manta. Asta era o dovadă de indisciplină, bineînțeles și Vaskov ar fi trebuit să strige la ele, să le ordone ceva, s-o mustre pe Oseanina că nu pusese pe nimeni de sentinelă. Deschise gura și-și încruntă sprîncenele așa cum se cuvine să facă orice comandant, dar de cum privi în ochii lor plini de încordare, spuse, de parc-ar fi fost într-o brigadă la cîmp :

— Stăm cam prost, fetelor !...

Vru să se așeze pe o piatră, dar Gurvici îl opri grăbită și-i așternu lîngă ea mantaua. El îi mulțumi cu o înclinare a capului, se așeză și-și scoase punga cu tutun. Se așezară și ele una lîngă alta în fața lui, urmărindu-l în tăcere cum își răsucește țigara. Vaskov se-ntoarse spre Cetvertak :

— Ei, cum te simți ?

— Bine. Nu reuși să zîmbească : buzele n-o ascultară. Am dormit bine.

— Va să zică, sînt șaisprezece. Plutonierul se străduia să vorbească calm, alegîndu-și cu grijă fiecare cuvînt. Șaisprezece puști automate — asta-i o forță. Nu-i putem înfrunta într-o luptă deschisă. Dar trebuie să-i oprim din drum, altfel nu se poate. Ceilalți o să ajungă aici cam peste vreo trei ceasuri, cam așa trebuie să socotim.

Oseanina și Komelkova schimbară o privire, Gurvici începu să-și netezească fusta pe genunchi, iar Cetvertak îl privea doar cu ochii mari fără să clipească. Comandantul observa totul, vedea și auzea totul, deși nu făcea altceva decît să fumeze și să-și cerceteze atent țigara.

— Pe Bricikina am trimis-o înapoi la cantonament, spuse el după o clipă de tăcere. Ajutorul nu-l putem aș-

tepta decît la noapte, nu mai devreme. Iar dacă ne angajăm în luptă acum, n-o să rezistăm pînă atunci. Pe nici una din poziţiile noastre nu vom rezista, pentru că au şaisprezece arme automate.

— Şi-atunci o să stăm aşa să ne uităm cum trec pe lîngă noi ? întrebă încet Oseanina.

— Nu. Nu-i putem lăsa să treacă masivul pe aici, spuse Fedot Evgrafîci. Trebuie să le tăiem calea, să-i abatem de pe direcţie să-i silim să ocolească lacul Legontov. Dar cum ? Prin luptă — n-o să rezistăm. Aşa că spuneţi-vă părerile.

Tare-i era teamă plutonierului că fetele îi vor bănui dezorientarea. Dac-o simt, dac-o sesizează instinctiv, s-a dus totul de rîpă. S-a terminat cu autoritatea lui, cu puterea lui de comandant şi totodată cu încrederea lor în el. De aceea vorbea înadins atît de calm şi rar, pe un ton firesc, de parcă ar fi stat pe prispă la taclale cu vecinii. În acest timp se gîndea, se gîndea intens, chinuindu-şi mintea greoaie, cercetînd pe toate feţele fiecare posibilitate.

În primul rînd le ordonă ostaşilor să ia micul dejun. Fetele se revoltară, dar el se stropşi la ele şi scoase slănina din raniţă. Nu se ştie din ce pricină — poate datorită slăninii, poate datorită ordinului său, dar începură cu toţii să mestece cu rîvnă. Iar lui Fedot Evgrafîci îi păru rău că, fără să-şi dea seama, o trimisese pe Liza Bricikina nemîncată la un drum atît de lung.

După micul dejun comandantul îşi muie obrazul cu apă rece şi se bărbieri cu mult zel. Briciul lui — moştenire de la taică-său, meşterit de mîinile acestuia, era o minunăţie, nu altceva, şi totuşi se tăie în vreo două locuri. Îşi lipi tăieturile cu două bucăţele de ziar, iar Komelkova scoase din raniţa ei un flaconaş cu colonie şi i le dezinfectă cu mîna ei.

Făcea totul liniştit, fără grabă, dar timpul trecea şi gîndurile i se învălmăşeau în cap întocmai ca mormolocii într-un ochi de baltă. Nu reuşea să le adune cîtuşi de puţin şi-i părea straşnic de rău că nu putea să pună mîna pe topor şi să se-apuce de tăiat lemne : atunci totul s-ar fi limpezit îndată, ce era de prisos s-ar fi risipit şi ar fi găsit şi el o ieşire din situaţia asta.

Fără-ndoială că nemții n-o luaseră pe-aici ca să susțină o luptă, asta era foarte clar. Înaintau prin locuri pustii, ferindu-se și trimițîndu-și departe patrulele. Pentru ce toate astea ? Tocmai ca să nu poată fi descoperiți, ca să nu se angajeze în ambuscadă, și încet, pe neobservate, să se strecoare prin fel de fel de ascunzișuri către obiectivul lor principal. Așadar, înseamnă aceasta că trebuie să procedeze în așa fel încît ei să-l vadă, iar el să se prefacă a nu-i observa ?... Atunci poate că ei s-ar retrage, și ar încerca să treacă prin altă parte. Iar alt loc de trecere nu există decît ocolind lacul Legontov : o zi și-o noapte de mers...

Și, mă rog, ce-ar putea el să le arate ? Patru fetișcane și pe el alături de ele ? Să zicem că nemții se vor opri, vor trimite o patrulă de recunoaștere și-și vor da seama că nu au în față decît cinci oameni, mari și lați. Și după aceea ?... După aceea, tovarășe plutonier Vaskov, nu se vor mai retrage din drum. Vă vor împresura din toate părțile și... din cinci lovituri de baionetă îți vor lichida tot detașamentul. Că doar nu-s nici ei atît de proști, la urma urmei, ca din pricina a patru fete și a unui plutonier cu un biet revolver să se înfunde din nou în desiș...

Fedot Evgrafîci expuse toate aceste considerații ostașilor săi : Oseanina, Komelkova și Gurvici ; Cetvertak, care se săturase de somn, se oferise să facă de planton. Le arătă situația fără să tăinuiască nimic și la urmă adăugă :

— Dacă într-o oră și jumătate nu vom născoci altceva. va fi așa cum v-am spus. Pregătiți-vă, fiți gata.

Pregătiți-vă... Pentru ce să se pregătească ? Să treacă pe lumea cealaltă, poate ! Pentru asta, cu cît ai timp mai puțin, cu atît e mai bine...

El însă își făcu toate pregătirile. Scoase din raniță grenada, își curăță revolverul, își ascuți pumnalul pe o piatră. Acestea i-au fost dealtfel toate pregătirile ; iar fetele nu puteau face nici atît. Șușotind ceva, discutară o vreme, apoi se apropiară de el.

— Tovarășe plutonier, dar dacă ar întîlni ei niște muncitori forestieri ?

Vaskov nu pricepu : ce fel de muncitori forestieri ? Unde să-i întîlnească ?... Doar e război, pădurile sînt

pustii, asta au văzut-o cu toţii. Ele începură să-i explice şi comandantul înţelese. Înţelese aşa : o unitate, oricare ar fi ea, are dispozitivul încadrat între anumite limite. Nişte limite precise : îşi cunoaşte vecinii şi are posturi de pază în toate colţurile. Cu muncitorii forestieri e altceva — ei sînt în pădure. Pot să se răspîndească pe echipe : şi-atunci poftim, de-i caută în pustietatea asta. Oare-o să-i caute nemţii ? E puţin probabil pentru că aşa ceva e foarte periculos. Cum îţi scoţi nasul pe undeva, gata, te-au şi zărit şi comunică despre asta unde trebuie... De aceea niciodată nu se ştie cîţi oameni taie copacii în pădure, unde se află, cum ţin legătura între ei.

Bravo, fetelor, sînteţi grozave !...

În spatele poziţiei de rezervă curgea un pîrîru, mic, dar zgomotos. Dincolo de pîrîu, chiar de pe mal începea pădurea — o pădure doborîtă pe alocuri de furtună, cu desişul de plopi şi brazi. Aici privirea se opreşte la doi paşi în peretele viu al lăstărişului şi nici un fel de binoclu cu lentile Zeiss nu poate pătrunde prin el, pentru a-i cerceta particularităţile, pentru a-i aprecia adîncimea, profunzimea. Tocmai acest sector îl avea în vedere Fedot Evgrafîci atunci cînd se pregătea să pună în aplicare planul fetelor.

Chiar în centru, pentru ca nemţii să se izbească drept în ele — le repartiză pe Cetvertak şi Gurvici. Le ordonă să aprindă focuri care să scoată cît mai mult fum, să strige şi să hăulească de să răsune pădurea. Dar dintre tufişuri să nu se arate prea mult : să treacă numai aşa în fugă, ţinîndu-se ici şi colo, doar foarte puţin. Le ordonă să se descalţe, să-şi lase cizmele, caschetele, centurile, tot ce face parte din uniformă.

Ţinînd seama de teren, nemţii puteau încerca să ocolească aceste focuri numai prin stînga : în dreapta stînci abrupte se oglindeau direct în pîrîu, aşa că pe aici nu puteau trece fără riscuri. Ca să fie mai sigur însă, el o fixă acolo pe Oseanina. Îi dădu acelaşi ordin : să se arate din cînd în cînd în fugă, să facă gălăgie, să aprindă focul. Flancul celălalt, din stînga, îi luă el cu Komelkova : altă acoperire nu exista. Cu atît mai mult, cu cît de acolo toată întinderea apei se vedea ca-n palmă : în cazul în care friţii s-ar hotărî totuşi să treacă pîrîul, el ar avea timp

să doboare vreo doi-trei de aici în așa fel, ca fetele să poată pleca, să se adăpostească.

Rămăsese foarte puțin timp, și Vaskov, întărind patrula cu încă un om, se ocupă în mare grabă, împreună cu Oseanina și Komelkova, de ultimele pregătiri. În vreme ce fetele cărau crengi uscate pentru foc, el fără să se ferească, începu să taie copacii cu toporul (n-aveau decît să-l audă și să se pună în gardă și ei !). Alegea cîte un copac mai înalt, care să cadă cu zgomot mare, îl tăia atît cît să-l poată doborî dintr-o singură izbitură și alerga la următorul. Sudoarea i se prelingea și în ochi, pișcăturile țînțarilor deveneau insuportabile, dar plutonierul, gîfîind, tăia și dobora un copac după altul, pînă cînd veni Gurvici în goană de la postul ei. Îi făcu semn cu mîna de pe malul celălalt :

— Vin, tovarășe plutonier !...

— La posturi, spuse Fedot Evgafîci. La posturi, fetelor, dar vă rog foarte mult : fiți cu băgare de seamă. Să treceți numai prin spatele copacilor, nu printre tufișuri. Și răcniți cît mai tare...

Se răspîndiră ostașii lui. Numai Gurvici și Cetvertak se tot foiau pe malul celălalt : Cetvertak nu izbutea în nici un fel să-și desfacă fețile cu care îi era înfășurată pe picior opinca. Plutonierul se apropie :

— Stai puțin că te trec eu dincolo.

— Vai de mine, tovarășe...

— Stai puțin, spuse el. Apa-i rece ca gheața, iar tu nu te-ai înzdrăvenit încă.

Se aplecă, îl înșfăcă pe micul ostaș în brațe (un fulg acolo : să fi avut vreo trei puduri, nu mai mult). Ea îi cuprinse grumazul cu mîinile și nu se știe de ce — roși. Se împurpură toată pînă la gît :

— Mă duceți ca pe-o cocuță...

Plutonierul ar fi vrut să-i spună ceva glumeț, că doar nu ducea un buștean, dar se trezi rostind cu totul altceva :

— Ai grijă acolo să nu mergi pe unde-i prea umed.

Apa rece le ajungea pînă la genunchi, tăindu-le răsuflarea. În față, Gurvici se tîra ținîndu-și fusta ridicată cu o mînă. I se vedeau picioarele subțiri. Înainta legănîndu-și cu cealaltă mînă cizmele, ca să-și țină echilibrul. Se-ntoarse și spuse :

— Da-i o apă rece... brrr !...

Și deodată își lăsă poalele fustei, care începură să mă-ture apa. Comandantul strigă supărat :

— Ridică-ți fusta !

Ea se opri și zise zîmbind :

— Nu există în regulament asemenea comandă, Fe-dot Evgrafîci...

E strașnic dacă mai au chef și de glumă. Asta-i plăcu lui Vaskov, așa că se-ntoarse bine dispus înapoi la Ko-melkova care ațîța focurile. Răcni cît îl ținu gura :

— Haide-ți, fetelor, dați-i bătaie, mai cu spor !...

Din depărtare îi răspunse Oseanina :

— Ehe-hei !... Ivan Ivanîci, mînă-ncoace căruța !...

Strigau, prăvăleau copacii pe care-i tăiase mai de-vreme Vaskov, hăuleau, aprindeau focurile. Plutonierul striga și el din cînd în cînd, ca să se mai audă și o voce de bărbat, dar cel mai mult stătea ascuns în zăvoiul de sălcii, cercetînd cu deosebită atenție tufișurile de pe ce-lălalt mal.

Multă vreme nu izbuti să vadă nimic. Ostașii lui obo-siseră de-atîta strigăt, Oseanina și Komelkova terminaseră de doborît copacii tăiați, soarele era sus, deasupra pădurii, luminînd pîrîul, iar tufișurile din partea cealaltă rămîneau la fel de nemișcate și tăcute.

— Or fi plecat ?... îi șopti la ureche Komelkova.

Or fi plecat, naiba să-i știe. Doar el, Vaskov, nu era periscop : s-ar putea să nu-i fi observat cînd și cum s-au furișat pînă la mal. Că doar și ei erau din cei aleși pe sprînceană : într-o misiune de asta nu trimiți pe cine se nimerește...

Asta o chibzui în sinea sa. Dar de spus nu spuse decît :

— Așteaptă.

Și din nou își aținti privirea în tufele acelea pe care le știa pînă la ultima rămurică. Privi cu atîta încordare, că-i lăcrimară ochii. Clipi, își trecu palma peste pleoape și tresări : pe celălalt mal, chiar în dreptul lui, peste rîu, desișul de arini tremură, se desfăcu și în luminiș apăru foarte deslușit chipul unui tînăr năpădit de o barbă roș-covană.

Fedot Evgafîci întinse mîna în spate, pipăi un genunchi rotund și-l strînse cu putere. Komelkova spuse, atingîndu-i urechea cu buzele :

— Văd...

Altul se iți undeva mai jos. Încă doi o porniseră înspre malul apei, fără raniţe, așa, numai cu ce era pe ei. Cu automatele în poziție de tragere, iscodeau gălăgiosul mal de dincolo de pîrîu.

Inima lui Vaskov svîcni : erau cercetași ! Așadar, hotărîseră totuși să cerceteze desișul pădurii, să-i identifice pe muncitorii forestieri, să dibuiască un loc de trecere printre ei. Se ducea naibii totul : planul, răcnetele, fumurile și copacii doborîți. Așadar, nemții nu s-au speriat. Acum vor trece apa, se vor strecura în tufișuri, se vor tîrî ca șerpii în direcția de unde veneau glasurile fetelor, de unde se vedeau focurile și se-auzeau zgomotele. Îi vor număra pe toți pe degete, își vor da seama și... și atunci vor înțelege și ei că au fost descoperiți...

Încet, ferindu-se să nu atingă măcar o creangă Fedot Evgrafîci își scoase revolverul. Pe ăștia doi o să-i lichideze chiar acolo în apă, înainte de a trece dincoace... Bineînțeles, că au să-l împroaște cu gloanțe celelalte arme automate, dar fetele s-ar putea să aibă timp să se ascundă. De-ar reuși numai s-o îndepărteze pe Komelkova de lîngă el...

Se-ntoarse : stînd în genunchi în spatele lui, Evghenia își smulgea cu înverșunare bluza militară trăgînd-o peste cap. O aruncă mai încolo și sări în picioare fără să se mai ascundă :

— Stai ! șopti plutonierul.

— Raia, Vera, hai să ne scăldăm !... strigă cu o voce răsunătoare Jenka și o porni spre apă, trecînd de-a dreptul prin tufișuri.

Fără să știe de ce, Fedot Evgrafîci luă bluza aruncată pe jos, și tot fără să știe de ce o strînse cu putere la piept. Iar silueta solidă a Komelkovei era acum pe malul presărat de pietre și inundat de razele soarelui.

Dincolo se clătinară crengile în dosul cărora se ascundeau siluetele cenușiu-verzui. Fără grabă, cu genunchii tremurîndu-i ușor, fata își trase în jos fusta, scoase maioul

și, netezindu-și cu mîna chiloții negri, începu să cînte cu un glas subțire, răsunător ce semăna mai mult cu un strigăt :

Merii, perii, sînt acum în floare
Ceața peste rîu s-a așternut...

Ah, cît de frumoasă era acum, minunat de frumoasă ! Înaltă, cu pielea trupului albă ca laptele, mlădioasă — și numai la zece metri de automatele gata să tragă. Încetă să cînte, intră în apă și, țipînd, începu să plescăie zgomotos, plină de veselie. Stropii de apă scînteiau în soare, lunecînd pe trupul vînjos și cald, iar plutonierul îngrozit și cu răsuflarea tăiată, aștepta să audă de dincolo o rafală. Uite, acuș-acuș or să tragă, Jenka se va frînge de mijloc, va bate apa cu mîinile și...

Dar tufișurile nu se clinteau.

— Fetelor, veniți să ne scăldăm !... striga cu o voce veselă și răsunătoare Komelkova țopăind prin apă. Chemați-l pe Ivan !... Ei, Vaniușa, unde ești ?

Fedot Evgrafîci aruncă bluza fetei, își puse revolverul în toc și se tîrî în patru labe pînă undeva departe în desiș Înhăță toporul, își făcu vînt și izbi cu înverșunare într-un pin.

— Ehe-he-hei, vin acuma !... răcni el și mai izbi o dată toporul în trunchiul copacului. Venim îndată, așteaptă-ne !... Oho-ho-ho !

De cînd mama l-a făcut nu doborîse copacii cu atîta ușurință : se mira singur de unde are atîta putere. Se opinti cu umărul în trunchiul copacului și-l făcu să se prăbușească peste niște brazi uscați, pentru ca, în cădere, să facă zgomot cît mai mult. După aceea, gîfîind, se repezi, tot în goană, înapoi la locul unde stătuse la pîndă și ieși din tufișuri.

Jenka se și afla pe mal, întoarsă jumătate spre el, jumătate spre nemți. Liniștită, își trăgea combinezonul de mătase care i se lipea de pielea udă ; mulîndu-se pe trup, udîndu-se și ea, mătasea devenea aproape transparentă în lumina soarelui ce-și trimitea razele piezișe de undeva din spatele pădurii. Ea știa, desigur, asta, știa, și tocmai de aceea se mlădia armonios, fără grabă, lăsînd părul să i

se reverse pe umeri. Şi din nou Vaskov simţi că-l arde aceeaşi groază cumplită, în aşteptarea rafalei ce va ţîşni îndată de după tufişuri, izbind, mutilînd, frîngînd trupul ei de-o năvalnică tinereţe.

Dezgolind o anumită parte interzisă, care-şi fulgeră o clipă albul, Jenka îşi trase de sub combinezon chiloţii uzi, îi întoarse şi-i puse cu grijă pe pietre. Apoi se aşeză alături, întinzîndu-şi picioarele şi lăsînd în bătaia soarelui părul desfăcut, lung pînă la pămînt.

Pe celălalt mal însă era linişte. Şi-n nemişcarea aceea tufişurile nici nu se clinteau, aşa că Vaskov, oricît de atent urmărea totul, nu putea pricepe dacă nemţii mai erau acolo sau plecaseră. Cum n-avea timp să facă prea multe presupuneri, plutonierul îşi scoase în grabă bluza, băgă revolverul în buzunarul pantalonilor şi, călcînd cu zgomot peste uscături, porni spre mal.

— Hei, unde eşti ?

Ar fi vrut să-şi strige vesel întrebarea, dar nu reuşi : i se pusese un nod în gît. Ieşi din tufişuri la loc deschis, în timp ce inima-i bătea să-i spargă pieptul de frică. Se apropie de Komelkova :

— Au telefonat de la raion : acuş trebuie să sosească maşina. Aşa că îmbracă-te. Ajunge cît te-ai prăjit la soare.

Răcni toate astea ca să le audă cei de dincolo, dar nu auzi ce-i răspunse Komelkova. Era numai ochi şi urechi la ce fac nemţii în tufişurile acelea. Încordarea lui era atît de puternică, încît i se părea că, dacă s-ar fi mişcat fie şi numai o frunză, ar fi auzit, ar fi simţit, ar fi avut vreme să se arunce uite ici, în spatele stîncii, şi să-şi smulgă revolverul din toc, gata să tragă. Dar după cît se pare, dincolo, deocamdată, nu se clintea nimic.

Jenka îl trase de mînecă, el se aşeză alături şi dintr-o dată văzu că, deşi fata-i zîmbea, ochi-i erau dilataţi, plini de spaimă, ba parcă şi puţin înlăcrimaţi. Iar spaima aceea era tulburătoare şi totodată grea ca argintul-viu.

— Şterge-o de-aici, Komelkova ! spuse Vaskov, căznindu-se din toate puterile să zîmbească.

Ea îi răspunse nu ştiu ce, ba mai şi rîse, dar Fedot Evgrafîci nu mai putu să audă nimic. Trebuia s-o scoată de-acolo, s-o ducă îndată dincolo de tufişuri, pentru că

nu mai era în stare să aștepte mereu clipa cînd o vor ucide. Dar pentru ca lucrurile să decurgă cît mai firesc, pentru ca blestemații de friți să nu-și dea seama că totul nu-i decît o joacă, menită să le dea de gîndit capetelor lor nemțești, trebuia născocit îndată ceva.

— Aha! Va să zică, nu vrei cu binișorul, las' atunci să te vadă toți în pielea goală! urlă deodată plutonierul înșfăcînd hainele de pe pietre. Hai, prinde-mă dacă poți...

Jenka țipă cum trebuia să și facă, sări de la locul ei și se repezi după el. Vaskov alergă întîi puțin de-a lungul malului, ferindu-se de Komelkova, iar după ce lunecă în dosul tufelor, o luă la picior și nu se opri decît departe în pădure.

— Îmbracă-te! Ajunge cît te-ai jucat cu focul! Gata!...

Îi întinse, fără să se uite, fusta, stînd întors cu spatele la ea, dar fata n-o luă, și mîna lui rămase așa întinsă o vreme. Vru să înjure, se întoarse, dar ostașul Komelkova, ședea chincită pe pămînt, cu obrazul în palme, în timp ce umerii îi tresăreau sub bretelele înguste ale combinezonului...

Dar de rîs cu adevărat — au rîs abia după aceea. După ce au constatat că nemții plecaseră. Au rîs de Oseanina, care răgușise de cît strigase, de Gurvici, că-și arsese fusta la foc, de Cetvertak, care se mînjise toată de funingine, de Jenia, care i-a amăgit pe friți, ba și de el, de plutonierul Vaskov. Au rîs cu lacrimi, pînă n-au mai putut și a rîs și el uitînd dintr-odată că e ditamai plutonierul, și ținînd minte doar că i-au dus de nas pe nemți, că strașnic i-au mai tras pe sfoară, i-au prostit, și că acum friții trebuiau s-o întindă, cuprinși de spaimă și neliniște, o zi și-o noapte în jurul lacului Legontov.

— Ei, gata, ajunge!... spuse Fedot Evgrafîci printre hohotele de rîs. Gata, acum nu mai au, fetelor, unde se piti, dacă, bineînțeles Bricikina va veni la vreme.

— Va veni, îl asigură Oseanina cu o voce răgușită și din nou toată lumea izbucni în rîs, pentru că glasul ei suna acuma grozav de hazliu. E iute de picior.

— Haideți să bem cîte-o picătură pentru tot ce-am izbutit, spuse comandantul și scoase la iveală bidonul cu pricina. Să bem, fetelor, pentru sprinteneala picioarelor Bricikinei și pentru mințile voastre luminate!...

Cum auziră asta fetele-ncepură să se agite, aşternură un prosop pe nişte pietre, tăiară pîine, slănină, curăţară peşte uscat. Şi în vreme ce ele îndeplineau aceste treburi femeieşti, plutonierul, aşa cum se cuvine unui bărbat, şedea mai într-o parte, aşteptînd să fie chemat la masă şi fuma, gîndindu-se, sleit de puteri, că ceea ce fusese mai îngrozitor trecuse...

7

Liza Bricikina trăise toţi cei nouăsprezece ani ai săi în aşteptarea zilei de mîine. În fiecare dimineaţă cînd se trezea, era cuprinsă de presimţirea plină de neastîmpăr a unei fericiri copleşitoare, pentru ca îndată, tusea istovitoare a mamei s-o facă să amîne pentru ziua următoare întîlnirea ei cu fericirea. Nu s-o ucidă sau s-o anuleze, ci s-o amîne.

— O să se prăpădească maică-ta, o prevenea sever taică-său.

Cinci ani de-a rîndul, zi de zi acestea erau vorbele cu care-o întîmpina în loc de salut. Liza trebăluia prin curte : îi dădea de mîncare purcelului, oilor, armăsarului bătrîn primit de la stat. Apoi o spăla, o schimba şi o hrănea cu linguriţa pe maică-sa. Gătea mîncarea, făcea curat în casă, dădea o raită pe la parcelele de care răspundea taică-său şi pornea în goană la cea mai apropiată dugheană din sat după pîine. Prietenele ei absolviseră de mult şcoala, unele plecaseră să înveţe mai departe, altele se şi măritaseră, iar Liza îi hrănea, îi spăla pe-ai casei, curăţa şi deretica peste tot şi din nou îi hrănea pe ai săi. Şi aştepta ziua de mîine.

Ziua aceasta de mîine nu era niciodată legată în conştiinţa ei de moartea mamei. Cu greu reuşea să şi-o mai amintească sănătoasă şi totuşi, pentru că în sufletul ei clocotea atîta dor de viaţă, imaginea morţii nu încăpea, pur şi simplu, în el.

Spre deosebire de moarte, despre care tatăl îi amintea mereu cu plicticoasa lui severitate, viaţa apărea ca o noţiune reală şi palpabilă. Se ascundea undeva într-un luminos mîine, îi ocolea deocamdată, trecea pe lîngă căsuţa

pierdută în desișurile pădurii, dar Liza credea cu tărie că viața asta există, că îi aparține și că era imposibil să uiți de ea, la fel cum este imposibil să nu aștepți ziua de mîine. Iar de așteptat — Liza știa să aștepte.

Încă de la paisprezece ani începuse să învețe această mare artă a femeilor. Smulsă de la învățătură de boala mamei, așteptase întîi revenirea sa la școală, pe urmă revederea cu prietenele, pe urmă rarele seri libere de pe micul tăpșan din fața clubului, pe urmă...

Pe urmă se-ntîmplă că dintr-o dată nu mai avu ce aștepta. Prietenele — fie că mai erau eleve, fie că începuseră să lucreze, trăiau departe de ea, își aveau preocupările lor pe care cu timpul ea încetase să le mai înțeleagă. Tinerii cu care altădată putea atît de ușor și de simplu să-și dea coate și să rîdă la club înainte de începerea spectacolului, acum se-nstrăinaseră, o ironizau. Liza deveni tăcută ; începu să se sălbăticească, să ocolească grupurile vesele, iar în cele din urmă încetă să se mai ducă pe la club.

Așa îi trecu copilăria și odată cu ea dispărură și vechii prieteni. Iar prieteni noi nu avea ; în afară de pădurarii cei întunecați la chip, nimeni nu poposea sub geamurile lor prin care răzbătea lumina lămpii de gaz. Și Liza își simțea sufletul cuprins de spaimă și amărăciune pentru că nu știa încă ce va veni să ia locul copilăriei. Iarna aceea grea o petrecu copleșită de neliniște și tristețe, iar în primăvară tatăl său aduse cu căruța un vînător.

— Vrea să locuiască o vreme la noi, îi spuse el fiicei. Dar unde să stea ! Și-apoi, uite maică-ta-i pe moarte.

— Aveți un pod cu fîn, desigur ?

— Acolo e încă frig, observă cu sfială Liza.

— Îmi dați un cojoc.

Apoi tatăl și oaspetele au stat îndelung de vorbă la bucătărie și au băut votcă. De după peretele de scînduri se auzea tusea grea a mamei. Liza dădu fuga la pivniță, aduse varză murată, făcu scrob de ouă și ascultă.

Cel mai mult vorbea tatăl. Dădea votca pe gît pahar după pahar, lua varză din strachină cu mîna, și-o îndesa în gura năpădită de păr, înecîndu-se, și vorbea, vorbea mereu :

— Stai puţin, stai puţin, dragul meu. Viaţa-i întocmai ca pădurea, trebuie s-o mai răreşti din cînd în cînd, s-o cureţi, nu-i aşa ? Stai puţin. Colo-s nişte copaci uscaţi, tulpini bolnave, lăstăriş. Aşa-i ?

— Trebuie s-o cureţi, confirmă oaspetele. Nu s-o răreşti, ci s-o cureţi. Să smulgi buruiana de pe cîmp, cum s-ar zice.

— Aşa, spuse tatăl. Aşa, stai puţin. Dacă-i vorba de pădure, apăi noi, pădurarii, înţelegem treburile astea. Aici înţelegem ce avem de făcut pentru că-i pădure. Dar dacă-i vorba de viaţă ? De o dihanie vie care aleargă şi urlă ?

— Un lup, de pildă...

— Lup ?... se zburli tatăl. Lupul te stinghereşte ? Dar de ce te stinghereşte ? De ce ?

— Pentru că are dinţi, răspunse vînătorul zîmbind.

— Şi, mă rog, ce vină are el că s-a născut lup ? E el vinovat ?... Nu-u-u, dragul meu, noi i-am pus vina asta, povara asta în spinare. Noi singuri i-am pus vina pe umeri fără să-l întrebăm. Asta-i cinstit ?

— Ei, vezi tu, Petrovici, lupul şi cinstea sînt două noţiuni incompatibile.

— Incompatibile ?... Ei, dar lupul şi iepurele sînt compatibili ? Stai puţin, nu mai necheza, stai puţin, dragul meu !... În regulă, ţi se porunceşte să-i socoţi pe lupi duşmani ai populaţiei. În regulă. O să pornim acţiunea alături de-ntregul popor şi tot alături de-ntregul popor o să-i împuşcăm pe toţi lupii din toată Rusia. Pe toţi !... Ce va urma ?

— Ce va urma ? Cum adică ? spuse zîmbind vînătorul. O să avem mult vînat...

— Ba dimpotrivă, puţin !... urlă gazda şi izbi din toată puterea cu pumnul păros în tăblia mesei care răsună. Puţin, pricepi ? Vietăţile trebuie să alerge ca să-şi păstreze sănătatea, să alerge, dragă omule, pricepi ? Dar ca să alerge, trebuie să le fie frică, să se teamă că ar putea să le înhaţe cineva. Asta-i. Bineînţeles, ai putea să-i dai vieţii aceeaşi culoare. Ai putea. Dar de ce ? Pentru liniştea sufletească ? Bine, dar atunci iepurii se vor îngrăşa, vor lenevi, vor înceta să mai lucreze fără lupi. Ce va fi atunci ? O să-ncepem să creştem noi înşine lupi sau o să-i cumpărăm din străinătate, pentru a păstra frica iepurilor.

— Ascultă, nu cumva ești dintre cei deschiaburiți, Ivan Petrovici ? întrebă deodată, cu voce scăzută musafirul.

— Da de unde ! spuse pădurarul oftînd. De la mine n-ar fi avut de cîștigat decît doi pumni zdraveni, o nevastă și-o fată. Așa că nu le-ar fi dat mîna.

— Nu le-ar fi dat ? Cui ?

— Ei, poftim, nouă nu ne-ar fi dat mîna !... Gazda mai turnă cîte puțin în pahare și ciocni. Eu nu-s lup, dragul meu, sînt iepure. Dădu pe gît picul de băutură din pahar, împinse masa cu zgomot și se ridică în picioare, păros și ciufulit ca un urs. În prag se opri. Mă duc să mă odihnesc. O să te conducă fiică-mea la culcare. O să-ți explice ea ce și cum.

Liza stătea tăcută într-un ungher. Vînătorul era un orășean cu dinții albi, încă tînăr și asta o făcea să se sfiască. Îl cercetase tot timpul pe ascuns dar din cînd în cînd își muta privirea în altă parte nu cumva să-i întîlnească ochii ; se temea să nu-nceapă el discuția și ea să nu știe ce să-i răspundă, sau să-i spună vreo prostie.

— Tatăl dumitale e tare imprudent.

— E partizan roșu, spuse ea repede.

— Asta o știm noi, zise musafirul zîmbind și se ridică. Ei, condu-mă la culcare, Liza.

În podul cu fîn era întuneric, ca într-o pivniță. Liza se opri la intrare, chibzui o clipă, îi luă musafirului din brațe cojocul greu, cazon și perna prin a cărei față se simțeau numai ghemotoacele de lînă.

— Așteptați puțin.

Urcă pe scara șubredă în pod, răscoli pe pipăite, fără să vadă, fînul și azvîrli perna la căpătîi. Ar fi putut să coboare și să-l trimită sus pe musafir, dar ea stătea aici, era numai urechi și se tot foia de colo-colo pe fînul moale, de anul trecut, așezîndu-l și afînîndu-l, ca să fie cît mai plăcut pentru dormit. N-ar fi recunoscut pentru nimic în lume că așteaptă să audă scîrțîitul scării sub tălpile lui, că-și dorește o întîlnire plină de neastîmpăr și în același timp fără rost, aici, pe întuneric, că rîvnește răsuflarea, șoapta, sau chiar îmbrățișarea lui brutală. Nu, n-o stăpînea dorința de-a păcătui, ar fi vrut doar să-și simtă dintr-o dată inima zvîcnind puternic în piept, să

i se făgăduiască ceva învăluit în mister, s-o ardă o clipă flacăra pasiunii care-apoi să se risipească pe dată.

Dar nici un fel de paşi nu făcură scara să scîrţîie şi Liza coborî. Jos, la intrare, oaspetele fuma şi ea îi atrase atenţia îmbufnată, nu cumva să se-apuce de fumat în podul cu fîn.

— Ştiu asta, spuse el şi strivi cu talpa mucul ţigării. Noapte bună !

Şi se duse să se culce. Iar Liza dădu fuga în casă şi se apucă să strîngă masa. Dar în timp ce strîngea şi ştergea — cu mult mai încet decît de obicei — fiecare farfurie, tot mai aştepta încă, plină de teamă şi speranţă, ca el să-i ciocănească în geam. Nu ciocăni însă nimeni nici de astă dată. Liza suflă în lampă şi trecu în odaia ei, de unde se auzea tusea obişnuită a mamei şi sforăitul puternic al tatălui care se culcase băut.

În fiecare dimineaţă oaspetele dispărea de acasă, pentru ca să apară abia seara tîrziu, flămînd şi ostenit — Liza îi dădea de mîncare şi el mînca repede, dar fără lăcomie şi asta-i plăcea fetei. După ce termina, pleca îndată în podul cu fîn, iar Liza rămînea în casă, nu mai trebuia să-i facă patul.

— Dar cum se face că nu aduceţi nici un vînat ? îl întrebă ea odată luîndu-şi inima în dinţi.

— N-am noroc, răspunse el zîmbind.

— Atîta doar că aţi slăbit, continuă ea fără să-l privească. Ce odihnă o mai fi şi asta ?

— E-o odihnă minunată, Liza, spuse el cu un oftat. Din păcate însă, uite, s-a terminat odihna mea : mîine plec.

— Mîine ? repetă Liza cu voce stinsă.

— Da, mîine dimineaţă. Şi uite că n-am împuşcat nimic. Nostim, nu-i aşa ?

— Nostim, spuse Liza cu tristeţe în glas.

Altceva n-au mai vorbit, dar îndată ce el se duse să se culce, Liza făcu de mîntuială ordine la bucătărie şi o zbughi în curte. Colindă multă vreme în jurul magaziei, ascultă cum oftează şi cum tuşeşte oaspetele, îşi roase unghiile şi pe urmă, deschizînd încet uşa, începu să urce scara podului, repede, de teamă să nu se răzgîndească.

— Cine-i ?... întrebă el încet.

— Eu, răspunse Liza. Poate ar trebui să mai așez puțin fînul...

— Nu, nu-i nevoie, o întrerupse el. Du-te și te culcă.

Liza tăcea, șezînd undeva foarte aproape de dînsul în întunericul înăbușitor al podului. El îi auzea respirația pe care ea se străduia din toate puterile să și-o stăpînească.

— Ce-i cu tine, te plictisești ?

— Mă plictisesc, spuse ea abia șoptit.

— Nu merită să faci prostii nici chiar din plictiseală.

Lizei i se păru că el zîmbește. Îi era ciudă, îl ura și se ura și pe ea, dar nu se clintea din loc. Nu-și dădea seama de ce stă acolo, după cum nu-și dădea seama de ce venise. Nu plînsese aproape niciodată, pentru că era mereu singură și se deprinsese cu singurătatea, iar acum lucrul pe care și-l dorea cel mai mult pe lume era să-i fie cuiva milă de dînsa, să-i spună cineva cuvinte duioase, s-o mîngîie pe creștet, s-o consoleze și — ceea ce nu-și mărturisea nici ei însăși — poate chiar s-o sărute. Doar nu putea să spună nimănui că ultima dată o sărutase mama cu cinci ani în urmă și că acest sărut îi era acum necesar ca o garanție pentru acea minunată zi de mîine, de dragul căreia trăia.

— Du-te și te culcă, spuse el. Sînt obosit, mîine mă scol devreme.

Și căscă. Căscă lung, cu indiferență și cu un fel de mîrîit. Mușcîndu-și buzele, Liza se năpusti în jos, se lovi tare la genunchi și zbură în curte, trîntind cu putere ușa.

Dimineața auzi cum tatăl îl înhăma pe Dimok, armăsarul, cum oaspetele își lua rămas bun de la mama, cum, în sfîrșit, scîrțîi poarta. Stătea culcată, prefăcîndu-se că doarme, iar de sub pleoapele lăsate îi șiroiau lacrimile.

La prînz tatăl se-ntoarse. Era băut. Răsturnă cu zgomot, din căciulă, direct pe masă, niște bucăți țepoase și albăstrii la culoare, de zahăr candel și zise cu uimire :

— Mare grangur e oaspetele ăsta al nostru ! A dat ordin să ni se dea zahăr — uite. Și noi, care n-am mai văzut zahăr la cooperativa noastră de-un an încheiat ! Poftim, trei chile de zahăr în cap !...

După aceea tăcu, își pipăi și-și scotoci buzunarele și scoase în cele din urmă din punga de tutun un petec boțit de hîrtie.

— Ține.

„Trebuie să înveți, Liza. În pădure o să te sălbăticești de tot. Vino în luna august : o să te înscriu la o școală tehnică cu cămin".

Apoi semnătura și adresa. Mai mult — nimic — nici măcar salutări.

Peste o lună mama muri. Tatăl, care și-așa era mereu posomorît, se sălbăticise acum de-a binelea, bea în neștire, iar Liza aștepta ca și-altă dată ziua de mîine, și încuia mai de nădejde ușa pentru noapte, din pricina prietenilor tatei. Acum însă „mîine" era strîns legat de august și, ascultînd urletele de beție ce răzbăteau prin perete, recitea pentru a mia oară bilețelul ajuns ferfeniță.

A început însă războiul și, în loc să plece la oraș, Liza fu repartizată la lucrările de fortificație. Toată vara săpă tranșee și șanțuri antitanc, pe care nemții le ocoleau cu grijă. Nimerea uneori în cîte o încercuire, dar izbutea să iasă din ea și se muta de fiecare dată mai departe, tot mai departe către răsărit. Pe la sfîrșitul toamnei trecute, se afla undeva dincolo de Valdai... acolo se oploșise pe lîngă o unitate antiaeriană, iar acum gonea spre cantonul 171...

Vaskov îi plăcuse Lizei chiar de la început : de cum apăruse atunci în fața lor — aliniate în front — îi plăcuse cum stătea și clipea buimac cu ochii încă somnoroși. Îi plăcuse că vorbea puțin, că avea în fire încetineala aceea țărănească și acea seriozitate deosebită, bărbătească, socotită de toate femeile ca o garanție a stabilității unui cămin. Dar de astă dată se-ntîmplă dimpotrivă : toate fetele începură să-l ironizeze pe plutonier, găsind că asta e de bun gust. Liza nu lua parte la astfel de discuții, dar cînd atotștiutoarea Kireanova anunță rîzînd că plutonierul nu rezistase minunatelor farmece ale gazdei sale, Liza izbucni pe neașteptate :

— Nu-i adevărat !

— S-a-ndrăgostit ! exclamă triumfătoare Kireanova. S-a amorezat Bricikina noastră, fetelor ! S-a amorezat de superbul nostru comandant !

— Biata Liza ! spuse Gurvici oftînd zgomotos.

Începură să vorbească toate deodată, să rîdă, iar Liza, izbucnind în hohote de plîns, fugi în pădure.

Plînse șezînd pe-un trunchi de copac pînă ce-o găsi Rita Oseanina.

— De ce te necăjești, prostuțo ? În viață nu trebuie să le pui toate la inimă. Să nu le pui, înțelegi ?

Liza însă se simțea sufocată de sfială, iar plutonierul — de obligațiile sale de serviciu... niciodată n-ar fi avut cum să dea ochii unul cu celălalt dacă nu s-ar fi ivit acest prilej. De aceea Liza zbura acum prin pădure, de parcă avea aripi la picioare.

„Las-c-o să le cîntăm după aceea amîndoi, Lizaveta. Uite, după ce executăm misiunea, o să cîntăm."

Liza își amintea vorbele lui și zîmbea rușinîndu-se de simțămîntul acela puternic și necunoscut care-i năvălea din cînd în cînd în suflet și de fiecare dată obrajii bucălați i se-mpurpurau. Și tot gîndindu-se la el, trecu în goană pe lîngă pinul cu pricina fără să se oprească, iar cînd ajunse la mlaștină și-și aminti de prăjină, nu mai vru să se întoarcă s-o ia. Aici erau destui copaci doborîți de furtună, așa că își alese la repezeală o prăjină potrivită.

Înainte de a intra în clisa aceea urîcioasă, ascultă puțin cu suflarea tăiată și pe urmă, cu un aer preocupat, își scoase fusta.

O legă de vîrful prăjinii, își săltă cu grijă bluza, îndesînd-o pe sub centură, și, ridicîndu-și mai sus chiloții cazoni, groși și albaștri, păși în mlaștină.

De data asta nu mai era nimeni înaintea ei să-i facă puțin drum prin nămolul lipicios.

Clisa subțire i se lipea de pulpe tîrîndu-se în urma ei, și Liza înainta cu greu, sufocîndu-se și legănîndu-se cînd într-o parte, cînd într-alta. Înainta pas cu pas, înțepenind în apa rece ca gheața, fără să-și ia ochii de la cei doi pini de pe insulă.

Dar nu-i era groază nici de noroi, nici de frig, nici de pămîntul lipsit de viață ce-i colcăia sub tălpi. Îi era groază de singurătate, de liniștea sinistră, ca de dincolo de mormînt, ce-nvăluia mlaștina cafenie. Simțea că o cuprinde o groază aproape animalică, o groază care nu numai că nu se risipea, dar cu fiece pas punea stăpînire tot mai mult

pe-ntreaga ei ființă : tremura neputincioasă și jalnică, temîndu-se să privească în jur, să facă o mișcare în plus, ba chiar să și ofteze mai tare.

Nu-și aducea aminte ce făcuse cînd ajunsese pe mica insulă data trecută. Acum însă se tîrî în genunchi, se trînti cu fața în iarba putredă și izbucni în plîns. Plîngea cu sughițuri, întinzîndu-și cu mîna lacrimile pe obrajii bucălați, tremurînd de frig, de singurătate și de o teamă cumplită.

Sări în sus ca arsă — lacrimile-i mai curgeau încă. Smiorcăindu-se, traversă insula, își făcu socoteala cam pe unde s-o apuce mai departe și, fără să se odihnească, fără să-și adune puterile, intră din nou în mlaștină.

La început nu era adîncă și Lizei îi mai veni inima la loc, ba chiar se-nveseli puțin. Mai rămăsese o ultimă porțiune și, oricît de anevoioasă ar fi fost aceasta, știa că mai departe era pămîntul, pămîntul pe care-l simți tare sub tălpi, pămîntul drag așternut cu iarbă și arbori. Și Liza începu chiar să se gîndească unde s-ar putea spăla. Își aminti toate bălțile și băltoacele, chibzuind chiar dacă merită să-și clătească hainele acum sau mai bine să aștepte pînă va ajunge la canton. De acolo mai avea puțin, o nimica toată, cunoștea bine drumul, fiece cotitură a lui, și calculase că într-un ceas — un ceas-jumătate va ajunge la ai săi.

Înainta mai greu, noroiul îi ajungea pînă la genunchi, dar cu fiecare pas malul celălalt era mai aproape și Liza deslușea pînă și crăpăturile trunchiului de pe care plutonierul își făcuse atunci vînt în mlaștină. Sărise caraghios, cu stîngăcie — abia reușind să-și păstreze echilibrul.

Și din nou Liza începu să se gîndească la Vaskov și chiar să zîmbească. Or să cînte împreună, cu siguranță c-or să cînte amîndoi după ce plutonierul își va îndeplini misiunea de luptă și se va întoarce din nou la canton. Numai că va trebui să-l păcălească, să-l păcălească și să-l atragă într-o seară în pădure. Și acolo... Acolo se va vedea cine are mai multă putere asupra lui — ea sau gazda lui, care nu avea decît un singur merit : că locuia sub același acoperiș cu plutonierul...

O bulbucătură roșiatică, uriașă se înălță în fața ei. Asta se petrecu atît de neașteptat, atît de repede și atît de

aproape de ea, că Liza nu avu vreme nici măcar să strige, ci, instinctiv, se smuci într-o parte. Nu făcuse decît un pas, dar picioarele își pierdură sprijinul și rămaseră suspendate undeva deasupra unui gol mișcător, iar mlaștina începu să-i strîngă încet, ca-ntr-o menghină șoldurile. Groaza care se cuibărise de mult în sufletul ei se revărsă deodată săgetîndu-i crunt inima. Străduindu-se să rămînă cu orice preț la suprafață, să se tîrască pînă la cărare, Liza se lăsă cu toată greutatea pe prăjină. Craca uscată se frînse cu un zgomot puternic și Liza căzu cu fața în jos în noroiul rece și subțire.

Nu mai simțea pămîntul. Picioarele îi erau trase încet, foarte încet în jos, iar mîinile greblau fără rost clisa rară în care fata se zvîrcolea sufocîndu-se. Iar cărarea era pe undeva foarte aproape, alături, la un pas, la jumătate de pas de locul unde se afla ea... însă jumătatea aceea de pas ei îi era cu neputință s-o mai facă.

— Ajutoor !... Săriți !... Ajutor !...

Strigătul singuratic și sinistru stărui îndelung deasupra întinderii cafenii a nepăsătoarei mlaștini. Se-nălța către vîrfurile pinilor, se-mpotmolea în frunzișul tînăr al arinilor, se prăvălea răgușit și din nou, cu o sforțare, se-nălța către cerul de mai, senin și fără urmă de nor.

Liza văzu multă vreme cerul acela minunat de albastru. Horcăia, scuipa noroiul și se întindea, se întindea mereu către cer, și credea.

Deasupra copacilor, se-nălța domol soarele... razele lui cădeau asupra mlaștinii și Liza îi văzu pentru ultima oară lumina, caldă, insuportabil de strălucitoare, întocmai ca o făgăduială pentru ziua de mîine. Și pînă în ultima clipă crezu, fu sigură că acel mîine va veni și pentru ea.

8

În timp ce ostașii rîdeau și-și luau gustarea, (hrană rece, desigur), dușmanul ajunsese departe. O luase la goană, cu alte cuvinte, părăsind malul zgomotos, cu femei vesele și muncitori invizibili, și se afunda în pădure, pierzîndu-și urma, de parcă nici n-ar fi trecut pe acolo.

Asta nu-i plăcea lui Vaskov. Avea destulă experienţă, nu numai ca ostaş, dar şi ca vînător, şi înţelegea că pe duşman şi pe urs nu e bine să-i scapi din ochi. Naiba ştie ce va mai născoci pe-acolo, în ce parte va apuca, unde-şi va lăsa iscoadele. Acum, totul arăta ca la o vînătoare neizbutită cînd nu se ştie bine, cine pe cine vînează : ursul te urmăreşte pe tine sau tu pe urs. Şi, pentru ca să nu se-ntîmple aşa, plutonierul lăsă fetele pe mal, iar el şi Oseanina porniră în recunoaştere.

— Ţine-te după mine, Margarita. Mă opresc eu — te opreşti şi tu, mă culc eu — te culci şi tu. Să te joci cu nemţii de-a v-aţi ascunselea e ca şi cum te-ai juca cu moartea, aşa că fii numai ochi. Ochi şi urechi.

Vaskov mergea înainte. Înainta în salturi din tufiş în tufiş, din stîncă în stîncă. Scruta depărtarea cu atîta zel, că-l dureau ochii, îşi lipea urechea de pămînt, adulmeca văzduhul şi de-ncordare simţea că e gata să explodeze ca o grenadă. După ce cercetară totul în jur şi ascultară pînă au început să le ţiuie urechile, plutonierul îi făcu semn cu mîna şi Oseanina se apropie îndată. Fără să scoată o vorbă, rămaseră amîndoi pe loc, ascultînd dacă nu cumva trosneşte vreun lemn uscat, dacă nu ţipă vreo gureşă de coţofană ; apoi plutonierul se aplecă din nou şi porni lunecînd ca o umbră spre următorul adăpost în vreme ce Rita, ţintuită locului, asculta pentru amîndoi.

Aşa au trecut minutele, au ajuns la poziţia iniţială, apoi în mica pădure de pini, prin care în dimineaţa aceea Bricikina, ocolindu-i pe nemţi, o luase spre cealaltă pădure. Deocamdată era pace şi linişte, de parcă n-ar fi existat în toată lumea asta nici un fel de diversionişti, dar Fedot Evgrafîci nu voia să se lase copleşit de astfel de gînduri, nici el şi nici sergentul care-l însoţea.

Dincolo de păduricea de pini se-ntindea malul uşor înclinat, năpădit de muşchi şi bolovani, al lacului Legontov. Pădurea de conifere începea puţin mai într-o parte de pe o colină. Ca să ajungi acolo, treceai printr-un mestecăniş cu tulpini şi crengi strîmbe şi printr-un pîlc rar de brazi scunzi.

Aici plutonierul se opri : cercetă lăstărişul cu binoclul, ascultă şi, ridicîndu-se puţin, adulmecă îndelung : un vîntişor domol luneca de pe povîrniş spre oglinda netedă a

lacului. Fără să se mişte, supusă, Rita stătea culcată alături, simţind înciudată cum încet, încet, din pricina muşchiului de sub ea, i se udă îmbrăcămintea.

— Simţi ? întrebă Vaskov încet şi rîse uşor, ca pentru el : L-a dat de gol pe neamţ cultura — a vrut să bea nişte cafea.

— De ce credeţi asta ?

— Se simte miros de fum şi asta-nseamnă că s-au aşezat să-şi ia micul dejun. Oare cîţi or fi, tot şaisprezece ?...

După ce chibzui puţin, îşi rezemă cu grijă puşca de un pin, îşi strînse cureaua pînă la ultima gaură şi se aşeză :

— Trebuie să-i numărăm, Margarita, să vedem dacă n-a rămas vreunul pe undeva. Ascultă ce-ţi spun. Dacă încep împuşcăturile pleacă îndată, chiar în secunda aceea. Ia-le pe fete şi porniţi în goană de-a dreptul spre răsărit, pînă la canal. Acolo raportează despre neamţ, deşi cred că ai noştri au şi aflat despre asta, pentru că Lizaveta Bricikina din moment în moment trebuie să pice la pichet. Ai înţeles totul ?

— N-am înţeles, spuse Rita. Dar dumneavoastră ?

— Lasă asta, Oseanina, spuse cu severitate plutonierul. Aici n-am venit să culegem fragi şi mure. Dacă mă descoperă ei pe mine, care va să zică, n-o să mă lase să plec viu şi nevătămat, fii sigură. De aceea trebuie să pleci îndată. S-a-nţeles ordinul ?

Rita nu răspunse.

— Ce trebuie să răspunzi, Oseanina ?

— S-a-nţeles — trebuie să răspund.

Plutonierul zîmbi şi, aplecîndu-se mult, o luă la fugă spre cel mai apropiat bolovan.

Rita nu-l scăpă o clipă din ochi, dar cu toate acestea nu băgă de seamă cînd dispăru, parcă se topise dintr-o dată printre bolovanii cenuşii, acoperiţi de muşchi. Fusta Ritei şi mînecile bluzei se udaseră pînă la piele ; fata se trase înapoi şi se aşeză pe o piatră, ascultînd zgomotele paşnice ale pădurii.

Aştepta aproape liniştită, crezînd cu tărie că nu se poate întîmpla nimic. Toată educaţia pe care-o primise avea un singur scop — acela de-a aştepta numai sfîrşituri fericite : a te-ndoi de reuşită însemna pentru generaţia ei

aproape același lucru cu a trăda. I se-ntîmpla, bineînțeles, și ei să simtă frica și nesiguranța, dar convingerea lăuntrică într-un sfîrșit bun era întotdeauna mai puternică decît faptele reale.

Dar deși ascultase totul în jur cu atenție, deși îl așteptase — Fedot Evgrafîci apăru totuși pe neașteptate și pe neauzite : se legănaseră doar un pic crengile late ale pinului. Își luă pușca în tăcere, îi făcu un semn cu capul și țîșni în desișul pădurii. Nu se opri decît printre stînci.

— Ești un prost luptător, tovarășă Oseanina. Un luptător de nimic.

Spuse asta fără răutate, pe un ton preocupat, și Rita îl întrebă zîmbind :

— De ce ?

— Te-ai tolănit pe trunchiul acela ca o cloșcă pe cuibar. Doar ți se ordonase să stai culcată.

— E tare ud acolo, Fedot Evgrafîci.

— Ud... o-ngînă nemulțumit plutonierul. Norocul tău că ăia își mai beau cafeaua încă, altfel terminau îndată cu tine.

— Va să zică, ați ghicit ?...

— Nu-s ghicitoare, Oseanina. Zece oameni mănîncă — i-am văzut. Doi sînt la postul de observație : i-am văzut și pe ăștia. Ceilalți cred că au fost repartizați în alte puncte. Se pare că s-au așezat pentru multă vreme : își usucă ciorapii în jurul focului. Așa că e cel mai potrivit timp să ne schimbăm amplasamentul. Eu o să mă tîrăsc pe aici printre bolovanii ăștia, să văd ce și cum, iar tu, Margarita, dă-i drumul după ceilalți ostași. Și să veniți încoace fără să fiți văzute. Să nu vi se audă gura, să nu chicotiți deloc.

— Am înțeles.

— Vezi că acolo mi-am lăsat mahorca la uscat : fii bună și adu-mi-o. Și hainele, bineînțeles.

— O să le iau, Fedot Evgrafîci.

În timp ce Oseanina alerga după ostași, Vaskov se tîrî pe burtă, luînd la rînd toți bolovanii și cei de aproape și cei mai îndepărtați. Cercetă cu ochii, își ciuli urechile și adulmecă pretutindeni, dar nicăieri nu se simțea și nu se auzea nici urmă de neamț, astfel că plutonierul se mai înveseli puțin. După toate socotelile Liza Bricikina

trebuia să ajungă din clipă în clipă la canton și să raporteze, așa că, în jurul diversioniștilor se va strînge rețeaua nevăzută a hăitașilor. Și către seară — sau, mă rog, cel mai tîrziu, spre ziuă — o să-i vină întăriri, el o să le pună pe urmele nemților și... și-și va conduce ostașii dincolo de stînci. Cît mai departe, să nu audă urletele, pentru că aici n-o să se poată fără luptă corp la corp.

Și din nou simți, încă de departe, cum veneau ostașii lui. Parcă nu făceau zgomot, nu zăngăneau, nu șușoteau — totuși comandantul îi simți de la o verstă că se apropie, că vin. Fie că gîfîiau tare de prea mult zel, fie că plutea înaintea lor un miros de apă de colonie... așa că Fedot Evgrafîci se bucură în taină că diversioniștii nu au cu ei vreun vînător de meserie.

Strașnic își mai dorea o țigară, pentru că uite, de două ceasuri și mai bine se tot tîrîse pe burtă printre stînci și copaci și ca să fie cît mai departe de ispită lăsase punga cu tutun la fete pe-un bolovan. Cînd veniră, le atrase atenția să nu vorbească și întrebă de tutun. Iar Oseanina își desfăcu doar mîinile.

— L-am uitat ! Dragă Fedot Evgrafîci, l-am uitat !...

Plutonierul mormăi ceva cam : eh, femei fără ținere de minte, naiba să vă ia ! Dac-ar fi fost un bărbat în locul fetei, ar fi fost simplu de tot, l-ar fi înjurat zdravăn și l-ar fi trimis pe uituc înapoi după tutun. Așa însă nu avu ce face decît să-și potrivească un zîmbet.

— Ei, nu-i nimic, bine. Mai am eu mahorcă... Dar raniță mea, n-ați uitat-o cumva ?

Raniță era acolo. Comandantului nu-i părea rău după tutun, ci după pungă, pentru că punga o primise în dar și avea brodată pe ea cuvintele : *„Scumpului apărător al patriei“*. Dar nici n-apucă să-și tăinuiască bine nemulțumirea, că Gurvici o și luă la goană înapoi.

— Vă aduc eu punga ! Că știu unde-i !..

— Încotro, ostaș Gurvici ?... Tovarășe interpret !...

Dar ia-o de unde nu-i : i se mai auzeau doar cizmele tropăind...

Tropăia cu ele pentru că Sonia Gurvici pînă acuma nu purtase niciodată cizme ; de la magazie i se dăduseră unele cu două numere mai mari, iar ea habar n-avea ce-i

trebuie. Cînd cizmele sînt pe măsura piciorului, nu tropăi cu ele, bocănești doar : asta o știe orice militar. Însă familia Soniei era civilă, prin părțile de unde era ea de loc nu se purtau cizme și nici tatăl Soniei n-avea idee de care urechi apuci cînd îți tragi cizmele...

Pe ușa de la intrare a căsuței lor de pe Nemiga, se afla o tăbliță de aramă pe care scria : „DOCTOR ÎN MEDICINĂ SOLOMON ARONOVICI GURVICI". Și deși tatăl ei era un simplu medic de circumscripție, nicidecum doctor în medicină, n-au scos tăblița de acolo, pentru că le-o dăruise bunicul, care o-nșurubase pe ușă chiar cu mîna lui. O înșurubase, pentru că feciorul lui devenise om cu carte și asta trebuia să știe acum tot orașul Minsk.

Și se mai afla lîngă ușă mînerul soneriei, de care trebuia să tragi ca să sune clopoțelul. Și toată copilăria Soniei a fost însoțită de acest zornăit neliniștitor : zi și noapte, vară și iarnă. Tata își lua trusa și pe orice vreme pleca pe jos, pentru că birja costa prea mult. După ce se-ntorcea acasă, povestea cu voce scăzută despre fel de fel de tuberculoze, angine și maladii, în timp ce bunica-i dădea să bea vișinată.

Aveau o familie foarte unită și foarte mare : copii, nepoți, bunică, o soră a mamei, necăsătorită și încă o rudă îndepărtată, așa că în casă nu era nici un pat de o persoană, pe cîtă vreme paturi de trei se găseau mai multe.

Chiar și cînd era la universitate Sonia purta rochii transformate din rochiile surorilor ei mai mari. Erau rochii cenușii și închise pînă sus, ca o haină de zale. Multă vreme nu simți apăsarea lor, pentru că în loc să se ducă la dans, alerga la bibliotecă sau la MHAT [1] dacă izbutea să procure un bilet la galerie. Și-a dat seama de asta numai atunci cînd a înțeles că vecinul ei de curs, un băiat cu ochelari, nu întîmplător își face veacul alături de ea în sala de lectură. Asta a fost mai tîrziu, după un an de studii, vara. Iar la cinci zile după seara aceea unică și de neuitat, petrecută împreună în Parcul de cultură și odihnă Gorki, vecinul acesta i-a dăruit o cărticică subțire cu versuri de Blok și a plecat voluntar pe front.

[1] Teatrul Academic de Dramă din Moscova (Nota trad.).

Da, Sonia purtase și la universitate rochii transformate din rochiile surorilor. Lungi și grele, ca niște zale...

E-adevărat că nu-i fusese dat să le poarte prea mult: doar un an. Apoi își pusese uniforma. Și cizme — cu două numere mai mari decît avea nevoie.

În unitate nu prea era cunoscută, își îndeplinea îndatoririle cu punctualitate și fără ostentație. În grupul de mitralioare nimerise întîmplător... Frontul lor se afla în defensivă, așa că de interpreți nu era nevoie, dar de mitraliori — da. Așa se face că au trimis-o aici împreună cu Jenia Komelkova după lupta aceea cu „messerschmidt"-urile. Și probabil de aceea singurul care-i auzise glasul fusese plutonierul.

— Parc-a strigat Gurvici ?...

Au stat să asculte puțin : masivul era învăluit în liniște, nu se auzea decît foșnetul ușor al vîntului.

— Nu, spuse Rita. Vi s-a părut.

Glasul îndepărtat, slab ca un oftat nu se mai auzi, dar Vaskov rămase încordat și încerca să-l deslușească din nou în timp ce chipul i se-mpietrea tot mai mult. Strigătul acela ciudat i se-nfipse în creier, și parcă mai stăruia încă și acum. Pe Fedot Evgrafîci îl treceau fiorii, pentru că bănuia, pentru că știa ce înseamnă acel strigăt. Privind cu ochi sticloși, spuse cu o voce străină :

— Komelkova, după mine. Celelalte rămîn aici.

Vaskov luneca întocmai ca o umbră, iar Jenka, gîfîind, abia se ținea după el. E-adevărat că Fedot Evgrafîci nu-și luase nimic cu el, pe cînd ea avea pușca și pe deasupra mai purta și fustă, care atunci cînd alergi, întotdeauna se dovedește a fi mai îngustă decît trebuie. Dar principalul era că fata depunea atîta efort pentru a păși fără zgomot, încît asta o sleia aproape cu totul de vlagă.

Iar plutonierul era și el la fel de încordat, teribil de încordat să mai audă strigătul acela. Strigătul acela, singurul, aproape neauzit, pe care-l desluși dintr-o dată — îl recunoscu și-l înțelese. Mai auzise el astfel de strigăte. Odată cu ele totul dispare, se destramă... de aceea răsună așa. Strigătele astea răsună undeva înăuntru, în tine însuți și ecoul lor cel din urmă nu-l poți uita niciodată. E ca și cum te-ar îngheța, ți-ar răci sufletul, ți-ar stoarce

vlaga, ţi-ar face inima să se strîngă... de aceea se grăbea atît de tare acum comandantul.

De aceea se şi opri deodată, de parcă s-ar fi izbit de un zid, astfel că Jenka, venind în viteză din urmă, îl lovi în omoplat cu ţeava puştii. Dar el nici nu se-ntoarse, ci doar se lăsă pe vine şi pipăi cu palma pămîntul undeva lîngă o urmă.

Era o urmă lată, o talpă cu zimţi.

— Nemţii ? întrebă cu răsuflarea fierbinte Jenka aproape fără glas.

Plutonierul nu-i răspunse. Se uita în jur, asculta, adulmeca şi-şi încleştă pumnii de i se-nălbiră încheieturile. Jenka privi înainte : pe grohotiş se vedeau nişte picături întunecate. Vaskov ridică cu grijă o pietricică de pe care se prelinse o picătură neagră, de lichid gros... picătura alunecă de parc-ar fi fost vie. Jenka îşi smuci capul, vru să strige, dar se-necă.

— Neatenţie, spuse plutonierul încet şi repetă : Neatenţie...

Puse cu aceeaşi grijă pietricica la loc şi privi din nou în jur, chibzuind cine şi încotro mersese şi cine şi unde stătuse. Apoi păşi în spatele stîncii.

Acolo, într-o crăpătură, zăcea chircită Gurvici : de sub fusta arsă de foc i se vedeau, răsucite într-o parte, cizmele grosolane din pînză. Vaskov o prinse de centură, o săltă puţin ca s-o poată lua de subţiori, trase trupul fetei spre el şi şi-l aşeză pe umăr.

Cu ochii împăienjeniţi, pe sub pleoapele pe jumătate lăsate în jos, Sonia privea cerul ; pe piept, bluza îi era toată îmbibată de sînge. Fedot Evgrafîci o descheie încetişor şi-şi lipi urechea. Ascultă, ascultă îndelung... Jenka tremura în spatele lui fără să scoată o vorbă şi-şi mişca pumnii. După aceea el se îndreptă de şale şi potrivi cu grijă pe pieptul fetei bluza, care i se lipise de trup din pricina sîngelui ; pe stofă se deslişeau două găurele înguste. Una în dreptul sînului, a sînului stîng. Cealaltă mai jos, în dreptul inimii.

— De asta ai strigat, spuse plutonierul cu un oftat. Ai avut vreme să strigi, pentru că lovitura era socotită pentru un bărbat. N-a ajuns la inimă de prima dată : din pricina sînului...

Îi ridică reverul, îi încheie nasturii, toți pînă la ultimul. Îi așeză mîinile, vru să-i închidă și ochii, dar nu izbuti decît să-i mînjească fără rost pleoapele de sînge, apoi se ridică.

— Stai deocamdată culcată aici, Sonecika.

În spatele lui, Jenka se zgîlțîia plîngînd cu sughițuri. Plutonierul o biciui cu o privire de plumb pe sub sprîncenele încruntate :

— N-avem vreme de jelit, Komelkova.

Și, aplecîndu-se de spate, o porni grăbit înainte, ghicind mai mult decît văzînd urma cu zimți care abia se deslușea...

9

Oare au pîndit-o nemții pe Sonia sau s-a ciocnit ea de ei cu totul întîmplător ? Alergase fără să se ascundă pe drumul pe care-l mai făcuse de două ori, grăbindu-se să-i aducă lui, plutonierului Vaskov, mahorca aceea, fir-ar ea de trei ori afurisită să fie. Alerga, era veselă și n-a mai apucat să-nțeleagă de unde i s-a prăvălit pe umerii firavi greutatea aceea plină de năduşeală și de ce i s-a-nfipt dintr-o dată în inimă durerea aceea cruntă, fulgerătoare. Ba nu, a apucat, a avut vreme. Și să-nțeleagă a apucat și să strige, pentru că pumnalul n-a nimerit inima din prima lovitură : a dat greş din pricina sînului. Sînul era rotund, tare.

Sau poate lucrurile nu se petrecuseră așa ? Poate că o așteptaseră. Poate că se dovediseră mai șireți diversioniștii decît niște fete fără experiență și decît el, plutonierul reangajat, care primise și-o decorație pentru misiunile sale de cercetare ? Poate că nu el e cel care-i urmărește pe nemți, ci ei îl urmăresc pe dînsul ? Poate că iscodiseră totul, număraseră și hotărîseră cînd și cine pe cine anume va lichida ?

Dar nu spaima pusese stăpînire pe Vaskov acuma, ci furia. Scrîșnea din dinți din pricina unei furii întunecate, oarbe și aștepta un singur lucru : să-i ajungă din urmă. Să-i ajungă și după aceea se va vedea...

— Nici n-o să crîcniți... Nu, n-o să crîcniți...

Urma slabă se mai zărea încă ici și colo pe bolovani și Fedot Evgrafîci știa acum precis că fuseseră nu unul, ci doi nemți. Și din nou, nu-și putu ierta, din nou se mustra că nu-i urmărise pînă la capăt, că nădăjduise într-o îndepărtare a lor și nu crezuse că au rămas pe aici, pe partea asta... Da, și-a sacrificat interpretul cu care nu mai departe decît ieri își împărțise gamela. Și-l cuprinse un neastîmpăr care-l răscolea, de-i venea să strige; un singur lucru i-ar fi potolit acum neastîmpărul: da, să-i răpună. Nu voi să se gîndească la nimic altceva și pe Komelkova nici n-o privi.

Jenka știa încotro și de ce aleargă amîndoi așa. Știa, deși plutonierul nu-i spusese nimic, știa și nu-i era teamă. Totul se-mpietrise-năuntrul ei dintr-o dată. De aceea nu simțea nici durere, nici că-i sîngerează sufletul. Parcă aștepta o rezolvare pe care însă ea, Jenka, n-o bănuia, dar de la care nimic nu o mai putea distrage. Același sentiment îl avusese atunci cînd o ascunsese estoniana aceea. În vara anului o mie nouă sute patruzeci și unu, cu aproape un an în urmă...

Vaskov ridică o mînă și ea se opri deodată, ținîndu-și din răsputeri respirația.

— Trage-ți răsuflarea, spuse abia auzit Fedot Evgrafîci. Sînt pe-aici. Undeva pe-aproape.

Jenka se rezemă greoi în armă, își smuci gulerul. Ar fi vrut să răsufle zgomotos, din tot coșul pieptului, dar trebuia să-și strecoare respirația ca prin sită și din pricina asta inima nu vroia deloc să i se potolească.

— Uite-i colo, spuse plutonierul.

Privea printr-o crăpătură îngustă dintre stînci. Privi și Jenka: în mestecănișul rar, care se-ntindea din locul unde se aflau ei înspre pădure, se clătinau abia perceptibil vîrfurile subțiri.

— Or să treacă pe lîngă noi, continuă Vaskov fără să se-ntoarcă. Stai aici. De îndată ce-o să strig eu ca rața, fă și tu un zgomot cu ceva. Izbește cu o piatră, sau cu patul puștii ca să se uite încoace. După aceea rămîi nemișcată. Ai înțeles?

— Am înțeles, spuse Jenka.

— Așadar, numai după ce strig ca rața. Nu mai-nainte.

Trase cu putere, adînc, aer în piept și sări peste un bolovan drept în mestecăniș, luînd-o de-a curmezișul acestuia.

Lucrul cel mai important era să aibă timp să se retragă din partea de unde bătea soarele, astfel ca să le joace friților ochii din pricina luminii. Al doilea lucru important era să le sară în spate. Să se prăvălească peste ei, să-i doboare și să-i izbească fără s-apuce să strige. Ca și cum s-ar fi rostogolit în apă...

Își alese un loc bun — nemții nu puteau nici să-l vadă, nici să-l ocolească. Ei însă erau descoperiți, pentru că în fața postului lui de pîndă se deschidea o poieniță în mijlocul mestecănișului. Bineînțeles, de aici ar fi putut să tragă în liniște, fără să dea greș, dar nu era convins că ecoul nu va ajunge pînă la grosul nemților și deocamdată nu era cazul să facă zgomot. De aceea își băgă imediat revolverul în toc, încheie clapa de piele, ca nu cumva să-i cadă pistolul și verifică, dacă nu s-a înțepenit în teacă pumnalul finlandez, o captură mai veche de-a lui.

Și în clipa aceea friții se arătară pentru prima dată complet descoperiți în mestecănișul rar, prin frunzișul de primăvară abia dantelat. Așa cum se așteptase, erau doi : în față mergea un flăcău zdravăn cu automatul pe umărul drept. Ar fi fost lesne să-i doboare pe amîndoi cu revolverul, da, foarte lesne, dar plutonierul alungă din nou acest gînd. De astă dată însă nu pentru că se temea de împușcături, ci pentru că-și aminti de Sonia. Nu, acum nu mai putea să-i lase să moară de-o moarte ușoară. Ochi pentru ochi, pumnal pentru pumnal — numai așa putea fi rezolvată acum problema, numai așa.

Nemții mergeau degajați, fără să se ferească : cel din urmă ronțăia chiar un biscuit și-și lingea buzele. Plutonierul aprecie cam cît de mare le era pasul, socoti distanța, chibzuind cînd vor ajunge în dreptul lui și scoase pumnalul. În clipa în care cel dintîi ajunse doar la un salt depărtare de el, Vaskov măcăi scurt, de două ori la rînd, ca rața. Nemții își întoarseră îndată capul spre el, dar în aceeași secundă Komelkova izbi cu patul armei

în stîncă, undeva în spatele lor, așa că cei doi se răsuciră brusc în direcția zgomotului. Vaskov țîșni de la locul lui.

Își calculase cu precizie saltul, momentul fusese ales cu exactitate, iar distanța bine socotită — totul era la țanc. Îi căzu neamțului în spate imobilizîndu-i coatele cu genunchii. Și nici n-apucă frițul acela să-și tragă sufletul sau să tresară, că plutonierul îl croi cu mîna stîngă peste frunte, dîndu-i mult capul pe spate, în timp ce cu dreapta îi reteză beregata cu lama ascuțită a pumnalului.

Chiar așa și plănuise totul : să-l ucidă ca pe-un berbec, încît să n-apuce să strige, ci doar să horcăie înecat în propriul sînge. Și în timp ce neamțul se rostogolea pe spate, plutonierul se săltă de pe trupul lui, repezindu-se asupra celuilalt.

Nu trecuse decît o secundă, o singură secundă : cel de-al doilea neamț mai stătea încă cu spatele, vrînd abia de acum încolo să se-ntoarcă. Vaskov însă, fie că nu mai avea putere pentru al doilea salt, fie că pierdu din timp, fapt este că nu mai reuși să-l înjunghie și pe celălalt. Făcu doar să-i cadă pușca automată, atît. În timpul acesta însă îi căzu și lui din mînă pumnalul finlandez, care era plin de sînge și alunecos ca un săpun.

Ieși ceva cu totul anapoda : în loc de luptă — un soi de încăierare, o bătaie cu pumnii. Frițul, deși era de statură potrivită, s-a nimerit să fie musculos, tenace : Vaskov nu izbutea deloc să-l răpună, să-l trîntească la pămînt și să-i cadă deasupra. Se tăvăliră pe mușchiul dintre stînci și mesteceni ; neamțul tăcea deocamdată : socotea poate că-l va dobori pe plutonier sau își cruța pur și simplu forțele.

Și din nou Fedot Evgrafîci dădu greș : încercă să-l apuce mai zdravăn dar neamțul reuși să-i scape din strînsoare și-ndată-și trase pumnalul din teacă. Vaskov se sperie atît de tare de lama aceea, atîta atenție și forță depuse ca să scape de ea, încît neamțul reuși în cele din urmă să-l încalece, apoi îl strivi cu picioarele și acum se străduia din răsputeri, se tot întindea s-ajungă la beregata plutonierului cu lama aceea fără luciu a pumnalului. Deocamdată Vaskov îi mai stăpînea brațul, se mai apăra, dar frițul îl apăsa cu toată greutatea trupului, așa că mult n-ar mai fi putut rezista. De asta își dădea seama

și plutonierul, și neamțul, care nu degeaba-și îngustase ochii de-ncordare și-și strîmba gura într-un rînjet.

Deodată însă neamțul se lăsă moale ca un sac, exact ca un sac... La început, Fedot Evgrafîci nu înțelese ce se-ntîmplase, pentru că nu auzise prima lovitură. Pe a doua însă o auzi — o pocnitură surdă care răsună ca-ntr-un trunchi putred de copac. Sîngele cald care țîșni îi stropi fața, iar neamțul se prăvăli căscînd cu lăcomie gura după aer. Plutonierul îl aruncă la o parte, eliberîndu-se. Îi smulse pumnalul și-l lovi cu o mișcare puternică în inimă.

Abia după aceea se-ntoarse : ostașul Komelkova stătea în picioare ținînd pușca de țeavă întocmai ca pe-o bită. Patul puștii era plin de sînge.

— Bravo, Komelkova... spuse de vreo trei ori plutonierul. Îți prezint... mulțumirile mele...

Încercă să se ridice în picioare, dar nu izbuti. Rămase așa, șezînd pe pămînt și continua să înghită aerul ca un pește. Reuși doar să se-ntoarcă spre celălalt neamț : puternic mai fusese, puternic ca un taur. Mai tresărea încă, mai horcăia încă, și sîngele-i mai țîșnea din rană la intervale regulate. Al doilea neamț stătea nemișcat : se chircise în spasmul dinaintea morții și încremenise așa. Treaba era terminată.

— Va să zică, Jenia, spuse încet Vaskov, acum sînt cu doi mai puțini...

Jenka aruncă pe neașteptate pușca și, aplecîndu-se de șale, fugi în tufișuri, clătinîndu-se, de parc-ar fi fost beată. Acolo căzu în genunchi : îi era greață, i se-ntorcea stomacul pe dos și fata, printre sughițuri, tot chema pe cineva, pare-se pe maică-sa...

Plutonierul se ridică. Genunchii îi mai tremurau. Simțea o durere în furca pieptului, dar era primejdios să mai piardă vremea. N-o atinse pe Komelkova, n-o strigă știind din experiență că după prima luptă corp la corp omul se simte-ntotdeauna copleșit, pentru că încalcă o lege la fel de firească precum e însăși viața : „Să nu ucizi“. Trebuie să te obișnuiești, să-ți împietrești inima; nu ostași ca Evghenia, ci bărbați puternici, în toată firea s-a întîmplat să treacă prin suferințe grele, chinuitoare, pînă și-au adaptat conștiința la noile condiții. Iar acum

femeia aceasta izbise cu patul puștii un cap viu, ea, o viitoare mamă în al cărei suflet însăși natura a sădit ura împotriva omorului. Și pentru asta vina o purtau numai nemții care încălcaseră legile umanității, situîndu-se ei înșiși în afara oricăror legi. De aceea nu simți decît dezgust percheziționînd trupurile calde încă, numai dezgust : de parc-ar fi răscolit niște stîrvuri...

Găsi ceea ce căuta în buzunarul neamțului celui voinic ce-și dăduse chiar atunci duhul, încetînd să mai horcăie : punga. Punga lui, a plutonierului Vaskov, cu inscripția brodată : *„Scumpului apărător al Patriei"*. Strînse tare de tot în pumnul său punga. N-apucase Sonia să i-o aducă... Izbi cu cizma mîna păroasă cu care-și făcuse cruce neamțul și se apropie de Jenka. Fata stătea tot acolo în tufiș, îngenuncheată, gata să se-nece de-atîta sughițat.

— Plecați de-aici, spuse.

El însă își apropie pumnul de obrazul fetei, desfăcîndu-l chiar sub ochii ei, și-i arătă punga. Jenka își ridică imediat capul : recunoscuse punga.

— Scoală-te de-aici, Jenia.

O ajută. Vru s-o ducă înapoi, în poieniță, dar Jenka, după ce făcu un pas, se opri și clătină din cap.

— Lasă asta, spuse el. Te-ai chinuit destul, ajunge ! Trebuie să-nțelegi un singur lucru : ei nu-s oameni. Nu sînt oameni, tovarășe ostaș, nu-s oameni și nici măcar animale nu sînt — ci fasciști. Așa că — privește-i așa cum merită.

Dar de privit Jenka nu putea să-i privească și Fedot Evgrafîci nu mai insistă. Le luă nemților automatele, încărcătoarele de rezervă, vru să le ia și gamelele, dar — după ce trase cu coada ochiului la Komelkova — se răzgîndi : La naiba, dacă le ia — cîștigul e prea mic, iar dacă le lasă aici, fetei o să-i fie mai ușor, n-o să-i mai amintească de nemți.

Vaskov nici nu încercă să-i ascundă pe cei uciși : tot nu putea curăța poiana de băltoacele de sînge Și apoi nu avea nici un rost : ziua se apropia de amurg. Și în curînd trebuia să le sosească întăririle. Nemților le rămînea pînă atunci puțin timp, iar Vaskov vroia ca ei să petreacă acest

timp chinuiţi de nelinişte. N-au decît să se perpelească, să se frămînte întrebîndu-se cine le-a ucis cercetaşii, n-au decît să tresară la fiecare foşnet, la fiecare umbră.

Ajuns la cea dintîi băltoacă (erau presărate băltoacele ca pistruii roşcaţi pe obrazul unei fetiţe) plutonierul se spălă, îşi aranjă cît de cît gulerul rupt al bluzei şi-i spuse Evgheniei :

— Nu te speli puţin ?

Clătină din cap ; nu, nu poţi vorbi cu ea acum, n-o scoţi din ale ei... Plutonierul oftă :

— Ai să-i găseşti singură pe ai noştri sau să te conduc?

— O să-i găsesc.

— Bine, du-te. Şi veniţi împreună la Sonia. Ne-ntîlnim acolo, aşadar... Nu ţi-e frică singură ?

— Nu.

— Să mergi cu mare grijă. Înţelegi ?

— Înţeleg.

— Bine, du-te. Să nu zăboveşti mult, că de jelit o să jelim pe urmă.

Se despărţiră. Fedot Evgrafîci o urmări cu privirea pînă ce dispăru. Nu mergea cum ar fi trebuit. Nu se gîndea decît la ea, nu şi la ce se-ntîmpla cu duşmanii. Halal luptătoare !...

Sonia privea cerul cu ochii înceţoşaţi, de sub pleoapele lăsate pe jumătate. Plutonierul încercă din nou să-i închidă, dar nu reuşi nici de data asta. Îi descheie buzunarele de la bluză şi scoase dintr-unul carnetul ei de comsomolist, diploma de absolvire a cursurilor de traducător, două scrisori şi o fotografie. În fotografie erau o mulţime de civili, dar cine era în centru Vaskov nu putea desluşi : chiar acolo nimerise lama cuţitului. Pe Sonia însă o recunoscu mai la margine, îmbrăcată într-o rochie cu mîneci lungi şi cu gulerul larg. Gîtul subţire se-nălţa din gulerul acela ca dintr-un jug. Îşi aminti de discuţia de ieri, de tristeţea Soniei şi se gîndi cu amărăciune că n-avea cui să scrie despre moartea eroică a ostaşului Sofia Solomonovna Gurvici. Pe urmă umezi cu scuipat batista fetei, şterse sîngele de pe pleoapele lipsite de viaţă şi-i acoperi faţa cu ea. Iar actele le puse în buzunar la el. În buzunarul stîng.

lîngă carnetul lui de partid. Se așeză alături și-și răsuci o țigară cu tutun din punga cu pricina.

Furia i se risipise... durerea se domoli și ea, însă tristețea îi umplu sufletul ; îl năpădi o tristețe care parcă-l sufoca, îi ardea măruntaiele. Acum putea să se gîndească, să chibzuiască în voie, să rînduiască totul și să vadă ce are de făcut mai departe.

Nu-i părea rău că-i lichidase pe cei doi cercetași și din pricina asta se descoperise. Acum timpul lucra pentru el. probabil pe toate liniile se transmiteau rapoarte despre ei și despre diversioniști, iar ostașii, de bună seamă, au și fost instruiți cum să-i lichideze cît mai simplu pe friții ăștia. Trei, sau, mă rog, poate chiar cinci ore mai aveau de luptat ei cei patru de aici împotriva celor paisprezece, dar asta era posibil. Cu atît mai mult, cu cît îi derutaseră pe nemți de la drumul cel bun, silindu-i să ocolească lacul Legontov. Ori ocolul acesta însemna o zi și o noapte de mers.

Grupul lui veni cu tot calabalîcul : doi ostași plecaseră — e adevărat, în direcții complet opuse, dar boarfele lor rămăseseră și detașamentul începu să împartă obiectele, ca în orice familie chibzuită. Cînd o văzu pe Sonia, Galea Cetvertak începu să bocească în hohote, dar Oseanina îi strigă cu severitate :

— Fără istericale !...

Și Galea s-a potolit. S-a lăsat în genunchi la căpătîiul Soniei și a-nceput să plîngă încetișor. Rita sufla greu, ochii îi erau uscați, fără lacrimi și cu luciri de cărbune aprins.

— Ei, îmbrăcați-o, spuse plutonierul.

Luă toporișca (uf, cum de nu se gîndise să ia o lopată ! ce bine i-ar fi prins acum !) și porni să găsească printre stînci un loc unde să-i sape mormîntul. A căutat, a-ncercat să sape, dar n-a reușit din cauza stîncilor. A găsit însă o adîncitură A tăiat niște crengi pe care le-a așternut acolo jos și s-a întors la grup.

— Premiantă a fost întotdeauna, spuse Oseanina. Premiantă pe toată linia și în școală și la universitate.

— Da, încuviință plutonierul. Știu că citea versuri.

În sinea lui însă își zicea : nu ăsta era lucrul cel mai de seamă. Lucrul cel mai de seamă era că Sonia putea să

devină mamă, să nască copilaşi, iar aceştia la rîndul lor i-ar fi adus pe lume nepoţi şi strănepoţi. Însă firul acesta s-a rupt. Da, firul acesta din infinita urzeală a omenirii a fost curmat de lama unui pumnal.

— Ridicaţi-o, spuse el.

Komelkova şi Oseanina au luat-o de umeri, iar Cetvertak, de picioare, şi au pornit-o îndepărtîndu-se în pas legănat ; Cetvertak agăţa cu piciorul ei tot ce-ntîlnea în cale. Cu piciorul acela neîndemînatic, încălţat cu opinca meşterită iarăşi ca nouă. Iar Fedot Evgrafîci venea la urmă cu mantaua Soniei pe braţ.

— Opriţi-vă, spuse el cînd ajunseră la adîncitură. Puneţi-o aici deocamdată.

O lăsară pe marginea vîlcelei ; nu era prea bine acolo : capul îi aluneca mereu într-o parte şi Komelkova îi îndesă dedesubt cascheta. Fedot Evgrafîci chibzui puţin şi se întunecă (Ah, cum n-ar fi vrut să facă asta, cum n-ar fi vrut !). Apoi mormăi către Oseanina, fără s-o privească :

— Ţine-o puţin de picioare.

— De ce ?

— Ţine-o, dacă ţi s-a ordonat ! Nu, de aici, de genunchi.

Şi trase o cizmă din piciorul Soniei.

— De ce ?... strigă Oseanina. Cum îndrăzneşti !...

— De ce ? Pentru că unul din ostaşi umblă desculţ, iată de ce.

— Nu, nu, nu ! strigă Cetvertak tremurînd.

— Doar nu ne jucăm aici cu păpuşile, fetelor, spuse plutonierul cu un oftat. Trebuie să ne gîndim la cei vii : asta-i singura lege în război. Ţine. Oseanina. Îţi ordon, ţine.

Trase şi a doua cizmă şi i-o aruncă Galiei Cetvertak.

— Încalţă-te. Şi te rog, fără scene, că nemţii n-or să stea să ne-aştepte.

Coborî în adîncitură, luă din mîinile fetelor trupul Soniei, îl înfăşură în manta şi-l aşeză pe crengi. Apoi începu să clădească una peste alta pietrele pe care i le dădeau fetele. Lucrau în tăcere, cu gravitate. Îndată înălţară o moviliţă, peste care plutonierul aşeză boneta, fixînd-o cu o piatră. Iar Komelkova puse peste ea o ramură verde.

— O să însemnăm locul pe hartă, spuse Vaskov. După război o să-i ridicăm un monument.

Orientă harta către nord și puse cu creionul o cruciuliță. Cînd se uită în jur, văzu că Cetvertak rămăsese tot cu opinca în picior.

— Ostaș Cetvertak, ce s-a-ntîmplat ? De ce nu te-ncalți ?

Cetvertak începu să tremure.

— Nu !... Nu, nu, nu ! Nu se poate să facem asta ! E periculos ! Mama mea... e cadru medical...

— Termină cu minciunile ! strigă Oseanina pe neașteptate. Termină ! Nu ai nici o mamă ! Și nici n-ai avut ! Ești copil găsit și n-are rost să umbli aici cu scorneli !...

Galia izbucni în plîns. Un plîns amar, de copil necăjit, căruia cineva i-a stricat jucăria...

10

— De ce-ai făcut asta, de ce ? spuse cu mustrare în glas Jenka și o îmbrățișă pe Cetvertak. Trebuie să trăim fără răutate, altfel o să turbăm. Ca nemții o să turbăm...

Oseanina tăcu...

Galia era într-adevăr copil găsit și n-avea nume de familie. Abia la casa de copii i s-a dat unul : Cetvertak [1]. Și asta, pentru că era mai mică decît ceilalți, de patru ori mai mică.

Casa de copii era instalată într-o fostă mănăstire : de pe bolțile sonore cădeau mereu gîndaci grași, cenușii. Fețele bărboase ale sfinților pe care varul nu le acoperise priveau de pe pereții numeroaselor paraclise, transformate la repezeală în instituții laice, iar în chiliile călugărilor era la fel de frig ca-ntr-o pivniță.

La vîrsta de zece ani Galia deveni celebră : făcu un scandal cum nu se pomenise de la înființarea mănăstirii. Ducîndu-se într-o noapte ca orice copil să-și facă nevoile, începu să țipe cu atîta disperare, că sculă toată casa de copii. Educatorii, smulși din așternuturile lor de țipetele fetei, o găsiră șezînd pe podea într-un coridor cufundat

[1] De la rusescul *cetverti* — un sfert, a patra parte a unui întreg.

pe jumătate în întuneric : Galia le povesti foarte calm că un bătrîn bărbos a încercat s-o tragă în hrubă.

Așa se înfiripă „Povestea cu atacul"... care devenise deosebit de complicată pentru simplul motiv că în toată regiunea nu exista nici un bărbos. Galia fu interogată cu răbdare de anchetatorii veniți din alte localități pentru cercetarea cazului, cît și de către Sherlock Holmes-ii de prin partea locului, astfel că după fiecare discuție întîmplarea se îmbogățea cu noi și noi amănunte. Și numai bătrînul administrator cu care Galia se împrietenise foarte mult, pentru că tocmai el îi născocise un nume atît de răsunător, reuși să afle că totul nu era decît o scorneală.

După întîmplarea asta Galia, tachinată și privită cu neîncredere multă vreme se apucă la un moment dat să născocească un basm. E adevărat că basmul semăna foarte mult cu Tom-Degețel, dar cu unele deosebiri : în primul rînd eroul nu era băiețel, ci fetiță, iar în al doilea rînd în basm era vorba de bătrîni bărboși și de hrube întunecoase.

Celebritatea se risipi cînd basmul ajunse să plictisească pe toată lumea. Galia nu mai născoci un nou basm, însă dintr-o dată casa de copii fu împînzită de zvonuri ciudate despre niște comori îngropate de călugări. Toți copiii aflați acolo fură cuprinși de contagioasa pasiune a căutătorilor de comori, astfel că, în scurtă vreme, curtea mănăstirii arăta ca o carieră de nisip. Nu apucase conducerea casei să se liniștească după această nenorocire, că din subsoluri începură să apară stafii ce-și fluturau vestmintele albe. Stafiile le văzuseră mulți dintre copii și cei mai mici refuzară categoric să mai iasă noaptea afară, indiferent de urmările care decurgeau din această împrejurare. Cazul luă proporții de catastrofă așa că educatorii se văzură nevoiți să organizeze în taină o vînătoare de stafii. Și cea dintîi stafie prinsă în flagrant delict, cu cearceaful cazon în cap, a fost Galia Cetvertak.

După asta Galia se potoli. Învăța foarte bine, avea grijă de copiii mici, ba chiar acceptă să cînte și la cor, deși toată viața visase să cînte solo, să poarte rochii lungi și să fie adorată. Cam pe atunci veni și pentru ea vremea primei iubiri și pentru că se obișnuise să-nvăluie totul în

mister — în curînd casa de copii fu inundată cu bilețele, scrisori, lacrimi și întîlniri. Instigatoarea primi din nou o săpuneală și conducerea făcu tot posibilul să scape de ea, expediind-o la o școală tehnică de bibliotecari, cu o bursă importantă.

Războiul o surprinse pe Galia în anul trei : în prima zi de luni după începerea războiului toată grupa ei, pînă la ultimul om, se prezentă la comisariatul militar. Grupa fu admisă, dar Galia nu, pentru că nu corespundea parametrilor ceruți în armată nici ca înălțime, nici ca vîrstă. Galia însă nu se dădu bătută. Îl asaltă cu perseverență pe comisarul militar și minți cu atîta nerușinare, încît, buimăcit de nopțile nedormite, locotenent-colonelul cedă într-un moment de slăbiciune și, în mod cu totul excepțional, o repartiză la o unitate antiaeriană.

Visul împlinit își pierde întotdeauna romantismul. Realitatea s-a dovedit a fi necruțătoare, plină de cruzime, ea nu cerea fapte de eroism, ci respectarea riguroasă a regulamentelor militare. Noutatea sărbătorească se risipi foarte repede, iar viața de fiecare zi nu semăna deloc cu imaginea pe care și-o făcuse Galia despre front. Își pierdu cumpătul, se descurajă și nopțile plîngea pe ascuns. Dar iată că apăru Jenka și universul porni să se-nvîrtească din nou repede și vesel pentru ea.

Să nu mintă — Galia, pur și simplu, nu putea. La drept vorbind, astea nici nu erau minciuni, ci unele dorinți pe care ea le prezenta ca fiind fapte reale. Așa se face că apăru această mamă — cadru medical — în a cărei existență aproape că începu să creadă pînă și Galia însăși...

Pierdură mult timp și Vaskov era foarte nervos. Trebuiau să plece de aici cît mai repede, să-i dibuiască pe nemți, să le ia urma, iar după asta n-aveau decît să și-i caute dumnealor pe cercetași. Atunci plutonierul va fi cel care-i va urmări și nu invers. Să-i urmărească, să-i sîcîie, să-i dirijeze încotro trebuie și... să aștepte. Să aștepte pînă cînd ai noștri se vor apropia, pînă cînd va începe hăituiala propriu-zisă.

Dar... au cam zăbovit : au înmormîntat-o pe Sonia, au consolat-o pe Cetvertak, iar timpul s-a scurs. Fedot Evgrafîci verifică între timp automatele — pe cele de prisos,

ale lui Gurvici și Bricikina, le ascunse la loc ferit — și împărți cartușele în părți egale. O întrebă pe Oseanina :

— Ai tras vreodată cu pușca automată ?

— Numai cu ale noastre.

— Ei, acum ia-o pe asta, a friților. Cred c-o să te deprinzi îndată cu ea. Îi arătă cum să se descurce, avertizînd-o : Să nu ții degetul mult pe trăgaci. Apasă scurt.

Porniră în sfîrșit... El mergea înainte, Cetvertak și Komelkova formau grosul, iar Oseanina venea ca încheietor. Mergeau cu mare pază, fără să facă zgomot, dar probabil că din nou erau cu urechea ciulită numai la ei înșiși pentru că a fost de-a dreptul o minune că nu s-au izbit de nemți. O minune ca acelea din basme.

Noroc că primul i-a văzut plutonierul. I-a văzut în clipa cînd ieșise de după un bolovan. Erau doi și veneau drept spre el. În urma lor pășeau ceilalți. Dacă Fedot Evgrafîci ar fi întîrziat exact cu șapte pași, aici s-ar fi terminat toată misiunea lor. Din două rafale bune s-ar fi terminat.

Dar parcursese acești șapte pași — și de aceea totul se petrecu complet altfel. Izbuti să facă un salt înapoi și să le semnalizeze cu mîna fetelor să se împrăștie. Scoase repede din buzunar grenada. Bine că avea focos : o aruncă de după un bolovan, iar cînd aceasta explodă, trase o rafală de automat.

În regulament unei astfel de lupte i se spunea „luare de contact neprevăzut". Caracteristic în această situație este faptul că dușmanul nu-ți cunoaște forțele, nu știe dacă este grup de cercetare sau patrulă, n-are cum să afle asta. De aceea lucrul cel mai important este să nu-l lași să se dezmeticească.

Fedot Evgrafîci nu se gîndea acum la indicațiile regulamentului. Asta făcea parte din însăși ființa lui și i se întipărise pentru toată viața în minte. De aceea nu se gîndea decît la faptul că trebuie să tragă. Și se mai gîndea la ostașii lui : s-or fi adăpostit, stau culcați, sau au pornit-o care-ncotro ?

Trosnetul și pîrîiturile erau asurzitoare, pentru că friții ținteau bolovanul în spatele căruia se afla el, trăgeau din toate automatele de care dispuneau. O așchie de piatră îi

zgîrie fața, ochii i se împăienjeniseră de praf și aproape că nu mai vedea nimic. Lacrimile-i curgeau șiroaie și n-avea timp nici să le șteargă.

Zăngănind închizătorul puștii, sări înapoi ca ars : nu mai avea cartușe. De clipele astea se temuse Vaskov : ca să-și încarce pușca, îi trebuiau cîteva secunde, iar acum secundele se măsurau cu însăși viața. Nemții se vor năpusti asupra puștii acum amuțite, străbătînd în goană cei zece metri care-i despărțeau, și-atunci gata, s-a isprăvit cu el.

Dar diversioniștii nu s-au repezit asupra lui. Nici capetele nu și le-au ridicat de la pămînt pentru că i-a țintuit pe loc al doilea automat : al Oseaninei. Trăgea scurt, cu precizie, de aproape, așa că Vaskov avu cîteva clipe răgaz. Acele clipe pentru care, mai apoi, se cuvine să-l cinsteşti pînă la moarte pe cel ce ți le-a dăruit.

Cît a durat lupta aceea nimeni nu-și mai aducea aminte. Dacă se ia ca măsură timpul obișnuit, atunci a fost o luptă scurtă, așa cum trebuie să fie orice „contact neprevăzut" pomenit în regulament. Dacă însă o măsori în funcție de intensitatea trăirii acelor momente — consum de energie, încordare, pericol — se poate spune că a fost cît o bună parte din viață, iar pentru alții cît toată viața.

Galia Cetvertak se sperie atît de tare, încît nu putu să tragă nici măcar un foc. Stătea culcată cu fața ascunsă după un bolovan, apăsîndu-și palmele peste urechi ; pușca zăcea și ea pe undeva pe-aproape. Jenka însă se dezmetici repede : slobozea rafală după rafală asupra dușmanului nevăzut. Nu se știe dacă-i nimerea sau nu, că doar nu erau la poligonul de tragere, unde ai vreme să ocheşti.

Două automate și o armă de calibru 7,6 mm, astea erau toate gurile de foc pe care le aveau. Și totuși nemții n-au rezistat. Bineînțeles nu pentru că s-ar fi speriat, ci pentru că nu știau nimic precis despre adversar, așa că după cîteva salve se retraseră. Fără acoperire, fără ariergardă, pur și simplu se retraseră în inima pădurii — cum s-a dovedit după aceea.

Focul încetă brusc, numai Komelkova mai trăgea, tremurînd din tot trupul la fiecare recul. Cînd termină un încărcător, se opri. Privi înspre Vaskov ca și cum ieșise din adîncurile unor ape.

— Gata, spuse cu un oftat Vaskov.

Era o liniște de mormînt că-ți țiuiau urechile. Mirosea a pulbere, a praf de piatră, și a ars. Plutonierul își șterse cu podul palmei fața și mîna i se umplu de sînge : fusese brăzdată și zgîriată de schije.

— V-au atins ? întrebă în șoaptă Oseanina.

— Nu, spuse plutonierul. Tu supraveghează atent partea aceea, Oseanina.

Ieși din spatele bolovanului : nu urmă nici o împușcătură. Cercetă cu privirea locul unde mestecănișul se unea cu pădurea și văzu vîrfurile copacilor cum tremurau în răstimpuri. Lunecă prudent înainte, strîngînd în mînă revolverul. Făcu un salt și se ascunse după un bolovan, apoi ieși din nou cercetînd terenul. Pe mușchiul răscolit de explozia grenadei deosebi pete de sînge. Sînge mult, dar nici un rănit : așadar îi luaseră cu ei.

Tîrîndu-se printre bolovani și tufișuri, se convinse că diversioniștii n-au lăsat pe nimeni să-i acopere și reveni, de astă dată calm, fără să se ascundă, la ai săi. Obrazul îi ardea și se simțea obosit, de parcă trăsese la jug. Nici de fumat nu-i ardea. Ar fi stat culcat... măcar vreo zece minute ar fi stat culcat ; n-a apucat să ajungă la ai săi — l-a oprit Oseanina cu o întrebare :

— Sînteți comunist, tovarășe plutonier ?

— Membru al partidului bolșevic...

— Vă rugăm să prezidați ședința noastră de comsomol.

Vaskov o privi buimac :

— Ședință ?

Atunci le văzu pe celelalte : pe Cetvertak, urlînd cu șapte rînduri de lacrimi și pe Komelkova, afumată de pulbere ca un țigan — care-i striga fulgerînd-o cu ochii ei mari :

— Curată lașitate.

Aha, care va să zică, asta era...

— Ședința e-un lucru bun, începu Fedot Evgrafîci înfuriindu-se. E-un lucru minunat — ședința ! Vom lua măsuri va să zică, o vom critica pe tovarășa Cetvertak pentru spaima de care-a dat dovadă, vom întocmi un proces-verbal. Nu-i așa ?

Fetele tăceau. Pînă și Galia se oprise din plîns. Asculta smiorcăindu-și nasul.

— Iar friţii ne vor pune pe procesul nostru verbal rezoluţia lor. E bine ?... Nu e bine ! De aceea în calitatea mea de subofiţer şi de comunist suspend pentru moment toate şedinţele. Şi vă informez asupra situaţiei : nemţii s-au retras în adîncul pădurii. Pe locul unde-a explodat grenada a curs mult sînge : înseamnă că am nimerit pe cineva. Înseamnă că au mai rămas treisprezece, aşa trebuie să socotim. Asta-i primul punct de pe ordinea de zi. Al doilea : eu nu mai am pentru automat decît un singur încărcător întreg. Tu cîte ai, Oseanina ?

— Unul şi jumătate.

— Asta-i. În ceea ce priveşte laşitatea însă, n-a existat aşa ceva. Laşitatea, fetelor, abia în cea de-a doua luptă se vede. Aici n-a fost altceva decît dezorientare. Datorită lipsei de experienţă. E-adevărat, ostaş Cetvertak ?

— Adevărat...

— Atunci vă ordon să vă ştergeţi lacrimile şi mucii. Oseanina, te instalezi mai în faţă şi supraveghezi pădurea. Ceilalţi luptători iau masa şi după aceea se odihnesc, în limita posibilităţilor. Nu sînt întrebări ? Executarea !

Mîncară în tăcere. Lui Fedot Evgrafîci nu-i era deloc foame, singura lui dorinţă era să şadă cu picioarele întinse, dar a înghiţit zelos tot ce i se oferi ; avea nevoie să prindă puteri. Ostaşii lui mîncau cu poftă, tinereşte, fără să se privească. E bine că-i aşa : nu s-au moleşit, au moralul ridicat deocamdată.

Soarele coborîse mult, în marginea pădurii începu să se ţeasă întunericul şi plutonierul se nelinişti. Ajutoarele întîrziau, nu se ştie de ce, iar nemţii puteau, în amurgul acesta lăptos, să se năpustească din nou asupra lor, să se strecoare pe lîngă ei în iezătura îngustă dintre lacuri sau să dispară în adîncul pădurii şi-atunci apucă-te şi caută-i. Trebuia să facă o nouă recunoaştere, să le calce iar pe urme ca să stabilească exact situaţia. Trebuia, dar nu mai avea putere.

Da, pînă acum nu ieşiseră prea bine lucrurile, nu ieşiseră deloc bine. A sacrificat un ostaş şi s-a descoperit în faţa duşmanului, aşa că acum avea nevoie de odihnă. Iar ajutorul nu venea, nu venea şi pace...

Totuşi, de odihnit îşi permise să se odihnească atît cît a mîncat şi Oseanina. Apoi se ridică, îşi strînse tare centura şi spuse morocănos :

— Ostaşul Cetvertak merge cu mine în cercetare. Comanda aici o preia Oseanina. Consemnul : ne urmaţi la mare distanţă. Dacă auziţi împuşcături, vă ordon să vă adăpostiţi. Să vă ascundeţi şi să aşteptaţi pînă ne apropiem noi. Ei, şi dacă nu ne vom apropia — vă retrageţi. Vă retrageţi avînd grijă tot timpul să fiţi acoperiţi şi o luaţi peste vechile noastre poziţii spre apus. Pînă daţi de cei dintîi oameni : acolo raportaţi.

Bineînţeles, o clipă i-a trecut prin minte gîndul că nu e tocmai potrivit să meargă cu Cetvertak într-o astfel de misiune, nu e bine. Pe Komelkova ar trebui s-o ia : e un tovarăş verificat, de două ori verificat în aceeaşi zi — orice bărbat s-ar putea lăuda cu ce făcuse ea. Dar comandantul nu e un conducător militar pur şi simplu, el mai are obligaţia să fie şi educator al subalternilor săi. Aşa se spune în regulament.

Şi plutonierul Vaskov respecta regulamentul. Îl respecta, îl ştia pe de rost şi-l executa cu stricteţe. De aceea îi spuse Galiei :

— Îţi laşi aici raniţa şi mantaua. O să mergi în spatele meu pas cu pas şi o să te uiţi tot timpul ce fac. Şi orice s-ar întîmpla taci din gură. Taci şi uiţi de plîns.

Ascultîndu-l, Cetvertak încuviinţa dînd grăbită din cap şi privind înspăimîntată.

11

De ce oare au evitat nemţii lupta ? Au evitat-o pentru că urechea lor experimentată a apreciat cu precizie puterea de foc a duşmanului (sau mai bine zis slăbiciunea ei) ?

Întrebările acestea nu erau deloc inutile şi nu din curiozitate îşi frămînta Vaskov mintea cu ele. Pe duşman trebuie să-l înţelegi. Fiecare acţiune a acestuia, fiecare schimbare de poziţie trebuie să fie pentru tine mai clară ca lumina zilei. Nu vei începe, nu vei ajunge să gîndeşti

ca el, decît dacă vei înțelege mecanismul lui. Războiul nu e doar un schimb de focuri în care unul se dovedește mai tare ca celălalt. Războiul este o întrecere în care rațiunea unuia o întrece pe a celuilalt. Regulamentul există pentru ca să-ți elibereze mintea, să te lase să gîndești cît mai departe, să gîndești și în locul lui, al dușmanului.

Dar oricum tălmăcea și răstălmăcea Fedot Evgrafîci cele petrecute, un singur lucru era limpede : nemții nu știau nimic despre ei. Nu știau : asta-nseamnă că cei doi pe care i-a lichidat el nu erau o patrulă, ci niște cercetași, iar frații, fără să se îngrijoreze de soarta lor, veneau liniștiți după dînșii. Așa stăteau lucrurile, dar ce folos putea să aibă el din toate astea ? Deocamdată nu putea ști.

Plutonierul chibzuia, își frămînta creierul, relua și tot combina în fel și chip faptele, cum amesteci cartonașele la jocul de cărți, dar de misiunea începută nu uita nici o clipă. Se strecura atent, fără să facă zgomot, și doar că nu-și ciulea urechile, pentru că nu putea să facă asta așa cum o fac animalele. Dar vîntul ușor nu-i aducea pe aripile lui nici un zgomot și nici un miros, așa că Vaskov înainta deocamdată fără să se oprească. Iar în urma lui se tîra și fata asta fără căpătîi. Fedot Evgrafîci se uitase deseori la ea, dar nu găsi nici un motiv să-i facă vreo observație. Îl urma așa cum i se ordonase. Doar că nu se mișca cu ușurință, ci moale, fără chef — și asta pentru că trecuse prin ce trecuse și auzise gloanțele șuierîndu-i pe la ureche.

De fapt, Galia nici nu-și mai amintea de gloanțele acelea. Altceva avea mereu în fața ochilor : chipul cenușiu, cu trăsături ascuțite ale Soniei, ochii ei încremeniți cu pleoapele închise, bluza pe care sîngele o scorojise. Și... cele două mici împunsături în piept. Înguste, întocmai ca lama pumnalului. Nu se gîndea nici la Sonia, nici la moarte, ci simțea organic — și senzația aceasta o înnebunea — lama pumnalului pătrunzînd prin țesătura bluzei, auzea scrîșnetul cărnii sfîșiate, adulmeca mirosul înăbușitor al sîngelui. Întotdeauna ea trăise în lumea fanteziei cu mai multă intensitate decît în cea reală și acum ar fi vrut să uite toate astea, să le șteargă din închipuire, dar nu putea. Și asta o umplea de o groază oarbă, apăsătoare. Pășea

astfel, copleșită de această groază, fără să mai priceapă nimic altceva.

Fedot Evgrafîci nu știa, bineînțeles, nimic despre toate acestea. Nu știa că ostașul cu care-și pusese acum în balanță viața și moartea fusese deja ucis. Ucis înainte de a ajunge la nemți, și fără să fi tras asupra dușmanului nici măcar o singură dată...

Vaskov ridică mîna : dăduse de o urmă ce o lua spre dreapta. O urmă ușoară care abia s-ar fi deslușit pe grohotiș, dar aici, pe mușchiul verde, ea apărea întunecată, conturată de apa ce umpluse cavitatea dintr-o margine într-alta. De parcă friții se trăseseră dintr-o dată înapoi, purtînd o greutate, și-i lăsaseră lui această urmă lată a întregii tălpi.

— Așteaptă, șopti plutonierul.

Trecu în dreapta ocolind urma. Dădu la o parte niște tufe : într-o mică vîlcea, sub o grămadă de vreascuri clădite în grabă, reuși să deslușească cu greu niște trupuri. Cu multă prudență Vaskov ridică puțin crengile uscate : în groapă, cu fața în jos, zăceau două cadavre. Fedot Evgrafîci se lăsă pe vine ca să vadă mai bine : cel de deasupra avea în ceafă o gaură neagră, bine conturată și din care nu cursese aproape deloc sînge ; părul tuns scurt al cefei se încrețise ca după arsură.

„L-au împușcat, hotărî plutonierul. Camarazii lui : drept în ceafă. A fost rănit și i-au făcut de petrecanie, înseamnă că așa-i legea la ei“...

Vaskov scuipă. Scuipă peste cadavre, cu toate că acesta era cel mai mare păcat dintre toate. Nu simțea însă față de ei nimic altceva decît dispreț : pentru el ei erau în afara oricăror legi. Erau dincolo de hotarul care-i desparte pe oameni de celelalte viețuitoare.

Omul se deosebește de animale printr-o singură trăsătură : prin conștiința faptului că e om. Dacă nu este conștient de asta — devine animal. Cu două mîini, cu două picioare — dar animal. Un animal feroce, mai înfricoșător decît cel mai înfricoșător dintre animale. În cazul acesta nici una din trăsăturile caracteristice omului nu-i sînt proprii : nici omenia, nici mila, nici îndurarea. Și animalul acesta trebuie bătut. Bătut înainte de a se tîrî în bîrlogul

lui. Şi acolo trebuie bătut pînă îşi va aminti că este om, pînă cînd va înţelege asta.

Nu mai departe decît astăzi chiar, cu cîteva ore mai devreme, era stăpînit de furie. O furie oarbă ca setea : sînge pentru sînge. Acum însă, dintr-o dată sentimentul acesta s-a detaşat, s-a limpezit, s-a calmat şi s-a cristalizat. În sufletul lui s-a copt ura : o ură rece, izvorîtă din raţiune. Şi chiar lipsită de patimă.

„Va să zică, aşa e legea la ei ?... Trebuie să ţinem seama de asta."

Şi la fel de calm, mai scăzu din total încă doi : mai rămăseseră doisprezece. O duzină.

Se-ntoarse acolo unde-l aştepta Cetvertak. Surprinse privirea fetei şi-n sufletul lui se frînse ceva : aşadar, îi e teamă. Îi e îngrozitor de teamă, o teamă care pusese stăpînire pe dînsa de undeva din adînc. Asta nu era mare lucru, numai să nu rămînă cu ea pe toată viaţa. De aceea plutonierul îşi adună într-o clipă întreaga tărie de care dispunea, îi zîmbi cu gura pînă la urechi ca unei iubite dragi şi-i făcu ştrengăreşte cu ochiul :

— Am lichidat acolo doi dintr-ai lor, Galia ! Doi — aşadar, au mai rămas doisprezece. Şi de ei nu ne mai e teamă, tovarăşe ostaş. Fă şi tu socoteala, asta-i un fleac pentru noi...

Ea nu-i răspunse nimic, nici măcar nu-i zîmbi. Îl privea doar cu ochii ieşiţi din orbite. Pe un bărbat, în situaţii din astea, trebuie să-l faci să-şi iasă din sărite : să-l înjuri zdravăn sau să-i arzi una — Fedot Evgrafîci o ştia din proprie experienţă. Numai că, uite, cu fata asta nu-l tăia capul cum să se poarte. Nu avea experienţă în această privinţă şi nici în regulament nu se preciza nimic relativ la asemenea situaţii.

— Ai citit vreodată despre Pavel Korceaghin ?

Cetvertak se uită la el ca la un nebun, dar încuviinţă cu o mişcare a capului şi Fedot Evgrafîci mai prinse curaj.

— Aşadar, ai citit. Iar eu l-am şi văzut, uite, aşa cum te văd pe tine Da. Eram plecat la Moscova cu un grup de fruntaşi în pregătirea politică şi de luptă. Ei, şi acolo am vizitat mausoleul, fel de fel de castele, muzee, iar într-o zi ne-am dus să ne-ntîlnim cu el. Şi cu toate că are

o slujbă importantă, e un om simplu. Şi tare apropiat sufleteşte. Ne-a poftit să luăm loc, ne-a dat să bem ceai şi a stat de vorbă cu noi întrebîndu-ne cum o ducem cu slujba...

— Uf, de ce mă minţiţi, de ce ? spuse Galia încet. Korceaghin e paralizat. Şi, de fapt, nu-i vorba de Korceaghin, ci de Ostrovski. Şi el e orb. Nu vede deloc şi nici nu se poate mişca, iar noi, toţi cei de la şcoala tehnică îi trimiteam scrisori.

— Ei, poate că-i vorba de-un alt Korceaghin ?...

Lui Vaskov îi fu tare ruşine, simţi chiar că nădușește. Şi pe deasupra îi mai dădea tîrcoale şi un ţînţar. Un ţînţar afurisit, de seară.

Undeva în faţa lor, trosni o creangă. Era clar că trosnise sub talpa grea a cuiva, dar Vaskov se bucură. Niciodată în viaţa lui nu apăruse în faţa cuiva mincinos cu bună ştiinţă, nu se făcuse de ruşine faţă de subalterni — şi era în stare mai degrabă să lupte cu toată duzina de nemţi, decît să îndure mustrările acestei fetişcane mucoase.

— Treci în tufiş ! şopti el. Şi nici o mişcare !...

Abia avu vreme s-o împingă într-o tufă, să potolească crengile din legănat, apoi, în ultima clipă să se pitească şi el în spatele unui bolovan din apropiere. Privi : din nou doi nemţi înaintau, cu mare pază, păşind ca pe jar şi ţinîndu-şi automatele în cumpănire. Dar n-apucă plutonierul să se mire de încăpăţînarea cu care umblă friţii haimana doi cîte doi, că undeva în spatele lor, puţin mai spre stînga, fremătară alte tufişuri şi atunci înţelese că patrulele se deplasează pe ambele flancuri, şi că nemţilor le-a dat serios de gîndit atît întîlnirea neaşteptată de mai înainte cît şi dispariţia cercetaşilor lor.

Atîta doar că el îi vedea, pe cîtă vreme ei nu, aşa că atu-ul era totuşi de partea lui. Un singur atu e-adevărat, însă cu atît mai crunt i-ar putea lovi. Dar nu-i mai era îngăduit să se grăbească şi Fedot Evgrafîci se afundă cît mai mult, cu tot corpul, în muşchiul moale, fiindu-i teamă să alunge pînă şi ţînţarii de pe faţa-i nădușită. Să-i lase să se ascundă, să-i lase să-i întoarcă spatele, să-i lase să-i arate direcţia în care scotocesc pădurea, că pe urmă o să intre el în joc. Cu atu-ul pe care-l avea...

Omul la primejdie fie că nu judecă deloc, fie că judecă pentru doi dintr-o dată. Așa că, în timp ce unul stă chibzuind cum să procedeze mai departe, celălalt este numai ochi și urechi ca să vadă și să audă tot ce se petrece în clipa aceea. Și, gîndindu-se la modul de a intra în joc cu atu-ul său, Vaskov nu-i slăbea din ochi nici o secundă pe diversioniști, dar nici de Cetvertak nu uita. Da, era bine adăpostită acolo, în siguranță, iar nemții se pare că treceau ocolind-o, așa că nu se putea prevedea vreo primejdie pentru ea. În înaintarea lor friții parcă tăiau desișul în felii și Vaskov cu ostașul lui erau chiar în mijlocul acestor felii, deși, adevărat, fiecare din ei se afla într-o altă felie. Trebuiau deci să înțepenească acolo fără să răsufle, să se facă una cu mușchiul și cu tufișurile și abia după aceea să acționeze. Pe urmă va trebui să se apropie de Cetvertak, să-și repartizeze între ei obiectivele și să-i ia la goană pe nemți, speriindu-i cu cîteva focuri din pușca lui dragă și din automatul nemțesc.

Judecînd după ceea ce vedea, nemții înclinau să meargă pe același drum și mai devreme sau mai tîrziu aveau să dea peste Oseanina și Komelkova. Asta, bineînțeles, îl cam îngrijora pe plutonier, dar nu putea spune că din cale-afară : fetele trecuseră prin botezul focului, știau ce au de făcut și puteau oricînd, fie să se ascundă, fie să se retragă undeva mai departe. Cu atît mai mult, cu cît își planificase să acționeze în momentul în care dușmanii, trecînd de ascunzătoarea lui, se vor afla între două focuri.

Diversioniștii o luară de-a dreptul, lăsînd cu vreo douăzeci de metri mai spre stînga tufișul în care se ascundea Cetvertak. Patrulele de pe flancuri nu ieșiră încă la lumină, însă Fedot Evgrafîci știa deja pe unde vor trece Se părea că nu vor fi descoperiți, dar cu toate acestea plutonierul trase cu băgare de seamă piedica automatului.

Nemții mergeau în tăcere, aplecați și cu armele în poziție de tragere. Acoperiți de patrule, aproape că nici nu se uitau pe de lături, ci scrutau cu atenție spațiul din fața lor, gata în orice clipă să audă împușcături. Peste cîțiva pași vor ajunge în zona de tragere a lui Cetvertak și a lui Vaskov în același timp. Și din momentul acela spinările

lor vor deveni ţinte sigure pentru ochiul ager de vînător al plutonierului.

Dar deodată crengile se dădură cu zgomot la o parte şi dintre ele ţîşni Galia. Cu trupul drept, ţinîndu-şi mîinile deasupra capului ea se năpusti prin poiană, tăind drumul diversioniştilor, fără să mai vadă sau să înţeleagă ceva.

— A-a-a...

Se auzi o salvă scurtă. Izbită de la zece paşi, silueta subţire a Galiei, încordată de fugă, se propti cu obrazul în ţărînă, aşa cum fusese surprinsă, cu braţele ridicate deasupra capului din pricina spaimei. Ultimul ei strigăt se pierdu într-un horcăit, în vreme ce picioarele mai alergau încă, se frămîntau neliniştite, înfigînd în muşchiul verde vîrfurile cizmelor rămase de la Sonia.

În poiană totul încremeni pentru o clipă. Da, încremeni. Pînă şi picioarele Galiei se mişcau acum mai încet, ca în somn. Vaskov rămase nemişcat şi el, aşa cum era, culcat, în spatele stîncii, neavînd vreme să priceapă măcar că toate planurile i s-au năruit, că în locul celui mai mare atu, s-a trezit că ţine în mînă o carte neînsemnată, un şase. Şi nu se ştie cît ar fi rămas culcat şi cum ar fi acţionat mai departe dacă în spatele lui nu s-ar fi auzit troznet de vreascuri şi un tropăit ; îşi dădu seama că patrula din dreapta vine în goană într-acolo.

Nu mai avea vreme să chibzuiască. Nu mai avea vreme pentru aşa ceva şi Fedot Evgrafîci nu putu hotărî decît principalul : să-i ducă pe nemţi de acolo. Să-i atragă pe urmele lui, să-i urnească, să-i îndepărteze de ultimii săi ostaşi. Îndată ce hotărî asta, se ridică fără să se mai ascundă, bubui cu puşca spre cele două siluete care se aplecaseră deasupra Galiei, slobozi o rafală în direcţia tropăitului ce se auzea din tufişuri şi, încovoindu-se, se năpusti cît mai departe de masivul Siniuhin, apucînd-o spre pădure.

Nu văzuse dacă nimerise pe cineva sau nu : nu-i ardea de asta. Acum trebuia să iasă din încercuirea nemţilor, să ajungă nevătămat pînă la marginea pădurii şi să salveze fetele. În orice caz acum era obligat să le salveze cu orice preţ pe ele, pe cele care mai rămăseseră, era obligat faţă de conştiinţa sa de bărbat şi de comandant. Îi era de-ajuns

că pieriseră celelalte. Prea de-ajuns, şi asta pînă la sfîrşitul vieţii lui.

Nu mai alergase niciodată plutonierul aşa ca în seara asta. Se arunca dintr-un tufiş într-altul, se învîrtea ca un titirez printre bolovani, cădea, se ridica, o lua din nou la goană şi din nou cădea, ferindu-se de gloanţele care secerau frunzişul deasupra capului său. Trimitea rafale scurte în siluetele care apăreau ici şi colo, şi făcea mereu mult zgomot. Rupea tufişurile, tropăia, urla cît îl ţinea gura pînă răguşea, pentru că nu avea dreptul să se retragă fără să-i atragă pe nemţi pe urmele sale. Dar pentru asta trebuia să se joace cu focul.

De un singur lucru nu-i era teamă : că nemţii l-ar putea încercui. Asta nu o puteau face : nu cunoşteau împrejurimile şi erau acum destul de puţini la număr pentru aşa ceva, dar mai ales li se întipărise bine în minte încăierarea aceea neaşteptată, contactul neprevăzut : de aceea se mişcau cu multă băgare de seamă. Tot de aceea şi el înainta deocamdată cu uşurinţă, atîta timp cît îi aţîţa într-adins pe friţi, cît îi scotea din sărite, făcîndu-i să nu abandoneze urmărirea lui, să nu se dezmeticească şi să înţeleagă că, de fapt şi mai la urma urmei aici nu rămăsese decît el singur. Absolut singur.

Şi apoi îi venea în ajutor ceaţa : primăvara era ceţoasă în anul acela. De îndată ce cobora soarele dincolo de orizont, văile se umpleau de ceaţa deasă ca fumul... ceaţa se lăsa în straturi, aninîndu-se în desişul tufelor... iar în pîcla asta deasă ca laptele s-ar fi putut ascunde şi un regiment întreg darmite un om. În orice clipă Vaskov ar fi putut să se mistuie în norul acela alburiu şi poftim, de-l caută. Nenorocirea era că fîşiile acelea albicioase se tîrau înspre lacuri, iar el, dimpotrivă, se-ndrepta spre pădure, atrăgîndu-i într-acolo pe friţi şi de aceea se scufunda în ceţuri numai atunci cînd simţea că-l lasă puterile de tot. Pe urmă însă, ţîşnea din nou : salutare, friţilor, sînt viu şi nevătămat...

În general, avea, fără-ndoială, noroc. Se-ntîmplă uneori ca într-un schimb neînsemnat de focuri să-l ciuruiască gloanţele pe cîte unul, dar aici i-a păcălit el. S-a jucat pe săturate de-a puia gaia cu moartea, e-adevărat, dar pînă-n

poala pădurii n-a gonit singur : toată ceata nemţilor pornise buluc după el... Dar deodată puşca lui automată ţăcăni pentru ultima oară şi amuţi. Se terminaseră cartuşele, s-o încarce din nou nu mai avea cu ce şi asta îi legase parcă mîinile. Fedot Evgrafîci dosi puşca sub frunzişul uscat şi începu să se retragă liber de orice greutate : neînarmat.

Aici nu mai era ceaţă, şi gloanţele izbind în tulpinile copacilor făcea să zboare puzderie de aşchii. Acum trebuia să se desprindă, era timpul să se gîndească şi la el, însă nemţii, cuprinşi de furie, reuşiseră să încheie un semicerc în jurul lui şi-l mînau fără să-l lase să-şi tragă suflarea, nădăjduind, se vede, să-l înghesuie undeva înspre mlaştini şi să-l prindă viu. Se crease o asemenea situaţie pentru nemţi încît el, Vaskov, dacă ar fi fost în locul comandantului lor, nu s-ar fi scumpit cu decoraţiile numai să captureze o „limbă" de la duşman. Le-ar fi dat şi un pumn de decoraţii pentru asta.

Dar n-apucă să-şi ducă gîndul la capăt, n-apucă să se bucure că nu vor trage în el, cînd simţi o izbitură în mînă. În carne, mai jos de cot. La început, Fedot Evgrafîci nu înţelese, nu-şi dădu seama ce se-ntîmplase şi socoti că agăţase din întîmplare vreo cracă dar deodată simţi un şuvoi cald prelingîndu-se de-a lungul braţului. Un şuvoi care nu ţîşnea cu putere, dar era destul de abundent ; se vede că glontele atinsese o venă. Pe Vaskov îl trecură fiorii : cu o gaură în trup nu prea poţi lupta multă vreme. Trebuia să vadă unde se află exact, să-şi panseze rana, să se odihnească puţin, pentru că acum nu mai putea răzbi prin lanţul de nemţi, nu se mai putea desprinde de ei. Nu-i rămînea decît un singur lucru : să se retragă spre mlaştini. Fără să-şi cruţe picioarele.

Pentru goana asta îşi aduna toate puterile pînă la ultima picătură. Simţea bătăile inimii undeva în gîtlej cînd ajunse, alergînd, la pinul ce servea de reper. Înşfăcă o prăjină şi reţinu că mai rămîneau încă cinci, dar nu avu vreme să stea să chibzuiască. Pădurea întreagă trosnea sub picioarele nemţilor, răsuna de glasuri nemţeşti. Cum s-a tîrît prin mlaştină pînă la insulă, asta-i pieri cu totul din minte. Îşi veni în fire abia acolo, sub tulpinile pipernicite ale pinilor. Îşi veni în fire din pricina frigului : îl zgîlţîia

tremurul, de-i clănţăneau dinţii-n gură. În braţ simţea o durere surdă. Poate-l durea din pricina umezelii...

Cîtă vreme stătuse aşa culcat, Fedot Evgrafîci nu-şi putu aminti. Pesemne că stătuse cam mult, pentru că în jurul lui era o linişte de mormînt : nemţii se retrăseseră. Ceaţa devenise mai deasă în zori, se lăsase mai jos şi umezeala aceea îngrozitoare îi pătrunsese în toate oasele. Dar rana nu-i mai sîngera. Tot braţul pînă la umăr era năclăit de noroiul mlaştinii care, se vede, astupase şi gaura lăsată de glonte, iar plutonierul nu se apucă s-o destupe. O bandajă pe deasupra cu un pansament, pe care, din fericire, îl avusese în buzunar şi privi în jurul său.

Dincolo de pădure cerul începuse să se lumineze, şi sus, deasupra mlaştinii, îl împungeau suliţele aurorei care goneau ceaţa în jos, tot mai jos, spre pămînt. Dar aici, în inima desişului te simţeai cufundat într-un lapte de gheaţă, şi Fedot Evgrafîci, aşa zgîlţîit de frisoane cum era, se gîndea cu jind la bidonul lui drag. Acum însă, nu avea altă scăpare decît să ţopăie cît putea de tare ; şi se porni să sară în sus ca o minge, pînă ce-l podidiră năduşelile. Între timp, ceaţa începu să se rărească. Acum putea desluşi bine ce era în jur.

Cercetă cu atenţie împrejurimile în direcţia nemţilor, dar constată că de acolo nu-l ameninţă nici un pericol. Bineînţeles, s-ar fi putut ca friţii să se fi ascuns, pîndindu-i întoarcerea, dar asta era foarte puţin probabil : ştiau că mlaştina e de netrecut, deci pentru ei, plutonierul Vaskov era de mult înecat.

În direcţia noastră, aceea care duce spre canton, direct la Maria Nikiforovna, în direcţia aceea Fedot Evgrafîci nu-şi prea îndrepta privirea. Acolo nu erau nici un fel de primejdii, acolo, dimpotrivă, era însăşi viaţa : o jumătate de cană de spirt, jumări cu slănină şi o gazdă duioasă. N-ar fi vrut să privească într-acolo, în direcţia cantonului, ar fi trebuit să-ntoarcă spatele ispitelor, însă ajutorul de acolo, nu ştie de ce, nu voia să vină, iată de ce Vaskov îşi mai arunca din cînd în cînd ochii şi în partea aceea.

Deodată văzu o pată neagră. Ce anume era — plutonierul nu putu desluşi. Ar fi vrut să ajungă acolo într-o clipă, dintr-un salt, să vadă ce era pata aceea, dar,

gîfîind de-atîta cît ţopăise mai înainte, se hotărî să mai aştepte. Pînă ce-şi trase răsuflarea, se luminase de-a binelea şi putu să înţeleagă ce însemna pata aceea întunecată de pe mlaştină. Înţelese şi totodată îşi aminti că lîngă pinul cunoscut rămăseseră încă cinci prăjini cioplite de dînsul. Cinci — asta-nseamnă că ostaşul Bricikina intrase în mlaştină — fie ea blestemată de-o mie ori, — fără să aibă nimic de care să se sprijine...

În urma ei rămăsese doar o fustă cazonă, ostăşească. Altceva nimic, nici măcar speranţe că vor veni ajutoare...

12

...Şi deodată Vaskov îşi aminti dimineaţa aceea în care-i numărase pe rînd pe diversionişti, unul cîte unul, aşa cum ieşiseră din pădure. Îşi aminti şoapta Soniei, aproape, lîngă umărul lui stîng, ochii depărtaţi ai Lizei Bricikina, şi-o aminti pe Cetvertak cu opinca ei din scoarţă de copac. Îşi aminti de toate astea şi spuse tare, cu glas răsunător :

— Va să zică, Bricikina n-a ajuns...

O clipă glasul lui răguşit din cauza răcelii pluti surd deasupra mlaştinii, apoi liniştea se-nstăpîni din nou. Aici în împărăţia asta umedă pînă şi zumzetul ţînţarilor pierise... Oftînd, plutonierul intră cu hotărîre în mlaştină. Se tîra spre mal, sprijinindu-se în prăjină, se gîndea la Komelkova şi la Oseanina, nădăjduind că mai trăiesc încă. Şi se mai gîndea la faptul că singura armă pe care-o are asupra lui este revolverul de la şold.

Dacă diversioniştii ar fi lăsat aici măcar un singur om, Vaskov ar fi zăcut acum cu faţa-n noroi, pîn-ar fi putrezit. Duşmanul l-ar fi nimerit numaidecît, pentru că mergea cu pieptul înainte, drept către mal şi nici n-avea cum să se culce ca să se ferească de gloanţe. Dar nemţii nu lăsaseră pe nimeni şi Fedot Evgrafîci reuşi să ajungă fără nici o piedică la canalul cunoscut, unde se spălă cît de cît şi bău apă pe săturate. După aceea se scotoci prin buzunare pînă găsi un petec de hîrtie, îşi răsuci o ţigară din muşchi uscat şi, scăpărîndu-şi bricheta, şi-o aprinse.

Își dădea seama că încă de ieri fusese înfrînt în „războiul“ lui cu nemții, deși scosese din luptă douăzeci și cinci la sută din efectivul inamicului. A fost înfrînt, pentru că nu le-a putut ține piept nemților, pentru că a pierdut exact jumătate din oamenii săi, pentru că risipise toate rezervele de muniție și rămăsese doar cu revolverul. Oricum ar da-o, oricît s-ar justifica, toate ieșiseră anapoda. Dar mai rău ca orice era faptul că nu știa în ce parte o apucaseră diversioniștii. Îl năpădiră tot soiul de gînduri amare. Poate din pricina foamei, poate pentru că țigara duhnea urît, poate pentru că se simțea singur, iar gîndurile-i roiau în cap întocmai viespilor. Da, chiar așa păreau : ca niște viespi care-l înțepau doar, fără să-i dea nimic în schimb...

Bineînțeles, trebuia să ajungă la ai săi. Nu-i rămăseseră decît două dintre fete, dar erau cele mai istețe. Toți trei laolaltă mai constituiau încă o forță, atîta doar că forța asta n-avea cu ce lupta. Însemna că el, în calitate de comandant, avea de rezolvat dintr-o dată două probleme : modul de a acționa și armamentul. Însemna că el, în primul rînd el, trebuia să analizeze situația, să-i găsească pe nemți și să facă rost de arme.

Ieri, în goana lor, nemții tropăiseră ca la ei acasă, așa că urme se găseau în pădure cîte vrei. Fedot Evgrafîci mergea după ele, de parcă ar fi descifrat o hartă, chibzuia ce și cum și număra întruna. Și din numărătoarea asta reieșea că se ținuseră după el nici mai mult, nici mai puțin de zece nemți. Așadar, unul fie că rămăsese pe undeva cu lucrurile, fie că el, Vaskov, mai lichidase pe careva fără să știe cînd și în ce fel. Totuși deocamdată urma să considere că are tot doisprezece dușmani, pentru că în ajun n-avusese vreme să ocheasca.

Așa, înaintînd după urme, ajunse în marginea pădurii de unde se vedeau ca-n palmă și lacul Vopi și masivul Siniuhin și desișurile de pini ce se trăgeau apoi spre dreapta. Fedot Evgrafîci se opri puțin să cerceteze locul dar nu putu observa pe nimeni : nici dintr-ai săi, nici dintre nemți. În fața lui plutea pacea și liniștea în acele binecuvîntate clipe ale zorilor, și undeva în această lume mi-

nunată se ascundeau nemţii cu armele lor automate şi cele două rusoaice strîngîndu-şi la piept puştile.

Oricît de mult se simţi tentat plutonierul să le caute pe fete printre stînci, nu ieşi din desişul pădurii. N-avea dreptul să-şi rişte viaţa, în nici un caz n-avea dreptul să facă asta, pentru că oricît de amărît şi disperat era, nici prin minte nu-i trecea să se socoată învins ; pentru el războiul nu se putea termina astfel. Cercetă deci amănunţit depărtările şi calmul din jur, după care se afundă din nou în desişuri şi începu să ocolească masivul, strecurîndu-se spre ţărmurile lacului Legontov.

Raţionamentul era simplu, ca-ntr-un exerciţiu de scădere. Ieri nemţii alergaseră după el pînă seara tîrziu şi, deşi nopţile erau luminoase, nu se puteau încumeta să pornească în necunoscut. Însemna că vor aştepta pînă în zori, ceea ce era mai uşor să facă în pădurile de lîngă lacul Legontov, pentru ca, în caz de primejdie, să nu fie nevoiţi să se retragă spre mlaştini. De aceea Fedot Evgrafîci lăsă stîncile cunoscute ale istmului şi o luă pe alături.

Înainta cu băgare de seamă, de la un copac la altul, deoarece dintr-o dată urmele dispăruseră. În pădure însă era linişte. Numai păsările ciripeau şi, după acest ciripit, Fedot Evgrafîci înţelegea că nu sînt oameni prin apropiere.

Înaintă aşa multă vreme, strecurîndu-se. La un moment dat se întrebă chiar dacă nu se înşelase în presupunerile sale şi acum îi caută pe diversionişti tocmai acolo unde ei nu erau. Nu avea nici un punct de reper, nimic în afară de propria intuiţie, iar ea îi confirma că drumul pe care-l alesese era cel bun. Dar tocmai în clipa în care se îndoise de intuiţia sa de vînător şi se opri să chibzuiască şi să cîntărească totul de la început apăru chiar în faţa lui un iepure. Se năpusti în poieniţă şi, fără să-l simtă pe Vaskov, se ridică pe labele dinapoi, întoarse capul şi privi în urmă. Era speriat, îl speriaseră nişte oameni pe care nu-i cunoştea îndeajuns, de aceea se uita curios înapoi. Şi plutonierul, ciulindu-şi urechile, la fel ca iepurele, începu să privească şi el tot într-acolo.

Însă oricît de atent privea şi asculta, nu descoperi nimic neobişnuit. Iepurele se mistui în pădurea de plopi, lui Fedot Evgrafîci îi lăcrimau ochii de-atîta încordare, dar el stătea mai departe, neclintit, în acelaşi loc, pentru

că avea mai multă încredere în iepurele acela decît în propriile sale urechi. Apoi, încet-încet, începu să alunece întocmai ca o umbră către locul spre care se uitase iepurele.

Inițial nu observă nimic, dar deodată desluși ceva cafeniu printre tufe. Ceva ciudat, acoperit ici și colo de pecinginea lichenilor. Vaskov păși ținîndu-și răsuflarea, dădu la o parte tufișurile și se rezemă cu mîna de peretele vechi, năpădit de mușchi al unei izbe pe jumătate în pămînt.

„Schitul lui Legontov", se dumiri plutonierul.

Lunecă pe nesimțite pe după colțul izbei și descoperi ghizdul putrezit al unei fîntîni, poteca năpădită de iarbă și ușa de la intrare agățată strîmb doar într-o balama. Scoase revolverul și încordîndu-și auzul de-i țiuiau urechile ascultă mai întîi, apoi se strecură spre intrare, cercetă căpriorii, ușa ruginită, văzu iarba călcată în picioare, o urmă care nu se uscase încă pe prag și înțelese că ușa fusese smulsă de curînd, de vreo oră, nu mai mult.

De ce oare ? se întreba el. Doar nu din curiozitate erau să smulgă nemții ușa unui schit părăsit. Dac-au făcut-o, înseamnă că aveau un motiv anume. Înseamnă că-și căutau un adăpost : poate aveau răniți, poate trebuiau să ascundă ceva. O altă explicație nu găsi și de aceea se trase înapoi în tufișuri, dar cu deosebită atenție, pentru a nu lăsa vreo urmă din nebăgare de seamă. Se trase într-un desiș și încremeni acolo.

Abia avură vreme țînțarii să se năpustească asupra lui că undeva se auzi țipătul unei coțofene. După aceea trosni o rămurică, zăngăni ceva și din pădure ieșiră unul după altul, îndreptîndu-se spre schitul lui Legontov toți cei doisprezece. Unsprezece duceau poveri (exploziv, hotărî plutonierul), iar al doisprezecelea șchiopăta, sprijinindu-se într-un baston. Cînd ajunseră la schit, își lăsară jos poverile iar rănitul se așeză îndată pe o treaptă de la intrare. Unul dintre nemți se apucă să care explozibilul înăuntru, în vreme ce ceilalți își aprinseră țigările și începură să vorbească ceva între ei, cercetînd rînd pe rînd o hartă.

Țînțarii îl devorau pe Vaskov, îi sugeau tot sîngele, iar lui îi era teamă pînă și să clipească. Stătea atît de

aproape — la doi paşi de nemţi — strîngea revolverul în palmă, auzea fiecare cuvînt al lor, dar nu înţelegea o boabă. Ştia doar opt propoziţii nemţeşti, din manual, dar şi acelea le-nţelegea numai în rostirea tărăgănată a unui rus.

Nu avu nevoie să facă presupuneri : unul dintre ei, acela care ţinuse harta, probabil comandantul, făcu un semn, şi ceilalţi, înhăţînd automatele, se afundară în pădure. Şi în timp ce aceştia se strecurau prin desiş, un altul îl ajută pe rănit să intre în izbă.

Abia acum putu Vaskov să-şi tragă răsuflarea şi să se răfuiască cu ţînţarii. Da, totul îi devenise limpede, avea timp să rezolve situaţia, că doar nemţii n-o luaseră spre masivul Siniuhin numai ca să culeagă mure. Nu voiau pesemne să înconjoare lacul, ci încercau cu încăpăţînare să treacă muntele. Porniseră într-acolo fără povară : căutau o trecătoare.

Bineînţeles că i-ar fi fost uşor să-i ajungă din urmă, să găsească fetele şi să reia totul de la început. Un singur lucru îl ţinea în loc : arma. Fără armă nu putea nici măcar să gîndească să le iasă în cale.

Iar înăuntru, în izbă, în dosul uşii aceleia strîmbe, se găseau în acea clipă două puşti automate. Două puşti, asta-nsemna o avere, dar cum să pună mîna pe această avere Vaskov nu ştia deocamdată. Să se aventureze ca un prost după o noapte nedormită şi cu braţul rănit n-avea nici un rost, aşa că, socotind lucid lucrurile, hotărî să stea pur şi simplu în aşteptare pînă va ieşi neamţul.

Şi aşteptarea nu-i fu zadarnică. Cu mutra umflată de pişcăturile ţînţarilor, veni singur un diversionist în întîmpinarea pieirii sale : se vede că li se făcuse sete. Ieşi cu băgare de seamă, cu puşca sub braţ şi cu două bidoane prinse la centură. Stătu multă vreme iscodind în jur şi ascultînd... dar în cele din urmă se desprinse de lîngă peretele izbei şi porni spre fîntînă. Atunci Vaskov ridică încet revolverul, îşi ţinu răsuflarea, de parcă era la concurs şi apăsă lin pe trăgaci. Împuşcătura bubui şi neamţul fu izbit cu putere înainte. Pentru mai multă siguranţă, plutonierul mai trase o dată şi voi să sară de la locul său, dar printr-o minune desluşi cu coada ochiului luciul întunecat al unei ţevi în deschizătura uşii strîmbate şi în-

cremeni acolo unde se afla. Al doilea neamţ, rănitul, îşi acoperea prietenul — văzuse totul, şi dacă plutonierul ar fi alergat spre fîntînă, l-ar fi întîmpinat un glonte.

Pe Vaskov îl trecură fiorii : în clipa următoare rănitul va slobozi o rafală. Aşa, fără să ţintească în cineva anume, va trage în aer. Împuşcătura va răsuna puternic, stîrnind neliniştea celorlalţi. În cîteva minute nemţii vor fi aici, vor scotoci pădurea cu de-amănuntul şi s-a isprăvit cu plutonierul şi cu misiunea lui. A doua oară n-ar mai izbuti să scape...

Dar de ce întîrzie neamţul să tragă ? Aştepta ceva... întorcea, plin de încredere, ţeava puştii cînd într-o parte cînd într-alta, dar nu dădea semnalul de alarmă. Văzuse cum camaradul lui se prăbuşise, izbindu-se cu faţa în ghizdul frîntînii, cum se mai zbătea şi acum în spasmele morţii, văzuse totul, dar nu-i venea în ajutor. Aştepta ceva... Ce anume ?...

Deodată Vaskov înţelese. Înţelese totul : îşi apără pielea — ticălosul de fascist. Nu-i pasă nici de camaradul care piere sub ochii lui, nici de prietenii care-au luat-o spre lacuri : nu se gîndeşte decît cum să facă să nu atragă prin nimic atenţia asupra sa. Se teme cumplit de duşmanul nevăzut şi se roagă din răsputeri să poată rămîne aşa, culcat acolo, în dosul peretelui de bîrne, groase încît nu le-ai putea cuprinde cu braţele.

Da, nu era deloc erou neamţul acela, acum cînd îl privea moartea-n faţă. N-avea nici urmă de eroism şi, înţelegînd acest lucru, plutonierul răsuflă uşurat.

Băgă revolverul în toc, se trase cu băgare de seamă înapoi, ocoli în goană schitul pe după colţ şi se strecură spre fîntînă din partea cealaltă. După cum bănuise, rănitul nu privea în direcţia celui ucis, aşa că Vaskov putu să ajungă lesne lîngă cadavru : desprinse arma şi taşca cu cartuşele de rezervă de la centura acestuia şi se-ntoarse în pădure fără să fie observat.

Acum totul depindea de rapiditatea sa, pentru că alesese o cale ocolită. Trebuia să rişte şi riscă : O luă la goană. Se năpusti în păduricea de pini care ducea spre masiv şi abia după aceea îşi trase răsuflarea.

Locurile acestea îi erau cunoscute, le străbătuse tîrîndu-se pe burtă de-atîtea ori. Pe-aci, pe undeva, se ascun-

deau fetele lui, dacă nu cumva o porniseră spre răsărit. Şi cu toate că le ordonase să se retragă la nevoie, lui Fedot Evgrafîci nu-i venea să creadă că ele executaseră ordinul punct cu punct. Nu-i venea să creadă şi nici nu voia să creadă aşa ceva.

Se odihni puţin, ascultă cu atenţie dacă nu se aud nemţii prin apropiere şi o luă încet spre masivul Siniuhin pe acelaşi drum pe care cu douăzeci şi patru de ore în urmă venise împreună cu Oseanina. Atunci erau toate în viaţă. Toate în afară de Liza Bricikina...

Şi totuşi se retrăseseră. Nu prea departe, e-adevărat, pe celălalt mal al rîului, acolo unde ieri dimineaţă le prezentaseră friţilor spectacolul acela. Dar Fedot Evgrafîci nu s-a gîndit la asta şi, văzînd că nu le găseşte nici printre stînci, nici pe vechile poziţii, coborî pe malul apei. De astă dată nu pentru a cerceta terenul, ci pentru că era tare descumpănit. Înţelese deodată că a rămas singur, absolut singur, cu braţul rănit, şi-l copleşi o mare tristeţe, şi gîndurile i se învălmăşiră cumplit încît uită de toate. Dar abia se ridică în genunchi să bea puţină apă, că auzi o şoaptă :

— Fedot Evgrafîci !...

Şi aproape în acelaşi timp un strigăt :

— Fedot Evgrafîci !... Tovarăşe plutonier !...

Cînd îşi ridică capul, le văzu alergînd spre el prin albia rîului. De-a dreptul prin apă şi fără să-şi ridice fustele. Se repezi la ele : chiar acolo, în apă şi le îmbrăţişă. I s-au agăţat de gît amîndouă deodată şi au început să-l sărute de zor aşa murdar, transpirat, nebărbierit cum era...

— Vai de mine, fetelor, ce faceţi ?...

Cît despre el abia îşi stăpînea lacrimile, gata să i se desprindă de sub gene : desigur că nervii l-au cam lăsat. Cuprinse fetele pe după umeri şi aşa înlănţuiţi trecură toţi trei pe celălalt mal. Iar Komelkova încerca mereu să se lipească de el, să-i mîngîie obrazul ţepos.

— Eh, fetiţele mele dragi, fetiţe ! Ia spuneţi-mi, aţi pus ceva în gură între timp, aţi tras măcar un pui de somn ?

— N-am avut chef, tovarăşe plutonier...

— Ce plutonier mai sînt eu acum pentru voi, surioarelor ? Sînt un frate de-al vostru. Așa că, spuneți-mi Fedot. Sau Fedea, cum îmi zicea mămuca...

În tufișuri se aflau sacii de merinde, mantalele strînse sul, puștile. Vaskov se repezi la raniță lui. N-apucă s-o deschidă că Jenka îl întrebă :

— Da' Galka unde-i ?...

Întrebase încet, fără convingere, pentru că înțeleseseră totul, desigur. Vroiau doar o confirmare. Plutonierul nu răspunse. Desfăcu ranița în tăcere, scoase de acolo niște pîine veche, slănină și bidonul. Turnă din el în trei căni, frînse pîinea, tăie din slănină. Împărți ostașilor din toate și, ridicîndu-și cana, zise :

— Tovarășele noastre au căzut eroic la datorie. Cetvertak într-un schimb de focuri, iar Liza Bricikina s-a înecat în mlaștină. Așadar, dacă adăugăm și pe Sonia, se cheamă că am pierdut trei dintre tovarășii noștri. Asta-i adevărul. În schimb am reușit timp de douăzeci și patru de ore să-l amețim pe dușman, aici printre lacuri. Douăzeci și patru de ore !... Acum trebuie să cîștigăm alte douăzeci și patru de ore ! Ajutoare n-o să ne vină de nicăieri, să știți, iar nemții au pornit încoace. Așa că să bem în amintirea surioarelor noastre, iar după aceea să fim gata de luptă. Va fi ultima luptă, după cîte se pare...

13

Se-ntîmplă uneori să ai un mare necaz care te copleșește, te prinde în gheare ca o fiară enormă de zici că n-ai să mai vezi lumina zilei. Iar după ce te-a lăsat, te scoli teafăr și gata... a trecut totul, poți din nou să respiri, să trăiești, să acționezi. Ca și cum n-ai fi pățit nimic.

Alteori însă un fleac, o nimica toată, o greșeală neînsemnată îți aduce atîtea neplăceri, că... nici dușmanilor nu le-ai dori așa ceva.

Și iată că tocmai un fleac de acesta a descoperit Vaskov după micul dejun, în timp ce se pregăteau pentru luptă. Și-a scotocit toată ranița, a cercetat și-a pipăit de trei ori

la rînd fiecare lucru, dar n-a găsit ceea ce căuta, de parcă intrase-n pămînt.

Focosul pentru a doua grenadă și gloanțele pentru revolver erau fleacuri. Dar o grenadă fără focos nu-i altceva decît o bucată de metal. O bucată de fier fără rost, ca un bolovan.

— Nu mai avem artilerie, fetelor.

Spuse asta cu un zîmbet, ca să nu le sperie. Iar ele, prostuțele, zîmbiră drept răspuns, luminîndu-se la chip.

— Nu-i nimic, Fedot, îi respingem noi !

Vorbise Komelkova, poticnindu-se puțin cînd îi rosti numele. Și roși. Bineînțeles, asta pentru că nu era obișnuită să-i spună comandantului pe nume.

Le mai rămîneau trei puști obișnuite, două automate și revolverul. Cu armamentul acesta n-o prea scoți la capăt cînd ți se-mpotrivesc zece guri de foc. Fără-ndoială însă, pădurea pe care-o cunoșteau atît de bine o să le vină-n ajutor. Pădurea și rîul.

— Ține, Rita, încă un încărcător pentru automat. Numai să nu tragi de la distanță. Dacă ții ți și păstrează-ți automatul. Cînd vor începe să forțeze cursul de apă, automatul o să-ți prindă bine. Tare bine. Ai înțeles ?

— Am înțeles, Fedot...

Se poticni și ea spunîndu-i pe nume. Vaskov rîse :

— Cred că-i mai simplu să-mi spuneți Fedea. N-am un nume prea frumos, dar ce să-i fac, ăsta e și gata...

Totuși cele douăzeci și patru de ore care s-au scurs nu s-au scurs degeaba pentru nemți. Acum erau de trei ori mai prevăzători ca înainte și de aceea înaintau încet, cercetînd cu atenție fiecare bolovan. Au scotocit tot ce se putea scotoci, așa că au ajuns pe malul apei cînd soarele se-nălțase mult. Totul se repeta exact ca ieri, numai că de data asta pădurea din fața lor care răsuna atunci de glasurile fetelor, acum tăcea amenințătoare și plină de mister. Iar diversioniștii simțiră amenințarea asta și foarte multă vreme nu se apropiară de apă, deși siluetele lor lunecau cînd ici cînd colo în spatele tufișurilor de pe celălalt mal.

Fedot Evgrafîci lăsă fetele lîngă rîu, acolo unde albia era mai lată, după ce le alesese poziția și le indicase punc-

tele de reper, iar el luă în primire fîşia aceea de pămînt de pe care, acum douăzeci şi patru de ore, Komelkova îi oprise cu trupul său pe friţi să înainteze. În punctul acela malurile aproape se-ntîlneau. Atît de o parte cît şi de cealaltă pădurea se-nălţa direct din apă. Pentru a forţa acest obstacol aici era locul cel mai nimerit. Dar chiar în punctul acela nemţii mişunau mai mult ca oriunde urmărind să-şi întărîte adversarii, să facă pe vreunul din ei să deschidă focul. Deocamdată printre cei de aici nu se dovedise nici unul mai nervos, pentru că Vaskov le ordonase cu deosebită severitate ostaşilor săi să nu tragă înainte ca friţii să intre în apă. Pînă atunci trebuiau să-şi ţină şi răsuflarea, pentru ca păsările să nu se oprească din ciripit.

Totul era gata pregătit şi la îndemînă : automatele încărcate, puştile cu piedica ridicată şi glonţul pe ţeavă pentru ca pînă una-alta să nu ţipe nici coţofana. Plutonierul urmărea aproape cu calm malul opus : dacă n-ar fi fost blestemata de durere din braţ care-l sîcîia ca o măsea stricată, ar fi fost cum ar mai fi fost...

Dincolo însă, pe celălalt mal totul era altfel : păsările se opriseră din ciripit, iar coţofana ţipa din răsputeri. Fedot Evgrafîci urmărea acum toate astea, le reţinea, le aprecia, le punea într-o anumită ordine vrînd să surprindă exact clipa în care nemţii se vor sătura să se joace de-a v-aţi ascunselea.

Dar Vaskov nu avu parte să tragă el primul glonţ şi deşi îl aşteptase, tresări cînd bubui împuşcătura : un foc de armă vine întotdeauna pe neaşteptate, pe nepregătite. Împuşcătura pornise din stînga, de undeva din josul apei şi fu urmată de încă una şi apoi de a treia. Vaskov privi într-acolo : din şuvoiul de apă, un neamţ, tîrîndu-se în patru labe, se aburca pe mal... se tîra spre ai săi, o lua înapoi şi gloanţele care pîrîiau în jurul lui nu-l atingeau. Neamţul înainta pe brînci trăgîndu-şi cu zgomot un picior pe prundişul mărunt.

În clipa aceea bubuiră puştile automate pentru a-l acoperi pe cel rănit şi plutonierul era gata-gata să sară de la locul său, dar se stăpîni. Făcuse asta exact la timp : tocmai atunci, prin tufişurile de pe celălalt mal se rosto-

goliră dintr-o dată patru nemţi. Socotiseră pesemne că la adăpostul tirului vor putea trece apa pentru a se face nevăzuţi în pădure. Cu puşca nu puteai face aici nimic, pentru că n-aveai timp să manevrezi închizătorul după fiecare foc, aşa că Fedot Evgrafîci luă automatul. De cum apăsă pe trăgaci, în tufişurile de dincolo ţîşniră două luminiţe şi un evantai de gloanţe sfîşie aerul deasupra capului său.

În lupta asta Vaskov ştia un singur lucru : că nu trebuie să se retragă. Să nu-i dea răgaz neamţului să ocupe nici un petec de pămînt în partea asta. Să rămînă pe poziţie oricît de greu i-ar fi, oricît de disperată ar deveni situaţia, să-şi păstreze poziţia, altfel o să-i împresoare şi atunci gata, s-a terminat cu ei. Deodată avu impresia că în spatele lui se află întreaga Rusie, că numai el, Fedot Evgrafîci Vaskov este acum unicul fiu şi apărător al patriei. Că în tot universul nu mai există nimeni altcineva decît el, duşmanul şi Rusia.

În acelaşi timp asculta cu un fel de o a treia ureche dacă se mai aud puştile fetelor. Cîtă vreme se auzeau însemna că sînt în viaţă. Însemna că-şi apără frontul lor, Rusia lor. Da, o apără !...

De aceea chiar cînd auzi că acolo au început să explodeze grenadele, Vaskov nu se sperie. Simţea că acuşi-acuşi va veni clipa de răgaz, pentru că nemţii nu puteau susţine o luptă prelungită cu un inamic ale cărui forţe nu le cunoşteau. Trebuiau să analizeze şi ei situaţia, să-şi amestece din nou cărţile, cum s-ar spune, şi să le împartă iarăşi. Cei patru care se îndreptau spre el, se retrăseseră în aceeaşi clipă şi făcură asta cu atîta dibăcie, încît el n-avu nici măcar răgazul să vadă dacă nimerise pe vreunul din ei. Se ascunseseră în spatele tufişurilor, trimiseseră cîteva focuri de acolo, aşa, pentru intimidare, şi rămăseseră din nou neclintiţi. Doar un firicel de fum mai stăruia agăţat undeva deasupra apei.

Aşadar, cîştigaseră cîteva minute. E-adevărat că astăzi ar fi trebuit să socotească timpul nu în minute, pentru că nu aşteptau ajutor de nicăieri, dar oricum, îl speriaseră pe duşman arătîndu-şi colţii ; n-o să-i mai dea lui mîna să se bage prea curînd pentru a doua oară, în acelaşi loc. Va încerca să găsească în altă parte o cale de trecere, neaco-

perită, desigur, undeva în susul apei, pentru că în jos, de-a lungul malului, stîncile uriașe se prăvăleau într-un povîrniș abrupt, de-a dreptul în unde. Înseamnă că el, Vaskov, ar trebui să treacă în goană acum chiar, mai spre dreapta, și să lase aici, în locul său pentru orice eventualitate, pe una dintre fete...

Nu mai avu vreme să-și termine ideea în legătură cu ordinul pe care urma să-l dea : în spatele lui auzi pași. Se-ntoarse și o văzu pe Komelkova venind de-a dreptul printre tufișuri și frîngîndu-le crengile.

— Apleacă-te !...

— Repede !... Rita !...

Fedot Evgrafîci nu mai stătu să-ntrebe ce-i cu Rita : înțelese din privirile Komelkovei ce se întîmplase. Înhăță arma și într-o fugă ajunse acolo înaintea ei. Oseanina stătea chircită, cu spatele rezemat de trunchiul unui pin. Se străduia să zîmbească cu buzele cenușii, peste care-și trecea mereu limba, umezindu-le ; printre brațele-i strîns încrucișate deasupra pîntecului curgea sînge.

Vaskov întrebă doar atît :

— Cu ce ?

— Cu grenada...

O culcă pe spate, desprinzîndu-i mîinile, deși Rita, de frica durerii, se-mpotrivea. Îi îndepărtă mîinile încet, cu o mișcare domoală și înțelese că a venit sfîrșitul... Nu putea să-și dea seama ce-i acolo, pentru că totul era amestecat : sînge, fîșii din bluza cazonă, centura intrată adînc în carne...

— Dă-mi niște cîrpe ! strigă el. Rufărie !

Tremurînd spasmodic, Jenka își desfăcu sacul de merinde și-n aceeași clipă îi întinse ceva dintr-o țesătură ușoară, pe care palma aluneca...

— Nu-mi da mătase ! Dă-mi ceva de pînză !...

— N-am de pînză...

— La naiba ! zise el și se repezi la raniță lui începînd s-o desfacă. Ce-o mai ferecase, doamne, ca-n adins...

— Nemții... murmură Rita doar din buze, fără glas. Unde-s nemții ?

Jenka o privi o clipă fix, drept în faţă apoi înhăţă automatul şi o porni la goană spre mal, fără să se mai uite înapoi.

Plutonierul scoase din raniţă o cămaşă, nişte indispensabili şi două feşe de rezervă şi se-ntoarse lîngă pin. Rita se străduia să spună ceva, dar el n-o asculta. Îi spintecă cu cuţitul bluza, fusta şi rufăria năclăită de sînge. Făcu toate astea cu dinţii strîns încleştaţi. Schija trecuse de-a curmezişul sfîşiindu-i pîntecele : printre chiagurile negre se vedeau, cuprinse de tremur, măruntaiele vineţii. Puse deasupra cămaşa împăturită şi începu s-o panseze.

— Nu-i nimic, Rita, nu-i nimic... Schija a trecut pe deasupra : intestinele n-au fost atinse. O să se cicatrizeze totul...

Dinspre mal bubui o rafală. Şi din nou se-nvălmăşi totul în jur... frunzele căzură secerate... Iar Vaskov pansa înainte, deşi cîrpele se-mbibau îndată de sînge.

— Du-te... du-te acolo... spuse cu greutate Rita. Acolo e Jenka...

Pe-alături mai şuieră o rafală. Nu pe deasupra, ci chiar pe lîngă ei, fiind trimisă la ţintă, dar care nu i-a nimerit. Plutonierul întoarse capul, îşi smulse revolverul şi trase de două ori într-o siluetă pe care-o zărise o clipă în tufiş : aşadar, nemţii trecuseră rîul.

În acest timp automatul Jenkăi mai bubuia undeva, răspunzînd la salvele nemţilor ce se retrăgeau tot mai departe în pădure. Şi Vaskov înţelese că împuşca acum pentru a-i atrage pe nemţi pe urmele ei, silindu-i s-o urmărească. Îi trage ea, dar nu pe toţi : plutonierul desluşi din nou silueta unui diversionist şi trase asupra lui. Trebuia să plece, s-o ducă de-aici pe Oseanina, pentru că nemţii le dădeau tîrcoale tot mai aproape aşa că fiecare secundă putea fi cea din urmă.

O luă în braţe fără să asculte ce şoptesc buzele ei cenuşii pe care şi le muşcase pînă la sînge. Încercă să ia cu el şi puşca, dar nu izbuti şi o porni la fugă spre tufişuri, simţind cu fiecare pas cum i se scurge puterea prin braţul găurit, care-l sîcîia ca durerea de măsele.

Sub pin rămăseseră sacii de merinde, puştile, mantalele făcute sul, precum şi rufăria Jenkăi refuzată de plutonier. Rufăria uşoară, cochetă, atît de tinerească...

Jenka avea o mare slăbiciune pentru rufăria fină de corp. A renunţat cu uşurinţă la multe, pentru că avea o fire veselă, mereu pornită pe rîs, dar schimburile pe care i le dăruise maică-sa cu puţin înainte de război, le purta cu încăpăţînare în ranițele ei ostășești. Cu toate că pentru asta era mereu mustrată, făcea corvezi peste rînd și îndura fel de fel de necazuri ostășești.

Dar avea ea, mai ales un combinezon, care te scotea din minţi. Cînd îl văzuse, tatăl ei strîmbase din nas :

— Jenka dragă, să știi că ăsta-i cam deocheat. Unde te duci îmbrăcată așa ?

— La serată ! răspunse plină de mîndrie Jenka, deși ştia că el se referise la cu totul altceva.

Între ei exista o perfectă înţelegere.

— Mergi cu mine la mistreţi ?

— N-o las ! sărea mama speriată. Ai înnebunit să cari fata cu tine la vînătoare ?

— Nu-i nimic, las-o să-nveţe de toate ! îi răspundea rîzînd tatăl. Fiica unui comandant din armata roșie nu trebuie să se teamă de nimic.

Și într-adevăr, Jenka nu se temea de nimic. Călărea, practica tirul, stătea cu taică-său la pîndă de mistreți și gonea cu toată viteza pe motocicleta lui dintr-un capăt la altul al așezării de militari în care locuiau. La serate se producea cu dansuri ţigănești și spaniole, cînta acompaniindu-se la ghitară și flirta cu locotenenţii zvelţi, trași ca prin inel. Idilele astea nu erau serioase, pentru că fata se distra doar, fără să se-ndrăgostească.

— Jenka, i-ai sucit de tot capul locotenentului Sergheiciuk, l-ai ameţit. Astăzi și-a început raportul cu : „Tovarășe Evg... general".

— Ce mai minţi și tu, tată, doamne, ce mai minţi...

Erau vremuri fericite acelea, pline de veselie, și totuși mama se-ncrunta și ofta : fată mare, domnișoară, cum se spunea altădată, dar are o purtare... Are-o purtare de neînţeles : ba e la tir, ba pe motocicletă, ba ţopăie pînă-n zori la dans, ba primește buchete imense de flori de la fel și fel de ofițerași, scrisori în versuri și serenade, pe sub ferești...

— Jenecika, gata, nu mai merge așa. Știi ce se spune în oraș despre tine ?

— N-au decît să trăncănească, mămico !

— Se spune că tu și colonelul Lujin v-ați dat de cîteva ori întîlnire. Iar omul are familie, Jenecika. Cum se poate una ca asta ?

— Mare nevoie am eu de Lujin !... Jenka ridica din umeri și dispărea îndată din odaie.

Lujin era un bărbat frumos, avea un aer misterios și eroic : pentru bătălia de la Halhin-Hol primise ordinul Drapelului roșu, iar în războiul ca finlandezii, i se conferise — Steaua. Mama simțea că nu fără motiv evită Jenka discuțiile astea. Simțea și-i era teamă...

De fapt, Lujin a ocrotit-o cînd, după moartea părinților, rămasă singură pe lume, trecuse linia frontului. O luase, o ocrotise, o încălzise la pieptul său, dar nu pentru a profita de faptul că era lipsită de apărare, ci fiindcă se-ndrăgostise de dînsa. Atunci Jenka avea nevoie de sprijinul acesta, trebuia să plîngă pe săturate pentru tot ce-ndurase, să se jeluie cuiva, să se lipească de cineva, pentru a se regăsi din nou în această lume înfiorătoare a războiului. Și totul redeveni așa cum trebuia să fie. Jenka nu se lăsase copleșită de deznădejde. Îi sta în fire să nu se lase copleșită de deznădejde. Îi sta în fire să nu se lase strivită de deznădejde. Pînă și acum, cînd îi atrăgea pe nemți cît mai departe de Oseanina mai credea în steaua ei și nu se-ndoia o clipă că totul avea să se sfîrșească cu bine.

Chiar și atunci cînd primul glonte o izbi în coastă ea nu făcu decît să se mire. Era atît de absurd, atît de fără sens să mori la nouăsprezece ani.

De fapt, o nimerise un glonte nemțesc rătăcit prin frunziș, și Jenka ar fi putut să se ascundă, să aștepte, apoi să fugă. Ea însă a tras întruna atîta timp cît a avut cartușe. Stătea culcată și trăgea : nu mai încerca să se ridice, deoarece odată cu sîngele i se scurgeau și puterile. Nemții o împușcară trăgînd de aproape și apoi îi priviseră multă vreme chipul care și după moarte rămăsese la fel de mîndru și minunat de frumos...

14

Rita știa că rana ei este mortală și mai știa că va muri încet, în chinuri cumplite. Deocamdată nu avea dureri aproape deloc, doar arsuri puternice în pîntece și o sete chinuitoare. De bătut însă nu avea voie să bea, așa că înmuia o bucată de pînză în băltoaca de alături și și-o lipea de buze.

Vaskov îi făcuse ascunzătoarea pe niște crengi de brad rupte, o acoperise deasupra cu alte crengi și plecase. Atunci se mai auzeau împușcături, dar curînd totul în jur se liniști și Rita începu să plîngă. Plîngea fără zgomot, fără sughițuri, lăsînd lacrimile să-i curgă în voie pe obraz : înțelese că Jenka nu mai era printre cei vii...

După aceea îi secară și lacrimile. Se retraseră în fața acelui ceva uriaș care se înălța acum în fața ei, acel ceva pe care trebuia să-l înțeleagă și pentru care trebuia să se pregătească sufletește. Bezna rece și de nepătruns se căsca la picioarele ei și Rita o înfrunta cu bărbăție și gravitate.

Nu-i părea rău de ea, de viața și de tinerețea ei, pentru că întotdeauna, în orice împrejurare, nu se gîndise decît la ceea ce era mult mai important decît propria-i persoană. Fiul ei devenea orfan, rămînea complet singur în brațele unei bunici bolnave și neputincioase, și Rita încerca să-și închipuie cum va supraviețui el războiului și în ce fel i se va orîndui viața mai apoi.

Curînd se întoarse Vaskov. Dădu crengile la o parte și se așeză alături fără o vorbă, apăsîndu-și cu palma brațul rănit și legănîndu-se din pricina durerii.

— Jenia a murit ?

El încuviință printr-o mișcare a capului. Pe urmă adăogă :

— Raniţele noastre nu mai sînt acolo. Nici raniţele, nici puștile. Ori le-au luat cu ei, ori le-au ascuns pe undeva.

— Jenia a murit... repede ?

— Repede... spuse el, și Rita își dădu seama că o minte. Au plecat. Cred că s-au dus după explozibil. Vaskov îi întîlni privirea tulbure atotînțelegătoare și deodată strigă : Nu ne-au învins, înțelegi ? Eu mai trăiesc încă, vor avea de furcă cu mine pînă m-or doborî !...

Tăcu, scrîșni din dinți și începu să se clatine legănîndu-și mîna.

— Te doare ?

— Aici mă doare, zise Vaskov împungîndu-se cu degetul în piept. Aici mă doare, Rita. Uf, ce mă mai doare !... Fiindcă eu v-am ucis, pe toate cinci v-am ucis, și pentru ce ? Pentru zece friți ?

— Nu trebuie să vorbești așa... Totul e limpede, e război doar...

— Atîta timp cît e război — e limpede. Dar după aceea, cînd va fi pace ? Va fi oare la fel de limpede de ce a trebuit să muriți voi, de ce nu i-am lăsat pe friții ăștia să pătrundă mai departe, de ce am hotărît să luptăm ? Ce-o să răspund cînd mă vor întreba : cum a fost cu putință ca voi, bărbații, să nu ne puteți ocroti mamele de gloanțele dușmanilor ? Cum a fost cu putință să le lăsați să moară, în vreme ce voi ați rămas vii și nevătămați ? Ați apărat drumul spre Kirov și canalul Mării Albe ? Păi avea cine să le păzească, și acolo erau mai mulți oameni decît cinci fetișcane sub comanda unui plutonier cu pistoletul la brîu !

— Nu trebuie să vorbești așa, spuse Rita încet. Patria nu începe cu canalul. Nu începe cîtuși de puțin de acolo. Iar noi am apărat patria. Întîi am apărat patria și abia pe urmă canalul.

— Da. Vaskov oftă din greu și tăcu o vreme. Tu stai culcată deocamdată, eu mă duc să văd ce mai e în jur. Că dacă ne vor descoperi — s-a zis cu noi. Își scoase revolverul și nu se știe de ce îl lustrui zelos, cu mîneca. Ține. Ai doar două gloanțe, e-adevărat, atîtea au mai rămas, dar cu el ești parcă mai liniștit.

— Așteaptă ! Rita privea undeva pe lîngă obrazul lui, în înaltul cerului, printre crengi. Mai ții minte cînd i-am întîlnit pe nemți acolo, în apropierea cantonului ? Atunci mă dusesem la mama, în oraș. Am un băiețel acolo, de trei anișori. Îl cheamă Alik. Albert. Mama-i tare bolnavă ; mult n-o s-o mai ducă, iar taică-meu e dat dispărut.

— Fii fără grijă, Rita, am înțeles totul.

— Îți mulțumesc. Și buzele ei lipsite de culoare se destinseră într-un zîmbet. O să-mi îndeplinești ultima rugăminte ?

— Nu.

— Nu are rost să spui așa. Oricum, am să mor. Numai că am să sufăr.

— Mă duc să fac o recunoaștere și mă întorc îndată. Iar noaptea o să ajungem la ai noștri.

— Sărută-mă, spuse ea pe neașteptate.

Vaskov se aplecă cu stîngăcie și-i atinse timid fruntea cu buzele.

— Ariciule... spuse ea abia auzit și închise ochii. Acum du-te. Acoperă-mă cu crengi și du-te.

Pe obrajii ei cenușii, scofîlciți, se rostogoleau domol lacrimile. Fedot Evgrafîci se ridică încet, o acoperi grijuliu cu crengi și porni cu pași grăbiți spre rîu, în întîmpinarea nemților.

În buzunar i se bălăbănea greoi grenada pe care n-o putea folosi. Era singura lui armă...

Simți mai degrabă decît auzi o pocnitură surdă, ce abia răzbi de sub învelișul de crengi. Rămase încremenit, ascultînd liniștea ce-nvăluia pădurea și apoi fiindu-i încă teamă să creadă ce bănuise, alergă înapoi, spre bradul uriaș cu trunchiul strîmbat.

Rita trăsese în tîmplă, și sîngele nu curgea aproape deloc. Firicele albăstrii de pulbere tiveau gaura mică prin care pătrunsese glontele și Vaskov nu se știe de ce rămase multă vreme cu ochii ațintiți asupra lor. Apoi o duse pe Rita mai încolo și începu să-i sape groapa chiar în locul pe care stătuse culcată cu cîteva clipe mai-nainte.

Pămîntul era moale aici, ușor de săpat. Îl afîna cu un băț și-l scotea de acolo cu palmele, iar rădăcinile le tăia cu cuțitul. Săpă groapa repede, acoperi și mai repede cu țărînă trupul fetei și apoi, fără nici o clipă de răgaz, fără să-și tragă răsuflarea măcar, porni spre locul unde zăcea Jenea. Brațul îi zvîcnea fără-ntrerupere, și-l durea îngrozitor așa că pe Komelkova n-o îngropă prea bine. Ca după aceea tot timpul să se gîndească numai la asta ; se simțea vinovat și șoptea cu buzele crăpate de arșiță :

— Iartă-mă, Jenecika, iartă-mă...

Clătinîndu-se și poticnindu-se mereu, se tîra printre stîncile masivului Siniuhin în întîmpinarea nemților. Mîna-i era încleștată puternic pe revolverul rămas cu un

singur glonte și Vaskov nu-și dorea nimic altceva decît să vină nemții mai repede, ca să aibă vreme să doboare încă unul din ei. Pentru că nu mai avea vlagă deloc. Nu mai avea nici un pic de vlagă, ci numai durere. În tot trupul...

Amurgul alburiu învăluia alene stîncile calde încă după ziua cu soare. Ceața se aduna în văi, vîntul încetase și țînțarii i se roteau pe deasupra capului. Iar lui Vaskov i se părea că deslușește în pîcla lăptoasă chipurile fetelor, toate cinci. Mergea bolborosind ceva nedeslușit și clătinînd din cap cu amărăciune. Nemții nu se arătau. Nu-i ieșeau în cale, nu trăgeau, deși el pășea greoi, fără să se ferească, dorind această întîlnire cu ei. Era timpul să încheie lupta, să pună punct și acest ultim punct era încă ascuns în țeava întunecată a revolverului său.

E-adevărat că mai avea asupra lui și o grenadă fără focos. O bucată banală de metal. Dacă l-ar fi întrebat cineva de ce o cară cu el bucata asta, n-ar fi avut un răspuns. O ducea așa, pur și simplu, în virtutea deprinderii sale de subofițer gospodar, însărcinat cu păstrarea avutului militar.

Acum nu mai urmărea nici un scop, era pe de-a-ntregul cuprins numai de o dorință. Nu înainta pe ocolite, nu căuta urmele cuiva anume, ci mergea de-a dreptul, ca o jucărie mecanică. Dar de nemți nu dădea cu nici un chip...

Lăsase în urmă desișul de pini și înainta acum prin pădure, apropiindu-se pas cu pas de schitul lui Lehontov, unde reușise cu atîta ușurință în dimineața aceea să facă rost de arme. Nu se gîndea de ce se îndrepta tocmai într-acolo, însă instinctul de vînător, care nu-l înșelase niciodată, îl conducea pe acest drum anume și Vaskov se supunea acestui instinct. Și supunîndu-i-se numai lui, își încetini dintr-o dată pașii, ascultă cu atenție și se mistui în tufișuri.

La vreo sută de metri depărtare se-ntindea poiana cu ghizdul fîntînii putrezit și izba pe jumătate intrată în pămînt. Suta asta de metri Vaskov o parcurse fără zgomot, ca-ntr-un zbor. Știa că acolo se află dușmanul, știa cu precizie și în mod inexplicabil, așa cum știe lupul din ce parte-i va ieși în cale iepurele.

Se furişă în tufele din marginea poienii şi stătu aşa neclintit, cercetînd cu privirea ghizdul de lîngă care dispăruse neamţul mort, schitul înclinat într-o parte, bălăriile întunecate de prin colţuri. Nu era nimic deosebit acolo, nu putea observa nimic, dar plutonierul aştepta cu răbdare. Şi în clipa în care de după colţul izbei desluşi cu greutate mişcîndu-se o umbră, el nu se miră. Ştia că anume în locul acela stă sentinela.

Drumul pînă acolo fu lung, nesfîrşit de lung. Vaskov îşi ridica piciorul de pe pămînt încet, ca-n transă, şi îl lăsa din nou jos fără zgomot, ca şi cum ar fi fost în stare de imponderabilitate ; după aceea nu păşea, nu călca pur şi simplu cu celălalt picior, ci îşi trecea dram cu dram greutatea de pe un picior pe celălalt, pentru a nu face să-i trosnească sub talpă vreo rămurică. În acest ciudat dans de pasăre Vaskov ocoli poiana şi se pomeni chiar în spatele sentinelei încremenite în post. Porni şi mai încet, şi mai pe nesimţite spre această spinare lată, întunecată. De fapt nu porni, ci mai degrabă pluti.

La un pas depărtare se opri. Îşi ţinu răsuflarea multă vreme şi aşteptă să i se potolească bătăile inimii. Îşi băgase de mult revolverul în toc şi acum ţinea pumnalul în mîna dreaptă. Simţea în nări mirosul trupului străin din faţa lui ; ridică încet, milimetru cu milimetru mîna în care avea pumnalul finlandez, gata să lovească cu el o dată, o singură dată, dar definitiv.

În afară de asta, mai vroia să-şi adune puterile. Avea tare puţină putere, iar mîna stîngă nu-i mai putea fi de nici un folos.

Îşi puse în lovitura asta toată forţa, toată pînă la ultimul strop. Neamţul aproape că n-apucă să strige, ci doar icni într-un fel ciudat, gemu prelung şi se lăsă în genunchi. Plutonierul smulse din ţîţîni uşa strîmbă şi se năpusti dintr-un salt în izbă :

— *Hände hoch !...*

Iar ei dormeau. Îşi făceau somnul înainte de ultimul salt spre calea ferată. Unul singur nu dormea şi se repezi într-un colţ al încăperii după armă, dar Vaskov îi ghici intenţia şi-l ţinti cu un glonte în plină figură. Bubuitura răsună puternic sub tavanul jos, neamţul fu proiectat în perete, iar plutonierul uită dintr-o dată toate cuvintele

nemțești pe care le știa... Striga cu o voce răgușită doar atît :

— Culcat !... Culcat !... Culcat !...

Și-i împroșca cu cele mai strașnice sudălmi. Cele mai strașnice pe care le știa.

Nu, ei nu se speriaseră de strigătul lui, nici de grenada pe care o agita amenințător. Pur și simplu nu puteau crede, nu le putea trece prin minte că el e singur, singur-singurel pe o rază de multe verste. În creierul lor de fasciști nu încăpea una ca asta și de aceea s-au întins îndată toți patru pe podea. Cu fața în jos, așa cum le ordonase Vaskov ; celălalt, al cincilea, cel mai sprinten dintre toți, trecuse în altă lume.

Apoi își legară mîinile la spate unul altuia cu ajutorul curelelor făcînd treaba asta cu multă grijă... ultimului îi legă mîinile Fedot Evgrafîci personal. Îl legă și izbucni în plîns. Lacrimile îi curgeau pe obrajii murdari și nebărbieriți, iar el se zgîlțîia cuprins de tremur, rîdea printre lacrimi și striga :

— Ei, ne-ați învins, ce ziceți ?... Ne-ați învins, hai ?... Cinci fete, n-au fost decît cinci fetișcane, numai cinci !... Și totuși n-ați ajuns unde ați vrut. N-ați ajuns nicăieri și-o să crăpați aici, o să crăpați cu toții !... Eu, cu mîna mea, am să vă ucid, pe toți, unul cîte unul, chiar dac-or să vă grațieze comandanții ! După aceea n-au decît să mă judece ! Să mă judece cît or pofti !...

Iar brațul îl durea atît de rău, că-i ardeau parcă și măruntaiele, și gîndurile i se-nvălmășeau. De aceea îi era strașnic de frică să nu-și piardă cunoștința și se agăța din răsputeri s-o țină trează...

Despre ultimul său drum nu și-a mai putut aminti niciodată. Pe dinaintea ochilor i se legănau spinările nemților, se legănau dintr-o parte într-alta, pentru că de fapt, se clătina el, Vaskov, care deabia se mai ținea pe picioare, de parc-ar fi fost beat criță. Nu vedea nimic altceva decît cele patru spinări și se gîndea la un singur lucru : să aibă vreme să tragă, să apuce să tragă înainte de a-și pierde cunoștința. Iar cunoștința lui se ținea doar într-un fir de păianjen. Durerea îl ardea cuprinzîndu-i tot trupul, așa

că sărmanul gemea, se văita de durere. Gemea și plîngea : se vede că era complet sleit de puteri.

Și numai cînd afară se auziră glasuri și cînd înțelese că au venit ai săi, rușii... numai atunci Vaskov îi dădu voie conștiinței să-l părăsească...

Epilog

...Noroc, bătrîne !

Tu acolo te ostenești cu slujba, iar noi pescuim în colțișorul acesta liniștit. E adevărat că afurisiții de țînțari ne dau gata, dar și așa o ducem aici ca-n rai ! Haide, bătrîne, cerșește-ți un concediu și trage-o fugă încoace. Pe aici nu există automobil și lume nu e aproape deloc. O dată pe săptămînă vine o barcă cu motor care aduce pîine — dar în rest poți să umbli chiar și-n pielea goală cît e ziua de lungă. Turiștii au la dispoziție două lacuri splendide cu bibani și un rîuleț cu păstrăvi, cît despre ciuperci, să nu mai vorbim !...

Printre altele, îți aduc la cunoștință că astăzi barca ne-a adus un bătrîn — cărunt, vînjos, fără un braț — însoțit de un căpitan rachetist. Căpitanului toată lumea i se adresează respectuos cu Albert Fedotîci (pricepi ?), în vreme ce el îi spune bătrînului foarte familiar — tătucă. Au început amîndoi să caute ceva, nu-mi dau seama ce anume...

...Aseară n-am mai apucat să termin scrisoarea și o închei acum, de dimineață.

Ştii, am aflat că şi pe aici au fost lupte... Pe atunci noi doi nu ne născusem încă.

Albert Fedotîci şi tatăl lui au adus o placă de marmoră. Am căutat cu toţii mormîntul şi l-am găsit dincolo de rîu, în pădure. Bătrînul l-a găsit după nişte semne numai de el ştiute. Am vrut să le ajut să ducă placa, dar nu m-am putut hotărî s-o fac.

Pe-aici e linişte în zori, multă linişte, abia azi mi-am dat seama de asta.

Şalupa lui Ivan

Seara, în micul spital al orășelului coboară liniștea. Lunecînd fără zgomot pe coridor, sora aduce bolnavilor termometrele. Din cînd în cînd se aude geamătul unei bolnave, o bătrînică uscățivă, sau scîrțîitul ușii cînd mecanicul de pe „Bîstrîi“ iese să fumeze în antreul rece.

Astăzi însă această liniște fu tulburată de pașii grăbiți ai medicului, de alergătura surorilor, de scîrțîitul îngrijorător al tărgii.

Mecanicul se năpusti în coridor anunțînd :

— L-au adus la operație pe Nikiforov de pe șalupa lui Ivan.

— S-a înecat ! ? exclamă speriată bătrînica.

— Nu, măicuță, a căzut peste bord...

În vreme ce vorbeau, n-au băgat de seamă că pe coridor s-au strecurat, de-a lungul saloanelor, două siluete : una din ele, un bărbat, șchiopăta, sprijinindu-se greoi în baston.

Omul nu mai era tînăr. Din cauza unui defect la piciorul stîng, mergea ușor adus de spate și cu umărul drept împins înainte. Obrazul ars de soare părea și mai negru din cauza zbîrciturilor care-l brăzdau ; cele mai multe se adunaseră în jurul ochilor, ca și cum pe omul acesta l-ar fi bătut toată viața vîntul în față.

Călca grijuliu, sprijinindu-și fără zgomot bastonul în podea, iar în fața lui zbura cu pași neauziți sora, o copilă ; plină de energie, fata pășea, repezind în lături, ca la balet, vîrfurile papucilor de pînză. În fața sălii de operații se opriră.

— Așteptați aici, spuse sora.

Apoi se strecură înăuntru. Bărbatul se așeză cu băgare de seamă pe marginea scaunului, cu bastonul între genunchi.

Așa cum li se întîmplă oamenilor sănătoși, liniștea de aici, din spital, îi provoca și lui o vagă teamă. Se sfia să se așeze mai comod, să-și îndrepte halatul care-i aluneca de pe umeri, de frică să nu scîrțîie scaunul. Se rușina parcă din pricina sănătății sale, a ghetelor scîlciate din piele proastă și a mîinilor mari, pline de semne și tăieturi.

— Ivan Trofimîci ? ! exclamă mecanicul, care ieșise din nou pe coridor.

— Piotr ? întrebă în șoaptă Ivan, uimit. Ce cauți aici ?

— Mi-au scos apendicele, îl informă cu un fel de mîndrie mecanicul, așezîndu-se alături. Făcuse puroi.

— Mare nenorocire cu Feodor... Și Ivan oftă.

— Da' ce s-a întîmplat ?

— De dimineață s-a spart digul dinspre rîpa lui Semion. Nu știu de unde a năvălit puhoiul, a rupt legăturile, și-a cărat bîrnele în Volga. Nu mai spun ce vînt și ce valuri ! Trosnea totul, de nu se mai auzea om cu om. Ai noștri... care-ncotro, că doar cu bîrnele nu-i de glumit.

— Vai, vai, vai ! se căină întristat mecanicul. Și-a dus multe bîrne apa ?

— Nu prea, n-a apucat. Noi tocmai veneam cu-ncărcătură să remorcăm șlepul de „Nemda". În jur, pe vreo două sute patruzeci de metri, numai butuci și buștenii. Ei, și cînd mă uit, văd că zidul de bîrne-i gata să ne izbească din față...

— Trebuia să tai cablul de remorcaj și vira la mal. Că dacă te izbesc bîrnele, n-apuci să spui nici „au" !

Ivan zîmbi.

— Eu am chibzuit altfel. Digu-i nou ; bîrnele-s sănătoase, iar apa în locul acela-i îngustă... Am schimbat direcția, am îndreptat prova spre Moara Veche, am încetinit viteza — că acolo-s pietre — și-am ancorat cu nădejde șlepul. Iar șalupa am tras-o după grind. Știi, acolo unde-i zmeurișul acela ?

— Și ?

— Și am oprit bîrnele, nu le-am lăsat să le ducă apele-n Volga, în larg.

— Mda, bine chibzuit! spuse mecanicul, oftînd cu invidie. Să vezi c-or să-ţi dea primă, drept răsplată...

— Răsplată poate c-or să-mi dea, dar pe secund nu mi-l mai pot înapoia, răspunse Ivan suspinînd. La prima izbitură cablurile au zbîrnîit mai-mai să se rupă, iar pe Feodor l-au aruncat pe bîrne. L-am tras noi înapoi, dar braţul rupt se ţinea doar în vine.

— O să se-nzdrăvenească, spuse cu convingere mecanicul. E voinic. Şi pe urmă şi doctoru-i priceput: pe mine m-a aranjat de mai mare dragul.

Se-ntunecase cînd doctorul ieşi din sala de operaţii. Văzîndu-l, mecanicul o zbughi speriat în salon. Făcînd scaunul să scîrţîie, Ivan se ridică, dar doctorul se lăsă pe scaunul de alături, aşa că Ivan rămase în picioare doar cîteva clipe, după care îşi reluă locul. Se sfia să-ntrebe, iar doctorul tăcea, frămîntînd fără grabă ţigara între degete.

— Fractură de coloană, spuse el, aprinzînd ţigara şi trase adînc fumul în piept. Proastă treabă, căpitane.

— O să zacă mult? întrebă încet Ivan, care nu-nţelesese prea bine ce-nsemnau vorbele doctorului.

— Toată viaţa. Doctorul fuma cu lăcomie, risipind din cînd în cînd cu mîna rotocoalele albăstrii de fum. Toată viaţa, căpitane.

— Trei copii... îi scăpă fără voie lui Ivan.

— Cum?

— Trei copii, repetă Ivan şi se ridică din nou. Cel mai mare să tot aibă vreo doisprezece ani, nu mai mult...

Doctorul tăcea. De fiecare dată cînd trăgea din ţigară, i se lumina faţa obosită, şi broboanele de transpiraţie de pe frunte luceau.

— Peşte poate mînca?

— Peşte? repetă medicul întrebarea. Ar fi bine să mănînce nişte fructe. Vitamine, pricepi?

Şi tăcu din nou. Ivan mai stătu puţin, apoi îşi luă rămas bun cu voce scăzută şi porni şchiopătînd spre garderobă.

Acolo înapoie halatul, primind în schimb haina lui ponosită, de lucru. Garderobiera, o femeie în vîrstă, îl întrebă curioasă despre Nikiforov, iar el îi răspunse că

starea lui Feodor e proastă și că are trei copii. Scoțînd un oftat de mîhnire, garderobiera îi descuie ușa zăvorîtă acum pentru noapte și Ivan ieși în strada întunecoasă de la periferia orășelului.

• Din obișnuință porni în jos spre debarcader, dar după cîțiva pași se opri. Se uită la ceas, apoi, cu mersul lui legănat și repezindu-și înainte bastonul la fiecare pas, porni în sus pe o cărare îngustă și povîrnită. Ajuns într-o ulicioară, numără a treia casă de la colț și bătu tare cu bastonul în portița încuiată.

O voce răgușită de somn răzbi prin lătratul zbuciumat al cîinelui.

— Cine naiba-i acolo ?

— Eu sînt, Burlakov. Deschide, Stepanîci, am o treabă cu tine.

— Marș, javră ! se auzi glasul. Apoi în deschizătura abia crăpată a portiței se ivi silueta impunătoare a stăpînului. Ce treabă ai ?

— Mere ai, Stepanîci ?

— Mere ? și omul izbucni într-un hohot de rîs neașteptat de subțire. Ce mere ți se năzar și ție în iulie, ciot bătrîn ?

— Știi... Nikiforov e la spital. Doctorul i-a prescris fructe...

— La spital ? Gazda rămase pe gînduri. Dacă-i la spital, atunci e altceva. Deschise larg portița. Intră, Trofimîci. Ai grijă că-i o treaptă aici.

Urmîndu-l pe Stepanîci, Ivan urcă în cerdac și intră în tinda întunecată. Gazda răsuci comutatorul, și la lumina becului simplu, fără glob, apăru o încăpere spațioasă, ticsită cu lăzi și coșuri împletite.

— Eh, fructele-s mare lucru. Stepanîci trase dintr-un ungher un sac găurit și-l desfăcu : pe fundul sacului erau cîteva mere bătute și verzi. Asta-i prima recoltă. Le țineam pentru mine, dar dacă-i așa cum spui...

— Te pomenești c-or fi niște acrituri...

Ce vorbești ? Mere văratice, calitatea întîia. Ia uite... Gazda luă un măr și-ncepu să-l ronțăie plescăind de plăcere. Opt chile-n cap, n-ai decît să le pui pe cîntar.

— Și cît e chilul ?

— Mă rog, dacă-i pentru un bolnav, o rublă chilul.
— Cam pipărat, Stepanîci...
— Dar e prima recoltă.. Le rup de la gură.

Ivan îi numără în tăcere banii și-și aruncă sacul pe umăr. Conducîndu-l spre portiță, gazda continua, în virtutea inerției, să-și laude marfa pe care o și vînduse.

— Știi cîte vitamine sînt în merele astea ? Un vagon ! La mine cumpără și cei de la grădinița de copii, și procurorul pentru nevastă-sa, că-i bolnavă. Mare putere au merele astea — soi extra. Cu bine, Trofimîci ! Mai poftește dacă ai nevoie. Că pentru tine mai ales...

Ivan coborî pe cărarea abruptă care ducea spre debarcader, unde îl întîmpinară niște pancarte strident colorate pe care scria : „Eroii golfului nostru". Pe eroi ar fi fost cu neputință să-i recunoști dacă pictorul n-ar fi indicat sub fiecare portret : „Căpitanul Ivan Burlakov", „Secundul Feodor Nikiforov", „Matrozul Elena Lapușkina". Toți trei scrutau încruntați depărtarea...

Șalupele staționau în spatele șlepului pe jumătate scufundat. Erau toate de aceeași formă și dimensiune, echipate identic și luminate cu felinare semnalizatoare de același fel, doar pe ultima, cea mai depărtată, se uscau niște rufe, întinse gospodărește pe o frînghie.

Ivan sări pe vas, bocănind cu bastonul pe punte. La auzul zgomotului, din cabină apăru o femeie tînără, firavă, purtînd o rochie decolorată de stambă ; era legată la cap cu un prosop.

— Dumneata ești, Ivan Trofimîci ?
— Da' de ce ți-ai pus prosopul ?
— M-am spălat pe cap. Ce-i cu Feodor ?

Omul se așeză, își întinse piciorul obosit, aprinse o țigară și-i povesti ce-a spus doctorul și cum a trecut el pe la Stepanîci după mere.

— Proastă treabă, Elenka.
— Șase guri hrănea, spuse ea cu un oftat. Șase și cu el șapte...
— Cu el șapte, repetă Ivan, privind stăruitor ochiul de jar al țigării.

Tăcură din nou. Elenka rămăsese cu mîhnirea întipărită pe față, cu umerii firavi, prea puțin acoperiți de rochia ușoară, lăsați în jos, iar el fuma fără grabă, ținînd,

din obișnuință, capătul aprins al țigării în palma făcută căuș.

— Acum or să ne trimită pe altcineva în locul lui Feodor, spuse ea cu o intonație după care nu te puteai dumiri dacă e o afirmație sau o întrebare.

Ivan aruncă țigara peste bord și se ridică :

— Să mergem în cabină. Să nu răcești.

Coborîră scărița de metal. Cabina era strîmtă și joasă. În jurul mesei mici, fixate în podea, se înghesuiau patru canapele dintre care trei aveau și așternuturi. În ungherul de lîngă scară se afla o sobiță într-o carcasă de metal ; acum, cînd soba se răcea, trosnea la răstimpuri. În colțul opus era dulapul pentru haine și un alt dulăpior suspendat, în care se păstrau documentele vasului, registrele, binoclul și alte obiecte de preț.

Focul abia se stinsese în sobă și în încăpere era înăbușitor de cald. Ivan își scoase haina și deschise, cu ajutorul bastonului, chepengul din tavan. Aerul proaspăt năvăli în jos și Ivan, privind-o îngrijorat pe Elenka, întrebă :

— Nu te trage ?

— Nu. Se mișca sprintenă în spațiul îngust dintre sobiță, masa mică de bucătărie și scară, pregătind cina. Am izbutit să spăl rufele, să mă spăl și pe cap și chiar să mă usuc, pînă ai venit dumneata.

Femeia tăie pîinea neagră în felii mari, puse sarea, o legătură de ceapă verde, o lingură și un castron mare, emailat, plin ochi cu ciorbă deasă de pește. Ivan luă lingura, dar se uită la Elenka și o lăsă din nou pe masă.

— Da' tu nu mănînci ? Sau nu ți-e foame ?

— Nu-mi trebuie, răspunse ea. Mănîncă dumneata. E destul de fierbinte ciorba ?

— Tocmai bună, răspunse el și începu să mănînce, iar ea se așeză de partea cealaltă a mesei, în fața lui, rezemîndu-și bărbia în palmă.

În general, și unul, și celălalt vorbeau puțin, iar în timpul mesei nu vorbeau niciodată, pentru că mîncarea nu era pentru ei o distracție. Elenka doar urmărea în tăcere cum mănîncă el fără grabă și cu un fel de rîvnă, cum pune cu grijă sub lingură felia de pîine, pentru ca zeama să nu picure pe masă și astfel ea să aibă mai puțină bătaie de cap cu strînsul.

Îi făcea plăcere să-l privească mîncînd : încerca sentimentul acela gingaş al gospodinei care, plină de grijă, îi serveşte masa capului familiei după o zi grea de muncă, iar cabina asta mică i se părea aidoma unei case spaţioase, ai cărei pereţi de bîrne păstrează veacuri de-a rîndul mirosul răşinei...

Ivan scoase din strachină un peşte mare, răsfiert, şi începu să-l mănînce, alegînd oasele.

— Straşnică văduvioară a pescuit Feodor... începu el, dar, dîndu-şi seama că mănîncă acum, de bună seamă, tocmai peştele care i s-ar fi cuvenit secundului său, adăugă: să-i duci lui Feodor, la spital, merele. Eu am să trec de dimineaţă pe la ai lui, iar de acolo mă duc la agenţie, trebuie să-mi găsesc un nou secund.

După aceea ieşi pe punte să fumeze, iar Elenka strînse masa şi spălă merele, ştergîndu-le cu grijă unul cîte unul. Ar fi vrut să muşte dintr-un măr, să-i simtă în gură sucul acru care-ţi strepezeşte dinţii, dar le mirosi numai, aşezîndu-le într-un săculeţ făcut dintr-o faţă de pernă veche.

Terminînd cu treburile gospodăreşti, se dezbrăcă şi se culcă. Prin bordajul subţire apa plescăia abia auzit, iar în cabină era atît de cald şi de familiar totul, încît femeia adormi de cum puse capul pe pernă, astfel că nu mai auzi cum Ivan încuia cu zgomot, pentru noapte, uşa grea a cabinei.

Ivan adormea uşor oriunde, indiferent dacă se afla pe patul îngust din cabină sau pe un aşternut din crengi ţepoase de conifere, într-un loc de popas pe front. Dormea fără vise şi întotdeauna pe partea dreaptă, dar în seara asta nu putea adormi şi pace.

Stupid şi dureros e faptul că omul, oricît de puternic ar fi el, nu poate preîntîmpina o nenorocire. Dacă azi-dimineaţă Feodor s-ar fi aflat cu un pas mai în dreapta bordului, acum ar fi sforăit liniştit pe patul vecin. Doar cu un pas mai spre dreapta, cu jumătate de pas chiar...

Se răsuci greoi pe cealaltă parte, dar teama să n-o trezească pe Elenka îl opri dintr-o dată — oamenilor tineri le place să doarmă, au nevoie de somn.

Elenka... În viaţa lui n-au fost decît două femei, dar de prima nici nu merită să-şi amintească. I-l născuse pe

Saşka şi-atît, dragoste n-a fost între ei, doar un fel de aiureală, sau dacă e să vorbim cinstit, nimic n-a ieşit din treaba asta. Aşa că s-a purtat corect cu nevastă-sa atunci cînd i-a lăsat casa, iar el nu şi-a luat decît costumul cel nou şi decoraţiile, pe care şi le punea de trei ori pe an — de sărbători şi de ziua Victoriei. Da, foarte corect, cu toate că a rămas neînsurat pînă la o vîrstă înaintată la care alţii au şi copii, şi bucurii, şi locul lor de masă, pe care, cum se spune, nu se aşază nimeni altcineva. Iar ea s-ar părea că acum e mulţumită şi asta-i foarte bine...

Eh, Ivane, ţi-ai zgîndărit vechea rană şi te-ai tulburat pînă-n adîncul sufletului. Acum trebuie să aprinzi o ţigară. Să fumezi, să te răcoreşti şi să uiţi.

Îşi lăsă picioarele jos de pe patul care suspină abia auzit. Dibui pe întuneric pantalonii, îşi aruncă haina pe umeri şi, cu mîinile întinse, porni spre scară. Pipăind, găsi balustrada şi intră în cabina de comandă, încordîndu-şi trupul puternic. În cabină dădu peste nişte galoşi vechi (Elenka se încălţa cu ei cînd spăla puntea ori cînd se-ncingea tabla atît de tare că nu era chip să păşească desculţă pe ea), dar galoşii nu-l încăpură şi-atunci, trîntind uşa, ieşi pe punte.

Cerul era acoperit de nori, nu se vedeau stele, iar luna încă nu răsărise. Ivan se aşeză pe acoperişul de la camera motoarelor şi îşi aprinse o ţigară.

Apa plescăia aproape imperceptibil, izbindu-se de pereţii vasului. De fapt plescăia mereu, şi ziua şi noaptea, şi cînd era linişte, şi pe furtună, dar el îi auzea plescăitul numai în timpul nopţii, dacă se-ntîmpla să nu poată dormi. În restul timpului nu-l sesiza, aşa cum orăşenii nu sesizează huruitul tramvaielor. Noaptea însă îi plăcea să-l asculte...

Rămase acolo pînă începu să tremure de frig ; apoi aruncă mucul de ţigară, încuie uşa cabinei de comandă şi coborî cu băgare de seamă în întunericul celeilalte cabine. Se strecură sub pătură şi arcurile oftară dintr-o dată sub greutatea lui. Îşi trase pătura sub bărbie şi închise ochii.

Dar îi deschise îndată, simţind-o pe Elenka lîngă el.

— Te-ai trezit ?

— M-am trezit mai demult, răspunse ea. Am auzit cum te tot răsuceai de pe-o coastă pe alta și oftai.

— Trebuie să dormim, spuse el și, fără să vrea, o atrase mai aproape. Trebuie să dormim, altminteri ce fel de muncitori o să mai fim noi mîine...

Îi simți buzele atingîndu-i obrazul : ea nu-l săruta niciodată, doar îi atingea obrazul cu buzele țuguiate caraghios. El se întoarse pe-o parte și Elenka se strecură iute sub pătură.

— De ce umbli dumneata desculț pe tabla rece ?...

Se iubeau în tăcere. Ivan nu auzise niciodată vreun cuvînt de alint de la ea și nici el nu vorbea, deși născocea cele mai gingașe nume pe care i le adresa în sinea lui.

Era încă întuneric de tot cînd Elenka se trezi.

— De ce așa devreme ? o întrebă.

— Mi-am pus la uscat sutienul, zise ea, și din tonul ei Ivan înțelese că zîmbea. Dacă se luminează, o să-nceapă bărbații să rîdă — oare ce semnal a fost înălțat pe șalupa lui Ivan ?

Ea îi atinse ușor fruntea cu mîna și el o lăsă cu părere de rău să plece. Întotdeauna îi părea rău : prea erau scurte nopțile de vară.

Dimineața, în timp ce Elenka pregătea micul dejun, Ivan scoase din cala de la prova cinci plătici mari : le pescuise singur, le pusese la sărat cu mîna lui și tot el le afumase cu crengi de ienupăr așa de grozav, că pielița peștilor strălucea chiar și-n întuneric, cu luciri calde, aurii.

— Pentru nevasta lui Nikiforov, lămuri el, surprinzînd privirea mirată a Elenkăi. O să-i spun că asta-i partea lui Feodor, care-a rămas.

— Dar lui Sașok ?

Ivan se-ncruntă și nu răspunse. Apoi bombăni pe sub nas :

— Nu-i nici o nenorocire că rămîne Sașok fără pește.

Mîncară ciorba rămasă de ieri, băură ceai și coborîră pe mal. Elenka se-ndreptă în sus, spre spital, iar Ivan, ținînd strîns subsuoară pachetul cu plăticile, porni șchiopătînd de-a lungul danelor, dînd bineațe fiecărui trecător cu care se-ntîlnea.

Casa Nikiforovilor se afla în marginea șirului de case de pe țărm. Feodor o construise în vara trecută, cînd primise drepturile pentru cei doi ani de stagiu și luase și un împrumut de la agenție. Ivan se gîndea întruna la împrumutul ăla, dar nădăjduia că acum direcția ori o să șteargă datoria lui Nikiforov ori, în cel mai rău caz, o să-i eșaloneze ratele pe mai mulți ani...

Cunoștea foarte bine casa asta : Feodor îl invita deseori pe căpitan ba la onomastica vreuneia dintre fete, ba fiindcă i se născuse încă un fecior. Și Ivan cumpăra atunci o sticlă de votcă, iar Elenka își punea rochia albastră de stofă. Plăcute seri mai petreceau...

Împinse ușa grea și intră în tindă. Dincolo de peretele de scîndură, care despărțea camera de locuit de mica tindă, cineva plîngea tare, cu obidă.

— Pașa ! strigă Ivan.

Plînsul deveni mai puternic, dar alt răspuns nu urmă.

— E cineva viu pe-aici ? întrebă Ivan, neîndrăznind să intre în casă nepoftit.

— Eu sînt viu, răspunse pe un ton nemulțumit o voce subțire, și pe cuptor se mișcă ceva ce semăna cu un fund slăbănog de băiat, în niște pantaloni strîmți. Fundul ăsta se tîrî de-a-ndăratelea pînă la prichici și Ivan îl recunoscu, în sfîrșit, pe Vovka, cel mai vîrstnic vlăstar al familiei Nikiforov.

— Bună ziua, nene Ivan, spuse grav Vovka, întinzîndu-i mîna stîngă, deoarece în dreapta ținea niște ciorapi femeiești, împletiți din lînă.

— De ce țipă așa tare Olenka ?

— Își dezvoltă glasul. Și Vovka, așezîndu-se pe podea, începu să-și tragă ciorapii pe picioarele subțiri, pline de zgîrieturi. Poate ajunge artistă : urlă grozav.

Ciorapii îi erau mari, dar Vovka nu dădea importanță acestui fapt, strîngîndu-i pe pulpele uscățive cu niște sforicele anume pregătite dinainte.

Înțelegînd că n-o s-ajungă la nici un rezultat cu Vovka, Ivan își șterse cu grijă picioarele pe un mic preș și intră în odaie. În colț, pe patul nestrîns, plîngea un copil aproape sufocat sub pernă. Văzîndu-l pe Ivan, copilul își încetă brusc plînsul și zîmbi, arătîndu-și cei doi dinți minusculi.

— Ei, ce-i cu tine, Olga ? De ce plîngi ? întrebă Ivan dînd perna la o parte. Te-ai udat, așa-i ?

Desfășă fetița, îi schimbă scutecul și o culcă din nou la locul ei. Copilul se înveseli, făcînd bulbuci cu guriță și ținîndu-l strîns pe Ivan de un deget.

— A mîncat ? întrebă Ivan.

— A mîncat, răspunse Vovka. I-a fiert bunica griș.

Resturi de griș erau împrăștiate pe masă. Tot acolo se aflau ceaunașul, farfuriile murdare și pîinea.

— Da' unde-i bunica ?

— La biserică. S-a dus cu bunicul și au luat-o cu ei și pe Nadka.

— Și mama ?

— E la spital. A plecat într-o fugă, cînd nu se luminase încă. Nu știu de ce alerga așa, că tot n-au s-o lase să intre la tata.

Vovka intră în cameră. Peste ciorapii de lînă ai bunicii încălțase niște ghete greoaie.

— Ce te-ai gătit cu ciorapii ?

— Acum nu mai sînt ciorapi, răspunse Vovka, admirîndu-se în oglinda ce atîrna pe perete. Astea acum sînt jambiere, nene Ivan. Jambiere de fotbal.

Ivan spuse cu gravitate, privindu-l :

— E rău cu taică-tău, Vova.

— De ce e rău ? Păi, dacă nu s-a-necat, o să se facă bine.

— Uf, nătîngule !... Ivan își eliberă cu părere de rău și foarte stînjenit degetul din pumnișorul copilului. Am adus acolo niște pește. Pune-l deocamdată în beci.

Vovka plecă fără nici un chef să îndeplinească dispoziția primită. În timp ce băiatul zdrăngănea chepengul greu, smiorcăindu-se și oftînd, Ivan strînse farfuriile murdare, curăță resturile de pe masă, acoperi cu un prosop de bucătărie pîinea și ceaunelul cu griș.

— S-aștepți pînă vine bunica sau maică-ta, fotbalistule, spuse el cînd Vovka reveni în odaie. Nu lăsa copilul singur.

— Da' ce-o să i se-ntîmple ? întrebă nemulțumit Vovka. Pun perna la marginea patului, ca să nu cadă să-și spargă capul, și gata.

După felul cum vorbea, se vedea limpede că Vovka chibzuise totul din vreme și n-avea nici un rost să mai discute cu el. De aceea Ivan o luă pe departe :

— Parcă vroiai să mergi cu mine la pescuit ?

Vovka se întoarse brusc cu fața la el :

— Cînd mergem ?

— Cînd ?... Ivan îl privi cercetător. Îți pun trei condiții : să speli vasele, să aduci apă în rezervor și să n-o lași pe Olga singură. Le îndeplinești ?

— Le îndeplinesc, răspunse Vovka cu un oftat.

— Mîine la ora șapte să vii la șalupă. Știi unde e ?

— Știu ! Și ce să aduc ? Am momeală și am și plută...

— Înseamnă c-o s-avem tot ce ne trebuie. Să nu uiți să-ți iei paltonașul.

— E cald și așa. Că-i vară.

— Mergem să pescuim plătică, Vova. Ei, și plătica se pescuiește noaptea, cînd e liniște. Ivan își lăsă mîna pe creștetul ciufulit, cu părul decolorat de soare, aproape alb, al băiatului, spunîndu-și că a fost strașnică ideea cu pescuitul : înseamnă că ceva pește va putea să-i dea liniștit lui Vovka, socotind asta ca parte dreaptă făcută pentru munca lor.

— Am să fac tot ce mi-ai spus, nene Ivan, promise Vovka, conducîndu-l spre ieșire : întîi spăl vasele, pe urmă car apă și... pe Olga n-am s-o las singură...

— Și încă ceva. Ivan se opri. Să-i spui mamei să vină chiar azi la biroul personalului cu buletinul. Cu buletinul ei, n-ai să uiți ?

Ivan mergea repede, cu pas ușor. Așadar, începuse bine ziua : a scos-o și cu Vovka la capăt, și cu pescuitul a ticluit-o cum trebuie, ba și-a adus aminte la vreme, chiar foarte la vreme, că Pașa Nikiforova nu lucrează nicăieri. Îl sîcîia un singur lucru la care se gîndea cu ciudă : cum de-a fost cu putință să se ducă într-o casă unde știa că sînt copii mici și să nu le cumpere o pungă cu bomboane ?...

În cerdacul casei joase, fără etaj, în care se afla biroul personalului, ședea un tînăr înalt, cu chipiul dat pe ceafă. Pe chipiu — o insignă marinărească cu un „crab“ de argint

din două bucăţi. Jos, la picioare, avea un geamantănaş jerpelit, de al cărui mîner erau prinse curelele unui rucsac soldăţesc bine burduşit. Nişte pete întunecate de ulei făceau ca sacul să pară mai mult negru — se vedea că stăpînul îl azvîrle unde se nimereşte. Pantalonii marinăreşti ai tînărului, strîmtaţi după moda din Capitală, erau şi ei plini de pete şi stropiţi, în schimb cămaşa de un alb imaculat îţi lua ochii de curată ce era. Descheiată în faţă, lăsa să se vadă dungile neverosimil de albastre ale unui tricou de marinar.

— De unde eşti, tinere ? îl întrebă Ivan.

— Dinspre partea din jos, răspunse acesta cu indiferenţă.

— De pe lîngă Gorki ?

— Aproape c-ai ghicit.

— Şi ce aştepţi aici ?

— Îmi verifică şefii actele...

Şi dintr-o dată îl privi insistent cu coada ochiului pe Ivan.

— Mi-au spus că efectivul de navigatori e complet pînă la refuz. Aşa e ?

— Cine mai ştie cum e, răspunse Ivan în doi peri. Se pare că nu-i chiar complet...

— Va să zică, vor să le pun ceva în labă ! Tînărul înjură. Ori poate contează pe-o juma' de litru.

Şeful biroului personal fusese rănit pe front — o baionetă i-a spintecat abdomenul — nu mînca decît griş cu lapte.

— Te pricepi la motoare diesel ? îl întrebă Ivan pe noul venit.

— Sînt mecanic de vas. De ce mă-ntrebi ?

— Mai aşteaptă puţin. Să văd despre ce-i vorba, spuse Ivan, apoi trecu şchiopătînd pe lîngă flăcău şi intră la personal.

Şeful personalului era slab şi negru ca un pui de cioară. Ivan îl cunoştea de mult — înainte de război se duceau amîndoi la dans la clubul muncitorilor portuari.

— Noroc, erou al golfului ! Surîsul şefului se pierdu printre zbîrciturile adînci, şi puţini erau cei care i-l deslu-

șeau. Pot să-ți dau chiar acum o veste îmbucurătoare : direcția v-a atins cu o primă.

Ivan nu răspunse.

— Și încă ceva — dar secret. Comitetul sindical ține azi ședință în legătură cu șalupa voastră. Bănuiesc că vor să-i dea numele de Ivan Trofimîci. Așa că va fi o mare cinste pentru tine.

Altădată nu exista rînduiala asta — vasele mici erau numerotate, iar celor mari li se dădeau denumiri fie la șantierul naval, fie printr-un ordin al direcției de navigație. Dar de cînd l-au ales în birou pe Volodka Pronin, lucrurile s-au schimbat. Volodka a știut să-i convingă pe cei de la direcție că denumirea pentru un vas este o chestiune mai importantă decît orice fel de recompense, și a dat comitetului sindical dreptul de a hotărî cine este demn de această cinste.

— Numai, te rog, deocamdată, nimănui nici o vorbă despre asta, spuse șeful. O să se dea o dispoziție scrisă și o să se lase și cu muzică. Și din nou își adună în jurul gurii zbîrciturile, își îndesă zîmbetul în mijlocul lor și întrebă : Nu te bucuri ?

— Mă bucur, răspunse Ivan cu un oftat și-și aprinse țigara, scuturîndu-și scrumul în palmă, pentru că șeful nu-i agrea pe fumători și nici nu avea scrumieră în birou. De bucurat mă bucur eu, Nikolai Nikolaici, dar vorba e că ăla de-ți dă, tot ăla îți și ia înapoi ce ți-a dat.

— Nu-nțeleg ce vrei să spui.

— Vreau să spun că noi nu pășim pe pămîntul tare, ci plutim pe apă. Ivan zîmbi, tăcu o vreme, vrînd să sublinieze prin aceasta că terminase cu gluma, apoi continuă de astă dată serios : Uite ce te rog, Nikolai Nikolaici, s-o încadrezi pe nevasta lui Feodor Nikiforov ca matroz pe șalupa mea.

Șeful privi mirat la Ivan.

— Are trei copii, Nikolaici. N-o s-o scoată la capăt cu pensia lui Feodor.

— Ești un om tare milos, Ivan Trofimîci, îi spuse șeful pe un ton nemulțumit.

— Trebuie, Nikolai Nikolaici. Am fost pe la ei — trebuie.

Șeful oftă și spuse :

— Bine. Trimite-o cu buletinul aici.

— O să vină, i-am spus lui Vovka, fecioru-său, s-o înștiințeze.

Șeful își notă ceva în agendă, apoi zise, surîzînd :

— La începutul sezonului de navigație ți-ai luat angajamentul să reduci echipajul de la cinci — la trei oameni. Adevărat ?

— Adevărat, răspunse Ivan. Dacă aveam ajutor priceput, puteam să mă descurc cu trei oameni, fără mecanic și fără al doilea matroz.

— Și acum tot tu vii și-mi ceri al doilea matroz. Nu-i tocmai frumos lucru.

— Ieșim noi cu obrazul curat, spuse Ivan. Am să scriu un raport că m-am înfierbîntat prea tare atunci și că fără al doilea matroz nu pot face față. Pe mine or să mă critice la ședința de partid, în schimb Pașa Nikiforova va primi în fiecare lună o juma de sută. E-adevărat sau nu-i adevărat ?

— În general, e-adevărat, se învoi șeful. Dar e ca și cum ți-ai vinde mîndria ta de muncitor pe cincizeci de ruble.

— Nu-i nimic, zise Ivan zîmbind. Nu-s prea mîndru din fire.

— Ei, ne-am înțeles, spuse șeful. A doua problemă — pe cine-l punem în locul lui Feodor ?

— În locul lui Feodor ?... Ivan se ridică, se apropie de fereastră și-și scutură scrumul în palmă. Cine-i flăcăul ăsta care așteaptă în cerdac la tine ?

— Nu te sfătuiesc, Trofimîci, se crispă șeful. Zău, nu te sfătuiesc.

— De ce ?

Șeful trase mai aproape niște acte aflate pe marginea biroului și deschizînd o carte de muncă, citi, privind din cînd în cînd spre Ivan.

— Prasolov Serghei Pavlovici ; profesiunea — mecanic de vas, necăsătorit... Îți convine ?

— Din toate punctele de vedere.

— Stai puțin. Șeful mai întoarse cîteva file și citi cu intonație : „Desfăcut contractul de muncă în portul de

mărfuri Saratov la zece iulie curent, la cerere. Puse carnetul deoparte și-l privi din nou pe Ivan.

— Ei ? întrebă Ivan, fără să înțeleagă.

— Cum „ei“ ? Tînărul a plecat din proprie inițiativă, într-o perioadă de vîrf pentru navigație. L-am întrebat ce s-a întîmplat de a părăsit portul Saratov ca să vină în pustietatea noastră ? Iar el rîde : „Păi, zice, fetelor de măritat de pe-aici li s-a dus vestea dintr-un capăt în altul al Volgăi...“

— O fi șugubăț de felul lui.

— Șugubăț ?... Asta-i doar așa, o formulă, care se scrie : plecat la cerere. Că doar nu lucrez la cadre de-un an, doi ; știu eu. Dar ce-a fost cu el în realitate, n-ai decît să te duci la tușa Avdotia să-ți ghicească.

— Va să zică, se scriu lucruri neadevărate în documente ?

Șeful se încruntă cu ciudă.

— Există, Ivan Trofimîci, adevăr, dar există și dreptate. Față de dreptate n-o să greșim în nici un chip, asta-i sfînt... Oftă. Cîți matrozi o să ai dac-o socoți și pe Nikiforova ?

— Doi.

— E drept : leafă iau doi, dar puntea o curăță Elena singură. Așa-i ?

— Ei, și ?

— Păi unde-i atunci măicuța dreptate ?

— Aa... exclamă Ivan și zîmbi. Am înțeles.

— Cam așa-i și cu noi, spuse șeful, oftînd iar.

Apoi tăcu și începu din nou să studieze cartea de muncă a mecanicului de bord Prasolov, căutînd parcă ceva anume.

— Și dacă n-o fi așa ? spuse Ivan, ridicîndu-se. Dacă te-nșeli, Nikolai Nikolaici ? Dacă el și-a dat într-adevăr demisia din proprie inițiativă și a venit aici cu gînduri bune, iar noi...

— Mă-ndoiesc, spuse șeful.

— Iar eu nu pot să socot pe nimeni necorespunzător înainte de a-l cunoaște, spuse Ivan cu o neobișnuită înflăcărare.

— Va să zică, vrei să-l iei ?

— Îl iau. Are experiență ?

— Are destulă, spuse șeful. Uite, a fost îmbarcat un sezon și pe Enisei... Bine, Trofimîci, poți să te duci pe șalupă, să-ți faci rînduială acolo, iar pe flăcău ți-l trimit eu. Numai ține minte : eu te-am avertizat din prietenie, așa că pe urmă...

— N-o să fie nimic pe urmă, spuse Ivan și, strîngînd mîna uscățivă, întotdeauna fierbinte, a șefului, ieși din birou.

Tînărul ședea în același loc, cu singura deosebire că lîngă picioarele sale erau acum mai multe mucuri de țigară. Îl întîmpină pe Ivan cu privirea liniștită a ochilor lui cenușii, lipsiți de căldură, și cu un surîs aproape imperceptibil.

— Șalupa e ancorată lîngă șlepul scufundat, îi spuse Ivan. Îndată ce-ți faci formele, vino fără zăbavă. Șalupa are numărul șaptesprezece, nu uita.

Tînărul sări în sus, vrînd să spună ceva, dar în clipa aceea șeful strigă pe fereastră :

— Prasolov ! Ia vino-ncoace !...

Prasolov își luă bagajele și porni spre intrare. În prag se opri spunînd :

— Mulțumesc, căpitane ! Îți datorez o juma de litru !

Elenka se descurcă repede cu merele ; de gardă la spital se nimerise o cunoștință de-a ei, care luă fără multă vorbă săculețul adus. De altfel, Nikiforov fiind socotit grav bolnav, fusese izolat într-o rezervă de un pat, iar doctorul încuviințase, în mod excepțional, ca nevastă-sa să-l viziteze înainte de micul dejun. Toate aceste noutăți sora le debită Elenkăi dintr-o răsuflare și fugi.

De la spital, Elenka se duse în jos, la piață, cumpără carne și, înfășurînd-o într-un ziar anume pregătit, porni spre șalupă.

După ce puse carnea la fiert, se schimbă și se apucă de curățenie. Ridicînd chepengul, scoase la aerisit pernele și păturile și scutură somierele cu bătătorul. Apoi apucă peria cu coadă lungă, de spălat puntea și, băgînd picioarele în galoși, se apucă să frece cu înverșunare micul vas.

— Ce te-a găsit atîta vrednicie ? o întrebă o femeie-matroz în vîrstă de pe șalupa vecină. Pînă la sărbătorile din noiembrie mai e vreme destulă...

— Uite-așa. Elenka se tulbură, nici ea nu știa de ce și vorbi fără să-și ridice ochii. Tot n-aveam de lucru deocamdată.

— Dar lui Nikiforov cum îi merge ?

— Nu l-am văzut. Nu-i lasă decît pe cei din familie la el. Dar am o cunoștință acolo și mi-a spus că-i grav.

Nu, pe Elenka nu întrebarea acestei vecine o luase prin surprindere, ci altceva. Nu mai departe decît ieri nici nu se gîndise să facă curat, dar azi trebuia să le sosească un om străin și voia ca vasul să strălucească de curățenie și ordine, iar masa să fie îndestulată.

Undeva în fundul sufletului își dorea ca necunoscutul să fie tînăr și vesel, dar se gîndea la asta cu sfială, tăinuindu-și pînă și ei însăși aceste gînduri, pentru că atît pentru ea, cît și pentru Ivan ar fi fost cu mult mai simplu ca noul angajat să fie vreun orășean, care să aibă pe mal casa și familia sa, și toate interesele legate de asta. Un astfel de om n-ar putea nărui rînduielile stabilite pe șalupă și viața n-ar suferi nici schimbări, nici vicleșuguri. Totul și-ar urma calea, chiar și rarele ei legături de noapte cu Ivan...

Chibzuind la toate acestea, frecă puntea veche, de-o făcu să strălucească și coborî în cabină, unde, pe plita micuță clocotea mîncarea. De-abia apucă să ridice capacul, că se auzi ceva huruind greoi pe punte. Șalupa se înclină și vocea puternică a unui necunoscut întrebă :

— E voie ?

Ea acoperi oala în grabă, își șterse mîinile și, aranjîndu-și cu atenție rochia, răspunse într-un tîrziu :

— Dar cine e ?

Și urcă sus, sfiindu-se dinainte, pentru că vocea care-ntrebase era zeflemitoare și tînără. Îl văzu încă din cabina de comandă, prin hublou, pe noul venit — un tînăr înalt, cu geamantan și rucsac.

— Bună ziua, spuse ea foarte încet.

— Salut, gospodino. Flăcăul o cerceta, fixînd-o cu ochii săi cenușii. Să facem cunoștință : Prasolov, Serghei Pavlovici.

— Lapușkina, răspunse Elenka, și de tulburare îi întinse pentru o clipă mîna cu degetele strînse căuș. Apoi întrebă : Va să zică, ați venit la noi ?

— Da, am venit la voi. El îi prinse privirea, zîmbi pe neașteptate și tună : Ești de cart, tovarășă Lapușkina ?

Privirea fățișă, provocatoare, tonul îndrăzneț și oarecum ironic al întrebării o făcură pe Elenka să se fîstîcească ; mormăind ceva neînțeles, coborî în grabă în cabină. Aici se apucă din nou de gătit, ascultînd însă tot timpul, cu o neliniște ciudată, pașii ce răsunau deasupra capului ei. Cunoscînd după sunet fiecare colțișor al punții, ea ghicea fără greș ce face omul acolo, sus : acum au țiuit strident balamalele neunse ale chepengului de la prova, acum a scîrțîit ușa cabinei de comandă, iar acum a bubuit podeaua din sala mașinilor.

Flăcăul își băga nasul peste tot cu siguranța stăpînului, fără să se jeneze, fără să întrebe ce și unde se află. Deodată se auzi huruitul greoi al motorului, șalupa începu să tremure mărunt, dar Serghei nu porni din loc. Vrînd să-i afle metehnele, încerca motorul la diferite turații, ascultînd cu atenție fiecare cilindru în parte. N-a mai întrebat-o nimic și n-a ieșit din sala mașinilor. Reducea motorul, zăngănea cînd o cheie, cînd alta, fluiera. Nici chiar cînd veni Ivan nu ieși ca să-l întîmpine, ci-i strigă liniștit de jos :

— Coboară puțin, căpitane !...

Ivan coborî și amîndoi zăboviră jos multă vreme. Elenka termină cu gătitul, puse masa, dar ei tot nu veneau ; doar glasurile li se auzeau nedeslușit în cala răsunătoare și de două ori hurui motorul pus în funcțiune.

Ieșiră împreună — spălați și cu obrajii roșii de cît fuseseră frecați cu prosopul.

— Ți-am spus de la început că la cilindrul cinci supapa nu calcă bine ! spuse Serghei, cuprins de o inexplicabilă veselie. N-ar fi rău să verificăm și injectoarele... alimentarea este prost reglată, pentru nenea...

— La masă ! spuse Elenka, ba ridicînd, ba punînd capacul pe oală. Se răcește.

— Avem carne, zise Ivan zîmbind. Ei, Elenka, azi ți-ai dat toată osteneala.

— Cît pe ce să uit ! exclamă Serghei și se năpusti pe punte.

Se întoarse îndată cu rucsacul și cu geamantanul.

— Asta-i pentru că ne-am cunoscut, și trînti pe masă o sticlă de votcă.

— De prisos, tinere, spuse Ivan. La noi e lege — numai de sărbători.

— Eu, căpitane, respect legile... Serghei trase cu dinţii dopul. De ce pui doar două pahare, matrozule ?

— Bea şi tu cu noi, Elenka, spuse Ivan. În cinstea musafirului.

Băură cu toţii, iar Serghei şi Ivan începură o discuţie lungă despre motorul care trebuia demontat, despre muncă, pe care este cu neputinţă s-o planifici, despre timpi morţi şi prime, despre ore suplimentare şi zile de odihnă, astfel că stinghereala Elenkăi se risipi : noul ajutor nu-i acorda nici o atenţie.

— Uite, tu-mi spui că amestecul de carburant e prea bogat, zise Ivan puţin ameţit de băutură. O fi, nu zic nu. O fi aşa. Dar ai vreun motiv să-l reglezi ? Ai vreun motiv să faci economie ? Nu ai nici un motiv, pentru că nu trebuie să te gîndeşti la economie, ci dimpotrivă, ce să faci cu combustibilul care-ţi rămîne ?

— Rămîne mult ? întrebă Serghei.

— Două tone. Îţi stă uite ici, şi Ivan îşi atinse gîtul cu palma. Motorul e vechi, înghite ulei cu toptanul, dar cine ţine seama de asta ? Normele sînt unice pentru toţi carburanţii. Şi-atunci eşti nevoit, din cauza uleiului, să fixezi o normă mai mare — scrii „o sută ore-motor“ şi, în fapt, eşti mulţumit dacă lucrezi o jumătate de schimb.

— Şi-apoi şi dumneata eşti, fără-ndoială, în cîştig, surîse Serghei. Lasă, căpitane, nu te-ncrunta, că doar acum mîncăm ciorba din aceeaşi oală.

— Şalupa noastră face treabă de alergătură, iar plata e în acord, spuse Ivan, aprinzîndu-şi o ţigară. Şi iese o tîmpenie, asta-i. Sigur că n-aş vrea, dar sînt nevoit să adaug cu mîna mea în fiecare lună ore-motor, pentru că altfel rămîn fără ulei.

— Dar dacă l-ai preda înapoi, la bază, ca surplus ?

— Pentru surplusuri, băiete, te arde mai straşnic decît pentru depăşiri de consum.

— Aici, căpitane, cam baţi pasul pe loc, spuse Serghei rîzînd. Bine, las' că născocim noi ceva, am să-ţi dovedesc că nu degeaba m-ai adunat de pe cerdacul acela azi-dimineaţă... Făcu cîţiva paşi prin cabină şi, lovind cu palma cutia de metal din colţ, întrebă : Cum de n-avem muzică ?

— S-a dus pe copcă muzica noastră, spuse Ivan. Ne-ar trebui un radiofonist.

— Poţi să consideri că l-ai şi găsit. Serghei se aşeză lîngă aparatul de radio. Ehei, am fost de toate în marină... Desfăcu şuruburile, scoase capacul : înăuntru nu era decît un spaţiu gol, împodobit cu pînze de păianjen. Dar unde-i emiţătorul ? Te pomeneşti că nu vi l-au dat ?

— De dat ni l-au dat ei, zise Ivan zîmbind. Cînd începe campania de navigaţie, ne dau de toate — şi emiţător, şi receptor. Noi luăm receptorul, ca să ascultăm ştirile şi muzică, iar emiţătorul îl demontăm şi... înapoi la magazie. Că-i mare bătaie de cap şi răspundere cu el, iar în tot golful nu sînt decît doi radiotelegrafişti mari şi laţi.

— Înapoiaţi mai sînteţi ! spuse Serghei mai în glumă, mai în serios. Matroz, dă-mi şurubelniţa, bateria şi căştile. Le găseşti în geamantan.

Elenka nu înţelese că i se adresase ei, atît de firesc, prietenos sunase rugămintea lui.

— Adu-i ce-ţi cere, spuse Ivan. Va să zică, te pricepi ? Se vede că ai mîini de aur.

— Ei, asta o să mai vedem noi, dacă-s de aur sau de plumb.

Ştia să lucreze, nu se pripea, mînuia cu dibăcie uneltele, nu făcea eforturi acolo unde era nevoie de îndemînare. Controlă cu ajutorul bateriei legăturile, descoperi rezistenţa arsă, o trimise din nou pe Elenka după un soi de lădiţă, găsi înăuntru piesa necesară şi o montă la locul respectiv.

— Asta-i aşa, provizoriu, lămuri el zîmbind. Fă-mi rost de un ciocan de lipit, matrozule, şi-ţi fac o treabă pe cinste.

Ivan fornăi neîncrezător, dar Serghei prinse îndată „Farul". În difuzor se auzi un hîrîit, însă de ascultat nu se putea asculta.

— Aici era toată beleaua, spuse Serghei, prinzînd la loc capacul aparatului, care acum funcţiona.

Au ascultat multă vreme muzică. Serghei încercă să fluiere melodiile, dar surprinzînd căutătura nemulţumită a lui Ivan, încetă şi începu să asculte mai departe cu seriozitate. Elenkăi i-a plăcut că-l priveşte cu respect pe Ivan, că nu-şi impune obiceiurile, ci, dimpotrivă, se aco-

modează la viața din acea cabină în care de aici înainte vor dormi și vor mînca împreună...

Îndată ce se termină emisiunea muzicală, Ivan se ridică și întoarse butonul.

— Acum or să explice jumătate de oră cît de folositoare e muzica. Elenka, dă-mi, te rog, bastonul.

Elenka îi aduse bastonul de lîngă scară și întrebă :

— Mergem departe ?

— Să le facem o vizită bătrînilor. Ivan se uită la Serghei, și spuse : Hai cu noi, vrei ?

Au pornit tustrei. Ivan și ajutorul lui mergeau înainte discutînd despre muncă, despre cursele efectuate, despre adîncimea canalului navigabil și despre bancurile de nisip jalonate pe tot traseul prin niște prăjini înfipte pe mal. Discuția fiind serioasă, Elenka nu îndrăzni să le strige că se oprește la chioșc. După ce cumpără bomboane să-i ducă în dar bătrînei, trebui să alerge o bună bucată după ei, pentru că cei doi aveau pasul mare și, prinși în focul discuției, nu-i observaseră lipsa. Îi ajunse abia lîngă șlepul de manevră, și asta pentru că Ivan rămase pe loc o vreme.

— Uite, băiete, în acest palat trăiesc niște mateloți adevărați de pe Volga, volgari din tată-n fiu, spuse Ivan, arătînd cu bastonul ambarcațiunea șubredă, năpădită de mușchi și rugină. Acum aici e un depozit de parîme, iar stăpînul, fost căpitan pe un vas comercial, și-a amenajat, care va să zică, o locuință pentru el și soție. Au izolat-o împotriva frigului, eu le-am aranjat o sobă, și trăiesc !

— Și iarna ?

— Și pe timp de iarnă. La început se mutau iarna pe nava de pază și control, dar acum nu se mai duc. S-au lipit de șlepul ăsta, parc-au prins rădăcini, nu alta. E-adevărat că nici nu prea au unde să se ducă bătrînii : au avut doi feciori care nu s-au mai întors din război și mai au o fată măritată la oraș, la Leningrad. Ei, dar la Leningrad apa are alt gust, și pentru cel care-a crescut pe Volga nu-i totuna.

— Au și cîteva animale aici, spune Elenka zîmbind : cotoiul Vaska, Drujok cățelul și capra Maska. Nu-i prea numeroasă grădina lor zoologică, dar hrană trebuie să-i dai în fiecare zi.

— Într-un cuvînt, oameni bătrîni, și ca atare — cu ciudățenii, încheie Ivan. Să ții seama de asta, Serghei.

— S-a făcut, căpitane. Doar n-am crescut în pădure, înțeleg și eu...

Ivan păși primul pe podețul improvizat sub care plescăia apa ; în clipa în care scîndurile scîrțîiră sub greutatea lui, cățelul începu să latre.

— Sîntem de-ai casei, Drujok, de-ai casei, îi strigă Elenka, pășind pe șlep în urma lui Ivan.

Cîinele se apropie, își lipi botul de piciorul Elenkăi, îl mirosi pe Serghei și apoi, legănîndu-și cu gravitate coada, îi conduse pînă la ușa grea de la intrare. Ivan ciocăni în ușă cu bastonul, o deschise și strigă în întunericul săliței :

— E voie, gospodarilor ?

Nu-i răspunse nimeni, dar cei veniți nu zăboviră mult, trecînd prin săliță, se opriră la a doua ușă, la fel de greoaie, lucrată, se vede, încă în veacul trecut. Ivan bătu din nou :

— Cine dumnezeu mai e ? se auzi de după ușă o voce bătrînească, scîrțîitoare, care lui Serghei i se păru neprietenoasă.

La auzul ei Ivan deschise larg ușa și, trăgîndu-se la o parte, îi lăsă pe Elenka și pe tînăr să intre primii.

Bucătăria părea minusculă, din cauza voluminoasei sobe rusești. Se afla acolo o masă greoaie, de tip marinăresc, pe care n-ar fi clintit-o din loc nici o furtună de gradul zece, și niște laviițe, tot așa, cioplite cu toporul.

În fața ferestruicii pătrate ședea o bătrînică uscățivă, îmbrăcată curat și cu niște ochi negri și vioi care lui Serghei i se părură neprietenoși. Bătrîna îi primi în tăcere, cu buzele strînse și cu chipul grav.

— Bună ziua, Avdotia Kuzminicina, o salută Ivan și dădu mîna cu bătrîna. Uite, l-am adus pe noul meu ajutor să-l cunoașteți.

— Ați picat tocmai bine, la ceai, spuse bătrîna, întinzîndu-i lui Serghei o mînă aspră ca șmirghelul și sărutînd-o apoi pe Elenka. Cît despre cunoștință, avem tot timpul, că pînă la înghețul apelor mai e destul.

După ce spuse acestea se întoarse cu spatele și începu să scoată dintr-un dulăpaș de perete niște pahare groase, șlefuite în fațete.

Elenka rămase s-o ajute, iar bărbații trecură în odaia de-alături, despărțită de bucătărie printr-o perdea de stambă. Aici se afla un pat plin cu perne, un dulap de haine făcut de mînă, un divan din dermatin, cîteva scaune și o masă — copie fidelă a celei din bucătărie. La masă ședea un bătrîn trupeș, cu plete cărunte, și citea o carte groasă, făcută ferfeniță. Cînd cei doi musafiri intrară, el închise cartea, punînd cu grijă o foaie de hîrtie drept semn și-și scoase ochelarii cu ramă de metal.

— Noroc, căpitane, spuse el cu un glas dogit. Am auzit și de beleaua, dar și de norocul tău.

Bătrînul le strînse mîinile cu putere, apoi se așezară cu toții. Ivan întrebă mirat :

— De ce ești răgușit, Ignat Grigorici ? Ai răcit ?

— Da, uite... Bătrînul tuși, trase cu coada ochiului înspre perdea, și își apăsă cu degetul mărul lui Adam, mare, ascuns sub fuiorul cărunt al bărbii. Se vede treaba c-am răcit...

— Da' de unde ! strigă bătrîna din bucătărie. S-a-mbătat de Sîn-Petru și-a luat la rînd toate cîntecele, ca-n tinereţe !

Bătrînul gîfîi stingherit, dar n-o contrazise. Își aprinse țigara oferită de Ivan și-l fixă pe Serghei cu ochii lui spălăciți, dar încă plini de neastîmpăr tineresc.

— Ești din părțile Volgăi ?

— Dinspre Saratov.

— Și n-ai găsit de lucru pe-acolo ?

— De lucru se găsește oriunde, răspunse cu prudență Serghei.

— Dați-vă la o parte, spuse Elenka, aducînd samovarul în clocot.

Îl puse pe masă și se duse din nou la bucătărie. Bătrînul îi strigă din urmă :

— Măicuță, ei, măicuță, ia caută acolo, în dulăpior !...

— Caut, răspunse bătrîna de dincolo. Dar ai căutat tu așa de bine pe-aici, că n-a mai rămas nimic de văzut.

— Lasă, Ignat Grigorici, interveni îndată Ivan. Nu te deranja.

— Datoria ta, Vanea, e să te porţi ca un musafir, spuse bătrînul ridicîndu-se. Iar noi trebuie să respectăm obiceiul, acum că l-am cunoscut pe dumnealui.

Şi se duse la bucătărie. Serghei îşi izbi pumnul în palma cealaltă şi mormăi :

— A ieşit cam anapoda, căpitane. Bătrînii, înţelegi, caută de zor, iar noi... Ce-ar fi să trag o fugă ?

— N-are nici un rost ! suspină Ivan. Nu e nici timpul şi nici locul... Şi-apoi, nu mai găseşti nimic acuma, că s-a-nchis peste tot.

— Eu să nu găsesc ? zise zîmbind Serghei. Cronometrează, căpitane...

În uşă se încrucişă cu bătrînul, care aducea cu un aer solemn o sticlă de un sfert.

— Va să zică, oameni buni, atîta am reuşit să pescuiesc... Da' tu încotro, tinere ?

— Vreun sfert de oră o să-mi duceţi dorul, răspunse Serghei ieşind din odaie.

Se-ntoarse înainte de a trece sfertul de oră : intră îmbujorat, gîfîind, dar mulţumit. Fără să spună o vorbă, puse pe masă sticla şi se aşeză la stînga bătrînului.

— Dacă ţi s-a făcut de băutură alergi pînă asuzi, de nu-ţi mai trebuie decît baie de aburi, spuse bătrînul zîmbind.

Masa era deja pusă : samovarul susura, iar în jurul lui se înşirau paharele şlefuite, ştiucă sărată, plătică uscată la vînt şi ciuperci marinate de anul trecut, ciorchini de coacăze murate cu boabe strivite şi cojite, vineţele opărite şi conservate în oţet, cu carnea tare, una şi una.

— Acum toţi sînt meşteri la băut, spuse bătrîna. Că bărbaţii chefuiesc şi le aduc de băut şi femeilor nu-i de mirare, dar că femeile beau şi le dau băutură bărbaţilor, asta chiar că te uimeşte.

— Iaca, am să te servesc şi eu, măicuţă, cu băutură, ca să te miri mai puţin, surîse bătrînul şi-i turnă un pic pe fundul paharului. Şi acum, oaspeţi dragi, să închinăm, cum se zice, pentru pîine şi nutreţ, pentru podea şi pereţi, pentru şoricel, dar şi pentru căţel, pentru pisica Daşka şi pentru capra Maşka.

Bărbaţii băură, iar femeile îşi muiară doar buzele şi îndată şi puseră paharele deoparte.

— Mîncați, oaspeți dragi, îi îndemnă bătrîna și, rupînd o coajă de pîine, începu s-o mestece cu dinții din față, singurii care-i mai rămăseseră.

Elenka o servea alegîndu-i bucățile cele mai moi și mai gustoase. Avdotia Kuzminicina primea aceste dovezi de atenție cu o nepăsare regească.

— Să mergem săptămîna viitoare după afine, îi spuse ea. Ce zici, Ivan, îl învoiești pe matroz pentru așa ceva ?

— Ce afine ți s-au năzărit și ție ! izbucni în rîs căpitanul cel bătrîn. O să vă rupeți picioarele pe-acolo și-o să vă mănînce țînțarii de vii — cu-atîta o să vă alegeți.

— În cîte avem astăzi ? întrebă Avdotia Kuzminicina și-și răspunse singură, plină de importanță : Azi e în șaptesprezece, și pe stil vechi este Sfîntu Andrei, hramul Maicii Domnului din Ganatsk. Iar peste patru zile al celei din Kazan. Adă-ți aminte că de Sfînta Maria din Kazan se coc afinele și se pîrguiește secara. Demult, pe vremea noastră, începea secerișul, tineretul o ținea în cîntece seară de seară și se prindea la horă pe cîmp.

— E-hei, cînd au fost, măicuță, toate astea ? zîmbi bătrînul. Au fost pe vremea cînd noi trăiam fără să știm ce-i chimia. Iar acum toate s-au cam amestecat, așa că nici calendarul tău nu mai seamănă cu viața noastră.

— Nu-i calendarul meu, ci al domnului, spuse cu severitate bătrîna. Pămîntul dă rod după calendarul domnului.

— Ei, în privința semnelor, ai dreptate, se învoi bătrînul, capitulînd. Dacă s-au copt afinele, e bună și secara de secerat. Asta așa-i.

— Dar în privința plăticii ce semne se arată, Ignat Grigorici ? întrebă Ivan. Că i-am promis, mă-nțelegi, băiețașului lui Nikiforov...

— În general, ăsta e timpul cînd mușcă plătica, spuse bătrînul. Numai că acum e zăpușeală, văzduhul geme de zgomote și peștelui nu-i place asta. Se duce la fund, cît mai aproape de firul apei. Încearcă de pe plutele din fața insulelor Nikolski.

— Și ce momeală trebuie ?

— Fierbe o cașă mai groasă, din grîu sau arpacaș. Picură și puțin anason, să i se simtă mirosul prin apă. Rîme am să-ți dau eu.

Bătrînul își creștea singur rîmele într-o lădiță de tablă unde le turna făinică și ceai slab și o dată la două zile, lapte îndoit cu apă. Creșteau mari, viguroase, de un roșu aprins, tot una și una, nici nu se comparau cu rîmele gălbejite și subțiri care populau malurile nisipoase ale fluviului.

— Fii atentă, măicuță, mîine să te repezi după lapte, îi aminti bătrînul cu îngrijorare în glas. Că de cinci zile îmi ospătez rîmele cu ceai gol.

— Dar Maşka voastră ce grijă are ? întrebă Elenka. Ori te pomenești că a declarat grevă ?

Bătrîna oftă cu tristețe, iar bătrînul începu să rîdă :

— Ehei... pe unde-o fi Maşka noastră ! Am vîndut-o pe Maşka. Chiar în ziua de Sîn-Petru am vîndut-o.

— Ați vîndut-o ? izbucni uluită Elenka. Cum așa ?

— Povestește-le, măicuță. Înveselește-i pe musafiri ! spuse bătrînul continuînd să rîdă.

— Nu-i nimic de rîs, începu cu un oftat Avdotia Kuzminicina. Uite cum a fost. M-am gîndit c-ar fi bine s-avem un ied...

— Ea s-a gîndit, ea ! rîdea în hohote bătrînul. Pricepi, Trofimîci, nu s-a gîndit Maşka, ci ea !

— Haide, potolește-te, îl repezi nevastă-sa. Ei, am hrănit-o pe Maşka mea, am spălat-o, am țesălat-o, arăta frumușică și fercheșă de mai mare dragul. Grigorici a cinstit-o cu un păhărel și cînd s-a pornit Maşka mea pe joacă, ziceai că-i una tinerică : tropăia din copite, ochii îi luceau și tremura toată. Ei, mi-am zis eu, să știi c-o să am parte de-un ied. Am dus-o la punctul zooveterinar, i-am înfățișat-o felcerului. A consultat-o felcerul, a bătut-o cu palma pe spate și-mi zice : „Și-acum, Kuzminicina, cu dumnezeu înainte, să săvîrșim o treabă sfîntă. I-l aduc, zice, îndată, pe Borka". M-a condus într-o curticică, mi-a arătat unde s-o priponesc pe Maşka și după aceea s-a făcut nevăzut. Am priponit capra și aștept. Ei, mă gîndeam eu, oricum, am scos-o la capăt, n-a băgat de seamă felcerul că Maşca-i de seama mea, dacă e să so-

cotim după vîrsta ei căprească. N-am apucat să mă bucur de-a binelea, că vine și felcerul cu țapul, adică cu Borka. Cînd mă uit, ce să vezi, doamne sfinte, curat taur ! Ce să mai vorbim, taur în toată legea : cu pieptul cît roata carului, coarnele ca două hulube, iar cu copitele arunca pămîntul... „Să nu-l stingherești, Kuzminicina, îmi zise felcerul. Știe el ce are de făcut, că-i din cea mai renumită rasă, numai că, îmi zice, are un nărav, afurisitul.“ I-a dat drumul în ogradă, care va să zică, iar el a plecat, chipurile, la treburi. Ei, și stau eu și aștept. Borka stă și el. Iar Maşka mea gîfîie, dă din picioare și se uită chiorîș la mine. „Te-ai speriat, se vede, Mașenka, rîndunica mea, zic eu. Ei lasă, nu te teme, că el, zic, doar pare așa... năstrușnic, da-ncolo e-un biet țap ca toți țapii.“ Abia mi-am isprăvit gîndul, că-l văd pe Borka pufnind dintr-o dată așa... batjocoritor, pornește în galop și cînd mi-o izbește pe Maşka între coaste ! Se rostogolește Maşka cu picioarele-n sus, iar el, ticălosul, își ia avînt și în același fel mă izbește și pe mine cu coarnele lui uriașe drept în fund. M-am dus de-a berbeleacul. Zăceam și eu și Maşka în praf, iar țapul s-a tras într-o parte și parcă-și rîdea de noi. Ei, m-am ridicat, și spun : „Să mergem, Maşka, acasă, zic, se vede că sîntem amîndouă tare bătrîne. Pe felcer l-am înșelat noi cum l-am înșelat, dar cu țapii ăștia afurisiți nu ne-a mers...“

— S-a dumirit el țapul cu cine are de-a face ! exclamă vesel bătrînul. S-a dumirit îndată, frate, și a luat măsuri fără să zăbovească !...

— Iaca de ce ne-am hotărît s-o vindem pe Maşka, continuă bătrîna oftînd, fără să ia în seamă zgomotoasa veselie a bărbatului său. De Sîn-Petru am și vîndut-o. Plîngeam cu hohote, tot dînd din mînă în mînă frînghia cu care era legată, iar ăsta — și arătă cu capul înspre Ignat Grigorici — trăgea întruna la măsea și de veselie răcnea cît îl ținea gura fel de fel de cîntece.

— De mîhnire, măicuță, de mîhnire ! spuse bătrînul. Și mie-mi pare rău după Maşka, dar ce să-i faci, în viață se mai schimbă unele lucruri, se vede.

— Chiar e-adevărat că ați vîndut-o ? întrebă încet Elenka nevenindu-i să creadă.

— M-a înduplecat, suspină din nou bătrîna. O săptămînă încheiată nu i-a tăcut gura : Să cumpărăm o viţică, îmi tot zicea.

— O viţelușă e-adevărat că-i mai bună, spuse pe neașteptate Serghei.

— Da, încuviinţă bătrînul, aprinzîndu-și ţigara. Caprei, vorba ceea, poţi să-i dai să rumege și ziare, dar văcuţei trebuie să-i pui dinainte fînișor.

— Ei, uite-l că dă-napoi acuma, se-ntristă Avdotia Kuzminicina. Lasă c-am ştiut eu...

— O să ai, maică, o să ai și viţea, spuse bătrînul căpitan. Eu nu mi-am călcat cuvîntul de cînd mama m-a făcut. Dar nu trebuie să uităm că acuma nutreţu-i mai scump ca laptele.

— Fără văcuţă nici-o casă nu-i casă, ci numai așa... un fel de han, spuse bătrîna încet. Uite, de pildă tu, Elenka, nu poţi înţelege asta, dar cînd stă ea, vita, dincolo de perete și răsuflă, simţi că ţi se-ncălzește inima de-atîta bucurie... Că doar e o fiinţă blîndă, bună, și atît de duioasă, credincioasă, că și omul cînd e lîngă ea parcă se-mbunează. Și-atunci nu se mai gîndește la deșertăciunea lumească, ci la cele veșnice, la bunătate...

— Mare creştină îmi mai eşti, măicuţă, spuse zîmbind bătrînul. Una-două, îi dai cu Biblia.

— Sînt ţărancă, îl corectă cu severitate Avdotia Kuzminicina. Ţărancă sînt, Ignașa, și fată de ţăran.

— Ignat Grigorici, dar dumneata n-ai vorbit cu cei de la colhoz pentru nutreţ ? îl întrebă Ivan. Poate te-nvoiești cu ei să-ţi dea în folosinţă un mic lot. Că-n privinţa cositului, noi sîntem gata oricînd să te-ajutăm.

— Greutatea nu-i cositul... rogozul în schimb e la mare preţ, zise bătrînul cu un zîmbet. O mie de ani străbunii noștri au tot stîrpit rogozul de prin locurile joase, iar noi l-am adus înapoi cît ai clipi.

— Păi, cum așa ? întrebă Serghei.

— Foarte simplu, tinere : au inundat lunca. Toate pășunile inundabile, toate depresiunile cît de mici, toate albiile mărunte au intrat sub apă și au rămas doar povîrnișurile, unde de cînd lumea n-a crescut nimic în afară de buruieni.

— Da, au ucis toată frumuseţea, adăugă bătrîna oftînd.

— Ciudat mai judecaţi, spuse Serghei. Adevărat că de multe lucruri ne pare rău, dar nu asta e important. Importantă e energia electrică. Energie — nu floricele pentru coroniţele fetelor. Şi, la urma urmei, de ce să jelim după ce-i vechi ? Şi-a trăit traiul, şi-a mîncat mălaiul !...

— Prin urmare, să ne străduim numai pentru ziua de azi, îl întrerupse bătrînul. Să stoarcem azi cît mai mult, iar mîine fie ce-o fi... Vie şi potopul. Aşa-i ?

— Nu-i aşa ! spuse tăios Serghei. Energia va dăinui şi azi, şi mîine, şi-ntotdeauna... Nu vor mai fi frumuseţile astea, da ? Mă rog, dacă astea nu vor mai fi, de bună seamă că vor fi altele, n-are importanţă care.

— Bine, să lăsăm laoparte frumuseţea. Bătrînul căpitan îşi puse ochelarii şi luă cartea pe care-o citea înainte de venirea lor. După cîte văd, tinere, eşti o fire practică, iar frumuseţea pentru tine-i la fel de folositoare ca pîslarii celui fără picioare. Haide atunci să discutăm din punct de vedere practic, cum s-ar zice. Îţi dai oare seama, tinere, ce-nseamnă să obţii un islaz ? Ei, asta nu se face-ntr-un an, şi nici într-o sută, ci într-o mie. O mie de ani oamenii au îngrijit pajiştile, îndepărtînd bolovănişul, mărăcinii şi alte buruieni, au defrişat terenul, au secat bălţile. Erau izlazuri de mare preţ, iar vitele care păşteau acolo arătau ca acelea pe care le mai poţi vedea doar la expoziţii. Acum izlazurile astea au intrat sub apă, spre desfătarea caracudelor, orice văiugă a fost inundată, aşa că nu se mai prăseşte decît rogozul şi muşchiul de baltă.

— Au dispărut aricii, spuse pe neaşteptate bătrîna. Înainte erau în pădure arici cîtă frunză şi iarbă, da' acuma nu vezi unul, oricît ai căuta.

— De umezeală, explică bătrînul. Toate sălbăticiunile şi vieţuitoarele pădurii au fugit din locurile astea. Or, pădurea se deprinsese cu ele, că îi erau de folos, iar ea le hrănea. De-acuma însă ce-o să se întîmple ? Doar n-o să se-apuce raţa să-mprăştie seminţele — pentru asta e nevoie de veveriţă — de cocoşul-de-pădure, de gotcan. Dinspre partea asta pădurea e sortită pieirii... iar peste o sută de ani, nepoţii noştri n-or să vadă de-a lungul întregului fluviu, dintr-un capăt în altul al Volgăi, decît pîlcuri de

arini și nu pini din care se ciopleau catargele, cum am pomenit chiar noi.

— Ei, o să se aranjeze totul, spuse Serghei. Am cam făcut-o noi de oaie, asta fără vorbă, așa e, dar nu e cazul să intrăm în panică. Avem acum în mîinile noastre tehnica, atomul, chimia și-o să reparăm totul, dar dați-ne numai răgazul necesar !...

Bătrînul tăcea ursuz.

— Să mergem acasă, spuse Ivan și se ridică. Vă mulțumim, gazdelor, pentru pîine și sare și pentru vorbă bună...

Noaptea era neagră, înstelată, densă. Ivan se cam clătina și Elenka îl luă de braț. Serghei mergea în urmă cu mîinile băgate în buzunare. În liniștea adormită se auzi un plesçăit puternic : un pește întîrziat.

Au fost treziți cu noaptea-n cap — la ora patru în difuzorul de deasupra capului tună o voce :

— Ei, gospodarilor, cu toată viteza înainte, la dispecerat !...

În cabină mai era încă întuneric. Stînd în pat, Elenka își trase repede rochia și sări pe podeaua rece. Ivan era deja sus și se străduia să deschidă chepengurile închise pentru noapte.

— Se vede c-o să ne trimită la Krasnogorie, spuse el. Așa că trebuie s-o pornim devreme, pînă nu se blochează drumul cu plutele. Desfă parîma, Serghei.

Serghei sări pe șlep, dezlegă odgonul vechi, ros de uzură și întrebă :

— Și gustarea ?

— După ce plecăm, răspunse Ivan, pornind motorul. Elenka o să ne dea pe rînd de mîncare.

Pînă la ora zece, fără o clipă de răgaz, au tot circulat de colo-colo pe Volga : s-au prezentat la Krasnogorie, au dus o circulară la agenție, au cărat sîrmă la punctul de asamblare a plutelor, au transportat niște montori pînă la cursul superior al fluviului — unde se deschidea un chioșc de pîine. Au făcut o mulțime de treburi, dar mai mult ca orice au avut parte de strigăte și nemulțumiri, pentru că toți se grăbeau, nimeni n-avea timp să aștepte,

iar mica și vechea lor șalupă nu putea ajunge dintr-o dată în mai multe locuri.

— Mare prostie ! bombănea Serghei. Să alergi fără rost la dispecer pentru fiecare document ! Cine naiba o fi născocit așa ceva ?

Acum șalupa se legăna ancorată la dană — dintr-o dată nu-i mai trebui nimănui. Din cabină, Elenka aruncă lăturile în apă și mormăi bosumflată :

— Mai bine-ați arunca prostovolul, zău așa.

Ivan trase plasa de pe acoperișul cabinei de comandă, strînse împreună cu Serghei arcurile și apoi o întinse de capete.

— Cam mică scula asta, spuse Serghei.

— Așa-i norma, îl lămuri Ivan. Unu și jumate pe unu și jumate, mai mult nu te lasă cei de la inspecție.

Aruncă plasa în partea dinspre pupa, așteptă pînă aceasta se lăsă la fund și legă funia de un belciug.

— Și prindeți ceva ? întrebă Serghei.

— Pentru mîncare ne ajunge !

Tăcură o vreme. Terminîndu-și țigara, Serghei zvîrli mucul peste bord și întrebă din nou :

— Să mă duc să văd ?

— Du-te, încuviință Ivan.

Serghei trecu la pupa, înfășură funia pe braț și o trase cu o smucitură afară. Un capăt se agăță de bordaj, arcurile se întinseră elastice, aruncînd în aer stropi de apă împreună cu două plătici nu prea mari, ai căror solzi scînteiară în soare cu sclipiri argintii.

— Am spus eu că-i prea mic prostovolul !...

— Nu smuci, spuse Ivan. Trage ușurel și peștele-o să rămînă întreg.

În patruzeci de minute prinseră cincisprezece plătici și bibani, mărunți, jigăriți. Ivan nu se putu abține :

— La asta Feodor era mare meșter...

— Trofimici ! îl strigară pe fereastră cei de la dispecerat, pînă una-alta, treci pe la stația de alimentare...

— Ei, iar îmi bagă pe gît cinci sute de litri, spuse Ivan cu un oftat.

Serghei desprinse năvodul, îl puse la pupa și desfăcu parîma. Ivan porni motorul și făcu un viraj, luînd viteză. Serghei băgă capul în cabina de comandă.

— Lasă-mă pe mine.

— Treci. Ivan se dădu la o parte, trase la perete taburetul înalt pe trei picioare și spuse : Ține deocamdată în larg.

Serghei stătea la cîrmă, cu picioarele ușor desfăcute și spinarea îndoită. La început balansă șalupa, verificînd în felul acesta cum răspunde la comenzi și dacă are joc la timonă. Mica șalupă se legănă de cîteva ori, dar se redresă și porni drept înainte, de parcă ar fi fost trasă de un cablu. Ivan îl urmărea cu atenție pe secundul său : tot ceea ce făcea acesta, începînd cu poziția pe care și-o luase, dovedea că tînărul navigase mult pe apă.

— Ia-o la dreapta, spre promontoriu.

Serghei manevră în așa fel, încît nu mai trebui să corecteze direcția. Ivan surîse aprobator :

— Ce îndemînare !

— Cu asta răzbim și noi ! răspunse Serghei vesel.

El acostă ușor lîngă depozitul de carburanți — un tanc petrolier curățel, vopsit în roșu. Trecîndu-i cîrma lui Ivan, Serghei sări dincolo și fixă parîma șalupei.

La zgomotul făcut ieși o tînără scundă și durdulie, îmbrăcată cu un pieptar și cu o basma pe cap. De sub fusta scurtă i se vedeau pantalonii de un albastru aprins.

— Fumatul oprit, fraților ! îi preveni ea din obișnuință.

— Noroc, frumoaso, spuse vesel Serghei, cercetînd-o cu uimire pe tînăra durdulie. Ce te-ai gătit așa ca Moș-Gerilă ?

— N-ai decît să stai aici zece ceasuri, și-ai să afli... Fata îi întîlni privirea și fu gata să izbucnească în rîs ; chipul urît, cu pometii ieșiți în afară, se îmbujoră. Ești nou, mi se pare.

— În locul lui Nikiforov, spuse Ivan. Uite, Șura, ai aici bonul.

— Da' ce faceți cu-atîta combustibil, îl beți, ai ? se miră Șura, luînd hîrtia. Hai, să facem formele.

Îl mai privi o dată pe Serghei, și, chicotind, intră în cabină. Acesta se năpusti spre șalupă și spuse în șoaptă :

— Așteaptă aici, căpitane...

Zicînd asta, se îndreptă grăbit spre cabină. Ivan desfăcu bușoanele rezervoarelor, spălă filtrele, aduse furtunul de la a treia pompă (întotdeauna se aproviziona de la pompa asta) și îl fixă la rezervor.

— Au, mă gîdili, țipă tare, pe un ton strident, durdulia.

Serghei ieși din cabină. Se apropie de Ivan, înecîndu-se de rîs :

— Uf, ce proastă mai e ! Să te minunezi nu alta !... La ce rezervor ai pus furtunul ?

— La al treilea.

— Să-l ții cît poți mai bine.

Și se repezi la prima pompă, băgă furtunul în orificiul de ventilație și-l cuplă : șuvoiul de motorină se rostogoli îndată umflînd furtunul, și trecînd dintr-un rezervor în altul. În ușă apăru Sura.

— Ce vrăjești acolo ?

— Totu-i în regulă ! Serghei păși către ea și o înghesui în cabină. Haide, fetițo, să verificăm documentele...

— Uf, ursule ! zise Șura, lovindu-l tare cu palma peste spate. Să nu-ți mai faci de lucru cu mîinile, auzi ?

Ușa se închise în urma lor. Ivan stătea posomorît cu furtunul gol în mînă. Alături se auzea zgomotul ritmic al pompei, care plimba combustibilul în circuit închis. Acul țăcănea, marcînd cantitatea de motorină turnată. Din cabină ieși Elenka și întrebă :

— Terminăm repede ?

— Repede... Și după cîteva clipe, continuă : Îi tragem pe sfoară, Elenka.

— Cum așa ?

— A cuplat furtunul la altă pompă. Și acum îi îndrugă verzi și uscate.

— Isteț băiat ! spuse Elenka zîmbind. De mult trebuia să fi făcut așa.

— Bine, dar Șurkăi o să-i rămînă plusuri.

— Nu te mai frămînta pentru Şurka, Ivan Trofimîci, Şurka o să-l vîndă colhozului cu jumătate preţ şi o să-ţi mai zică şi mulţumesc.

Din cabină ieşi pe neaşteptate Serghei şi privi contorul :

— A marcat şase sute.

— Ajunge Şerghei.

— Hai să atingem mia, căpitane. Că am să rezist cu grăsana, cred eu, şi pînă la o mie.

Îi zîmbi victorios Elenkăi, făcîndu-i ştrengăreşte cu ochiul şi dispăru din nou în cabină.

— Ce înfipt e, observă pe un ton de dezaprobare Ivan.

Elenka nu răspunse. Mai stătu puţin, apoi coborî în cabină.

Veni şi Serghei. Zîmbind şiret, decuplă în grabă furtunul de la pompă şi-l înfăşură la loc. Şura nu ieşi.

— Dar uleiul ? întrebă Ivan.

— Cantitate dublă. Ca-ntre cunoştinţe.

Apoi pompară amîndoi uleiul în rezervor. Ivan trecu pe şalupă şi închise capacele rezervoarelor.

— Gata, Şurocika ! strigă Serghei.

Atunci ieşi şi Şura. Se opri în uşă, neobişnuit de tăcută şi rosti cu un zîmbet rece :

— La numărul cinci. Casa cu grădiniţă.

— Ihî, încuviinţă Serghei, dînd din cap în timp ce desfăcea parîma.

— Şi dacă mă minţi ? întrebă ea încet.

— La opt fix, aşa cum ne-am înţeles. Rămîi cu bine, cîrno ! Îşi făcu vînt pe şalupă şi, fără să privească înapoi, intră în cabina de comandă. E o toantă sută-n sută !

Ivan tăcea. În timp ce executa manevra de desprindere, o vedea prin geamul cabinei pe fata durdulie. Stătea pe puntea tancului ţinîndu-se de cablu şi privea în urma lor.

— Treci la cîrmă, zise Ivan, dîndu-se la o parte. Mergem la dispecerat.

Serghei îl privi zîmbind şiret şi lămuri :

— Mie mi-e mai greaţă decît dumitale, căpitane. Dar ce poţi face ? Aşa-i viaţa, dacă nu dai din coate, te înghesuie alţii pe tine.

La dispecerat îi aștepta o femeie înaltă și slabă, cu o băsmăluță albă legată chiar deasupra sprîncenelor. Ea-i smuci lui Serghei parîma din mînă și o legă cu neîndemînare, bombănind :

— Las' că mă descurc, mă descurc eu singură, nu vă fie teamă...

— Pașa ? și Ivan înaintă în grabă, șchiopătînd, la prova. Hai, urcă pe șalupă. Cum îi merge lui Feodor ?

— Tot așa, Ivan Trofimîci, tot așa. M-a rugat să-ți spun salutări din partea lui și că îți mulțumește. Și eu îți sînt recunoscătoare, Ivan Trofimîci, nici nu știi ce recunoscătoare îți sînt...

Și începu să plîngă încet, ștergîndu-și ochii cu colțul basmalei.

— Gata, Pașa, ajunge, zise Ivan. Șezi, uite aici.

— Fedea zace, spuse Pașa aproape neauzit. Nici nu se clintește. Zace așa...

— Da... Ivan oftă și se așeză alături, întinzîndu-și înainte piciorul bolnav. Ai fost la personal ?

— Am fost, Ivan Trofimîci. Mi-au făcut formele. Uite. Și Pașa scoase un carnet de muncă nou-nouț. Că doar am venit aici să lucrez, Ivan Trofimîci. Să lucrez în locul lui Fedea al meu.

— Du-te acasă, spuse Ivan.

— Păi, cum vine asta, Ivan Trofimîci. Că doar m-au numit matroz pe vas la dumneata. Mi-au fixat cincizeci de ruble...

— Să vii pe data de douăzeci, că atunci se dă chenzina. Pe douăzeci și pe cinci ale lunii.

— Lasă-mă, Ivan Trofimîci, să-ți spăl măcar cămășile, rufăria. Și pe-ale tovarășului dumitale.

— Nu-i nevoie, Pașa, îți mulțumesc. Du-te acasă. Și spune-i lui Vovka că-l aștept pe la șapte, așa cum ne-am înțeles.

După aceea i-au trimis să remorcheze de urgență o plută — o căruță, cum li se spune plutelor pe aici. Un colos cîntărind multe tone, lung de-un sfert de kilometru se tîra încet în urma lor, iar mica șalupă, cu pupa intrată adînc în apă, îl trăgea după ea pufăind și trepi-

dînd toată, gata să se scufunde. Cablul de remorcaj zbîrnîia ca o coardă bine întinsă.

— După ce-o predăm, stăm la masă, spuse Ivan. E timpul.

Şedea în faţa cabinei de comandă lîngă brigadierul plutaşilor, un bărbat înalt, morocănos, care se ducea la remorcher pentru a întocmi procesul-verbal de predare a plutei. Brigadierul se bucura că lucrul îi merge şnur şi că pluta asta era peste plan.

— O să-mi dea un premiu, Trofimîci — vreo sută cincizeci de ruble, cred. Poate găsesc nişte fîn, că uite, vara a trecut pe jumătate...

În întîmpinarea lor venea „Bîstrîi", şalupa agenţiei de plutărit. Serghei semnaliză să se depărteze, dar „Bîstrîi" se apropie gata să atingă bordul vasului lor.

— La două e miting ! le strigă căpitanul prin portavoce. La agenţie ! Ai înţeles, Trofimîci ?

— Am înţeles, Anton Sergheici, răspunse Ivan, şi şalupa cealaltă viră cu dibăcie într-o parte.

— Da, aşa e, am auzit vorbindu-se de şedinţa asta, confirmă brigadierul. Ei, Trofimîci, mi se pare că eşti bun de cinste...

După ce au predat pluta se duseră în grabă la agenţie. Debarcaderul era ticsit de ambarcaţiuni şi Ivan ancoră lîngă o macara autopropulsată pentru recuperarea buştenilor răzleţiţi.

— V-a scos şi pe voi de la lucru ? ! se miră Ivan.

— Aşa-i dispoziţia, răspunse comandantul vasului cu macara, un bărbat încă tînăr, care naviga pentru prima dată în această calitate.

Traversînd vasul cu macara, venea către ei preşedintele comitetului sindical al întreprinderii, Volodka Pronin. Purta o cămaşă albă cu cravată şi avea o mapă sub braţ.

— Ei haideţi, repejor, repejor, că oamenii vă aşteaptă. Va să zică, ordinea de zi este asta — eu o să fac o informare în legătură cu fapta voastră de eroism în muncă, după care...

— Lasă, Volodea, nu trebuie !...

— În scop educativ...

În clipa aceea din cabină ieşi Elenka. Pronin îi aruncă o privire pătrunzătoare şi spuse :

— Tovarăşă Lapuşkina, dumneata ar trebui să-ţi pui alte haine. Doar o să apari în faţa oamenilor.

— Nu merg. Ivan Trofimîci...

— Repede, repede, tovarăşă Lapuşkina ! se răsti la ea Volodka.

Elenka se fîstîci, îşi puse îndată altă rochie şi cînd ajunseră în piaţă, lumea se şi adunase. Volodea păşea înainte, strecurîndu-se către tribuna meşterită în grabă. Oamenii le făceau loc plini de bunăvoinţă.

— Noroc, Ivan Trofimîci !

— Ia uită-te la Elenka, uită-te la ea ce bucuroasă e!...

— Trofimîci, să nu uiţi să faci cinste !...

Mergînd în urma lui Pronin, urcară cu toţii la tribună, unde se şi aflau directorul Iuri Ivanovici, secretarul de partid Pahomov şi Nikolai Nikolaevici. Volodka se apropie de balustrada tribunei, scoţînd din mers din mapă o foaie de hîrtie scrisă.

Ivan nu asculta la ce striga Volodka. Stătea stînjenit, în poziţie de drepţi, neştiind cum să-şi ţină mîinile, care-i deveniseră dintr-o dată de prisos. În grabă, uitase să-şi ia bastonul, şi piciorul îi amorţise, dar el nu se hotăra să se clintească din loc. Se simţea smuls dintre ai lui şi-i era chinuitor de ruşine şi pentru piciorul şchiop, şi pentru obrazul neras, şi pentru pantalonii tociţi, necălcaţi cine ştie de cînd.

Volodka vorbea atît de inexpresiv, încît nimeni nu-l mai asculta. Deasupra mulţimii se înălţa un norişor albăstrui de fum de ţigară ; oamenii se mişcau tot timpul, probabil se lăsau cînd pe-un picior, cînd pe celălalt şi vorbeau în şoaptă.

— Iată-i pe eroii golfului ! continuă Pronin, de data aceasta cu o voce mai potolită. Căpitanul Ivan Trofimîci Burlakov, matrozul Elena Lapuşkina !...

Aplaudă zgomotos şi-i dădu cuvîntul directorului. Acesta scoase din buzunar o hîrtie, o despături şi începu să citească cu un glas sever, monoton. Zgomotul încetă îndată.

— „...în cinstea faptei de eroism în muncă, săvîrșite de echipajul vasului, începînd cu data de azi se acordă șalupei-remorcher numărul șaptesprezece numele de Volgarul, nume cu care va figura de acum înainte în toate documentele serviciului de navigație...“

Oamenii aplaudară, însă o voce tînără întrebă :

— De ce să se cheme așa, tovarășe Feodorov ?

Strigase căpitanul cel blond de pe vasul-macara.

— Dar dumneata cum propui să fie numit ? întrebă directorul.

— Propun să i se spună simplu : „Șalupa lui Ivan“. Doar așa i se spune peste tot. Chiar și la Iureveț.

— Așa e ! strigă încă cineva bucuros.

— O clipă, tovarăși, o clipă ! Pahomov înaintă spre balustradă.

Însufleţirea care se iscase se risipi. Pahomov continuă :

— Noi știm cum este denumită șalupa șaptesprezece, și la noi, în golf, și la direcţie și chiar, departe, pe Volga. Dar aceasta nu este decît o poreclă, tovarăși. O poreclă dată vasului și nicidecum un nume. Ori, vasul trebuie să aibă un nume. Aceasta e o mare cinste, tovarăși ! Iar un nume mai bun decît acela de „Volgarul“ nici nu am fi putut născoci : el se referă direct la căpitanul vasului.

Cineva rîse fără convingere, iar Pahomov întrebă :

— Cum ți se pare, Ivan Trofimîci ?

Întrebarea îl surprinse nepregătit pe Ivan. Fără să vrea, înaintă un pas întocmai ca la armată, ridică, nu se știe de ce, o mînă, apoi o lăsă în jos și spuse răguşit :

— În general, desigur, numele e bun.

— Iată cum răspunde un adevărat lucrător din transporturile fluviale, rosti Pahomov. Spune oamenilor cîteva cuvinte, Ivan Trofimîci.

— Eu ? întrebă buimăcit Ivan. Pentru ce ? Vai de mine, Pavel Petrovici.

Pahomov știa că atunci cînd Ivan vorbește atît de încet și hotărît ca acuma, nici o forţă din lume nu l-ar putea convinge să facă altfel decît vrea el. De aceea oftă și se întoarse spre Volodka cu gîndul să-i spună să închidă mitingul, cînd pe neașteptate Serghei se oferi :

— Îmi dați voie să vorbesc eu ? Da, Ivan Trofimîci ?

— Dă-i drumul, spuse Ivan bucurîndu-se fără motiv. Lasă-l pe el, Petrovici. El o să spună. O să spună tot ce trebuie.

— În numele echipajului, de pe șalupa „Volgarul" dăm cuvîntul noului secund al căpitanului, Serghei Prasolov.

Oamenii începuseră încet-încet să se împrăștie, însă cele anunțate le stîrniră interesul și se opriră din drum.

— Lucrez pe vas — Serghei își privi ceasul — exact de un schimb. Bineînțeles, ca să iau cuvîntul în numele echipajului, vă spun drept, e cam devreme : ar putea cîte cineva să creadă că rîvnesc la o glorie care nu e a mea. De aceea o să-mi permit să corectez ce a spus tovarășul secretar de partid și să declar cinstit că iau cuvîntul în numele meu personal.

Serghei vorbea fără hîrtiuță, pe un ton vesel și energic. Zgomotul se potoli încet.

— Am avut parte de o mare cinste, să lucrez pe „Volgarul". Aș putea spune că e ca și cum aș fi cîștigat la loterie un „Moskvici", numai că așa... cu plata în rate : acum va trebui să-l plătesc.

— Bine zis, tinere ! strigară cîteva glasuri din mulțime și oamenii rîseră cu simpatie.

— Atunci dați-mi voie să-mi plătesc chiar acum prima rată ! Serghei tăcu puțin, iar surîsul cu care vorbise pînă atunci îi dispăru. Astăzi am tot hoinărit cu „Volgarul" de pe la ora patru dimineața, am consumat combustibilul reglementar, dar din cursele făcute, să vă spun adevărul adevărat, cred că nici jumătate nu erau în folosul serviciului. Și de ce credeți ? Fiindcă pentru fiecare aprobare, pentru fiecare foaie de parcurs, trebuie să te întorci mereu la dispecerat...

— Așa e ! strigară cîțiva din mulțime .

— Mi s-a spus că încă la începutul sezonului de navigație au fost dotate toate șlepurile cu posturi de radioemisie. Așa-i ?

— Așa e !

— Iar noi le restituim la depozit !

— E mare bătaie de cap cu ele, tinere.

— E bătaie de cap, pentru că nu sînt specialiști. Ei, iată, eu sînt specialist. Am fost în serviciul militar activ în Flota navală din Nord. Acolo mi-am absolvit și cursurile. Și acuma vă propun ca în afara orelor de program să instruiesc cîte un radiotelegrafist pentru fiecare echipaj. Treaba asta e cît se poate de simplă și nu cere mult timp...

Feodorov începu să aplaude cel dintîi. Mulțimea porni să bată și ea din palme, dar Serghei ridică o mînă, cerînd liniște :

— Nu vă grăbiți să bateți din palme. O să aplaudăm atunci cînd dispecerul va începe să ne comunice dispozițiile prin radio !...

Totuși el fu aplaudat îndelung și stăruitor. Serghei începu să rîdă. Dădu din mînă nemulțumit și se îndepărtă de balustradă.

Ivan îl împunse în coastă pe șeful serviciului personal și-i șopti :

— Și mai spuneai că !...

— Să dea dumnezeu să mă fi înșelat, răspunse prudent Nikolai Nikolaevici.

— Îți mulțumesc, tovarășe Prasolov. Directorul strîngea cu căldură mîna lui Serghei. Ai făcut o propunere foarte, foarte valoroasă.

Pronin declară mitingul închis. Mulțimea porni grămadă spre șalupe, invadînd debarcaderul. Motoarele începură să duduie.

— V-au fost acordate prime echivalente cu jumătate de salariu, spuse directorul, luîndu-și rămas bun ; puteți merge la contabilitate să le încasați.

— Vă mulțumesc, spuse Ivan și oftă : Asta e, desigur, strașnic, și Nikiforov are mare nevoie de bani...

Pînă la sfîrșitul programului de lucru au tot fost sărbătoriți. Orice ambarcațiune pe care o întîlneau se apropia numaidecît de vasul lor, echipajul le striga felicitări, glume. Șalupa lui Ivan era foarte populară. Iar blondul Vasea, căpitanul vasului cu macara de-a adus opt plătici, tot una și una.

— Cadou de la noi. Ia-le, Elenka.

La ora cinci au tras șalupa la chei, au mîncat de prînz, și Ivan, trimițînd-o pe Elenka la bătrîni după rîme, s-a apucat să pregătească cele de trebuință pentru pescuitul de noapte. Serghei n-a luat parte la aceste pregătiri : și-a scos din geamantan un manual de radiofonie și s-a trîntit pe pat. Peste o jumătate de ceas sforăia de-a binelea, iar cartea zăcea pe podea.

Ivan meșteri inele, cusu dintr-un tifon vechi săculețe pentru momeală, căută greutăți pentru fiecare din ele. Între timp, Elenka se întoarse cu rîmele, se așeză alături și multă vreme urmări cum lega Ivan la fiecare săculeț cîte o verigă grea din lanțul ancorei.

La ora șapte veni Vovka, cu scurta vătuită a lui taică-său sub braț. Urcă pe șalupă fără să rostească o vorbă, întocmai ca un om în toată firea, și dădu mîna cu Ivan.

— Ai fost pe la taică-tu, Vova ?

— Am fost. Vovka se smiorcăi și se întoarse cu spatele. Zace...

Buzele îi tremurau în mod suspect, și Ivan începu dintr-o dată să vorbească, pe un ton silit vesel, despre altele.

— Am făcut inelele, Vova. Uite, în fiecare inel pui puțină momeală, iar în cîrlige, va să zică, pui rîmele.

— Fără plutitor ? întrebă Vovka cu seriozitate.

— Păi de ce-ți trebuie plutitor ? Peștele mare trage la inele. Cînd mușcă, ai să vezi cum arcul se-ncordează numaidecît.

Din cabină ieși Serghei. Căscă și se întinse :

— M-a dat gata radiotehnica...

— Acuși plecăm spre insulele Nikolski, spuse Ivan. Ne ducem acolo să pescuim și ne întoarcem spre dimineață. Iar tu să fii aici pe la ora șapte.

— De ce, mă rog ? clipi Serghei nedumerit.

— Păi, parcă i-ai promis Șurkăi...

— Aha, Șurka ! Serghei izbucni în rîs. Ce să fac eu la ea ?

— Dar te-așteaptă, spuse Ivan fără să-l privească. Mă rog, faci cum crezi.

— Ei, o s-aștepte cît o s-aștepte și o să-și vadă de treabă, spuse Serghei cu nepăsare. Cu ea, căpitane, e la fel ca și cum ai îmbrățișa un butoi cu petrol.

— Nu se cade să vorbești așa, spuse Ivan încet.

— Ciudat mai ești, Trofimîci ! Bine, n-am să mai fac, n-am să mai fac, hai, nu te posomorî.

Goniră șalupa spre insulele Nikolski și acostară la o plută. Elenka rămase în cabină, iar cei doi bărbați și cu Vovka trecură pe mănunchiurile de bîrne care se legănau ritmic în apă. Ivan alese locul, îi arătă băiatului cum se pescuiește cu inelele și-i aruncă sculele...

Dimineața, după ce-l trimise pe Vovka acasă cu partea ce i se cădea de la pescuit, Ivan se duse la dispecerat, dar acolo i-au spus să aștepte — trebuia să vină pictorul. Ivan se întoarse pe șalupă, își puse hainele de sărbătoare și se duse la director.

— Iuri Ivanovici e într-o ședință operativă, îi spuse secretara.

Ivan așteptă ce așteptă plin de nerăbdare și tocmai cînd era gata să plece, scoase capul pe ușa biroului directorul și, dîndu-i secretarei niște hîrtii, întrebă :

— Pe mine mă căutați ?

— Pe dumneavoastră, spuse Ivan. În legătură cu Nikiforov.

— Da, da, zise directorul și oftă. Mare nenorocire, Ivan Trofimîci. Poftim înăuntru.

— El a făcut un împrumut cînd și-a construit casa, începu Ivan încă înainte de a intra în birou.

— Cît a luat, știi cumva ?

— Vreo două mii, cred. Ca să le restituie în zece ani, parcă.

— Așa. Directorul își însemnă ceva în agendă. La comitetul de construcții ?

Cîte unul, cîte doi, oamenii de la întreprindere se adunau pentru ședința operativă : șefii de sectoare, maiștrii, responsabilii cu aprovizionarea. Îl salutau pe director, pe Ivan, se așezau la masa lungă, vorbeau în șoaptă sau răsfoiau ziarele. Ivan tăcu o vreme, apoi începu de cîteva ori să povestească din nou cele întîmplate, așa că pînă la

urmă spuse ceea ce era important : cum s-ar putea să-i scadă datoria lui Nikiforov ?

— E posibil așa ceva ? îl întrebă Feodorov pe contabilul șef.

— În principiu, există o cale : să se treacă obligația de plată în contul dumneavoastră, al comitetului sindical al întreprinderii, și să se plătească din fondul dumneavoastră de prime.

— Să analizați problema. Feodorov își notă din nou ceva în agenda-calendar de pe birou. Și spuneți-i lui Pronin despre darurile pentru familie.

De la director Ivan se duse direct la contabilitate, unde încasă primele pentru echipaj. Era într-o dispoziție extraordinară și hotărî îndată că atît el cît și Elenka trebuie să cedeze primele lor lui Feodor.

Cînd se întoarse pe șalupă, pictorul terminase inscripțiile de pe bord. Ivan admiră noua denumire — „Volgarul" înscrisă pe prova și pe cele opt găleți aflate pe acoperișul cabinei de comandă — fiecare purta cîte o literă. Pictorul scria acum același lucru pe colacii de salvare. El îi strînse mîna lui Ivan, apoi îi dădu în tăcere niște foi făcute sul.

— Ca amintire.

Ivan desfăcu sulul : erau portretele membrilor echipajului care pînă ieri fuseseră expuse la agenție. Fețele lor cu pometii ieșiți în afară scrutau cu privirea gravă depărtările.

După aceea coborî împreună cu secundul în sala mașinilor, unde zăboviră multă vreme reglînd motorul. Cînd terminară, traseră șalupa lîngă șlepul scufundat și se duseră să mănînce la cantină, pentru că Elenka plecase cu bătrînii să cumpere viteaua cea mult dorită.

La cantină era larmă. S-au înghesuit la coadă, apoi au umblat multă vreme cu tăvile în brațe ca să găsească o masă liberă.

— Ivan Trofimîci ! Hei, Ivan Trofimîci !

Dintr-un ungher îi făcea semne cu mîna un omuleț cu obrazul plin de zbîrcituri, a cărui vîrstă nu se putea preciza, îmbrăcat într-o cămașă ponosită, dar încheiată cu grijă pînă la gît. La picioarele lui era o ladă voluminoasă cu scule de tîmplărie și o pufoaică îmbibată pe la cusături cu praf de rumeguș pentru vecie.

— Noroc, Mihalîci, spuse Ivan, apropiindu-se. Nu ne-am văzut cam de mult.

— Am lucrat la stăvilar, îl înștiință cu deosebită bucurie Mihalîci, înghițind în grabă felul doi. Hai, așază-te, Trofimîci, că eu o să termin în picioare : cînd stai în picioare, toate-ți merg mai cu spor.

El se ridicase în grabă de la locul lui, dar Ivan îi apăsă umărul cu palma, silindu-l să se așeze.

— Avem tot timpul, Mihalîci, stai și înghite în liniște. Acasă totu-i în regulă ?

— Slavă domnului, Trofimîci, slavă domnului. Și vaca-i bună, s-a nimerit o văcuță tare bună, așa că n-am rămas în pierdere.

Luă grăbit de pe farfurie ultima bucățică și se ridică, cedîndu-i locul lui Ivan.

— Ignat Grigorici își cumpără o vițea, ai auzit ? îl anunță Ivan, așezîndu-se. Și-a vîndut capra, pe Mașka.

— Înseamnă c-o să aibă nevoie de fîn, spuse Mihalîci, coborînd vocea. Și dacă-i nevoie, atunci dă-mi de veste, Trofimîci, eu acuma lucrez colea la ateliere, mă chemi și vin în graba mare. La cosit sînt tare iscusit, nu te uita că-mi ies coastele prin cămașă. Am șapte vieți, Trofimîci, pe cuvînt de cinste că am șapte vieți !

— Poate c-o să te chem, Mihalîci. Asta cum o hotărî căpitanul cel bătrîn.

— Pentru tine, Trofimîci, totdeauna cu dragă inimă. Și fata mea ți-aș da-o, la miezul nopții și după...

— Va să zică, ne-am înțeles ! spuse Ivan zîmbind și-i strînse mîna lui Mihalîci. Salutări nevestei. Mai treci pe la noi.

Mihalîci plecă, tîrînd lada grea. Între timp, masa se eliberă. Serghei așeză farfuriile cu mîncare și duse înapoi, la oficiu, tăvile.

— Caraghios om, spuse el întorcîndu-se.

— Un om tăcut, îi răspunse Ivan zîmbind. Tăcut și fără noroc, cum se spune, un ghinionist. Dar ca tîmplar are mîini de aur. Artist, nu alta.

— Se uită la dumneata ca la o icoană. Ți-e dator cu ceva sau ce-i cu el ?

— Nu mi-e dator cu nimic, dar așa s-au brodit lucrurile. Astă-iarnă, în martie, i-a sfîșiat ursul văcuța. Parcă

într-adins a ales pe cineva pe care să-l obijduiască mai tare. Și bietului om i-a pierit tot curajul — umbla de colo-colo fără să scoată un cuvînt, ca nebun. Cînd l-am întrebat ce i s-a întîmplat, ce să vezi, a izbucnit în plîns, înțelegi ? Atunci am dat fiecare din noi la chenzină cine și cît a putut, după cum ne-a lăsat inima.

— Dumneata ai pus la cale totul ?

— Ei, na ! Ce legătură are asta cu mine ? E-un om harnic...

— Noroc, Burlakov !

Pășind legănat, se apropia de masa lor Stepanîci. Farfuria cu ciorbă devenise aproape invizibilă în mîinile lui uriașe. Se așeză desfăcîndu-și picioarele, sorbi și zise :

— O porcărie ! De bună seamă, fură, nemernicii ! Apoi, făcîndu-i deodată lui Serghei cu ochiul : În locul lui Nikiforov, da ? Ai avut baftă.

Ivan tăcea. Serghei îl privea cu nepăsare, dar cînd Stepanîci îi mută din față farfuria fără să se sinchisească, el o trase liniștit înapoi.

— Ce mai face Nikiforov ? întrebă Stepanîci. Tot așa țeapăn zace, da ? Mare toantă și Praskovia — trebuie să-i dea în judecată. Nu-i așa ? În judecată și gata. Se cheamă că a fost accident de muncă și întreprinderea e obligată să-i dea leafă toată viața, pînă moare. Eu i-am spus toate astea, da' ea, proasta, se teme. De ce să se teamă, mă rog, Burlakov ? Am sau nu dreptate ?

— Știu eu ? poate că ai, zise Ivan.

— Judecata e o treabă bună. Nimeni nu se poate sustrage de la ea.

— Să mergem, căpitane, zise Serghei, ridicîndu-se. Iar tu, pocitule, cînd o să mă vezi altă dată la masă, mai bine s-aștepți la intrare o vreme.

— Ce-e-e... face ?... începu Stepanîci cu glas subțire.

— Că-ți torn ciorba după ceafă, spuse răspicat Serghei și porni spre ieșire în urma lui Ivan.

— Da' ce te-ai luat așa de el ? întrebă Ivan în drum spre șalupă.

— Nu-mi plac obraznicii. I-am bătut, îi bat și îi voi bate, asta-i deviza mea !

După masă, Ivan se culcă să ațipească puțin ; de-o săptămînă nu mai dormea de-ajuns așa că uneori moțăia

și la cîrmă. Stînd la masă, Serghei foșnea, întorcînd încet paginile, și fumînd cu înverșunare ca să-și alunge somnul. Mica șalupă se legăna ușor pe unda valului. Ivan adormi îndată și nu se trezi decît atunci cînd se auzi o voce de femeie.

— Pot să intru ?

Era o voce afectată și necunoscută. Ivan se ridică, privind nedumerit în jur.

— Cine-i ?

Pe punte se auzi țăcănitul răsunător al tocurilor, ușa de la cabină scîrțîi și pe scara abruptă se iviră niște picioare rotofeie. Picioarele mai coborîră o treaptă, genunchii rotunzi tremurară și în gura chepengului apăru Șura, într-o rochie strînsă pe trup, dintr-un material foșnitor, rigid.

— Noroc ! spuse pe un ton batjocoritor Serghei.

Odată cu Șura pătrunse în cabină un parfum dulceag, sufocant. Serghei adulmecă și zise :

— „În zbor !"

— Ai ghicit, încuviință zîmbitoare, Șura, făcîndu-și vînt cu batista. Ce căldură ! Ieșim să ne plimbăm ?

— De fapt, acum studiez. Radiotehnică.

— Nu-i nimic, studiază, că eu mai aștept. Și Șura se așeză foarte degajată pe patul liber.

— Ei, asta-i bună... Serghei închise cartea cu zgomot. Să mergem.

— Ar fi bine să-ți iei haina, zise Șura ridicîndu-se.

— E tare cald, ai spus-o chiar tu.

— Și dac-o să vrem să ne așezăm ?

— N-o să vrem, mormăi Serghei și ieși primul din cabină.

Șura oftă și urcă supusă în urma lui. Ivan o urmări cu o privire buimacă și șezu încă multă vreme pe divanul vechi, încercînd un sentiment confuz de dezgust și ciudă.

Sentimentul acesta se risipi numai cînd ajunse la șlepul ancorat și-o văzu acolo pe Elenka ; rîdea încetișor, jucîndu-se cu Drujok. Cățelul se zbătea, încercînd s-o lingă pe obraz, dar ea se ferea cu îndemînare. Ivan se opri, admirîndu-i mișcările delicate, și sufletul i se însenină dintr-o dată.

— Am cumpărat-o ! strigă triumfătoare cînd îl văzu. Cu steluță albă !... Drujok, fii cuminte !...

Se întoarse brusc, eliberîndu-se de labele cîinelui și rochia ușoară i se înfoie ca un clopot.

Era gata să-i spună c-o iubește, că o socoate cea mai înaltă răsplată, că... Și din nou nu-i spuse nimic. Urcă pe puntea care se legăna sub pașii lui și-și înăbuși un oftat.

— Ei, haide. Arată-mi-o.

Deschiseră ușa grea și coborîră îndată în cala uriașă, pustie, unde într-un țarc pe jumătate cufundat în întuneric se afla o viţică roșcată, curată, cu o pată albă în frunte. Jos, alături, era o troacă mică de lemn plină cu mîncare, dar viţica nu mai mînca, își mișca melancolic buzele umede și calde, răsuflînd zgomotos. Bătrîna stătea lîngă ea, mîngîind-o, așezîndu-i mai bine troaca, iar bătrînul căpitan ședea și el pe o ladă și fuma zîmbind șiret.

— Asta-i frumoasa mea, Trofimîci, ia uită-te la ea ! Doamne, ce cuminte-cuminţică e steluţa mea luminoasă ! începu s-o alinte bătrîna.

— Ne-am învrednicit și noi, Trofimîci, zise bătrînul zîmbind. Ne-am învrednicit și noi, va să zică, să obţinem fericirea sub chipul unei vaci.

— Mai taci și tu, gură spartă ce ești, doamne iartă-mă!... îl ţistui nevastă-sa și începu din nou să mîngîie viţica. Ei, hai, mănîncă, luminiţa mea, haide, ia pîinică...

— Dacă mi-ar fi spus cineva acum patruzeci de ani că baba mea o să se scrîntească din pricina unei viţele, nu l-aș fi crezut pentru nimic în lume, spuse bătrînul și zîmbi.

— Mai bine v-aţi duce sus, hornuri ce sînteţi ! zise supărată Avdotia Kuzminicina. N-are nici un rost să duhăniţi aici, ea nu-i obișnuită cu fumul.

— Ai văzut ? spuse bătrînul, făcînd șiret cu ochiul. Să mergem, Trofimîci, cît mai departe de ispită...

— Ai venit tocmai la timp, vorbi bătrînul căpitan, după ce urcară pe punte. Cînd ne tocmeam pentru viţica asta, l-am întîlnit pe pădurarul nostru Klimov Konstantin. I-am aruncat o vorbă despre fînișor, iar el mi-a zis — mlaștina lui Lukonin. Acolo, mi-a zis, n-a băgat nimeni coasa vreodată, pentru că nu sînt drumuri și pentru că-i departe. E rogoz, bineînţeles, dar e tare bun. Coseşte, mi-a zis, cît

pofteşti, numai totul dintr-o dată, că altfel bagă de seamă cei de la colhoz şi s-a dus naibii cositul tău. Ei, şi-atunci eu m-am gîndit c-ar fi bine să facem treaba asta mîine. De acolo pînă la mal e distanţă de vreo trei verste, poate nici atît. Dacă-l tîrîm cumva cu şalupa... aici, pe şlep, eu l-aş usca tot cîte puţin şi l-aş rîndui tocmai bine.

— Ne trebuiesc cosaşi, spuse Ivan. Că numai eu şi cu dumneata n-o să facem mare ispravă... Uite ce-ar fi bine să faci dumneata, Ignat Grigorici, s-o trimiţi pe Elenka după Paşa şi după Mihalîci, că el singur ne-a propus să ne ajute. Între timp, eu o să mă reped pînă la vasul cu macara să-i rog pe alde Vasea şi Lida. Şi să-i spui Elenkăi să ia de la Nikiforovi coasele, că ei au...

După ce puseră totul la cale, Ivan se întoarse grăbit pe şalupă. Serghei stătea în cabină şi studia cu sîrguinţă manualul.

— Tu de ce... eşti aici ? se miră Ivan.

— Păi unde ar trebui să fiu ?

— Şi Şura ?

— Eh, Şura ! Serghei se ridică şi se întinse de-i pîrîiră oasele. Dracu s-o ştie. Poate că urlă acasă la ea, poate se tolăneşte pe haina aşternută de altul... Îl privi pe Ivan şi începu să rîdă. Ciudat om mai eşti, căpitane, zău aşa, tare ciudat ! După părerea dumitale, dacă unei fetişcane i se năzare ceva, gata, trebuie să accepţi orice şi să zici ca ea, da ? Ei, asta nu, că de cînd mama m-a făcut nu mi-au dat fetele porunci, şi nici n-or să-mi dea vreodată.

— Treaba voastră, zise Ivan. Acum ne ducem la Vasea, la vasul cu macara.

Pe drum Ivan i-a povestit despre viţeaua cumpărată de bătrînă, spunîndu-i că mîine vor trebui să meargă la cosit la mlaştina lui Lukonin.

— Dacă trebuie, trebuie şi gata, spuse Serghei. E drept că nu sînt un cosaş prea grozav...

— Plecăm de cu noapte.

— Ei şi ?

— Şi înapoi ne întoarcem tot pe-ntuneric. Stăm toată ziua acolo, să ne pişte ţînţarii.

— Ei şi ?

— Păi, oricum, dar mîine e zi de odihnă.

— Ce mă tot dăscălești ? zise Serghei zîmbind șiret. Spune-mi de-a dreptul : dacă trebuie să vin, vin, dacă nu...

— Trebuie... spuse Ivan rîzînd.

— Ei, atunci nu mai încap discuții !

Ieșiră cînd de-abia se lumina de ziuă. În liniștea din zori, zgomotul motorului se auzea deosebit de tare. Ivan era la cîrmă, iar Serghei fuma șezînd pe marginea înaltă a chepengului de la magazia cabinei de comandă.

— N-o să se-ntîmple nimic c-am luat șalupa fără să spunem nimănui ? întrebă el pe neașteptate.

— Nu-i nimic, spuse Ivan.

Căpitanul cel bătrîn, Mihalîci și Vasea fumau la pupa, adăpostindu-se de curent. „Volgarul" gonea cu viteză maximă și prova spinteca valurile pe fluviul încă adormit, lăsînd o dîră de forma unui brad uriaș. Ivan își apropie taburetul și se așeză.

— Ciudat, spuse Serghei. Să stai pe scaun, la cîrmă. E ceva neobișnuit.

— E... hei... Dacă ai ști cîte praguri am bătut pînă m-au lăsat la cîrmă ! Comisia medicală s-a opus categoric — numai pe uscat, cică.

— Și te-au trecut din nou prin comisie ?

— Nu. S-a aranjat treaba de la sine ca și cum totul ar fi în regulă. Doctorii tac, direcția tace și tac și eu. Și lucrez așa, pe șest.

Din spatele cabinei de comandă ieși bătrînul căpitan :

— Ține-o pe firul apei, Trofimîci. Pe canal n-o să poți răzbi, e adîncimea mică.

Șalupa trecu pe promontoriu și deodată malurile se depărtară, dispărînd undeva dincolo de linia învăluită în ceață a orizontului, iar în jur se-ntindea doar apă cît vedeai cu ochii. Gălbuie, aproape neclintită, inundase toate pășunile ; toate depresiunile și mestecenii erau cufundați în apă pînă la jumătate.

— Păcătoasă fundătură, spuse cu un oftat bătrînul. Pînă și pasărea în zbor o ocolește.

— Numai mesteceni peste tot, zise Serghei.

— Brazii i-au prăbușit primele ghețuri, îl lămuri bătrînul. Iar mestecenii se țin : au rădăcinile adînci.

— Mesteacănul e copac rusesc, zîmbi Vasea.

— Ai spus un adevăr, Vasili, asta așa e, începu cu vorba lui repezită Mihalîci. Cînd eram în Germania, în timpul războiului, am fost la Stettin. Acolo am fost rănit... cu o schijă m-au rănit. M-au internat în spital și acolo mi-a fost dat să mă uit la fel și fel de lucruri. Nu, mesteacănul lor e altfel, e altul și gata ! N-are miros, n-are nici un pic de parfum, mă credeți ? Era primăvara, totul era înflorit, dar florile n-aveau parfum. Nu miroseau a nimic.

— Nici cei din Siberia nu au parfum, spuse Serghei. Poate așa o fi specia asta, fără parfum.

— Dar de ce-i el alb ? întrebă Vasea. Trebuie să aibă asta vreun înțeles, nu-i așa ? Toți ceilalți copaci au scoarța închisă la culoare, pe cîtă vreme a mesteacănului e albă. Parcă-i un trup, nu alta. De ce ?

— Ca să fie mai frumos, spuse bătrînul cu convingere. Natura face totul pentru frumusețe, se înfrumusețează singură. Acesta-i înțelesul ei, frumusețea.

— Da ? întrebă cu neîncredere Vasea. Dumneata, Grigorici, cred că...

— Nu, nu, frate, e-adevărat ce spun. Ia oricare copac, un firicel de iarbă, cel mai mic firicel și-ai să vezi cîtă frumusețe sălășluiește în fiecare. Da, frumusețe ! Iar omul, de cînd e el pe lume, n-a născocit ceva mai frumos decît toate acestea și nici nu va născoci.

— Fleacuri, spuse Serghei. Utilitatea — asta e important în natură. Utilitatea ! Totul este în folosul vieții.

— Utilitatea ? întrebă bătrînul. Și, mă rog, de ce-i trebuie vulpii coadă ? La ce-i folosește ?

— Nu cumva ca să-și mature urmele ? spuse Mihalîci rîzînd.

— Dar coarnele cerbului ? continuă bătrînul să asculte vorbele celuilalt. Și cît se chinuie cu ele, cît se zbuciumă ! Dar leii, ai văzut vreodată lei ? Ce nevoie are leul de coamă, ia spune ?... Sau păsările cerului, cum e cu utilitatea lor ? De dragul utilității dumitale ar trebui să fie toate cenușii, or ele îți bucură ochiul !...

— Sau fluturii, intră și Ivan în vorbă. Parcă-s niște flori.

— Nu, tinere, natura este mai înțeleaptă decît mine și decît tine. Cu mult mai înțeleaptă. Numai noi, oamenii, care va să zică, am dibuit utilitatea și am strigat bucurîn-

du-ne : uite-o, asta-i lege ! Și vrem ca totul în lume să se construiască după o atare lege. Dar sînt legi mai de seamă decît utilitatea, mai de seamă decît folosul. Numai că pe acelea, noi pur și simplu nu le putem înțelege. Trage pe dreapta Trofimîci, să acostăm uite acolo, unde-i malu-acela surpat.

Au acostat în dreptul surpăturii, prinzînd parîma de-un ciot noduros de mesteacăm și au luat-o pe pasarelă spre mal.

Înaintau printr-o baltă plină de ierburi, sufocată de năvala lăstarilor de plop. Umezeala rece pătrundea adînc, se lipea de trup, îngreunînd răsuflarea. Pămîntul clefăia moale sub tălpi, iar apa urca pînă la carîmbii cizmelor de pînză impregnată.

Speriați de zgomotul pașilor, țînțarii de baltă se trezeau din toropeală și se ridicau de la pămînt ca niște nori. Buimăciți de lumina soarelui, se așezau fără vlagă pe hainele oamenilor, se ascundeau în cusături. Femeile își înfășurară capul în basmale, lăsînd doar mici deschizături în dreptul ochilor.

— Simți cum miroase ? întrebă deodată Ivan.

Aerul umed și neclintit era îmbibat de un miros dulceag și-atît de greoi că te amețea.

— Ăsta-i bagulnik [1], lămuri tot Ivan, laurul de taiga.

— Moliile nu-i pot suferi mirosul, spuse bătrînul. Și nu numai moliile, nici ploșnițele și nici celelalte drăcovenii de astea de pe lîngă casă. Bătrîna mea ține snopi de laur de ăsta în toate ungherele, așa că la noi pe șlep e ca la spital.

Înaintau, înaintau mereu, dar balta părea nesfîrșită. Pămîntul se lăsa încet sub călcătura lor, apa clefăia, în vreme ce rogozul aspru foșnea abia auzit. Bătrînul îndepărta din drum crengile uscate de plop, care se frîngeau ușor.

După vreo trei kilometri, pădurea se retrase și în fața lor se așternu o poiană năpădită de rogoz. Aici apa era mai puțin adîncă, rogozul crescuse mai înalt, dar cizmele tot li se mai afundau în noroi pînă aproape de carîmbi.

---

[1] Arbust scund, otrăvitor, cu frunze veșnic verzi și cu un miros amețitor.

— Asta-i mlaştina lui Lukonin, spuse bătrînul. Să începem, uite, din colţul acela şi chiar acum, cît nu-i încă prea cald. Iar voi, femeile, aţîţaţi focul şi gătiţi de mîncare pentru cosaşi.

Elenka, Lida şi tăcuta Paşa o luară spre marginea pădurii, în timp ce bărbaţii începură să-şi ascută coasele. Mlaştina părea că tresare în zgomotul ce se răspîndea pînă departe.

— Trage pe tăiş, pe tăiş ! îl povăţuia cu vorba lui repezită, Mihalîci pe Serghei. De la tălpică, aşa, aplecat şi..., înainte, spre vîrf...

— Ei, cu Dumnezeu înainte, oameni buni ! rosti solemn bătrînul căpitan şi, cu o mişcare largă, din umăr, îşi avîntă coasa.

Sub lovitură rogozul se culcă cu un scrîşnet aspru şi, prinsă de tălpică, pala alunecă spre stînga. Încă o lovitură şi altă pală de rogoz se alătură celei dintîi, formînd un început de moviliţă.

— Gata ! strigă plin de bucurie Mihalîci, avîntîndu-şi coasa. Un !... Doi !...

Înainta uşor aplecat de spate, tîrîndu-şi tălpile pe pămînt şi îndoind puţin genunchii la fiecare lovitură. Mînuia coasa cu pricepere şi rogozul se prăvălea lin, culcîndu-se val în stînga cosaşului. Pasul şi coasa se cumpăneau perfect şi, cu fiecare lovitură valul se făcea mai mare, iar pe suprafaţa netedă, tunsă pînă la rădăcină, a mlaştinii se desenau două şanţuri paralele — cele ale tălpilor lui. Şanţurile acestea se umpleau îndată cu apă.

Ivan şi Vasea începură şi ei să cosească. Mişcările le erau armonioase, degajate, şi, văzută de departe, munca lor părea foarte simplă.

„Îi trag eu pe sfoară, îşi zise Serghei, pregătindu-se pentru prima lovitură. Fac paşi prea mari, afurisiţii...“

Îşi repezi cu putere coasa şi se bucură cînd rogozul se culcă supus, tăiat de lama ascuţită. Păşi, izbi din nou şi din nou se prăvăli rogozul, aşternîndu-i-se în drum. Trebuia să-l adune cu pînza coasei şi să-l tragă într-o parte, dar el nu se oprea, ci mergea aşa înainte.

— Straşnic !... strigă Mihalîci. Straşnică treabă !...

— Așteaptă, să vedem noi diseară ce-o să cînți ! îi răspunse Vasea.

— Cunoaștem noi cîntecele astea, Vasea ! Le-am tot cîntat ! Mihalîci înfipse coada coasei în mlaștină și în mare grabă își trase de pe el pufoaica îmbibată de umezeală.

Bătrînul își bătea din nou coasa. Ivan se opri și el, șterse pînza coasei cu o mînă de rogoz și-i încercă tăișul cu degetul.

— Parc-ar fi șmirghel, nu rogoz.

— Rogozu-i grozav, spuse bătrînul. Cînd ajungem la tufișuri, tragem cîte o țigară. Așa-i, oameni buni ?

Nimeni nu-i răspunse. Cosașii înaintau fără grabă tot mai departe, iar rogozul se prăvălea cu un fîșîit ritmic în valuri drepte, ordonate.

Bătrînul căpitan ajunse la tufișuri cel dintîi, își ascuți coasa și, fără grabă, se întoarse pe brazda cosită înapoi, acolo de unde porniseră. În urma lui se întoarseră unul cîte unul și ceilalți ; doar Serghei mai bătea pasul pe loc undeva pe la mijloc, iar șanțurile întortocheate ale pașilor lui erau din belșug acoperite de rogoz. Cosașii își aprinseră cîte o țigară din pachetul lui Vaska, iar Mihalîci se duse la Serghei. Stătu o vreme în spatele lui, urmărindu-l, apoi îl bătu pe umăr.

— Oprește puțin, tinere, oprește. Te opintești, strîngi cît poți coasa în mîini și nu-i bine. Ține-o mai în voie. Iar tălpica, tălpica asta a coasei, apleac-o spre pămînt. Că ea îți adună singură ierbușoara și ți-o așază în moviliță. Uite.

Îl dădu la o parte pe Serghei, care aproape își pierduse răsuflarea, își avîntă de cîteva ori coasa, continuînd să-l povățuiască.

— Cînd te avînți, nu-ți încorda forța, n-o irosi degeaba. Iar cînd ai lăsat coasa în jos, trage-o mai cu putere către tine. Că ea singură taie și așază ce-a tăiat.

— Vino să fumăm !... îl strigă Ivan. Auzi, Serghei !...

— Nu mi-am cîștigat încă dreptul ! răspunse Serghei, așezîndu-se din nou la locul său. Cînd termin brazda, trag și eu o țigară.

— Nu goni așa, zise bătrînul. Că aici nu se dau premii.

După ce-au fumat, și-au luat din nou coasele și curînd Mihalîci îl ajunse din urmă pe Serghei. Oamenii aproape

că nu vorbeau : terminau brazda pînă la capăt, se întorceau, fumau, își băteau coasele și o porneau din nou la cosit. Serghei, care nu reușea să țină pasul cu ei, rămase singur. Acum cosea singur, fuma singur, și de fiecare dată cînd se oprea, simțea cît de istovit îi era trupul dezvățat de asemenea eforturi.

Răsări soarele. Cosașii își scoaseră cămășile, rămînînd goi pînă la brîu : țințarii îi cruțau în timpul lucrului și-i atacau numai cînd fumau. În schimb tăunul cel lacom îi pișca tot mai des de spinările lor asudate.

Femeile aprinseseră focul. Pașa pregătea mîncarea, iar Elenka și Lida adunau rogozul în căpițe, ca să nu zacă degeaba în apă.

— Toată lumea la masă !... strigă Pașa.

Cosașii se opriră cu toții deodată, își șterseră coasele ude și le înfipseră cozile în mlaștină. Numai Serghei continua să cosească. Bătrînul se apropie, îi puse mîna pe umărul gol și transpirat.

— Mai odihnește-te, tinere.

— Să ajung pînă la tufișuri...

— Ai toată ziua în față. Să tot muncești.

Serghei înfipse supus coasa și porni spre foc, simțind cum plutește și se leagănă sub tălpile lui mlaștina. La marginea pădurii, Vasea și Mihalîci se spălau într-o băltoacă adîncă.

— Clătește-te, Serioga, îi spuse Vasea. O să te răcorești îndată.

Serghei se apropie, luă în silă apă rece, gălbuie în pumn și-și dădu pe obraz.

— Grea-i munca țăranului ? zise rîzînd Mihalîci.

— Se deprinde el, spuse Vasea, că nu cere cine știe ce iscusință.

— Ba cere iscusință !... replică Mihalîci. Cei de la oraș sînt grăbiți, vor totul repede, dintr-o dată, cu sila. Voi sînteți nerăbdători. Pe cîtă vreme la noi nu se poate așa, nu-nu, nu se poate ! La noi trebuie să-ți păstrezi puterea. Iar treaba s-o faci cu dibăcie, cu iscusință, care va să zică. Asta e ceea ce se cheamă iscusința țăranului.

Pașa fiersese o găleată de cartofi, în care pusese carne conservată ; cosașii au mîncat totul, răzuind găleata, au băut ceai și s-au întors la treabă.

— Ei, oameni buni, pînă la amiază trebuie să terminăm, spuse bătrînul. Dacă izbîndim, înseamnă că am scos finișorul ăsta chiar din sînul lui Dumnezeu.

— Nu dintr-al lui Dumnezeu, ci dintr-al colhozului „Întîi Mai", rîse Vasea.

— De cînd e lumea și pămîntul n-a cosit aici colhozul și nici n-o să cosească, spuse Ivan. Și-i păcat să se prăpădească degeaba iarba asta.

Soarele urca tot mai sus, pe deasupra mlaștinei zumzăiau tăunii în cohorte. De pe bălți se ridica aburul, iar transpirația curgea prelingîndu-se pe spinările cosașilor ; din ce în ce mai des se duceau la lizieră, unde țîșnea un izvor, și beau din apa aceea rece, gălbuie.

— Ce-ți mai face piciorul ? întrebă bătrînul. Ar trebui să te odihnești puțin.

— N-am nimic. Ivan își răcori fața și zîmbi. Ce vreme grozavă, nu-i așa ? Ca la comandă...

Se prefăcea însă. Piciorul îl durea de la coapsă ; cosea străduindu-se să nu se sprijine pe el, dar durerea devenea tot mai puternică. Dacă s-ar fi culcat acum, să stea puțin întins, l-ar mai fi lăsat. Dar el nu-și îngăduia nici un răgaz. Niciodată nu și-a îngăduit. E de-ajuns să-ncepi să bolești, ca trupul să-ți amintească de toate schijele și gloanțele, de toate rănile și pesmeții mucegăiți după care ai băut apă stătută de prin fel de fel de bălți. E destul să slăbești puțin hățurile și gata, nu te mai ridici pe picioare...

De aceea la prînz a mîncat în tăcere și plin de preocupare fiertura cu iz amar de fum de rogoz. A mîncat-o în silă ; îi era greață de durere și de oboseală.

— Nu pot, spuse Serghei și aruncă lingura. Nu-mi intră pe gît.

Se trînti pe o grămadă de vreascuri ce se frînseră sub greutatea lui și închise ochii. Totul prinse a pluti, mlaștina se legăna...

— Bea.

Deschise ochii : Elenka îi întindea o cană mare, emailată.

— Bea, mai spuse ea o dată. Nu se poate să nu mănînci nimic.

— O să-ți pierzi puterile, zise Ivan.

Serghei sorbi : în cană era lapte. Rece, gras și, nu se știe de ce, amărui.

— Ți-ajunge cît ai cosit, spuse Vasea. Ce-a mai rămas o să isprăvesc eu cu Mihalîci, iar voi pregătiți-vă să adunați. Ce zici, Mihalîci, mai tragem cîte-o postață fiecare ?

— Tragem, de ce să nu tragem ?...

La început, lui Serghei i se păru aproape un fleac să adune rogozul ud. Dar rogozul nu era doar ud și-atît ; el se prindea, se agăța, de parcă ar fi fost sîrmă ghimpată, palele se prefăceau în niște bulgări mari, vîscoși, din care era cu neputință să mai descîlcești grebla.

— Mai bine cu mîinile, Serioja, spuse Elenka.

Mîinile îi erau pline de tăieturi și umflate de la pișcăturile țînțarilor. Dar ea se mișca ușor și mlădios, de parcă nici nu simțea oboseala.

— Ești o fată destoinică, zise Serghei.

— Ca oricare...

Peste un ceas, din celălalt capăt al mlaștinii se întoarseră Mihalîci și Vasea. Înfipseră cozile coaselor în pămîntul plin de apă și anunțară :

— Gata, Ignat Grigorici.

— Ei, și-acum, oameni buni, să ne odihnim vreo jumătate de ceas, ce ziceți ? întrebă bătrînul. Ne odihnim, fumăm și pornim iar la treabă.

— Odihniți-vă, spuse Lida, că noi avem destul de greblat.

Cosașii se tîrîră spre foc, iar Serghei tot se mai căznea, împingînd cu piciorul, să smulgă grebla din blestematul ăla de rogoz. Cu o mișcare domoală, Elenka îi luă grebla.

— Stai și aprinde-ți o țigară. Munca adevărată abia de acum încolo începe, Serioja.

Clătinîndu-se pe picioare Serghei ajunse lîngă foc și aproape se prăbuși pe grămada de vreascuri. Vasea îi întinse o țigară, pe care el o luă, ținînd-o în mînă ca pe o lumînare. Nu mai avea putere să și-o aprindă.

— Furt e atunci cînd umbli după cîștiguri, continuă bătrînul, aruncîndu-i în treacăt o privire lui Serghei. Să iei pe furiș, să vinzi ce-ai luat, să tragi chiulul, ăsta-i furt. Gîndesc bine, Trofimîci ?

— Gîndul nu se-mpacă cu conștiința, răspunse Ivan oftînd. Eu tăinuiesc tone de combustibil, Grigorici — iarba asta, Vasea...

— Vopsea ! spuse Vasea rîzînd. Năpîrlise vasul nostru ca un motan în aprilie, ți-era și greu să-l privești. Liduha mă cicălea : haide, zicea, să-l renovăm, haide, zicea, să-l vopsim. M-am dus să cer vopsea, dar mi s-a spus : nu ți se cuvine. Lucrările de reparații se fac iarna, că acuma nu sînt fonduri. Le-am spus să le treacă în contul meu. Nici așa nu s-a putut. Și-atunci, scîrbit de toatea astea, i-am dat celui de la depozit pentru o juma de votcă și s-a găsit îndată vopsea.

— Așa am găsit și eu cuie, da, cuie, se băgă în vorbă Mihalîci. Mi se stricase acoperișul, trebuia să-l repar și nu găseam cuie pe nicăieri. Am umblat încolo — încoace, nici pomeneală să găsesc ! Am fost nevoit să fac rost de la un șantier. Cînd le duceam acasă, uite-așa îmi bătea inima. Mi-era frică, tare frică mi-era !...

— Nu există spirit gospodăresc, spuse Vasea și oftă. De ce la Iureveț, să zicem, sînt cuie și la noi nu ? E mare lucru să ne fie aduse la vreme ?

— Nu știu să le rînduiască acătării, ai spus adevărat, Vasea, zise Ivan. Nici să le rînduiască nu știu, nu-și dau nici interesul și nici destulă pricepere n-au, de asta și apar într-o parte stocuri, iar în alta goluri.

— Nu, ăsta nu-i furt, spuse cu convingere bătrînul. Ei da, acolo înăuntru, desigur șoricelul te roade, asta ai spus bine, Trofimîci. Trăiește în noi șoricelul ăsta, fir-ar să fie el de trei ori afurisit, și te tot roade că nici somn nu mai ai. Și în timpurile de demult se întîmpla așa, dar atunci oamenii aveau o metodă să scoată șoricelul din suflet.

— Ce metodă ? întrebă Vasea.

— Se spovedeau.

— Astea-s fleacuri, Ignat Grigorîci !

— Nu spune așa, Vasea. Cînd simți că nu mai poți — trebuie să te destăinui cuiva, trebuie să-ți iei greutatea de pe suflet, să-i mărturisești cuiva, să te purifici. Odinioară oamenilor le era teamă să moară fără a se spovedi, tare le mai era teamă.

— Cuvîntul trebuie să ți-l respecți față de oameni, nu față de popă, spuse Ivan.

Tăceau cu toţii, Mihalîci schiţă un zîmbet.

— Mergem să legăm. Căpitanul cel bătrîn scoase dintr-un sac o frînghie. Luaţi cordajul, furnicilor !

Femeile ajutau la legatul rogozului ud şi-l săltau dintr-o smucitură în cîrca bărbaţilor. Frînghiile, strînse temeinic, se înfigeau în trupuri şi încordau spinările. Cu aceste poveri bărbaţii înaintau încet în lungul mlaştinii, poticnindu-se.

Ivan se prăbuşi sub cea dintîi povară ; îi jucă festa piciorul. Căzu anapoda, nu se putea ridica, ci doar se smucea, înjurînd în şoaptă. Vasea aruncă rogozul şi se repezi să-l ridice.

— Lasă legătura. O iau eu pe urmă.

— Bine, Vasea. Mă tîrăsc eu cumva.

Vasea păşea alături, urmărindu-l pe Ivan cu coada ochiului şi-l sprijinea cu umărul cînd celălalt se împiedica. De aceea ajunseră ultimii la mal. Bătrînul şi Mihalîci strîngeau frînghiile, iar Serghei şedea pe legătura lui, cu capul lăsat.

— Nu te mai duce, Trofimîci, spuse bătrînul. Răsuflă puţin şi rînduieşte totul aici : aşază pasarela, scoate ce trebuie de pe şalupă.

Ivan încuviinţă din cap ; înţelegea că în treaba asta nu mai e de ajutor. Scoase de sub rogoz funia şi se aşeză lîngă Serghei.

Mihalîci, căpitanul cel bătrîn şi Vasea dispărură în pădure ; clefăitul cizmelor lor se stingea treptat în depărtare. Ivan îşi aprinse ţigara şi-i întinse pachetul lui Serghei.

— M-a apucat burta, nu ştiu de ce, minţi cu un aer stingherit Serghei.

— Du-te pe şalupă.

— Nu-i nimic. Serghei se ridică. Parcă m-a mai lăsat.

Şi porni înapoi, încolăcindu-şi funia pe mînă din mers. Un capăt se tîrî multă vreme în urma lui, sărind cînd pe un bolovan, cînd pe altul.

În drum se întîlni cu Mihalîci şi cu Vasea. Veneau cu poveri noi spre şalupă. Mihalîci se îndreptă de şale fără să scoată o vorbă. Vasea îi strigă :

— Ia legături de-acolo din capăt.

— Mi-a alunecat obiala, spuse Serghei schițînd un zîmbet vinovat. Am rămas acolo ca să mă-ncalț cum trebuie...

Ultimele brațe de rogoz le-au cărat în amurg. Plopii întunecați foșneau neliniștiți alături. Serghei venea la urmă, lăsîndu-le înaintea lui pe Lida și pe Pașa.

Se făcuse aproape întuneric cînd au terminat de încărcat rogozul pe șalupă. Erau sleiți, pînă și Vasea încetase să zîmbească. Ivan acoperi cu o foaie de cort uzată movila care răspîndea miros puternic de mlaștină.

— Odihniți-vă.

Se trîntiră de-a valma pe foaia de cort și Serghei începu de îndată să moțăie. Auzi cum prinse motorul să huruie și simți cum pornește șalupa contra curentului, opintindu-se și clătinîndu-se ușor.

— L-am doborît ! oftă Vasea. E grozav cînd obții ce ți-ai dorit. Parcă te respecți mai mult pe tine însuți.

— Ați făcut un lucru mare pentru mine, copii, spuse încet bătrînul. Eu pentru asta...

— Dumneata pentru asta să găsești ce să fumăm, asta să faci, spuse Vasea.

— Ține. Serghei scoase un pachet mototolit. Nu știu numai dacă-s întregi.

— Sînt întregi. Fumezi, Ignat Grigorici ?

— Cu plăcere.

— O șalupă !... strigă Mihalîci.

Din urmă îi ajungea o altă șalupă. De pe punte li se striga ceva, dar din cauza zgomotului de la motor nu se putea desluși ce anume ; cineva agita un felinar.

Toată lumea se înghesui lîngă cabina de comandă : era șalupa colhozului, care patrula pe rîu în fiecare seară.

— Păcat de munculița noastră... spuse Mihalîci oftînd. Doamne, ce ghinion, ce mare ghinion...

Apoi toată lumea tăcu, pentru că tăcea Ivan și numai el avea acum dreptul să hotărască. Dar Ivan menținea cu încăpățînare viteza maximă, șalupa tremura ca scuturată de friguri.

În dreapta apăru o insulă abia deslușindu-se în întuneric, o insulă plată, mlăștinoasă. Ivan conduse șalupa foarte aproape de mal : aici curentul nu era prea puternic,

însă șalupa de patrulă venea cu încăpățînare pe dîra lăsată de vasul din fața sa.

— Sînt departe ? întrebă Ivan fără să se întoarcă.

— La vreo trei sute de metri, spuse Vasea. N-avem cum să scăpăm de ei, Trofimîci. Motorul lor e mai puternic și nici încărcătură nu au.

— Stinge semnalizatoarele ! strigă Ivan.

Serghei întoarse comutatorul și luminile de semnalizare se stinseră... În aceeași clipă Ivan înclină șalupa pe dreapta, intrînd într-o gîrlă.

— Încotro... strigă bătrînul. E mică adîncimea acolo. Ivan ! E mică adîncimea !

— Cînd am să strig eu, treceți cu toții la babord, spuse Ivan, privind cu atenție gîrla întunecată și năpădită de stuf des, încît îl dureau ochii. Cu toții la un singur bord, ați înțeles ?

— O să năvălim acolo, Trofimîci, spuse Vasea. Vezi să nu spinteci fundul șalupei.

— Trece toată lumea la babord cînd am să strig eu, repetă Ivan. Cu toții, chiar și femeile. Fiți gata. Numai de nu s-ar agăța alge de elice.

Patrula rămase puțin mai în urmă. Căpitanul vasului nu voia pesemne să riște, socotind că oricum îl prinsese pe Ivan în capcană.

— La bord !... strigă Ivan răsucind brusc roata cîrmei. La bord !

Se năpustiră cu toții la babord, iar „Volgarul", luînd viteză, își culcă coasta pe val, în vreme ce elicea se ivi deasupra apei. Fundul vasului răzui cu un scrîșnet pămîntul, șalupa fu zgîlțîită o dată, de două ori, de trei ori, dar înainta așa, cutremurîndu-se, ridicînd cu elicea nori de nisip și nămol. Grămada udă de rogoz tresări și alunecă încet spre stînga ; dar cu un ultim scrîșnet, șalupa trecu de porțiunea cu adîncime mică ; Ivan o aduse în poziție normală și o mînă înainte dispărînd în întuneric.

— Am scăpat ! strigă triumfător Mihalîci.

— Da, Trofimîci... spuse bătrînul, întorcînd capul cînd la dreapta, cînd la stînga. Mi-am petrecut toată viața pe apă, dar una ca asta n-am pomenit. Ești un vultur, Ivan Trofimîci.

— Așa trece plătica prin locurile cu apă puțină, spuse Ivan zîmbind stingherit. N-ai băgat de seamă, Grigorici? Primăvara, la bătaia peștelui. Cum dă de un loc cu adîncimea mică, se culcă pe-o coastă, dă din coadă cu putere și înaintează, înaintează mereu. Eu am urmărit asta cu atenție, cum s-ar zice, și uite... mi-a prins bine. Totuși, urîtă treabă e să ocolești legea. Chiar foarte urîtă...

Descărcatul s-a petrecut fără incidente, iar dimineața „Volgarul" se afla în fața dispeceratului ca de obicei. Au venit apoi zile obișnuite, cu prînzuri luate în mers, în cabina huruitoare, cu timpi morți în care se putea pescui, cu remorcări plicticoase de plute și cu transporturi de adrese oficiale, cu însoțiri de șlepuri și transport de mărfuri mărunte, repartizate la întîmplare. Luni, directorul a dat dispoziție ca Serghei să înceapă cursurile de radiotehnică după un program precis. Iar el acorda acestui lucru toată atenția, se pregătea minuțios, își desena fel de fel de schițe.

Serile, Ivan rămînea singur. Serghei o convinsese și pe Elenka să urmeze cursurile. Ancorînd șalupa la șlepul scufundat, Ivan se ducea la bătrîni și rămînea acolo pînă tîrziu — îl ajută astfel pe bătrîn să-și așeze fînul, lărgi țarcul pentru vițică, iar cînd n-avea de lucru, stătea la taclale cu bătrînul sau pur și simplu tăcea și fuma. Acum nu se mai grăbea să ajungă la șalupă.

În timpul săptămînii trecu pe la ei Pașa; spunea că Feodor se simte mai bine și-l roagă pe Ivan să-i facă o vizită. Cum miercuri nu se țineau cursuri, se duseră toți trei. Ivan socotea să Serghei trebuie să-l cunoască pe fostul secund.

— Dacă trebuie, înseamnă că trebuie și gata, se învoi în silă Serghei. Numai nu știu, căpitane, dac-o să-i facă plăcere.

Nikiforov era singur într-o rezervă, stătea culcat pe burtă, cu mîna întinsă incomod, prinsă în șireturi și fixată în gips. Era slab, nebărbierit și ochii i se afundaseră în orbite. Îi privi plin de bunăvoință, dar vorbi atît de puțin și fără chef, încît se grăbiră să plece.

— Stai puțin, Ivan Trofimîci, își dădu Feodor seama cînd ei ajunseseră la ușă. Rămîi să-ți spun două vorbe, vrei?

Serghei și Elenka ieșiră, iar Ivan se întoarse și se așeză pe taburetul de la capul patului. Feodor tăcea.

— Ai nevoie de vreun medicament, sau poate de altceva ? îl întrebă Ivan.

— Nu despre asta-i vorba, spuse Feodor cu un oftat. Înțelegi, muierii mele i s-a năzărit să reclame la tribunal. Au tot bîrîit-o, înțelegi ?

— Nu știu, spuse Ivan după un moment de gîndire. Poate că-i mai bine.

— Cum să fie mai bine, cum ? zise Feodor smucindu-se înfuriat. Dumneata să iei măsuri, înțelegi ? Că ea e cam proastă, ce i se spune, aceea face. Iar pentru mine rușinea asta...

— Tu, Fedea, chibzuiește bine totul, spuse calm Ivan. Mai gîndește-te.

— Păi te dă pe tine în judecată !

— Și ce dacă ? Ivan tăcu o clipă : dacă aș fi făcut o crimă, atunci da. Dar și atunci ar fi fost tot pe dreptate, dacă mă dădea în judecată, Fedea.

— Tare prost mai ești, căpitane ! Feodor se scutură, scrîșni din dinți. Nu te supăra. N-o lăsa de capul ei, Trofimîci. O să iasă o rușine. Mare rușine.

— Ar trebui să consulți pe cineva. Un jurist.

— Nu. Nu vreau asta. Nu vreau. Îmi făgăduiești ?

— Bine, Fedea.

— Ei, de aceea te-am și chemat. Acum poți să te duci. Strig-o pe soră. Spune-i că au început iar durerile...

La Iurieveț sosise pentru consultații un profesor din Kostroma. Ivan află întîmplător despre el și alergă la spital. Medicul-șef se încruntă nemulțumit și-i scrise un bilet, avertizîndu-l că profesorul este o persoană foarte ocupată și e puțin probabil că va accepta să meargă la o depărtare atît de mare. Și atunci Ivan hotărî că singurul care ar putea convinge celebritatea venită întîmplător la Iurieveț este Serghei.

— Înțelegi, de două săptămîni nu l-am văzut peAșok... se scuză el.

— Mai e vorbă, căpitane ! îi răspunse zîmbind secundul. Dacă trebuie, înseamnă că trebuie și gata.

Ivan obţinu documentele pentru cursă, îi explică lui Serghei îndelung cum să meargă, unde să acosteze, unde să-l caute pe profesor. Apoi desfăcu parîma şi rămase multă vreme pe mal, pînă cînd şalupa dispăru după o cotitură îndepărtată.

Sprijinindu-se în baston, el urca încet cărăruia abruptă ce ducea spre aşezare. Bineînţeles, se putea urca şi pe scări. Dar Ivan trecea întotdeauna numai pe aici. Era cărarea copilăriei sale, o cărare îngustă, bătătorită ca un beton, astfel că nici bastonul nu lăsa urme. Cîndva o urca în zbor, dintr-o răsuflare, în timp ce acum se tîra încet, cu pauze, trăgîndu-şi piciorul şchiop.

Ajungînd sus, privi în jur, dar nu mai văzu şalupa, nici măcar după prima cotitură a fluviului — se vedea că „Volgarul" era mult mai sprinten decît căpitanul său.

La poarta casei din bîrne, cu trei ferestre, se opri. Gardul scund era năpădit de tufele de zmeură, astfel că ograda nu se vedea din stradă. Ivan îşi aranjă haina, îşi încheie pînă sus cămaşa, îşi netezi părul şi deschise portiţa.

La masa din grădiniţă, o femeie voinică alegea zmeură. Îl privi pe Ivan fără să zîmbească şi împinse alene sub basma o şuviţă de păr cărunt.

— Bună ziua, Ivan.

— Bună ziua, Nadia. Ivan se aşeză şi-şi întinse piciorul obosit. Unde-i Saşok ?

— Puişor ! strigă femeia. Puişor, a venit tata !...

Saşok sosi în goană şi au stat multă vreme amîndoi, meşterind cu sîrguinţă un planor după o schiţă minusculă din „Tînărul tehnician".

— Tu, băiatul tatei, cînd lucrezi la ceva migălos, să zicem că ai de lipit ceva, de prins un cîrlig la o coadă de undiţă, sau de făcut cine ştie ce altceva, numără-ţi dinţii cu vîrful limbii, îi spunea Ivan, încleind cu hîrtie aripile uşoare ale planorului.

— Da de ce ?

— Aşa-i rînduiala. Dacă i-ai terminat de numărat pe cei dintr-o parte, începi să-i numeri pe cei din partea cealaltă. Numai aşa n-ai să rupi nimic, n-ai să strici nimic. Orice meşteşug, Saşok, îi iubeşte pe oamenii răbdători, numai lor le dă ascultare.

Asta era ziua lui — o obținuse pe cînd fiul său mergea încă de-a bușilea ; era ziua cînd cei doi se aflau împreună, numai ei. Construiau, reparau, hoinăreau prin pădure sau pescuiau. Ivan îl învăța ceea ce el însuși știa să facă. La început părea că va fi nevoie de foarte mult timp pentru asta — de-o viață întreagă — dar cu fiecare an îi venea tot mai greu, și Ivan simțea cu amărăciune cum se stinge în ochii fiului încîntarea pentru dibăcia lui de meșter...

Profesorul citi îndelung biletul, agitînd nervos foaia de hrîtie.

— E departe ?

— Șase ore de mers, preciză Serghei. Împotriva curentului.

— A, dacă-i împotriva curentului, e bine, spuse pe neașteptate, cu un fel de încîntare profesorul. Treceți deseară pe la ora nouă să mă luați. De-aici.

Băgă biletul în buzunar și urcă. Sus, în capul scării, îl așteptau doi bărbați în halate albe.

— Vă mulțumesc, strigă cu întîrziere Serghei, iar Elenka îl trase speriată de mînecă.

— Nu striga !...

Ieșiră în stradă.

— Crezi c-o să ne ajute ? spuse Elenka oftînd. Știi, mie mi-i milă de Pașa. Și de Fedea, bineînțeles, dar mai mult de Pașa.

— Adevărat că-i vrednică de milă, spuse Serghei. Trăiește cu capul plecat, ca și cum acuși-acuși o s-o lovească cineva.

— Chiar așa și este, Serioja. Elenka își strînse buzele întristată, cu un gest specific femeiesc. Așa-i soarta femeilor : să aștepte în orice clipă să fie lovite.

Serghei o privi, izbucni în hohote de rîs și deodată o îmbrățișă în glumă.

— Dă-mi drumul... Elenka se eliberă și, simțind că roșește, se întoarse cu spatele. Ce-ar fi să mergem la cinema ?

La casele cinematografului cu ecran lat se îmbulzea lumea. Serghei află imediat unde se vindeau bilete pentru acea oră și se așeză la rînd. Elenka stătea alături, cercetînd cu coada ochiului pe vecini.

— Uite, uită-te la cea de acolo ! șopti ea neputîndu-se stăpîni. Are ciorapi roșii și pantofi negri...

— Ei și ? întrebă Serghei, privind-o fără a se sinchisi pe fata ce trecea pe alături.

— E caraghioasă, parcă-i o gîscă.

— Parcă tu n-ai purta ?

— Vai de capul meu !... Elenka rîse încetișor. Ce-o fi frumos în asta ?

— Mie-mi place, spuse Serghei.

— Picioare roșii ?... întrebă Elenka uimită.

— Picioare frumoase, o corectă el.

— Aa-a... făcu stingherită Elenka, apoi tăcu. După o vreme întrebă pe neașteptate. Dar genunchii goi îți plac ?

— Dacă-s frumoși, da.

— Nu știu ce poate să fie frumos la niște genunchi ? Genunchii doar sînt genunchi și gata...

— Da, dar tu, de pildă, ai genunchi frumoși, zise el zîmbind.

Elenka se întoarse imediat cu spatele. Serghei rîse în sinea lui : îi plăcea s-o facă să roșească.

Coada înainta încet și Serghei începu să-și privească ceasul : pînă la începerea filmului, nu mai rămăseseră decît zece minute.

— Vă rog, nu-i lăsați pe cei care n-au stat la coadă ! strigă el.

— Toată lumea își ține rîndul, îi răspunse leneș casiera.

Lîngă ușă se produse învălmășeală, coada începu să se agite și o voce de bas, răgușită de beție, strigă vesel :

— Cine-i ultimul ? ce se dă aici ?...

Din urmă, își făcea loc cu forța un bărbat înalt, ciufulit, cu o cămașă gri, prin a cărei deschizătură largă i se vedea pieptul.

— Oameni buni, dați-mi voie !

— Obraznicul... se auzi un murmur prin mulțime și oamenii începură să se înghesuie către perete.

— E beat...

— Nu trece el...

Obraznicul ajunse la casă și acoperi tot gemulețul :

— Ce-a mai rămas, frumoaso ?

Cei din rînd stăteau cuminți, fără să scoată o vorbă.

Casierița răspunse ceva nedeslușit și din nou bubui basul răgușit al obraznicului.

— Mă interesează ce mai ai ?

Serghei păși deodată înainte, îl apucă de umăr pe Obraznic și-l smuci spre el :

— Auzi, cară-te de-aici !...

— Eu ? Obraznicul clipea cu ochii lui beți, fără să priceapă ce i se spune. Cu mine vorbești ? Își trase ușurel umărul, făcînd mîna lui Serghei să cadă și se întoarse, uriaș și sigur de el, spre Serghei. Eh, marinăraș prostănac !...

Serghei se dădu puțin îndărăt și, strecurîndu-se pe sub brațul omului, îi repezi cu toată puterea un pumn în stomac. Obraznicul icni și se lăsă moale la podea, cu răsuflarea tăiată.

Cei din rînd tăceau, privindu-l pe Serghei mai degrabă uimiți, decît entuziasmați. Elenka îi prinse brațul și-și rezemă fruntea de pieptul lui :

— Vai, ce m-am speriat...

— În regulă. Și zîmbind, Serghei își aprinse o țigară, deși în încăpere fumatul era interzis.

Sunase pentru a treia oară de intrare, dar ei avură timp să-și ocupe locurile. Aproape jumătate din film Serghei privi pe ecran fără să priceapă despre ce-i vorba, doar mai tîrziu se liniști, uită totul, și către sfîrșitul filmului reuși să-l compătimească pe erou, care nimerise într-o istorie neplăcută. Elenka fu încîntată de film, pentru că era fără împușcături și eroii își dobîndeau fericirea.

Erau foarte departe de ieșire, așa că ajunseră în stradă odată cu ultimele grupuri de spectatori.

— Ce soare plăcut !... spuse Elenka, zîmbind bucuroasă.

— Trebuie să vedem ce mai e pe șalupă, zise preocupat Serghei.

Porniră spre debarcader tăind-o de-a dreptul peste un loc viran. Elenka își tot ridica fața la soare, își încrețea nasul și-și mijea ochii. Serghei rîse cu șiretenie :

— Te răsfeți ca un motănaș.

— Ei, marinărașule !...

Cînd priviră în urmă, văzură că Obraznicul era în spatele lor.

— Dă-te la o parte, îi șopti Serghei Elenkăi.

— Serioja... și, aruncînd o privire speriată în jur, îi apucă mîna. Dacă ție îți e rușine, am să strig eu după ajutor, da ?... Să strig, Serioja ? O fi avînd cuțit la el...

— Dă-te la o parte, repetă Serghei cu asprime și porni în întîmpinarea Obraznicului.

Se opriră la doi pași unul în fața celuilalt. Obraznicul clipea tîmp, cu ochii lui mici și roșii și tăcea.

— Ce vrei ? întrebă Serghei.

Obraznicul tăcea cu încăpățînare, smiorcăindu-și nasul mare, plin de negi. Vîntul îi ciufulea părul rar, cărunt.

— Ce vrei ? repetă Serghei.

— De ce m-ai lovit ? îl întrebă încet Obraznicul. De ce, hai ?... Doar nu m-am atins de tine, de nimeni nu m-am atins. Dac-am făcut puțină gălăgie, a fost așa, fără răutate. Toți mă cunosc. Sînt invalid, am o schijă în burtă. O schijă nemțească. Și tu mă izbești cu pumnul acolo. Pentru ce, ai ?...

— Mai vrei ?

— Eh... Obraznicul oftă greu și-și lăsă capul în jos.

— Șterge-o de-aici, bețivanule, spuse scîrbit Serghei și porni spre Elenka fără să privească în urmă.

— Ce-a vrut ? întrebă ea cu neliniște în glas.

— Ei, nimic... zise nepăsător Serghei. Și-a cerut iertare.

Ea porni alături cu pași mărunți și, privindu-l în față, spuse :

— Ce curajos ești tu !

— N-am avut încotro, îi scăpă lui Serghei.

Șalupa stătea singuratică în cel mai îndepărtat capăt al debarcaderului. Serghei verifică zăvoarele, parîma și se întoarse pe chei.

— Mergem la restaurant.

— La restaurant ? Elenka se sperie. Nu mai fusese niciodată la restaurant. Ce ți-a venit, Serioja ?

— Cum adică ? Doar e zi liberă și-i ca și cum ar fi sărbătoare.

— Nu, nu. Mi-e nu știu cum, mi-e rușine. Și te pomenești că-i și scump.

— Ce-i asta : scump, rușine ! Doar noi sîntem stăpîni, înțelegi ? Pentru noi sînt toate : și cinematografele, și restaurantele. Pînă și pămîntul se învîrte pentru noi, iar tu de colo : „mi-e rușine !“ O luă de mînă. Hai !

— Nu. Elenka își eliberă cu hotărîre mîna. Pregătesc eu masa. Îți place *okroșka*[1] ? La piață se poate cumpăra cvas.

— Atunci dă-i drumul. El o strînse ușor de mînă, zîmbind, iar ea îi răspunse stingherită cu un surîs plin de bucurie.

Elenka se întoarse în goană de la piață. Urcă pe șalupă, deschise ușa cabinei de comandă cu o sîrmă îndoită cu dibăcie și coborî în cabina comună. Acolo, pe masă se aflau trei sticle de bere de Jiguli, o pungă cu bomboane și o jumătate de kilogram de salam. Ea culese cele cîteva felioare tăiate la potrivirea cîntarului și le băgă în gură, apoi începu să pregătească verdeața pentru okroșka. Ar fi vrut ca prînzul să nu fie mai prejos de cel de la restaurant.

Serghei se întoarse repede. Puse pe masă două borcane cu conserve și pipăi sticlele cu bere.

— Nu mi-a venit în minte să le cobor în apă !

— De ce-ai luat conserve ? Elenka clătină din cap dezaprobator. Asta-i răsfăț curat, eu am cumpărat carne.

— Carnea las-o pentru cină, spuse el, desfăcînd cu cuțitul cutiile de conserve. Va trebui să-i dăm ceva de mîncare și profesorului : avem de străbătut drum lung.

— Că bine zici, Serioja. Elenka împărți conservele în farfurii, tăie pîinea, salamul. Hai așază-te !

— Ești bună de bucătar-șef ! spuse el zîmbind. Scoate paharele, că mă-ntorc îndată.

— Ai uitat ceva ?

— L-am uitat pe înecat ! strigă el vesel de pe scara vasului.

Elenka scoase pahare. Se întoarse și Serghei, aducînd o sticlă udă, de gîtul căreia era legată o sfoară.

— O oră încheiată a stat în apă și tot caldă e.

— Nu trebuia. Elenka își strînse buzele cu asprime. Nu e nici locul, nici timpul potrivit.

— Pentru asta timpu-i totdeauna potrivit ! Serghei trase dopul cu dinții și turnă în pahare. Haide, matroz. Pentru reușita cursei.

---

[1] Mîncare rece, făcută din cvas, pește și zarzavaturi tocate.

— Oh, mi-ai pus prea mult...

— O îndoi cu bere. Destupă o sticlă de bere, mai aduse un rînd de pahare și turnă. Ei, hai, dă-l pe gît, marinărește.

Votca era caldă, îți tăia răsuflarea, se lipea de gît, provocînd greață. Elenkăi nu-i plăcea niciodată și-o bea numai la vreo petrecere, mai mult de ochii lumii, dar Serghei era atît de insistent și i se uita drept în ochi, încît Elenka se zăpăci de tot. Începu să se simtă uimitor de liberă, degajată, rîdea cu deosebită plăcere de glumele lui, iar după masă se apucă să și fumeze, ținînd țigara în pumn și suflînd fumul cu zgomot.

— Bravo, fetițo, ai devenit modernă, spuse vesel Serghei. Pînă acum ai trăit ca o călugăriță, că mi-era și ciudă : tăcută și cenușie precum un șoricel.

— Șoricelul are codiță, spuse Elenka, pronunțînd cuvintele cu grijă. Codiță și căsuță. Or, eu, Seriojenka, n-am nimic, nici codiță, nici căsuță.

— Și eu sînt tot așa, oftă Serioja. Tata a căzut pe front, mama mi-a murit cînd abia eram elev la școala tehnică. Așa că, parcă am fi frate și soră amîndoi... Tu de unde ai răsărit pe meleagurile astea ?

— De departe, Seriojenka, de departe, spuse ea cu glas cîntător.

Nu mai rîdea, și zîmbetul uitat pe buze părea silit, trist. Serghei veni mai aproape.

— Ei, haide, ce-i cu tine ? Lasă. Îi cuprinse umerii și o trase spre el. Auzi, matroz, gata cu tristețea !...

— Am avut de toate, Seriojenka, rosti ea, plîngînd încet, cu suspine. Și casă, și prietene, și un drăguț. Și de dragoste am avut parte, Seriojenka... Din aceea de care ai parte o singură dată-n viață. Cînd a plecat în armată, nu mi-a fost milă de mine. I-am dat totul... dar i-au scris că petrec cu alții și el a crezut. S-a întors, m-a batjocorit în fața tuturor și m-a părăsit. M-a aruncat ca pe-un capăt de țigară, așa m-a aruncat !...

O podidiră lacrimile și nu se mai putu stăpîni. Serghei îi sărută în grabă obrazul ud. Elenka nu-l respingea, fie pentru că nu înțelegea ce se întîmplă, fie pentru că se lăsa pradă plînsului, ca un copil.

— De ce ?... spuse ea în șoaptă, încetînd deodată să plîngă. Asta nu se cade, dragul meu, nu se cade... Auzi ?

Ea bolborosea aceste cuvinte pe care le spun de obicei femeile, dar mîinile ei îi și mîngîiau umerii.

— Lasă-mă... Lasă-mă, Serioja, dragul meu. Vai, ce faci cu mine, ce faci ?...

...Vasea alegea de vreo trei ore un motor pentru barcă. Pipăia fiecare piesă, cerceta fiecare șurub, comparînd prospectele literă cu literă. Vînzătorul încetase de mult să-i mai dea vreo atenție și Vasea suferea teribil că nu putea să se consulte cu nimeni.

— Spuneți-mi, tovarășe vînzător, aș putea eventual schimba cîte ceva de aici ? întrebă el prinzînd curaj.

— Dar ce-ar putea fi greșit ? întrebă leneș vînzătorul. Dacă ai garanția fabricii, ce mai vrei ?

Vasea oftă, mai compară încă o dată prospectele și hotărî dintr-o dată, zicîndu-și : dacă motorul va fi bun, Liduha o să-mi nască băiat, iar dacă, doamne ferește, va avea vreun defect — fată. Hotărîrea asta îl înveseli brusc și el îi întinse vînzătorului unul din prospecte.

— Pe ăsta-l iau. Făceți-mi bonul.

După ce plăti, Vasea își aruncă coletul pe umăr și porni spre debarcader. Cursa locală între Iurieveț și golful lor pleca tocmai seara, dar Vasea spera să găsească vreun remorcher care să-l ia. Zări de departe o șalupă cunoscută la capătul debarcaderului.

— Trofimîci ! strigă el, coborînd grijuliu de pe umăr coletul. Ivan Trofimîci !...

Nu-i răspunse nimeni. Ușa cabinei de comandă era deschisă și Vasea, lăsînd pachetul pe punte, aruncă o privire în cabina comună. Acolo era întuneric dar se auzea sforăitul ușor al cuiva.

Arzînd de nerăbdare să se laude cu ce cumpărase, Vasea coborî încet scara. Pipăind cu talpa podeaua, se opri și tuși cu discreție, socotind că cel ce dormea se va trezi.

— Cine-i ?... șopti speriată Elenka.

— Eu sînt... spuse el dezorientat. Unde-i Trofimîci ?

— Nu-i aici, el nu-i, mormăi înspăimîntată Elenka, trăgîndu-și grăbită rochia. Cine-i ? Ce vrei ?

— Păi... eu sînt, Vasili... Îl văzu pe Serghei gol pînă la brîu, hainele aruncate în neorînduială, sticlele pe masă și tăcu.

Elenka păși pe deasupra celui ce dormea și sări pe podea. Întorcîndu-se cu spatele, își încheie rochia.

— Am adormit, bombăni ea cu o voce tînguitoare. Am venit aici după profesor. Și-i o căldură...

— Da... Vasea își schimba greutatea cînd pe-un picior, cînd pe celălalt, dar rămase la intrare. E cald, într-adevăr. Plecați repede spre casă ?

— Nu, nu plecăm repede, nu... Elenka stătea cu spatele la dînsul și-și netezea cu înfrigurare părul. Plecăm la noapte. Sau poate chiar dimineață.

— Ei, atunci eu am să iau cursa, spuse Vasea și urcă sus.

Ieși pe punte, își aruncă din nou coletul pe umăr.

— Cățea !... rosti cu glas tare Vasea și scuipă.

Vizita profesorului nu-i folosi cu nimic lui Feodor. Îl examină și-l sfătui să nu se lase pradă deznădejdii. Feodor îl ascultă în tăcere, apoi chemă sora și, după o înjurătură lungă, ceru să fie trimis fără întîrziere acasă. Doctorul abia reuși să-l potolească.

Pe „Volgarul" părea că totul se desfășoară după rînduielile cunoscute. Atîta doar că Elenka încetă dintr-o dată să mai meargă la cursuri, rămînînd două seri la rînd pe șalupă : Îi spălă toate rufele lui Ivan și-i cîrpi cămășile. Ivan o invită să meargă împreună la bătrîni, dar ea refuză.

— Păcat că Elenka s-a retras de la cursuri, spuse Serghei la cină. Nu se cere prea multă bătaie de cap, în schimb primești o diplomă care poate folosi oricînd. Ar fi bine să vorbești cu ea, căpitane.

Ivan vorbi. Elenka îl privi îndelung într-un fel ciudat și în cele din urmă spuse :

— Dacă-mi dai dispoziție dumneata să mă duc, da, mă duc.

— Trebuie să te duci, Elenka, încheie Ivan.

Ea încuviință cu o mișcare a capului și se retrase în colțul său. Devenise foarte tăcută, fără chef, docilă. Ivan

o urmărea, cu gînd s-o întrebe ce se întîmplă, dar pînă la urmă renunță.

Căpitanul nu-l vedea pe Serghei decît în timpul lucrului. Pînă și în serile în care nu avea cursuri, Serghei pleca undeva, se întorcea tîrziu și îndată se culca. Întîmplător, Ivan îl văzuse o dată cu Șura și se gîndi că pînă la urmă tot îl vrăjise fata pe secundul său, dar chiar în seara aceea Serghei se întoarse supărat și, înainte de culcare, în vreme ce stătea pe punte și fuma, spuse :

— Să facem în așa fel, căpitane, să ne aprovizionăm cu combustibil în zilele în care otrava aceea nu-i acolo.

Își făcuse și prieteni : se ducea să joace cărți la inspectorul pentru paza pescuitului, iar zilele libere și le petrecea la punctul de încărcare a lemnului. La cursuri însă se ducea în mod regulat și se pregătea la fel de minuțios ca și înainte. De asemeni, la lucru era întotdeauna zîmbitor și se purta fără cusur.

Doar sîmbătă refuză categoric să transporte niște sîrmă la punctul de încărcare a lemnului.

— O s-o ducem luni, îi spuse el dispecerului. Legea-i lege : sîmbăta e zi scurtă.

— Să mergem, Serghei, zise nu tocmai convins Ivan. Tot n-avem altceva de lucru.

— Astă-seară am treabă, căpitane. Serghei îl privi chiorîș, și după cîteva clipe de tăcere îl întrebă : N-ai cumva de gînd să-i vizitezi pe bătrîni ?

— Bine, pot să mă duc.

— S-o iei și pe Elenka, spuse Serghei încet. Înțelegi, îmi vin niște prieteni și... Într-un cuvînt, am nevoie de vas.

— Bine, o să ne ducem, plecăm, încuviință din nou Ivan. Îi displăcea felul cum Serghei îi făcuse cu ochiul. Pleci undeva cu șalupa ?

— N-ai nici o grijă, căpitane. La douăsprezece sînt înapoi.

Elenka refuză cu hotărîre să meargă la bătrîni, așa că Ivan fu nevoit să strige la ea. Elenka îl privi speriată și încuviință grăbită cu o mișcare a capului :

— Merg, merg, nu trebuie...

Era deprimată. Ivan scrîșni înciudat, dar nu spuse nimic. Abia pe drum o întrebă :

— Parcă ţi-e frică de mine ?
— Nu, cum să-mi fie. Şi-şi plecă privirile.
— Eşti prea tăcută şi nu ştiu de ce. Eşti sănătoasă ?
— Sînt sănătoasă.
— Te-a supărat, poate, cineva ? continuă Ivan.
— Nu, ce-ţi trece prin minte şi dumitale, Ivan Trofimîci ! Elenka se opri, privind într-o parte. Eu îţi tot spun că n-am nimic, iar dumneata o ţii una şi bună. Apoi dacă-i aşa, nici să nu mai mergem împreună...
— Ei, bine, gata, bombăni Ivan. De obicei eşti altfel, de aceea te-am şi întrebat.
Altceva n-au mai vorbit. În jurul acelei mese grele de lemn, lucrul cel mai potrivit era să taci.
— Hai noroc, sănătate şi vînt prielnic !
Se auzi o bătaie în uşă şi în cameră intrară Lida şi Vasea.
— E voie, gospodarilor ?
— Acum o să-nceapă veselia ! strigă bucuros gazda, văzînd că Vasea ţine în mînă o sticlă de vodcă. Acum o să ne-nfruptăm cu toţii !...
— Bună ziua, spuse Lida şi-i înmînă ceremonios bătrînei o pungă cu bomboane.
Elenka sări deodată ca arsă, gata s-o ia la goană, dar Avdotia Kuzminicina, cu o mişcare blîndă, o făcu să revină la locul ei. Elenka privea în jur ca o sălbăticiune încolţită, înhăţă paharul şi dădu pe gît votca. Tuşi înecîndu-se, se aşeză pe scaun şi-şi ascunse faţa roşie ca focul.
— Dar e grozav ! se miră bătrînul. Nu ştiu de ce te-ai roşit aşa, ţi-e ruşine ?
— S-a înecat, o scuză bătrîna. A dat de duşcă o jumate de pahar. Trage-ţi răsuflarea şi-mbucă ceva, că astfel te-mbeţi. Liduha, adu paharele, sînt în dulăpior, şi poftiţi, aşezaţi-vă, oaspeţi dragi.
— Vasili. Da la ţanc ai mai venit, Vasili ! Căpitanul cel bătrîn îi turnă lui Vasea şi apoi închină din nou. Ei, volgarilor, să bem pentru măicuţa noastră Volga !
— Uf, moară stricată ce eşti ! spuse bătrîna oftînd : O buruiană prăpădită, un coate-goale, un nenorocit de volgar desculţ, şi m-a îmbrobodit pe mine, fată singură la părinţi, atîtea palavre mi-a trăncănit, că m-am învoit să mă fure din casa părintească.

— Să te fure ? se miră Lida. Cum vine asta ?

— Păi așa, că a plătit o troică, m-a pus în ea și strunind mîndrețe de cai, m-a dus în galop, fără oprire, patruzeci de verste. Popa, un bețivan, ne-a cununat în satul Kudimovo, și uite așa am început să trăim amîndoi, să tot colindăm Volga dintr-un capăt într-altul.

— Las' c-am trăit bine, măicuță, spuse zîmbind bătrînul. E-adevărat că n-aveam casă, n-aveam masă, da primele zbîrcituri pe obraz de veselie și nu de altceva ți s-au făcut.

— Eh, de trăit am trăit bine, da bătrînețile cum ni le petrecem ?

— Nu-i nimic, Avdotia Kuzminicina ; ce-i al nostru nu ne poate nimeni lua : obîrșia adică. Obîrșia noastră-i bună, trainică : din sărăcimea de pe Volga ne tragem și nu pierim noi cu una, cu două.

— Obîrșie zici, oftă bătrîna. Obîrșia asta o stîrpesc ei cît ai zice pește.

— Cine-o s-o stîrpească ? se interesă bătrînul.

— Chiar dumnealor, femeile de azi. Și Avdotia Kuzminicina, supărată, o împunse în umăr pe Elenka.

— Vai de mine, Avdotia Kuzminicina, se miră Elenka, ce v-am făcut oare ?

— De ce nu faci copii ? întrebă cu severitate bătrîna. De ce nu faci copii, femeie ?

— Oh, ce v-a venit... Elenka își lăsă capul și mai jos și continuă să tot împletească franjurile feței de masă din pînza de in.

— Dac-ai fi tu singura, mă rog, Dumnezeu cu tine, continuă bătrîna pe același ton aspru. Dar azi oriunde te-ntorci, toate-s la fel !... Iarna trecută am fost la fie-mea, la Zinka. O casă numai pentru ei, un bărbat numai al ei, dar copii... unul singurel — Andriușecika. Oricît m-am uitat și m-am răsucit, așa-i la toți : un singur copil, și rar de tot — doi. Parcă-i o modă, sau parcă s-a dat un ucaz pentru asta... Oftă, privind-o pe Elenka. Și tu, draga mea, ești la fel. Iar viața știi cum trece ? Te-ai sucit, te-ai învîrtit — iaca moartea c-a venit. Cînd o să-ți dai seama, o să-ncepi să urli, să-ți muști mîinile, dar degeaba, va fi prea tîrziu, că ți-a trecut vremea...

Elenka se ridică dintr-o dată și se prinse cu putere de marginea mesei.

— Ți-ai cam dat drumul la gură, măicuță, spuse bătrînul.

— N-am spus nimic ce nu s-ar cădea, Grigorici, oftă din nou Avdotia Kuzminicina. Sau oi fi spus, poate, ceva nepotrivit, Ivan ?

Ivan rămase tăcut, iar bătrînul căpitan își ridică paharul, care mai avea pe fund puțină votcă.

— Să bem pentru asta, Ivan Trofimîci. Chiar pentru asta. Ca să se schimbe, va să zică, vîntul, să fie prielnic și pentru tine. Ca să nu-ți bată fără-ncetare din față, ci măcar la răstimpuri să te mai împingă din pupa.

— Pentru asta beau și eu ! strigă Elenka. Își luă paharul și, pășind spre Ivan, zise : Pentru dumneata, Ivan Trofimîci.

Bău pe nerăsuflate, răsturnînd paharul cu fundul în sus și abia după aceea se așeză la locul ei, înfigînd orbește furculița într-o ciupercă murată.

— Să fiți sănătoși. Vasea ciocni.

— Vă mulțumesc, oameni buni, spuse încet Ivan. Să v-ajute Dumnezeu la toate, cum se zice.

— O vreme au mîncat tăcuți, neîndrăznind să tulbure liniștea care se așternuse pe neașteptate. Bătrînul bombăni nemulțumit :

— Eh, măicuță, eram veseli și uite despre ce necazuri am ajuns să vorbim din pricina ta.

— Ce să-i faci, în viață nu-i totul vesel, mai e și cîte-un oftat, spuse bătrîna. Și acum, haideți să bem în tihnă ceaiul și să mai stăm de vorbă.

— „Voinicel muntean, ți-e cuibul sărac“... începu să cînte Lida.

Bătrînul încercă să-i țină isonul, dar ceilalți tăceau.

— Nu merge, oftă bătrînul. Fără tine, Elenka, n-o scoatem la capăt.

— Nu pot, Ignat Grigorici, spuse Elenka turnînd ceaiul. Nu știu de ce nu-mi prea vine să cînt.

— Da de dansat îți vine să dansezi ? întrebă deodată tare, cu răutate, Vasea, ațintindu-și privirea asupra ei.

Elenka transmise din mînă în mînă, fără grabă, paharul cu ceai, apoi se-ntoarse și-l privi pe Vasea drept în ochi.

— Vrei să dansăm ?

— Și asta-i bine, și asta ! se bucură bătrînul. Liduha, adu ghitara, dacă nu s-o fi dezacordat stînd degeaba !

Lida aduse ghitara. Bătrînul căpitan o acordă și începu să cînte cu foc, iar Elenka, izbind mărunt de cîteva ori podeaua cu călcîiele, porni prin odaie în pași de dans :

„Iubitul meu pe Volga a plecat
Dar ca un drac ce e... s-a înecat...
Eu singură de-atunci mă port
Că din adînc n-am cum să-l scot."

Ea izbi iarăși cu foc din călcîie, invitîndu-l pe Vasea s-o urmeze, dar el nici nu se clinti : se uita la ea, pe sub sprîncenele încruntate, cu dușmănie.

— Ce-i, Vasenka, nu te mai țin picioruşele ? turui Elenka, înclinîndu-se în fața lui.

Tălpile ei băteau fără-ncetare pasul. Vasea mormăi privind în altă parte.

— Te-ai îmbătat !

— Dar tu ai văzut ? Ai văzut cu ochii tăi ? întrebă ea aproape strigînd. Atunci să taci din gură. Să taci !...

Își scutură provocător capul și începu pe neașteptate să cînte cu glas puternic :

„Voinicel muntean, ți-e cuibul sărac !"
„Aur mult ți-oi da, bogat să te fac",

urmă îndată, prudent, dar sigur, bătrînul căpitan, ținîndu-i isonul cu vocea lui de bas.

Au cîntat multă vreme, pînă ce Vasea și Lida au plecat. Dar îndată ce s-a închis ușa în urma lor, Elenka tăcu.

— E timpul să plecăm și noi, spuse Ivan ridicîndu-se. Vă mulțumim, dragi gazde...

Cînd ieșiră pe punte, era întuneric și liniște deplină. Întocmai unui ghemotoc cald, Drujok se lipi de picioarele lor, dar îndată se desprinse și alergă în celălalt capăt al șlepului, unde o bîrnă izbise bordul învelit în mușchi. Apa neagră plescăia abia auzit, lovind pasarela.

— Mi se învîrte totul în jur, șopti Elenka, lipindu-se de Ivan. Am să mă țin de dumneata.

El o conduse cu băgare de seamă pe mal, dar cum ea nici aici nu se dezlipi, ci, înaintînd cu pași împleticiți, continua să i se lipească de șold, el îi cuprinse cu brațul umerii răcoroși și înguști ca de fetiță.

— N-ai înghețat ?

— Piciorușele nu mai vor să mă ducă, spuse Elenka încet, rîzînd. Nu vor să mă ducă acasă.

Ivan tăcea, sprijinind-o cu grijă. Îi era bine, se simțea atît de liniștit, că ar fi fost gata să meargă așa toată noaptea pe malul înțesat de bușteni și să asculte în tăcere, șoapta ei fără noimă, duioasă. Dar numai după cîțiva pași, Elenka se opri dintr-o dată și el îi văzu foarte de aproape fața : ochii ei păreau enormi.

— S-o luăm spre sat, spuse ea cu o șoaptă grăbită, nespus de preocupată.

— De ce ?

— Să mergem, haide. Acolo-i liniște. Acolo nu-i nimeni, acolo...

Înaintau prin întuneric, împiedicîndu-se de bîrne și încurcîndu-se în colacii de sîrmă ruginită. Elenka îl avertiza fără să-și întoarcă privirile.

— Bîrnă. Ia-o la stînga. Aici e sîrmă. Fii atent.

Stivele de bîrne rămaseră în urmă, și acum, sub picioare, se simțea moale nisipul. În dreapta rîpei Elenka se opri, îl îmbrățișă și, îndepărtîndu-se brusc, zise :

— Așază-te.

El se așeză supus, întinzîndu-și într-o poziție incomodă piciorul bolnav. Elenka se culcase pe spate, cu picoarele îndoite ; rochia îi alunecase și el îi privea genunchii albi strîns lipiți unul de altul. Inima-i bătea neregulat și cu putere. Ca să se calmeze, își aprinse o țigară.

— Fumezi ? De ce ?

El nu răspunse : nu-i plăcea că ședeau așa ca doi tineri de douăzeci de ani, nu-i plăcea deloc. Dar nu avea tăria nici să se scoale, nici să-i spună că ar fi mai bine să plece de acolo.

Degetele ei ușoare îi atinseră obrazul. El tresări, ca acolo, pe șalupă. Cu un gest duios, ea îi luă țigara, apoi îl prinse de mîini și-l atrase spre ea :

— Ei haide, vino, vino la mine, vino...

Ivan mai degrabă ghici decît auzi vorbele ei : îi zvîcneau tîmplele. Se întoarse spre ea, răsucindu-și cu neîndemînare piciorul bolnav. Elenka îl trăgea de mîini, și bastonul care se afla între ei i se înfipse ascuțit în coaste, dar ea continua să-l tragă, murmurînd vorbe neînțelese.

Ivan se dezmetici. Se smuci, ridicîndu-se cu greu în picioare și-și luă bastonul.

— Doar nu sîntem animale, pricepi ? Nu sîntem animale !...

Împiedicîndu-se, începu să alerge de-a lungul malului. Căzu peste o bîrnă, se ridică și, din nou, fără să privească înapoi, înainta de zor, rezemîndu-se cu toată greutatea în baston...

Șalupa se afla la șlepul scufundat. Poticnindu-se, Ivan coborî în cabină. Serghei strîngea masa, punînd vasele murdare într-o găleată.

— Am ajuns conform graficului, căpitane.

Ivan nu-i răspunse ; trecu în colțul său, trase pătura la o parte și zvîrli perna la căpătîi. Dar, în aceeași clipă, bocănind, urcă pe punte.

Serghei șterse masa și, luînd găleata, ieși pe punte și el. Ivan ședea încovoiat pe chepengul motorului și fuma. Serghei scoase apă și, fără să se grăbească, spălă vasele. La plecare întrebă :

— Da Elenka unde e ?

Ivan nu răspunse. Serghei coborî în cabină, așeză vasele în dulăpior își așternu și se culcă, dar Ivan tot nu se întoarse...

Serghei se trezi cînd auzi motorul.

— Dumneata ești, căpitane ?

— Eu... îi răspunse încet, după o lungă pauză, Ivan, care, îndoit de șale, își căuta prin întuneric bastonul.

Serghei se întinse spre bec și-l aprinse. Elenka nu se-ntorsese.

— Dar ce-i cu Elenka, a rămas să doarmă la bătrîni ?

Ivan își ridică bastonul și urcă. Abia într-un tîrziu, ieșind din cabina de comandă, zise :

— Mă duc în căutare.

— În căutarea cui ?... Stai puțin căpitane.

Serghei își trase repede hainele pe el, și-l ajunse tocmai pe mal. Ivan se grăbea, sprijinindu-se greoi în baston.

— Te duci s-o cauți pe Elenka ? De ce taci ?

— Am jignit-o, îi răspunse cu o voce surdă Ivan. De ce am jignit-o, de ce ?

— Unde-i ? întrebă Serghei după o clipă de tăcere.

Ivan nu-i răspunse nici de astă dată. În liniștea nopții, scîrțîitul bastonului, care se înfigea în nisip, răsuna puternic, pătrunzător. Din văi, ceața cobora spre fluviu. Umerii lui Serghei se cutremurară înfriguraţi.

— Aseară am băut și abia adormisem, mă încălzisem...

— Doar e nevasta mea, spuse deodată Ivan ca o precizare de care el însuși avea nevoie. Nevasta mea, iar eu am jignit-o. De ce, spune-mi ?... E ca și cum ai lovi un copil, și nu se cade. Ea are o inimă sinceră, deschisă, iar eu i-am călcat-o în picioare, cu cizma !... Și acum unde s-o caut, în rîu ?

— Stai puțin, căpitane. Pe Serghei îl cuprinse spaima. Vino-ți în fire, se poate ?... Unde v-ați despărțit ?

— Acolo ! și căpitanul împunse cu vîrful bastonului penumbra zorilor. În direcția aceea era o îngrămădire de bîrne, lăzi și cutii vechi, sîrmă de legat bîrnele pentru plute. Pe drumul ce duce spre sat.

— Elenka ! strigă Serghei, Elenka !...

Ascultară : nu venea nici un răspuns. Ivan porni din nou, fără a ține seama de nimic, pășind peste mormanele de bîrne aduse de apă, care se uscau pe mal.

— Elenka ! mai strigă o dată Serghei. Rămase o clipă să asculte, apoi îl ajunse din urmă pe Ivan. S-o fi dus să doarmă la bătrîni pe șlep ?

Ivan înainta fără să spună o vorbă, tîrîndu-și ca de obicei, cu mai multă greutate, piciorul. Serghei abia se putea ține de el.

Bătrînii se sculaseră. Avdotia Kuzminicina făcea focul în sobă, iar căpitanul cel bătrîn curăța puntea : la începutul zilelor de lucru trăgeau aici șalupele, ca să încarce cabluri și parîme, sîrmă de legat bîrnele pentru plute, lanțuri.

— Încotro așa grăbit, Ivan Trofimîci ? ! se adresă el vesel. Cablurile vechi le dau fără să stai la rînd.

— Elenka nu-i la dumneata, Grigorici ?

— Ai pierdut-o ? spuse bătrînul rîzînd. Vai de mine, Ivane, vai de mine, șoimule !

— S-a prăpădit, Ivan Grigorici, spuse Ivan, lăsîndu-se sleit de puteri pe labà. Am jignit-o astă-noapte...

Schelălăind, Drujok își tot împingea bucuros botul în genunchii lui. Vaska, motanul roșcat, rău ca un drac, dormita leneș pe acoperiș, urmărind cu un ochi cîinele.

— Care va să zică, asta-i, tărăgăni bătrînul buimac. Drept e că a cam întrecut măsura la băut aseară.

— Poate ar trebui să anunț undeva ? Ivan sări în sus și făcu cîțiva pași. Ori s-o caut în rîu ?

— Nu te prosti, Ivan, și nu-ți pierde capul, spuse bătrînul cu asprime. Pornește șalupa și dă o raită pe la Vasili. Poate-i acolo. Sau poate...

— Nici nu mai încape vorbă, la Lida trebuie să fie ! strigă vesel Serghei. Cum de nu ne-a trecut prin minte asta chiar de la început ?

Cînd se întorceau, cei de la punctul de încărcare a lemnului începuseră lucrul. Primele șalupe semnalizau cu insistență, desprinzîndu-se de debarcader ; lanțurile macaralei „Hans“ — cum era denumită aici — zăngăneau ; cu glasuri răgușite, pline de furie, plutașii îl înjurau pe careva.

— Ivan Trofimîci, treci în spatele șlepului ! îi strigară cei de la dispecerat. Ar trebui să încarci !

— Așteaptă ! Peste treizeci de minute !...

Elenka nu se întorsese la șalupă. Ivan porni motorul și-i strigă secundului să desfacă parîma. Serghei sări pe șlepul scufundat și de acolo o văzu pe Elenka : stătea pe mal, chibzuind parcă dacă să urce sau nu pe șalupă.

— Am găsit ce-am pierdut, căpitane. Am găsit-o !...

Ivan se năpusti afară din cabina de comandă, lovindu-și dureros piciorul de scaunul înalt. O văzu și intră la loc, aprinzîndu-și o țigară, după ce-și șterse cu palma broboanele de transpirație ivite dintr-o dată pe frunte.

— Pe unde te-ai plimbat ? o întrebă Serghei supărat.

Elenka îl privi absentă și trecu pe lîngă el fără să se oprească. Rochia îi era mototolită, iar sub ochi avea cearcăne albastre. Cei doi bărbați se priviră în tăcere.

— Du-te să iei comenzile, îi spuse obosit Ivan lui Serghei.

Iar el coborî în cabină. Elenka ședea într-un colț, adusă de spate, cu palmele între genunchi. Privea țintă în podea, și Ivan nu-i putu cu nici un preț surprinde privirea.

— Unde-ai fost ?

Elenka nu-i răspunse și nici nu se clinti din loc. Lăsîndu-se cînd pe un picior, cînd pe celălalt, Ivan mormăi :

— Bine, pregătește micul dejun. Acuși o să plecăm după șlepul acela.

Ea se apropie de plită, se așeză în fața ei și încremeni acolo, de parcă ar fi adormit.

— Află că toată noaptea am alergat cu Serghei.

— Cu Serghei ?

— Te-am căutat ! Ivan se bucură cînd o auzi vorbind și zîmbi. Am străbătut întregul mal și te-am srigat pînă am răgușit. Am fost și pe la bătrîni.

— De ce ?

— Credeam că ești la ei.

— De ce ați alergat, vă întreb ? Nu trebuie să alerge nimeni după mine, că doar nu-s copil.

În vorbele ei se simțea oboseala, nepăsarea, ca și cum i-ar fi spus nu lui toate astea, ci unui străin. El simți asta și tăcu îndurerat. Fără grabă, Elenka așeză vreascurile unul cîte unul, ca să ațîțe focul. Puse vreascuri multe, mai multe decît era nevoie.

— Tu.. ascultă-mă... nu te supăra, spuse el încet. Nu se poate așa, doar nu sîntem copii.

Ea aprinse focul și închise ușița.

— Nu înțeleg : dumneata îți ceri iertare ?

— Unde-ai dormit ? întrebă el, încruntîndu-se.

— Ce-ți pasă dumitale, Ivan Trofimîci ? Îl privi pentru prima dată, și Ivan îi văzu ochii goi, uscați parcă. Nu-mi ești nici socru, nici tată. Ce vrei de la mine ?

— Îți sînt... bărbat, soț... rosti el cu greutate.

— Soț ? rîse ea batjocoritor. Nu, nu-mi ești soț. Soțului nu-i e silă de nevasta lui, iar dumitale ți-a fost. Și acuma mă întrebi unde-am dormit. Uite că s-au găsit oameni cumsecade, cărora nu le-a fost silă și m-au adăpostit.

În sobă, focul se aprinsese și duduia. Uitaseră amîndoi de sobă, nu se mai vedeau decît pe ei : se priveau unul pe altul.

— De ce minți ? întrebă încet Ivan. Ce tot născocești, vino-ți în fire.

— Născocesc ? Elenka zîmbi. Nu, nu născocesc nimic. Pot să-ți spun și adresa dacă vrei...

— Taci ! strigă el și izbi din toată puterea cu bastonul în masă.

Vîrful bastonului se rupse și zbură cu un șuierat pe lîngă Elenka. Ea își înălță și mai mult capul, făcu un pas spre Ivan și începu să strige în neștire :

— Mi-a fost milă de dumneata pentru că erai infirm. Mi-a fost milă, e limpede ? Că dumitale ți-e teamă să nu superi cumva pe cineva, oricine-ar fi, ți-e teamă de orice, și mai spui că-mi ești soț !... Ești un om vrednic de milă, cam sărac cu duhul, doar că nu îngenunchezi în fața mea. Ai face-o și pe asta, dacă ți-aș cere-o, ai îngenunchea, drăguțule, ai îngenunchea !...

Ea continua să strige, dar Ivan nu mai auzea nimic. Sîngele care pînă atunci făcuse să-i bată inima îl izbi cu putere în tîmple și prin fața ochilor începură să-i joace niște cerculețe trandafirii.

— Gata, căpitane ! strigă Serghei de pe punte. Dă-i drumul !

— Pornește tu, spuse încet Ivan, care abia mai avea tăria să se țină pe picioare. Să fumez o țigară. Doar cît fumez...

Fumă îndelung. Serghei încercă de cîteva ori să înfiripe cu el o discuție, dar Ivan îi răspundea monosilabic, așa că secundul se lăsă păgubaș. Desfăcu parîma și coborî în cabină.

— Ce-i cu Ivan ?

— Nu-nțeleg, spuse Elenka.

— Te-ntreb ce-i cu Ivan ?

— Aa... Nu știu...

Serghei o privi și porni spre scară.

— Da cu mine ce-i ? sări ea dintr-o dată. Asta nu mă întrebi ? Nu te interesează ?

— Mă interesează, spuse Serghei și urcă pe punte.

Ivan ședea gîrbovit, cu umerii lăsați. Serghei îl strigă, dar chiar în clipa aceea îl chemară să remorcheze un vas, așa că se duse să prindă parîma de vasul respectiv și pînă la prînz uită cu totul de căpitan. Își aminti doar atunci cînd Elenka strigă de jos :

— La masă !...

— La masă ? întrebă Ivan. Da, da. Vin îndată.

Coborî în cabină și se așeză la locul său. Elenka îi puse dinainte castronul, dar el îl dădu la o parte și întrebă dacă poate bea un ceai. După ce bău două căni, își ridică pentru prima dată ochii la Serghei.

— Am să mă întind puțin, da ? Te descurci singur ?

— Bineînțeles ! Serghei se repezi la pat și desfăcu pătura. Ce întrebare mai e și asta, căpitane ? Odihnește-te.

El se culcă, se întoarse cu fața la perete și stătu culcat așa, fără să se miște, pînă se termină ziua de lucru. Auzi cum acostează Serghei, cum căuta, vorbind în șoaptă, s-o înduplece pe Elenka să se ducă la cursuri, auzi zăngănitul treptelor de metal sub pașii lor și cum, în sfîrșit, se înstăpîni liniștea ; rămăsese singur. Atunci ieși pe punte și trimise un băiețandru care pescuia pe șlepul scufundat, să-i aducă votcă.

Băiețandrul se făcu nevăzut într-o clipă. Ivan coborî, se așeză la masă, își umplu un pahar și izbucni în plîns.

A doua zi dimineață se ridică cu mare greutate din pat. Serghei îi privi obrazul cenușiu și fluieră :

— Treci la pat, căpitane. Să nu te miști. Mă descurc eu singur.

Ivan stătu în pat cîteva zile, fără să mănînce nimic. Elenka alergă să cumpere lapte, iar Serghei făcu rost, nu se știe de unde, de miere. Îi dădură să bea, se străduiau să-l înduplece să se trateze. Serghei îl trimitea la doctor, însă Ivan se împotrivea clătinînd din cap.

Pe urmă i-a trecut. Într-o noapte Ivan a azvîrlit singur peste bord bastonul rupt.

...Dimineața, la dispecerat l-au anunțat că-i invitat de urgență la jurisconsult. De ce și pentru ce, nu știa nimeni.

— Se vede că în legătură cu împrumutul lui Nikiforov, își dădu el cu părerea. Directorul mi-a promis personal să analizeze cazul.

— Ar fi bine să nu fie pentru fîn, spuse încet Serghei.

Pe Efim Lazarevici, jurisconsultul-șef, Ivan îl știa din timpul războiului : rotunjor, cărunt, deosebit de priceput ca jurist, așa era și așa rămăsese.

— Bună ziua, Ivan Trofimîci. El strînse cu amîndouă mîinile palma aspră a lui Ivan, așteptă pînă acesta se așeză, apoi spuse : V-am întrerupt de la lucru, vă rog din suflet să mă iertați. Obligații de serviciu, știți !...

Deschise preocupat sertarul biroului. Scotocind, scoase de acolo un dosar subțirel, îl deschise și, punîndu-și ochelarii, cercetă îndelung niște hîrtiuțe. Ivan ședea fără să se clintească. În biroul minuscul plutea o liniște severă.

Efim Lazarevici închise mapa, își scoase ochelarii și se frecă cu un aer îngîndurat la rădăcina nasului.

— Cum o mai duceți, Ivan Trofimîci ? Ce vă mai face „Volgarul", aleargă bine ? Puteți fuma. Fumați, nu vă jenați.

Ivan își aprinse o țigară și povesti pe scurt noutățile, subliniind mai ales faptul că situația lui Feodor este disperată și că au acasă șapte guri. Juristul ofta, încuviința monosilabic, clătinîndu-și capul rotund, pe care creștea un puf cărunt.

— Da, Ivan Trofimîci, da. E-o mare nenorocire, foarte mare. Dar cum s-au întîmplat toate astea ? Știți toate amănuntele, vă amintiți totul ? Amănuntele sînt cît se poate de importante.

— Amănuntele ?... Ivan nu-și amintea nici un fel de amănunte și ceea ce ținea minte socotea că este lipsit de însemnătate. Descrise pe scurt cum s-a spart stăvilarul, cum a reușit el să predea în bună rînduială încărcătura : noroc că se petrecuse totul la un cot al apei, cînd pluta pornise deja singură spre Moara Veche... Ei, iar pe Feodor — odată l-a secerat...

— Da, spuse juristul. Păcat că nu vă amintiți amănunte... Va să zică, Nikiforov se afla pe bord.

— Chiar lipit de bord, confirmă Ivan. Supraveghea pluta și-mi transmitea coordonatele : că eu din cabina de comandă văd prost în spate.

— Și unde ar fi trebuit să stea el ? Ce prevăd instrucțiunile ?

— Care instrucţiuni ?

— Păi, nu există instrucţiuni în legătură cu tehnica securităţii ?

— Aa... Ivan se căznea să-şi amintească ce se spune în instrucţiuni cu privire la toate astea. Nu se spune nimic în instrucţiuni.

— Exact, îl aprobă cu o inexplicabilă satisfacţie juristul. Dar poate că există unele completări, dispoziţii ?

— Nu există nici un fel de dispoziţii, spuse Ivan. Dar ce s-a întîmplat, Efim Lazarevici ?

— Ce s-a întîmplat ?... întrebă juristul oftînd. S-a întîmplat, dragul meu, că Nikiforov a introdus acţiune în instanţă, cerînd despăgubiri pentru daunele suferite.

— A introdus acţiunea ? Ivan zîmbi uluit. Şi doar nu vroia...

Tăcu. Efim Lazarevici îşi puse din nou ochelarii, deschise dosarul şi răsfoi multă vreme hîrtiile. Apoi îşi scoase ochelarii, se scărpină din nou la rădăcina nasului şi se lăsă pe speteaza fotoliului.

— Acţiunii acesteia i se poate da curs numai în cazul în care dumneavoastră, dumneavoastră personal, Ivan Trofimîci, aţi fi încălcat normele legale pentru folosirea vasului. Întrucît în normele legale nu se precizează cum trebuie procedat în situaţia în care este luat de apă stăvilarul pentru oprirea buştenilor, rămîne al doilea aspect. El îşi trosni degetele şi iarăşi se scărpină la rădăcina nasului. Executînd ordinul dumneavoastră, Nikiforov se afla într-un loc primejdios, citat în instrucţiuni ca fiind total contraindicat. Aţi dat un asemenea ordin ?

Ivan ridică din umeri : cuvîntul „ordin“ suna cu totul străin cînd era vorba de relaţiile dintre oamenii de pe şalupă. Fiecare din ei îşi îndeplinea obligaţiile ce-i reveneau, ştia care sînt acestea, nu trăgea chiulul, aşa că nu erau necesare nici un fel de ordine. Îi spuse toate acestea lui Efim Lazarevici.

— Ei, nu chiar un ordin, Ivan Trofimîci, nu, o dispoziţie, o indicaţie, un sfat. Verbal, bineînţeles, verbal. Nu i-aţi spus, de pildă, lui Nikiforov : „Stai aici“, cînd s-a rupt stăvilarul ?

— Nu, spuse fără convingere Ivan. Știa el singur unde să stea. Că doar eu n-am cum să văd din cabina de comandă.

— Mă rog, dar ideea, ideea propriu-zisă, de a stăvili apele prin fixarea plutei în calea puhoiului, cui îi aparține ? Cine a spus cel dintîi că trebuie folosită pluta pentru asta ? Dumneavoastră sau Nikiforov ?

Ivan nu răspunse multă vreme, chibzuind. Ideea fusese a lui, dar se temea că, dacă va spune asta, îi vor tăia lui Feodor pensia sau nu-i vor mai compensa împrumutul. Pe de altă parte, era vorba de tribunal, și Ivan avea un respect deplin față de această instituție. De aceea răspunse prudent :

— Toți am hotărît așa, Efim Lazarevici.

— Toți ? Înseamnă că și răspunderea se împarte în două.

— Răspunderea ?... Ivan deveni foarte atent. Nu, Efim Lazarevici, toată răspunderea o port eu. Eu sînt căpitanul, eu răspund de toate.

Juristul zîmbi.

— Sînteți un om tare cumsecade, Ivan Trofimovici. Tare cumsecade, dar nu vă mai gîndiți acuma la alții, pentru Dumnezeu ! Gîndiți-vă mai bine cum să ieșiți din beleaua asta.

— Belea ?

— Un proces e întotdeauna o belea. După reclamația lui Nikiforov, întreprinderea nu poate fi considerată răspunzătoare atîta timp cît aceasta nu a emis nici un ordin pentru a fi salvat materialul lemnos depozitat acolo. Faptul s-a produs pe vas, ca să zicem așa, extrateritorial, unde autoritatea revine în totalitate căpitanului. Adică dumneavoastră, stimate Ivan Trofimovici. Iar dumneavoastră trebuie nu să-l scoateți pe el din culpă, ci să vă gîndiți la dumneavoastră personal.

— Păi dacă sînt vinovat, ce să mă mai gîndesc ? spuse încet Ivan. Odată ce sînt vinovat, trebuie să dau socoteală. Așa se cade.

— Să dai socoteală... repetă cu un oftat juristul. Pe mine nu mă îngrijorează desfășurarea procesului, dar în orice caz el aruncă o umbră. Și nu numai asupra dumnea-

voastră, ci și a întregului colectiv. Nouă ni s-a încredințat drapelul de fruntași în producție, nădăjduiam să beneficiem și noi de niște avantaje importante și cînd colo, poftim procesul ăsta. Vă dați seama ?... în ce relații sînteți cu Nikiforov ?

— Sîntem prieteni.

— Convingeți-l să-și retragă acțiunea. Oricum, n-o să cîștige procesul... nu va realiza altceva decît să-și facă sînge rău și lui, și dumneavoastră, și nouă tuturor.

— Cum s-ar zice, cu cel puternic să nu te judeci ? întrebă Ivan încet.

— În cazul de față nu are șanse de cîștig. Noi o să scoatem din culpă întreprinderea, iar de la dumneavoastră ce poate să capete ? În cel mai bun caz, douăzeci de ruble pe lună și-atît...

Ivan plecă de la Efim Lazarevici complet zăpăcit. La început era gata să fie de acord cu el, socotind că ar fi mai bine dacă Feodor și-ar retrage reclamația, dar remarca privind cele douăzeci de ruble îl zgudui cumplit. Douăzeci de ruble însemnau pentru Feodor o sumă, și Ivan era gata să accepte orice proces pentru ca Feodor să poată primi lunar de la el această sumă. Așa ar fi fost echitabil, dacă în proces nu ar fi fost implicate și alte persoane. Cu sau fără voie, prin reclamația sa, Feodor îi lipsea pe toți de un cîștig suplimentar, astfel că Ivan nu putea lua nici o hotărîre de unul singur. După ce se învîrti o vreme de colo-colo, porni hotărît spre serviciul personal.

La șeful serviciului se ținea o ședință fulger. Ivan așteptă răbdător pînă se termină ședința. Negăsind nici o soluție, îi expuse cu destulă ușurință întreaga situație lui Nikolai Nikolaevici.

— Bun, spuse șeful. Dar de semnat pe statele dumitale de salarii, Praskovia nu uită să semneze de două ori pe lună, așa-i ?

— Nu uită, confirmă Ivan.

— Dar faptul că lui Nikiforov i s-a fixat o pensie lunară îl știi ?

— E cam mică pensia asta...

— Dar ajutorul excepțional l-ai pus la socoteală ? Și de prima echipajului pe care i-ai dat-o în întregime lui, ai

ţinut cont ? Dar de faptul că comitetul sindical s-a angajat să plătească cincizeci la sută din împrumutul lui Feodor ai auzit ? Acum fă bine şi trece toate astea pe hîrtie să vezi la ce concluzie ajungi ? Concluzia că fostul tău secund e-un hrăpăreţ şi-un nemernic, spuse Nikolai Nikolaevici, aruncîndu-i o privire străpungătoare, neînduplecată.

— E-un nenorocit, Nikolai Nikolaici. Un infirm.

— Şi dacă-i infirm înseamnă să-l lăsăm să-şi facă de cap ? Să dea vina pe căpitan, să mulgă statul ca pe o vacă bună de lapte, să împroaşte cu noroi întreprinderea la care a lucrat ? Da ?

Ivan tăcea abătut. Nikolai Nikolaevici ieşi din spatele biroului, frecîndu-şi şalele, se apropie de cana cu apă, îşi turnă şi bău un praf.

— E-a treia zi de cînd parcă-mi arde stomacul, de nu mai ştiu ce să fac, spuse el, surprinzînd privirea atentă a lui Ivan. Şi aşa, de douăzeci de ani, nu mănînc decît griş cu lapte, că uneori mi se face silă. M-a ospătat friţul pe cinste, de-o să-l ţin minte cîte zile oi avea. Dumneata fumează, nu te jena. Fereastra-i deschisă şi-o să iasă fumul.

Ivan îşi aprinse o ţigară şi tot risipea fumul cu palma. Nikolai Nikolaevici reveni la locul său şi întrebă pe neaşteptate.

— Dar ăla... Prasolov, cum e ?

— E un lucrător bun, spuse cu convingere Ivan.

— Mă rog, mormăi cu neîncredere şeful. Uite care-i sfatul meu : du-te la Feodor şi vorbeşte-i deschis. Fă-l să priceapă că o să piardă tot dac-o ţine pe-a lui. Poţi să-l asiguri în numele meu c-am s-o concediez dracului pe Praskovia. Şi nici comitetul sindical n-o să-l sprijine. Dumneata, Trofimîci, ştii că eu mă ţin de cuvînt :

— Ştiu, spuse Ivan oftînd. Eh, tare urît iese totul !...

În dreptul casei lui Nikiforov, Ivan se opri. Îşi trecu punga cu bomboane în mîna stîngă, iar cu dreapta îşi şterse îndelung fruntea năduşită. Nu se putea hotărî deloc să bată în uşa asta pe care-o cunoştea pînă la ultima crăpătură.

— Se poate, gazdelor ? strigă el cu o voce nefiresc de vioaie, băgîndu-şi capul în tinda mică şi întunecoasă.

În casă era liniște. Ivan trecu mai departe, pipăi a doua ușă, cea de la odăi, și bătu. Nici acum nu-i răspunse nimeni, așa că deschise și mai întrebă încă o dată, la fel de vioi :

— E voie, sau nu ?

— Cine-i ? întrebă cineva de după paravan.

— Eu, Burlakov.

Ivan apropie ușa și începu să-și șteargă cu mult zel picioarele. Recunoscuse vocea lui Feodor, cu toate că i se păruse ciudat de înăbușită. Feodor nu mai spuse nimic, în timp ce Ivan își freca și-și tot freca pingelele de ștergătorul vechi și murdar. De pe cuptor îl priveau fără să clipească patru ochi : cei doi bătrîni stăteau acolo neclintiți și tăceau întocmai unor cucuvele.

— Ei, dacă tot ai venit, intră, spuse Feodor nemulțumit. Ce vrei ?

Ivan le dădu bineațe bătrînilor, dar aceștia nu-i răspunseră. După aceea intră în odaie. Feodor ședea pe pat în capul oaselor, înălțat între perne. Ținea pe genunchi o bucată de placaj, iar pe aceasta o sticlă cu gumă arabică și un teanc de caiete școlărești, scrise din scoarță-n scoarță. Alături, în pat, lîngă perete, dormea un copil.

— Bună, spuse ursuz Feodor. Ei, ce ai să-mi spui ?

— Păi... și Ivan își desfăcu descumpănit brațele. M-am hotărît să-ți fac o vizită. Le-am adus ceva copiilor...

— Ceva ?... ochii lui Feodor luciră într-un fel ciudat ; el se înălță și mai mult în coate, străduindu-se să vadă ce anume pusese Ivan pe masă. Dar pentru mine n-ai adus ceva ? Nu ?

— Ce-i cu tine, Fedea ? întrebă speriat Ivan. Ți-e rău ? Nu te ridica, stai culcat, stai culcat...

— Opt puduri puteam să ridic, îl întrerupse calm și gînditor Feodor. Opt puduri. Iar acuma — uite !... El aruncă în sus foile mîzgălite cu cerneală violetă. Uite, vezi ce fac ? Lipesc pungi. O copeică — punga. Și cine-i de vină ? Taci, hai ?... Alergai după glorie. Ai căpătat glorie ? ? Ție, diavol șchiop, ce-ți pasă ? Ești singur, sănătos ca un taur. Iar eu am de hrănit șapte guri. Și-n loc de asta, stau și lipesc pungi. Punguțe pentru zmeură. Cîștigul mi-ajunge tocmai bine pentru un pachet de „Baikal". Tre-

buie să zic bogdaproste și pentru asta. M-a ajutat un cunoscut. Atelier de „pierdut timpul"... asta-i aici acum.

Se auzi trîntindu-se ușa de la tindă. Feodor tresări.

— Cine-i ?

— Eu, eu sînt, doamne, iartă-mă, spuse cu un glas obosit, indiferent, Pașa. Intră în odaie, îl văzu pe Ivan și se clătină, gata să cadă, dar se rezemă de ușorul ușii și spuse încet : Bună ziua, Ivan Trofimîci...

— Ai adus ? întrebă cu nerăbdare Feodor, așa că răspunsul lui Ivan nu se mai auzi.

— Am adus, spuse Pașa și scoase din coșuleț o sticlă de un sfert. Uite, Ivan Trofimîci, tot ce-mi dai dumneata se duce numai pe votcă. Îmi cere mereu, nu e zi de la dumnezeu să nu-mi ceară...

Ea se lăsă pe un scaun, continuînd să țină sticla în mînă.

— Ei ?... Mi-o dai, sau ce faci ?... strigă Feodor cu răutate și neliniște în glas.

— Ce pot eu să fac, spune ? continuă Pașa încet, fără să-l ia în seamă pe celălalt. Că o ține doar într-un răcnet din pricina durerii, de zici că-și dă duhul. Și cum bea, parcă se mai ușurează puțin.

— Dar asta-i otravă, spuse Ivan. Îl nenorocești, Praskovia, vino-ți în fire !

— Știu, încuviință ea cu umilință. Doctorul mi-a dat de grijă : nici un strop.

— Haide, dă-o-ncoa, ce tot trăncănești acolo ?... strigă grosolan Feodor.

— De ce-i dai... începu Ivan.

— Da ce să fac ? întrebă ea din nou. De l-ai auzi cum răcnește, măcar o dată de l-ai auzi cum răcnește. Că pe Olga a speriat-o, de plînge noapte de noapte și tresare în somn. Of, ce să mă fac, Ivan Trofimovici, hai, dă-mi măcar un sfat și dumneata...

— Adu-ncoace, strigă Feodor. Adu sticla, că de nu, îți trag un concert să mă ții minte...

Ivan făcu un pas spre masă, luă de la Pașa sticla și-i turnă conținutul într-o cană mare, smălțuită.

— Na ! Ține ! zise el și-i vîrî cana sub nas lui Feodor. Bea ! Ei, ce mai aștepți ?

Feodor luă cana, dar de băut nu bău. Îl privea pe sub sprîncene. Cana îi tremura în mînă și votca se vărsa peste caietele de școlar.

— Și cînd te gîndești că erai un bărbat în toată legea, continuă încet Ivan. Ridicai opt puduri. Aveai putere de stăpînire.

— M-a dat gata... spuse Feodor, lăsîndu-și capul în jos. M-a strivit ca pe-un vierme...

— Privește ce-ai făcut cu familia ta, privește, nu-ți feri ochii !... Bătrînii stau pe cuptor și li-i teamă să se clintească, fiică-ta plînge noapte de noapte, Pașa a ajuns doar o umbră. Iar tu faci pe grozavul, Feodor, te tot fandosești și-ți faci de cap... Zicînd asta, își aprinse o țigară și trecu la fereastră. De acolo strigă fără a-și întoarce capul : Ei, haide, bea și nu mai tremura atîta ! Bea de unul singur în fața oaspetelui, dacă n-a mai rămas nici urmă de bărbăție-n tine !...

În casă era liniște. Copilașul de pe pat se întoarse pe-o coastă, plescăi din buze în somnul lui dulce și se potoli. Pașa plîngea lîngă masă, iar Feodor continua să stea cu capul plecat.

— Pașa, m-auzi ?... spuse el deodată încet. Ia vezi... Poate ne dai niște pahare.

— Fedea ! izbucni într-un strigăt Pașa și se prăbuși la picioarele bărbatului, îmbrățișîndu-i-le spasmodic. Fedea ! Fedenka !...

Feodor o mîngîie pe creștet și, smiorcăindu-și nasul, se întoarse. Nu vroia să-i vadă cineva lacrimile.

— Ei, ce-i cu tine ? Ce-i, Pașa ? Nu se cuvine. Ne-a venit un oaspete și tu... Mai bine dă-ne niște păhărele. Păhărele și vreun castravecior, doi...

— Îndată, Fedecika, îndată, spuse Pașa cu o grabă plină de bunăvoință, ridicîndu-se.

Plîngînd cu sughițuri și ștergîndu-și lacrimile cu palma, ea se duce la bucătărie. Ivan tăcea. Feodor se tot foia, fie ca să se așeze mai comod, fie pentru că se simțea stingherit. În cele din urmă, spuse :

— Nu te supăra, Trofimîci. M-am pierdut cu firea. Îmi pare rău pentru mine, pentru puterea mea... Tăcu o vreme, apoi continuă. Știi... Știi că am făcut o plîngere...

— Știu...

— Așa că... Feodor oftă adînc. Or să te poarte și pe tine pe drumuri, cred.

— În ceea ce mă privește, nu-i mare pagubă. Ivan stinse țigara și se întoarse spre Feodor. În ceea ce mă privește, nu-i mare pagubă, Fedea, repetă el. Treaba se încurcă însă. Se-ncurcă, pentru că ai să-i lipsești pe muncitori de primele cuvenite. Primele trimestriale. Ori, ei nu ți-au greșit cu nimic.

— Cum așa ?

— Păi noi am ieșit primii pe raion. Iar dacă sîntem dați în judecată, îți închipui și singur c-or să se taie primele. Drapelul, mă rog, să zicem c-or să ni-l lase, dar primele...

Intră Pașa, aducînd două păhărele și o farfurie cu castraveciori murați.

Bărbații ciocniră în tăcere și, cu o anumită solemnitate, dădură de dușcă votca. Feodor își îndesă în gură un castravecior, apoi spuse grav :

— Pașa, trebuie să te repezi pînă la Efim Lazarevici și să iei înapoi plîngerea aceea.

Pașa îl privi pe Ivan fără să rostească o vorbă.

— Asta-i treaba unui cunoscut de-al nostru care ne-a întunecat mințile, spuse Feodor cu un zîmbet de vinovăție. Bine cel puțin că n-am ajuns să ne facem de rîs. Te duci, Pașa ?

— Mă duc.

— Ei bravo, spuse Feodor oftînd a ușurare. Ești fată cuminte și bună la suflet. Noroc, căpitane, și nu fi supărat : Mi-e silă, știi...

Și din nou plecă Ivan cu sufletul plin de tulburare. Mergea cu privirile în pămînt, nu-i vedea pe cei ce treceau pe lîngă el, tot căznindu-se să înțeleagă dacă nu era prea mare prețul ce i se cerea, pentru că nu lăsase pradă apelor Volgăi bîrnele acelea pe care le salvase. Nu ajunse la nici o concluzie, dar îi deveni clar că n-o să aibă liniște pînă cînd nu va aranja măcar cît de cît viața Nikiforovilor...

Volodka Pronin era din cînd în cînd asaltat de idei. Cele mai multe n-aveau nici o noimă, se refereau la amănunte privind pregătirile unor festivități sau la un nou

sistem de întocmire a cererilor, dar Pronin le punea în practică cu atîta energie, încît adevăratul lor sens se risipea, iar forurile superioare începeau să le urmărească cu un anumit interes.

— E un lucrător cu mult spirit de inițiativă.

— La ceasuri ! strigă Pronin, cînd îi povesti Ivan despre Feodor. La ceasuri, tovarășe Burlakov. E o muncă liniștită, curată : stai și meșterești. N-ai nevoie nici să te ridici de pe scaun.

— Păi nu se pricepe la ceasuri. Toată viața a lucrat numai cu Diesele.

— Să-l învățăm. Chiar astăzi iau legătura cu un atelier de ceasornicărie, să-i repartizeze un specialist care să-l învețe meseria. N-are decît să strice la început niște deșteptătoare. Zicînd acestea, Pronin își însemnă ceva pe calendarul său de birou, care era aidoma cu al directorului. Așa. Va să zică, s-a notat. Altceva ?

— În legătură cu împrumutul. Ar trebui să i se anuleze împrumutul, Volodea. Iuri Ivanîci a dat dispoziții, dar pe linia voastră...

— Aveți dreptate să ne criticați. Chestiunile curente ne-au omorît. O să convoc comitetul și-o să analizăm problema. Va să zică, s-a notat. Altceva ?

— Asta-i tot, spuse Ivan zîmbind. Ești mereu în clocot, Volodea, ca un samovar de-o vadră.

— Asta mi-e funcția, încuviință Pronin fără falsă modestie. Tot timpul trebuie să-i activizezi pe oameni, să vii mereu cu idei noi. Da... dar la dumneavoastră cum merge treaba cu noile angajamente ?

— Încă nu le-am îndeplinit pe cele vechi.

— Nu trebuie să vă cramponați de ceea ce e vechi. Acum toți sînt cu ochii pe dumneavoastră. Vi s-a dus vestea. Altele sînt pretențiile. Vă rog să vă notați și să analizați toate astea cu echipajul.

— Bine. Vezi ce faci cu Nikiforov...

— S-a notat ! Volodka îi strînse mîna cu importanță și adăugă : Vă doresc realizări în muncă, victorii, et caetera.

„Volgarul“ gonea la fel ca și înainte prin golf, dar Ivan, ocupat să aranjeze treburile lui Feodor, rămînea

mai puțin ca altădată pe vas și Serghei alerga de colo-colo de unul singur. Alerga ziua, dar seara se ducea cu regularitate la cursuri. Se părea că-i face plăcere această sarcină peste măsură de grea. Era mai comunicativ decît Ivan, se apropia mai repede de oameni și în curînd ajunse ca numele lui să fie mai des citat la ședințele fulger decît acela al căpitanului titular de pe „Volgarul".

Sîmbătă, Ivan dădu fuga la comitetul sindical : Pronin tărăgăna foarte mult hotărîrea în legătură cu împrumutul. Șalupa primise însărcinarea să remorcheze un șlep, și Elenka hotărî să facă curățenie generală. Spălă îndelung interiorul cabinei, scutură și bătu bine păturile, scoțîndu-le la pupa, stîrpi ploșnițele care apăreau din vreme în vreme pe vas. Serghei rîdea :

— Vezi să nu-l speli pînă-l găurești !

Elenka îl privi cu răceală — aproape că nu-și vorbeau acum — și se apucă să curețe scara. Frecă fiecare treaptă, începu să curețe balustrada și deodată se opri. Văzu pe ea scrise cu creion chimic trei nume : „Liusea, Klava, Valia". Elenka le cunoștea bine pe fetele acestea ; erau niște tinere normatoare din golf. Mai cunoștea și ceea ce se zvonea pe seama lor prin tîrgușor, cum că sînt prietene nedespărțite, care sîmbătă seara cîntă cuplete provocatoare cu două înțelesuri. Privi în jos unde se vedea spinarea puternică a lui Serghei aplecată deasupra cîrmei, zîmbi ironic și trecu cîrpa mai sus.

Duminică, Ivan își îmbrăcă costumul de sărbătoare și spuse fără să se adreseze cuiva anume.

— Eu mă duc la Sașok.

Urcă sus, rezemîndu-se de balustradă. Serghei îl ajunse din urmă abia pe punte :

— Cînd te întorci ?

— Cînd trebuie să mă întorc ?

— Isteț mai ești și dumneata, căpitane, îi răspunse Serghei zîmbind. Cred că pe la șapte e bine.

Ivan încuviință cu o mișcare grăbită a capului și o luă șchiopătînd spre prova. Serghei îl urmări cu cîtă neîndemînare trecea pe șlepul scufundat și înainta legănîndu-se, spre scara ce ducea spre așezare ; acum nu mai urca pe cărăruie în sus.

Elenka strîngea masa. Serghei tăcu o vreme, tot chibzuind cum să înceapă discuţia : împrejurările erau deosebit de complicate.

— Cum ai de gînd să-ţi petreci ziua ?

— Te stingheresc cumva ? îl întrebă ea fără să se-ntoarcă.

— Ce vorbă-i asta că mă stinghereşti ? Dimpotrivă, vreau să-ţi propun ceva. Tăcu cîteva secunde, dar ea continua să şteargă masa cu aceeaşi încetineală şi zel, fără să-i răspundă. Vrei să mergem la insule ?

— Noi doi ?

— Nu numai noi doi. Vreo şase. Cu grupul.

— Eu sînt de prisos în grupul vostru. Elenka trecu în ungherul său şi începu să zdrăngănească cratiţele, aranjîndu-le.

— Proasto ! El făcu un pas şi o îmbrăţişă cu toată puterea. Ea încercă să scape, dar el nu-i dădu drumul din strînsoare. Îi şopti la ureche : Parcă pe tine te poate omul uita ?

— Lasă-mă. Ea se eliberă cu o mişcare domoală. Nu trebuie. Te rog. Te rog foarte mult.

În glasul ei era ceva care-l determină să nu mai insiste. Zise :

— Aş merge bucuros numai eu cu tine pe insule, dar m-am înţeles cu ceilalţi şi acum mi-e ruşine să nu mă ţin de cuvînt. La ora unsprezece vin băieţii de la punctul de control al pescuitului. După aceea mergem să luăm şi fetele. Adică fetele cu care vorbesc ei ; mă rog, n-ai ce să faci !... El tăcu, apoi întrebă : Mergem ?

— Dac-aş avea unde să mă duc, Serioja, m-aş duce fără să mă mai uit înapoi...

Musafirii sosiră la ora fixată. Căpitanul şalupei pentru controlul pescuitului, un roşcovan pistruiat, ducea sticlele cu băutură împachetate cu grijă, pentru a fi ferite de ochii indiscreţi, şi o plasă cu peşti tot unul şi unul : plătici care se zbăteau încă. Inspectorul, un om repezit şi negricios, căra ceva învelit într-un sac şi, punîndu-l jos, zise :

— Asta-i pentru tine, Serghei.

Serghei desfăcu sacul : înăuntru era un năvod cu crucea şi părţile lui laterale nou-nouţe. Plasa avea ochiuri mărunte şi măsura aproape trei metri.

— Ei, acum știu c-o să avem pește ! spuse bucuros Serghei. Acum totu-i în regulă !

Erau și două fete : Liusia și Klava. Slăbuță, cu o mutrișoară de vulpe și cu picioarele ca două bețe, Liusia se aruncă de gîtul solidului căpitan cu mutra roșcovană, scoțînd strigăte ascuțite. Cealaltă, Klava, palidă, rotundă ca un pepene, se ținea mai rezervată : dădu mîna cu cei de față, înclinîndu-și de fiecare dată capul și se așeză pe chepengul de la sala mașinilor, strîngînd din buzele pline.

Serghei gonea șalupa spre insule ; bărbații se aflau în cabina de comandă : erau cu toții însurați și, chiar dacă familiile lor locuiau departe de aici, se temeau de gura lumii.

În dreptul celei mai îndepărtate insulițe, Serghei opri. Bărbații aprinseră focul pe nisipul moale, încălzit de soare. Apoi toți laolaltă, șase oameni cu șase cuțite, curățiră peștele. În timpul mesei, bărbații le dădură fetelor să bea vin, se spuseră o mulțime de glume și se rîse mult. Elenka se învioră de-a binelea, dar tocmai atunci posacul inspector începu să-i dea ghes cu un aer plictisit indiferentei Klava. Celălalt, roșcovanul, izbucni în rîs, o plesni cu palma pe neastîmpărata Liuska și zise :

— O facem lată, fetelor !...

Înroșindu-se cumplit, Elenka își lăsă tare de tot capul în jos, ascunzîndu-și ochii. Serghei se ridică :

— Să mergem pe șalupă.

Acolo el zăvorî bine ușa cabinei de comandă și coborî în cabina comună. Elenka plîngea cu fața ascunsă în palme.

— Ei, ce-i cu tine ? zise el și-i atinse umărul. N-are rost, sînt niște proști.

— Nu mă respectă... De ce ? Zău așa, de ce, Serioja ?

— Toate astea-s prostii, fleacuri. În general însă sînt băieți buni, să știi.

— Oh, cît de josnic e totul, Serioja !...

Ea tăcu. Dincolo de pereții de metal ai cabinei abia dacă se auzeau strigătele neclare ale Liuskăi și rîsul în hohote al căpitanului. Serghei se așeză alături :

— Hai, șterge-ți lacrimile și zîmbește. Ei, ce-i cu tine ?... Uite, dacă vrei, îi lăsăm aici și plecăm ?

— Vreau.

— Foarte bine, o să-i lăsăm. Îi întoarse obrazul spre dînsul și o sărută. Eh, Elenka, Elenka...

— Ce faci ? Ea se smuci și se ridică în picioare. Ce vrei să faci, hai ?...

— Tîmpită anormală, scrîșni mînios Serghei.

— N-o să mai fie nimic între noi. Niciodată n-o să mai fie. Niciodată, repeta ea ca în delir.

— Ei, gata, mucles ! o întrerupse el cu grosolănie. Ia te uită, ce țață s-a găsit să facă aici pe fetița.

Apoi ieși din cabină, izbind ușa cu toată puterea. Elenka se trînti pe pat și izbucni într-un plîns hohotitor, nestăpînit.

Cînd se liniști, zvonul de glasuri nu se mai auzea : oaspeții fie că dormitau bronzîndu-se la soare, fie că plecaseră în inima insulei. Elenka ascultă cu încordare, încercînd să ghicească unde se află ei acum, dar pînă la cabină nu ajungea nimic altceva decît plescăitul apei, foșnetul stufului, care se legăna în bătaia vîntului, și țipătul ascuțit al pescărușilor. Apoi pe punte se auziră dupăind pași : pe scară apăru Serghei ; aducea o sticlă cu vin și o farfurioară cu bomboane.

— Am venit să-mi cer iertare, spuse el zîmbind.

— Unde sînt ceilalți ?

— Se plimbă, zise el și izbucni în rîs, fără să se stăpînească. Natura, Elenka, își cere drepturile sale.

— Doar sînt oameni însurați.

— Și ce dacă-s însurați ? N-o să pățească nimic din asta.

— Și tu o să fii la fel cînd te vei însura ?

— Eu ? Serghei turnă vin în pahare și sorbi. Depinde cu cine mă voi însura. Dacă bărbatul o ia razna, să știi că de vină-i numai nevasta.

— Nevasta totdeauna-i de vină.

— N-aș zice. Uite, eu sînt de loc din Saratov... Și îndată tăcu, de parcă și-ar fi amintit ceva anume. De ce nu bei ? Fii mai veselă, matroz ! E pace doar, nu ? Și-atunci...

Ochii lui însă nu vroiau să zîmbească. Privirea lor era rece și înțepătoare, de parcă s-ar fi aflat undeva departe de el, de veselia lui zgomotoasă, demonstrativă.

— Prefăcut mai eşti ! Elenka oftă. Doamne, cît de prefăcut !

— Nu ştiu ce-i tot dai acolo cu prefăcut şi iară prefăcut. Asta sînt şi gata...

Musafirii se întoarseră la timpul cinei : obosiţi, indiferenţi, gîndindu-se fiecare la ale sale. Bărbaţii se ţineau la o parte, fiecare în cîte un colţ : căpitanul cioplea plin de zel o tulpină de ienupăr, cu o rădăcină ingenios răsucită ; inspectorul se culcă la umbră, acoperindu-se cu cămaşa, ca să se apere de muşte. Serghei le ajuta femeilor să pregătească cina şi le tot făcea cu ochiul, zîmbind şiret.

Elenka se înfurie, dar nu spuse o vorbă. Zîmbea, ferindu-şi ochii cu scînteieri de mînie şi, pînă la urmă, făcu ce făcu şi căpătă bastonul trainic de ienupăr.

— Asta-i pentru dumneata, îi spuse ea seara lui Ivan, cînd rămaseră numai ei doi în cabină. Nu ştiu dacă nu-i prea scurt.

Ivan luă bastonul şi se rezemă în el.

— E tocmai bun.

Îl puse cu un aer indiferent într-un colţ şi începu să-şi facă patul.

Elenka îi privea spatele puternic, aplecat înainte, şi-şi dorea să se întoarcă cu faţa spre ea sau s-o întrebe ceva, indiferent ce.

— Atunci te-am minţit, spuse ea încet, poticnindu-se la fiecare cuvînt. N-am fost la nimeni. Am stat pe malul apei singură şi am tot bocit pînă-n zorii zilei.

Ivan îşi scoase haina fără să spună o vorbă, apoi îşi trase de pe el cămaşa.

— Dumneata o să mă ierţi, Ivan Trofimici, spuse Elenka abia auzit.

Pentru o clipă Ivan încremeni şi se încurcă în cămaşă. Apoi şopti surd :

— Ar fi bine să ieşi puţin. Să mă dezbrac şi eu.

Elenka simţi cum se clatină pe picioare, îşi strînse cu putere mîinile la piept. Împiedicîndu-se, ieşi în goană pe punte.

Ivan se culcă cu faţa la perete, închise ochii. Poate ar fi bine să se ducă la Elenka, s-o îmbrăţişeze şi totul ar fi atunci ca altădată, dar pe loc alungă acest gînd.

O izgonise pe Elenka, o izgonise pentru totdeauna din inima sa. Nu, n-o izgonise cîtuşi de puţin pentru faptul că în discuţia aceea îl minţise, nu pentru minciună, ci pentru adevărul pe care i-l spusese : îi era milă de el şi-atît.

Dimineaţa se sculă cu o durere de cap surdă, care acum devenise ceva obişnuit. Urcă pe punte. La pupa, Serghei strîngea năvodul nou. Ivan privi indiferent plasa mare, desfăcută.

— Ce-i ăsta ?

— L-am primit cadou, spuse Serghei, zîmbind cu mîndrie. S-a terminat cu metodele rudimentare pe care le foloseam, căpitane.

— Dar ce, nu cunoşti legea ?

— Legile, căpitane, sînt făcute pentru proşti. Pentru proşti şi pentru judecători cînd judecă pe proştii pe care-i prind.

Ivan se repezi în cabină. Ieşi în goană de acolo şi, fără să spună o vorbă, brăzdă de cîteva ori cu cuţitul bine ascuţit năvodul lui Serghei.

— Ce faci ?

— Eu sînt unul din proşti, spuse Ivan, sufocîndu-se de mînie. Unul din proştii pentru care se fac legile.

Şi, nemaiţinînd seama de nimic, ciopîrţi cu mişcări largi tot năvodul.

— Să nu-ndrăzneşti !... Şi Serghei, fără să stea la gînduri, îl îmbrînci pe căpitan.

Ivan zbură pînă la marginea bordului, izbindu-se de parîmă. Cuţitul îi alunecă din mînă şi căzu în apă. Se ridică greoi, păşi spre năvod, făcîndu-l ghem. Serghei se agăţă de celălalt capăt al plasei :

— Mi l-a dat inspectorul de la paza pescuitului. Înţelegi ? chiar el mi l-a dat, personal !

— Eu nu ţi-l dau ! Gîfîind, Ivan trăgea plasa spre el. N-am să-ţi îngădui !...

— E năvodul meu, să fie clar ! Mie mi l-a făcut cadou ! Mie, pricepi ?...

Răsuflau din greu : erau atît de aproape unul de celălalt, că frunţile erau gata să li se atingă. Serghei, mai pu-

ternic, scotea încet, bucată cu bucată, plasa din mîinile lui Ivan, tîrîndu-l de-a lungul pupei.

— Lasă-l ! Auzi ? Lasă-l cît te rog cu binișorul, mormăia el.

Deodată, Ivan lăsă năvodul și apucînd crucea de lemn a acestuia, care se afla pe punte, o aruncă departe în apă.

— Uite-așa, Prasolov. Așa o să fie mai bine. Mai liniște.

— Mama ta... înjură printre dinți Serghei. Așa zic și eu discuție, căpitane, am stat de vorbă de-a mai mare dragul. N-am să uit discuția asta cîte zile oi avea.

— Să pleci de pe șalupă. Ivan își aprinse o țigară, trase adînc fumul în piept și vorbi aproape liniștit : pleacă singur. N-o să mai putem lucra împreună.

— Te răfuiești pentru muiere ? întrebă încet Serghei. Și te mai socoți bărbat ! O scîrnăvie, asta ești !

Aruncă în apă năvodul brăzdat de tăieturi și porni spre cabina de comandă.

În întîmpinarea lui ieși Elenka.

— Veniți la masă.

— Venim, zise Ivan ridicîndu-se. Ți-am spus tot ce-am avut de spus, Serghei. Totul.

— N-am să mai rămîn aici, căpitane. N-am să mai rămîn, fii sigur de asta !...

Dar de rămas, Serghei a trebuit să mai rămînă : hotărî să încheie înainte de termen cursul de radiofonie. Rugămintea lui fu întîmpinată cu neîncredere, dar i-o îndeplini. Se constitui o comisie de examinare, formată din director, inginerul-șef și Pronin, care se oferi singur.

Grupa de elevi nu-i jucă nici o festă lui Serghei : din cei cincisprezece absolvenți — paisprezece își primiră certificatele. Al cincisprezecelea, Elenka, nu se prezentă la examen. Lui Serghei i se aduseră mulțumiri printr-un ordin de zi și primi drept premiu un ceas pe care-i era gravat numele. Era foarte mulțumit și, în cinstea acestui eveniment, organiză pe șalupă, într-o seară, o masă festivă.

— Nu mă refuzi dacă te invit, căpitane ?

— De ce aș face-o ? spuse Ivan.

Serghei invită întreaga comisie, dar nu veniră decît Volodka Pronin și secretarul organizației de bază, Paho-

mov. Pronin făcea pe oficialul, rostind toasturi, dar în curînd se îmbătă și începu să holbeze ochii la Elenka. Aceasta era bine dispusă, roșea mereu și-și ascundea obrazul în palme.

Beat cum era, Pronin îi declară pe Elenka și pe Serghei tineri căsătoriți, stărui să-i felicite și-i mustră că i-au ascuns adevărul.

— Să facem o nuntă ca pe Volga ! striga el, cerînd liniște. Toate șalupele împodobite cu flori ! Muzică ! O sărbătoare populară !... Tovarășe Prasolov, să reînviem obiceiurile populare ! Le reînviem ?...

Pahomov băuse puțin. Discuta calm, ca între bărbați, cu Ivan, despre transporturile de material lemnos, despre cîștiguri, despre gospodărirea chibzuită, care urma să se introducă experimental și în golful lor, începînd cu anul viitor. Nu-i plăcea această inovație și se încruntă spunînd :

— Va să zică, o să alergăm după bani, nu-i așa ? Dar conștiința ?

— Las' că nici fără bani nu se poate trăi.

— Asta-i adevărat. Dar ia spune-mi : tu cîștigi bine ?

— Mă descurc.

— Desigur. Ești fruntaș, mereu premiat, de cinci ani ești primul și n-ai dat greș niciodată. De ce ? Pentru că îndeplinești procentele pe care ți le cerem, iar noi te răsplătim în mod corespunzător. Dar în noul sistem economic cum crezi că va fi ? Va fi așa fel încît tu, care ești fruntaș, vei primi mult mai puțin decît acuma.

— De ce ? întrebă nedumerit Ivan.

— De-aia. De unde vine acum fondul de salarii ? De-acolo. Și Pahomov înălță, plin de importanță, degetul mare spre tavanul întunecat. Există un salariu ferm, fiecăruia cît i se cuvine. Dar ce va fi de acum înainte ? Fondul de salarii se va calcula după beneficii și va fi împărțit la toți — fiecăruia o nimica toată. Cum va mai arăta fondul ăsta după toate reținerile ? Nimeni nu știe. Dar dacă se va produce o inundație în golf ? Dar dacă vasul se înnămolește undeva ? Dar dacă se întîmplă mai știu eu ce ? Așa că din toate rămîne o ceapă degerată.

— Asta n-o înțeleg deloc, spuse Ivan oftînd. Trebuie să lucrăm bine, și atunci nici golful nu va fi inundat, nici vasul nu se va înnămoli cine știe unde...

— O cameră ! Urlă dintr-o dată Pronin. Tovarășe Pahomov, găsim pentru tinerii căsătoriți o cameră ?

Ivan întoarse capul și o privi mirat pe Elenka. Ea îi susținu privirea cu o veselie provocatoare, făcîndu-l să se uite în altă parte.

— O cameră ? Neînțelegînd despre ce-i vorba, Pahomov clipea din genele-i albicioase.

— N-au nevoie de nici o cameră, spuse Ivan cu o voce surdă, fixînd masa cu o privire tîmpă.

— Ba da, avem nevoie ! zise pe un ton strengăresc Elenka. Avem și încă mare nevoie !

— Nu au ei nevoie, repetă Ivan cu încăpățînare. Mai bine dați-le o cameră bătrînilor. Au stat atîția ani pe șlepul acela...

Oaspeții plecară după miezul nopții. Serghei îi conduse. Elenka strîngea masa fredonînd. Ivan începu să-și facă patul. Deodată întrebă :

— Pot să te felicit ?

— Cu ce prilej, Ivan Trofimîci ?

— Cu prilejul acesta... Doar vi s-a promis o cameră și apoi așa... în general.

— Binențeles, Ivan Trofimîci. În sufletul Elenkăi se cuibărise un spiriduș : tare-i venea să facă o ghidușie. Ai să vii la nuntă ?

— Felicitările mele, spuse Ivan fără s-o privească și, uitînd de patul pe care începuse să-l desfacă, urcă pe punte aproape tîrîndu-se.

— Te duci mai departe ? îl întrebă Serghei, care-l întîlni în dreptul cabinei de comandă.

— Mă duc la pescuit, spuse morocănos Ivan. N-am mai pescuit de mult.

— Vezi să nu întîrzii, că eu mîine dimineață am treabă.

— Bine. Ivan scotoci pe undeva pe la prova. Mă-ntorc pe la ora șase.

Serghei coborî în cabină. Rîse batjocoritor :

— Nu-i pică bine la stomac lui Ivan jocul nostru. S-a dus la pescuit.

— M-am săturat de voi, spuse cu un oftat Elenka. De voi toţi. De-acum înainte am să trăiesc pentru mine. Uite aşa. Pentru mine.

Serghei stinse lumina, se dezbrăcă, se culcă. În cabină era linişte, doar din vreme în vreme se auzea un uşor scîrţîit : bordul vasului se lovea de şlepul scufundat. Serghei se gîndea cît de bine îi reuşise petrecerea din seara aceea, cît de serioasă şi importantă fusese discuţia avută în timp ce-l conducea acasă pe secretarul organizaţiei de bază. De mîine se vor instala pe şalupe staţii de radio. Sarcina îi fusese încredinţată lui personal şi...

— Dormi ?... întrebă pe neaşteptate, cu o şoaptă ciudat de înăbuşită, Elenka.

Serghei se dădu imediat jos din pat.

Serghei nu dormi decît două nopţi pe „Volgarul" : era ocupat cu instalarea emiţătoarelor pe şalupe, cu punerea la punct a reţelei radio. Lucra cu pasiune, ştia să-i facă pe oameni să-l asculte, prin felul cum le dădea instrucţiuni cu veselie, dar hotărît. Toată acţiunea planificată pentru o săptămînă o termină în două zile şi două nopţi, primi o primă serioasă, fu evidenţiat şi sărbătorit. Cursele în gol ale şalupelor cunoscură o scădere bruscă.

Ivan trăia în tăcere, nu scotea o vorbă. Lucra fără să vorbească, mînca fără să vorbească, fuma pe punte fără să vorbească. Nu mai pomeni niciodată despre plecarea lui Serghei de pe vas, înţelegînd că cel care trebuia să plece era el. Pierduse în această luptă mutească primul loc pe „Volgarul" şi, deşi rămăsese căpitan, era de fapt al treilea, cel de prisos. Şi nu mai avea putere să lupte. Trăia pur şi simplu, şi-atît. Trăia în tăcere, fără să scoată o vorbă.

Duminică îşi puse costumul de sărbătoare, luă bastonul cel nou şi se duse la Saşka. Elenka îi dădu un pachet cu peştele pescuit în ajun şi-l întrebă cînd se întoarce.

— La şapte, spuse el. Plecaţi undeva ?

— Nu ştiu.

— Am întrebat, pentru că mă cam doare piciorul, îi explică Ivan. De-aseară mă doare. Să nu se abată cumva vreo furtună.

— Da de unde, ce furtună ! spuse Serghei rîzînd. Barometrul de la dispecerat a încremenit de două săptămîni pe secetă cumplită.

— Barometrul meu e mai sigur, spuse Ivan și ieși din cabină.

Era o zi fără vînt, apăsătoare, înecată în pîcla albicioasă a arșiței. În dreptul debarcaderului se înghesuia lumea încă de dimineață. Toți voiau să plece la Iureveț, dar vasul de cursă întîrziase undeva în susul fluviului, pe la Krasnogorie. Bărbații nădușeau în hainele lor de sărbătoare, de culoare închisă fumînd și înjurînd întreprinderea de navigație. Serghei se duse să afle ce se întîmplase și reveni împreună cu căpitanul roșcovan și cu inspectorul de la Controlul pescuitului.

— Lumea asta se-nghesuie degeaba la debarcader : cursa nu mai vine. Și-a rupt elicea izbindu-se de niște bîrne scufundate lîngă Krasnogorie. Eram eu acolo cînd au anunțat de la dispecerat la telefon.

— Haide, Serghei, în tine ne punem toată nădejdea, zise zîmbind roșcovanul. Nu ne sabota planul de măsuri.

— Ce tot spui, căpitane ? Acolo nu poți umbla ca-n fundătura asta a noastră : la Iureveț trebuie să ai acte-n regulă.

— Păi n-ai decît să nu ancorezi la debarcader și n-o să-ți ceară nimeni nici un act.

— Și-apoi mai cîștigi și tu un ban și încă unul bun, îi spuse inspectorul cu voce scăzută. Ia te uită ce de ruble se frămîntă încolo și încoace pe malul apei.

— Banii ca banii, se-nțelege de la sine, insistă căpitanul. Important e că le vii oamenilor în ajutor. Își irosesc degeaba ziua de sărbătoare.

— Asta-i adevărat, spuse Serghei cu șovăială în glas.

— Nu, Serioja, nu te-nvoi la așa ceva, se amestecă în vorbă Elenka. Nu se poate să faci asta, nu se cuvine ! Nici Ivan Trofimîci n-o să-ți îngăduie.

— Ce să-ți spun, am să stau eu să mă uit ce zice Trofimîci, zîmbi batjocoritor Serghei. Dar dacă mă reperează cei din Iureveț, atunci !...

— N-au să te repereze, căută să-l înduplece căpitanul. Ancorezi în valea Iamskaia, te conduc eu pînă acolo.

— Printre altele, pot să-ţi spun că acolo-i livada sovhozului, spuse cu un plescăit de plăcere inspectorul. Şi-i o recoltă de vişine... Doamne, doamne !...

— O să rămîneţi fără pantaloni cu vişinele alea ale voastre, se mînie Elenka. Se temea că-l vor convinge pe Serghei să plece. Au nişte cîini cît calul.

— Leoşka-i prieten cu toţi cîinii ! spuse rîzînd în hohote căpitanul. Lasă, scumpă gazdă, că ne-om îngriji noi să facem rost de-un coşuleţ de vişine.

— M-a convins ! strigă Serghei vădit tulburat de hotărîrea luată. M-a convins dracul ăsta roşcovan ! Dă ordin să suie toată lumea pe vas !...

Oamenii se-nghesuiră pe şalupă. Femeile şi copiii se instalară jos, unde Şura de la găzărie, mîniată şi împopoţonată, ocupă jumătate de banchetă. Bărbaţii se îngrămădiră pe punte, umplură pînă la refuz cabina de comandă, stînd om lîngă om, pe sub ferestre. Serghei nu izbutea decît cu greu să vadă cursul apei.

Căpitanul aduna cu impertinenţă banii : două ruble pentru un adult, şi o rublă pentru un copil. Oamenii bombăneau, dar plăteau : doar nu era să stea pe mal să aştepte pînă avea să circule cursa.

La prova cîntau cu voci răsunătoare Klava şi Liusia. Pe chepengul de la sala maşinilor, plutaşii cu obrazul bătut de vînturi jucau cu pasiune „cocoşul". Elenka şedea cu femeile în cabină şi sporovăia, întîlnind cînd şi cînd privirea înţepătoare a Şurei.

Deasupra rîului moleşit de căldură plutea arşiţa. Se respira cu greu, dar „Volgarul" alerga sprinten, şi curentul produs prin înaintarea lui usca sudoarea lipicioasă şi istovitoare de pe feţe.

Oprindu-se la răstimpuri, Ivan urcă scara înaltă, dar găsi încuiată uşa cunoscută. Fumă o ţigară pe banca de lîngă portiţă şi porni înapoi pe mal, pentru că nu mai avea unde se duce.

Abia în faţa scării se gîndi că, întorcîndu-se pe neaşteptate, va zădărnici planurile Elenkăi şi ale lui Serghei. Amintindu-şi cu cîtă grijă îl pregătise astăzi Elenka să plece la Saşok, îşi zise că, de fapt, ea era nerăbdătoare să

rămînă cu Serghei. Își aminti acest lucru și începu să bată pasul pe loc : nu putea merge acum pe vas.

Și atunci, dînd un ocol debarcaderelor, ajunse pe malul rîului, însă departe, la marginea tîrgușorului, lîngă ruinele de la moara veche. Malul era pustiu. Ivan își scoase haina și se așeză pe o bîrnă.

În față, se vedea cupa cu gheare a unui vas, autoelevatorul lui Vasea, care degaja adîncul rîului. Lîngă vas acostase o barcă, iar pe punte cineva umbla încolo și-n-coace. Ivan își încordă privirea și desluși cu greu silueta lui Vasea. Pesemne că tinerii se pregăteau să coboare pe mal sau voiau să încerce motorul cel nou.

Ivan nu invidia niciodată pe nimeni, nici pentru tinerețe nici pentru sănătate, nici pentru putere, dar pentru fericire, da ! Uite, de pildă, fericirea care le fusese hărăzită lui Vasea și Lidei. De iubit, se iubesc, au prieteni, au timp și să trăiască și să-și educe copiii, și să-i însoare, și să-și dădăcească nepoții, plătindu-și astfel în liniște și cu demnitate datoriile pentru timpul petrecut în mijlocul semenilor din jur. Asta ar trebui să fie năzuința oricui, iar a invidia pe careva pentru fericirea lui nu-i un păcat, deoarece omul e făcut pentru o muncă pașnică și pentru bucurii simple...

Purtat de gînduri, nu băgă de seamă cînd începu să duduie motorul bărcii : se dumiri abia cînd Vasea, reducînd viteza, lăsă barca să alunece domol, oprindu-se în nisip.

— Ne tot uitam, cine să fie aici, strigă Vasea vesel. Lida v-a recunoscut prima. Are niște ochi !

— Haideți cu noi, Ivan Trofimîci, îi propuse Lida.

— Nici vorbă să merg. Ivan se fîstici, se ridică în picioare și-și puse haina. Voi sînteți tineri, plimbați-vă, eu am ieșit doar așa...

— Veniți, Ivan Trofimîci, îl pofti și Vasea, sprijinindu-se cu toată puterea în vîslă, pentru a nu lăsa barca în voia apei. Ne plimbăm, pescuim, am undițele cu mine.

— Pește am și eu, spuse Ivan zîmbind și ridică de pe nisip pachetul. I-l duceam lui Sașok, dar n-am găsit pe nimeni acasă.

Ajunseră la insule. Acolo au prins pește, doar așa, ca să se distreze. Au cules fel de fel de poame, au căutat

ciuperci, dar n-au găsit : era secetă și, deși după toate socotelile, era vremea ciupercilor, acestea întîrziau în anul acela să se arate. Lida făcu ciorbă și-i chemă la masă.

— Uf ! n-avem nici un strop de băutură ! spuse Vasea oftînd. În privința asta Liduha mea-i cremene, nu alta. Obosești pînă o-ndupleci să-ți dea un strop. E categorică !...

— Asta-i foarte bine, spuse încet Ivan. Nevastă, nu glumă. Tu, Vasili, s-o asculți întotdeauna și s-o urmezi.

De fapt, Ivan nu spusese nimic deosebit, dar Vasea și Lida simțiră în vorbele lui ceva îngrijorător. Schimbară o privire, după care Vasea, clătinîndu-și cu încăpățînare capul cu părul tuns scurt, zise :

— Eu îi spun, Liduha.

— Nu trebuie.

— Ba am să-i spun ! Și Vasea trînti cu lingura în masă, ațintindu-l cu privirea pe Ivan. Trebuie să trăim cinstit, fără înșelătorie. Trebuie să știți adevărul, Ivan Trofimîci.

— Nu, degeaba spui toate astea !... oftă Lida.

— Vă înșală, spuse cu hotărîre Vasea. Elenka vă înșală. Cu ăsta... Cu Serghei.

— Știu. Și Ivan își plecă mai tare capul.

Vasea tăcu descumpănit. Ivan sorbea ciorba, fără să-și ridice ochii și fără să-i simtă gustul. Piciorul rănit atunci, de mult, îl durea.

Refuză ceaiul. Se întinse pe iarbă și închise ochii. În partea cealaltă a focului, cei doi vorbeau în șoaptă, aranjînd cu grijă farfuriile ; erau siguri că Ivan doarme. Iar el se gîndea la ceea ce toată lumea aflase înaintea lui.

Pe neașteptate, începu să bată un vînticel rece, făcînd să foșnească stuful. Ivan deschise deodată ochii. Înălță capul, cercetînd cu îngrijorare cerul : dinspre miazănoapte se apropia în straturi grele o ceață uscată, roșiatică.

— Să plecăm imediat, spuse el ridicîndu-se. Acuși se dezlănțuie furtuna.

Tustrei aruncară la repezeală lucrurile în barcă și se așezară. Ivan trăgea cu putere la rame, scoțînd barca în larg, iar Vasea meșterea ceva la motor. Vîntul ba se domolea, ba se întețea tot mai mult. Fața apei tremura, încrețindu-se pe alocuri sub palele vîntului.

„Volgarul“ primi cea dintîi lovitură drept în față, de îndată ce ieși în mijlocul rîului. Izbindu-se greoi în valul înalt, vasul nu putu să iasă la suprafață la timp, astfel că apa năvăli peste bord. Cu un țipăt, fetele se repeziră spre cabina de comandă.

— Dă-i bătaie ! strigă căpitanul cel roșcovan. Vine furtuna !

Serghei dădu presiune pînă la refuz. Elicea uzată se învîrtea anevoie. Vîntul sufla din față, încetinea viteza, împingea prova sub val. Apa șiroia pe punte.

Plutașii aruncară cărțile cît colo. Întinzîndu-și gîturile, priveau cu îngrijorare în jur, chibzuind cam cît mai era pînă la Iureveț. Stepanîci, grijuliu, legă în grabă coșurile lăsate la pupa, le acoperi cu o foaie de cort, pe care vîntul i-o smulgea din mîini, făcînd-o să fluture ca un steag dincolo de bord.

— Dă-i bătaie, Serghei, mormăia roșcatul. Numai de-am izbuti să ajungem pînă se dezlănțuie furtuna.

Glasurile femeilor din cabină amuțiră : nu se auzea decît scîncetul speriat al unui copil. Valurile se ridicau pînă în dreptul hublourilor.

— Tîr-pîr, mormăia posac inspectorul Leoșka. Greu ne mai mișcăm...

— Ați înghesuit atîția oameni, strecură printre dinți Serghei. Și doar v-am prevenit. Buzunarele îi erau doldora de rublele boțite, luate de la oameni, așa că n-avea pe cine ocărî. Nu-i era teamă, dar își dădea seama cu luciditate de pericol : șalupa nu izbutea să înfrunte valurile nici atunci cînd motorul duduia cu toată puterea.

— Cred că-i de gradul cinci, zise căpitanul. Ce părere ai ?

Serghei nu-i răspunse. Inspectorul strigă, scoțîndu-și capul pe ușă :

— Hei, fetelor, coborîți imediat. Acolo e prea ud.

— Da, făcu tărăgănat Liusea. Dacă te bagi acolo, acolo rămîi !

Serghei se uită pe panou și nu-și crezu ochilor : săgeata manometrului de ulei înțepenise la zero. O privi cu ochii inexpresivi, apoi șterse cu palma gemulețul : dar săgeata nu se clinti. Alături, căpitanul bombănea ceva, dar Serghei nu-l asculta : i se făcu dintr-o dată foarte cald. Îi aruncă

roşcovanului o privire stupidă şi smuci manivela de reglare a presiunii spre el. Motorul amuţi.

— Ce te-a apucat ? întrebă încet căpitanul. Ai înnebunit ?

— Presiunea e la zero. Serghei îşi şterse năduşeala. Dă-i bătaie la motor, Saşka.

Şalupa pierdea repede din viteză. Valul o aruncă într-o parte, o întoarse, o culcă pe-o coastă. Pe punte se rostogoli ceva cu zgomot şi în cabină se auzi ţipătul strident al femeilor.

— Ţine-o pe direcţie ! strigă căpitanul, coborînd în goană scara spre camera maşinilor.

— Nu da voie femeilor să iasă ! răcni Serghei, lăsîndu-se cu tot trupul pe timonă.

Îndesîndu-se una în alta şi ţipînd, femeile urcau scara îngustă. Leoşka le împingea cu forţa înapoi, înjura răguşit, le lovea peste mîini, le sfîşia rochiile. Dar ele se îmbulzeau, nu se lăsau cîtuşi de puţin şi din cauza larmei lor, Serghei nu putea auzi glasul căpitanului din sala maşinilor.

Şalupa era inundată, apa o izbea în cala de la prova, se scurgea în cabina de comandă, de unde curgea pe scară în cealaltă cabină. Stepanîci înjura, coşurile-i fuseseră măturate peste bord, căpşunile erau purtate de colo-colo pe valuri. Klavka urla cît o ţinea gura şi, de frică, se cocoţase pe acoperişul cabinei de comandă.

Căpitanul era proiectat dintr-o parte în alta a încăperii înguste şi întunecoase a sălii maşinilor. De două ori fu azvîrlit peste colectorul de evacuare, îşi arse haina nouă şi-şi răni pînă la sînge mîna. Ieşi de acolo murdar, înfuriat:

— N-am găsit. Porneşte-l !...

— Nu se poate ! strigă Serghei. O să se blocheze motorul !...

Şalupa se legăna greoaie pe valuri. Cu o uriaşă încordare reuşea Serghei să menţină prova pe val.

— Mama ta de marinar ! zise căpitanul, smulgîndu-l pe Serghei de la cîrmă. Lasă-mă pe mine ! O să-i îneci pe toţi, ticălosule !...

— Pleacă ! Şi Serghei, lăsînd cîrma, îl izbi cu putere pe căpitan peste faţă. Afară din cabină ! Afară ! Te ucid, canalie !...

— Porneşte motorul !...

Lăsată în voia valurilor, fără control, şalupa fu ridicată, răsucită, culcată pe o coastă. Un val izbi în uşa deschisă larg a cabinei de comandă, îi stropi pe Serghei, pe roşcat, pe Leoşka. Femeile ţipau isteric în cabina strîmtă de jos.

— Pleacă ! zise Leoşka, împingîndu-l pe căpitan afară din cabina de comandă şi-i strigă lui Serghei : pune pe direcţie ! Cu prova pe val !...

Apoi, cu înverşunare, cu ură, începu să se răfuiască cu femeile înnebunite.

Smiorcăindu-şi nasul zdrobit şi însîngerat, Serghei reuşi cu chiu, cu vai să aducă „Volgarul" greoi şi inundat de apă la linia de plutire.

Fură apoi purtaţi îndărăt, către malul abrupt din stînga. De o parte şi de alta a vasului răzbeau prin spuma valurilor prăjinile pentru măsurarea adîncimii. Valurile se rostogoleau printre ele, ridicînd nori de nisip şi lăsînd pe alocuri să se vadă albia.

Şalupa îşi pierdea stabilitatea. Greoi şi neputincios, vasul răspundea anevoie la comenzile cîrmei, lăsîndu-se tot mai mult pe-o coastă. Deocamdată Serghei reuşea să-l ţină pe chilă, dar era clar că foarte repede va veni clipa în care nu va mai putea să-l îndrepte, vor fi acoperiţi de apă şi atunci va rămîne la suprafaţă numai ceea ce este în stare să plutească de la sine. Serghei cuplă alimentarea şi porni motorul.

— Înapoi? întrebă Leoşka. Mai bine nici nu mai încerca.

— Îl fixez de fundul rîului, spuse Serghei. Îl fixez de fundul rîului şi-o să izbutiţi cumva să vă tîrîţi pînă la mal.

Aşteptă să vină un val, manevră la timp şalupa şi, pe creasta acestuia, ajunse la mal, dînd motorului viteza maximă. Fundul vasului scrîşni pe nisip, şalupa se zgudui şi valul se retrase, lăsînd-o pe nisip. Serghei stinse motorul şi-i făcu lui Leoşka cu mîna :

— Dă-le drumul.

Ude, înspăimîntate, femeile năvăliră din cabină. Strigau, plîngeau, alergau dintr-un capăt într-altul al vasului, îl blestemau pe Serghei.

Şalupa se legăna pe valuri ba lăsîndu-se pe-o coastă, ba îndreptîndu-se cînd se apropia alt val. Oamenii se agăţau de piesele de metal, sau unul de celălalt, puntea se clătina puternic sub picioarele lor.

— Ei, ai să vezi tu, drăguţule ! strigă Şura, ciufulită toată şi cu rochia sfîşiată pe piept. Nu las eu asta să treacă aşa ! Am să scriu totul unde trebuie !...

Însă panică nu se stîrni. Plutaşii, Leoşka şi căpitanul roşcovan, care între timp îşi revenise, făcură îndată ordine.

— Trebuie să ajungem pe mal, spuse Leoşka. Dacă se înteţeşte vîntul, o să răstoarne şalupa.

— Duceţi-vă, spuse Serghei, încercînd în zadar să-şi aprindă ţigara udă. Aici apa nu e adîncă. Legaţi-vă cu saula şi trageţi-vă unul pe altul.

— Şi tu ce vrei, să rămîi pradă peştilor ? îl întrebă încet inspectorul. Dacă plecăm noi, şalupa se uşurează şi gata ! Peste trei zile, cînd o să ieşi la suprafaţă, o să ne fie groază să privim încoace.

— Mă întreb totuşi cum o să ajungeţi ? chibzuia cu voce tare Serghei, ca şi cum nu auzea ce-i spune Leoşka. Primul trebuie să ia cangea...

— Haide, du-i tu. Eşti înalt şi nu te poate acoperi valul...

Serghei îşi petrecu de cîteva ori saula pe după mijloc şi sări cel dintîi peste bord. Valul îl izbi spre şalupă, dar el se rezemă în cange şi rezistă. În urma lui săriră ceilalţi ; bărbaţii îi duceau în braţe pe copii ; se bălăceau în apă pînă la piept, se poticneau, cădeau, înghiţeau apă tulbure, nisipul le scrîşnea între dinţi.

Ieşiră pe povîrnişul abrupt, lutos. Leoşka şi căpitanul roşcovan încercară să aprindă un foc : chibriturile ude pe care Leoşka le adusese în chipiu nu luau foc, iar celelalte care se aprindeau pentru o clipă, se stingeau imediat unul după altul. În tufişuri, femeile îşi storceau rochiile ude, îşi înveleau copiii. Un plutaş scoase o ţigară care printr-o minune rămăsese uscată şi i-o dădu lui Serghei.

— Ţine, tinere. Nu ştiu cum o să ajungi singur înapoi.

Serghei înțelese că trebuia să se întoarcă. Mormăi, înăbușindu-și un oftat :

— Ajung eu cumva.

El înapoie țigara pe jumătate fumată și luă cangea.

— Dacă ajungeți la ai noștri, dați-le de știre. N-o să rezistăm mult.

— S-a făcut, tinere.

Lăsîndu-se pe vine, Serghei alunecă lin pe panta abruptă, apoi o luă la goană prin apa puțin adîncă, ținînd cangea în cumpănire. Îl mîna disperarea, simțea că peste puțin timp, peste un minut, o să-l părăsească ultimele rămășițe de hotărîre. Valurile îl izbeau în față, albia îi fugea de sub tălpi. Cădea, scuipa, se ridica și din nou pornea, și din nou cădea. La doi pași de șalupă îl trînti un trunchi uriaș, bifurcat la un capăt, care-l împinse sub el și-l tîrî pe nisip. Îngrozit, se zbătea să scape de rădăcinile puternice, cangea alunecă, dar el se eliberă în cele din urmă și aproape fără cunoștință se prinse de parîma care atîrna de pe „Volgarul" năpădit de ape. Se lipi cu pieptul de bordul ruginit și închise ochii. Valurile îl loveau în spate, trecîndu-i peste cap, zgîlțîindu-i picioarele, și-l trăgeau sub chilă, dar acum era salvat, se odihnea, adunîndu-și puteri pentru a se cățăra pe punte.

Nu auzi glasul, dar simți niște mîini care-l trăgeau sus, pe punte. Ridicîndu-și privirea, o văzu pe Elenka : avea părul ud, fața zgîriată pînă la sînge și gura deschisă într-un strigăt de groază. În cele din urmă, se cățără pe puntea care dansa sub el, nu putu să se ridice în picioare și se tîrî pe tabla alunecoasă. Elenka îl ținea de curea, cădea ori de cîte ori o lovea valul și vorbea, vorbea mereu, iar el nu auzea nici acum ce spune. În cabina de comandă se ridică în picioare și amîndoi izbutiră să zăvorască bine ușa.

— Serioja ! Plîngînd, ea îi sărutase fața udă. Știam eu c-o să te întorci după mine, că n-o să mă părăsești !...

— Bine, bine, spuse el și se așeză pe o ladă cu capac, făcîndu-i loc Elenkăi alături. Șalupa era aruncată de valuri cînd într-o parte, cînd în alta, iar ei erau azvîrliți de colo-colo ca niște păpuși. De ce n-ai mers și tu cu noi ? o întrebă el.

— Păi, intrase apa în cabină, totul era ud, și așternuturile, și pîinea, și crupele, totul. Pînă am apucat să strîng și să fiu gata, voi coborîserăți peste bord. La început m-am speriat, dar după aceea am înțeles că o să te-ntorci, că n-o să mă lași singură aici.

— Da. Acum lui Serghei i se părea că totul se petrecuse întocmai așa. Te-am căutat acolo și nu te-am văzut. Ei, și atunci... Și pe urmă nu se poate să părăsești șalupa, e nelegal, te poate trimite în judecată pentru asta. Dar nu mai urla atîta, doamne! Or să ne salveze.

— Nu plîng de spaimă, Seriojenka, plîng de fericire. Eu nu credeam că mă iubești, nu credeam deloc, proasta de mine. Și cînd colo, tu erai cît pe-aci să te îneci din cauza mea!...

Șalupa fu din nou aplecată, Elenka alunecă de pe ladă și rămase așa, în genunchi, în fața lui.

— Unde te-ai zgîriat?

— Aici? își atinse ea obrazul cu palma și începu să rîdă. Asta-i isprava lui Șurka. Ții minte, grăsana aceea de la găzărie.

— Da... spuse el. A intrat apă multă în cabină?

— Multă. A curs de sus și cred că mai curge și acum de pe punte. N-a mai fost de mult călăfătuit vasul, e numai găuri.

— Trebuie să scoatem apa. El o îndepărtă, se ridică în picioare, ținîndu-se de perete. Haide să ne-apucăm de treabă.

Au stat mult timp să arunce apa, dar ea se împuțina încet de tot. Valurile plesneau ca și-nainte șalupa. După aceea începu o ploaie deasă cu stropi mari și grei, și atunci Serghei, exasperat, aruncă găleata cît colo: nu mai avea nici un rost să scoată apa.

Stația de radio nu funcționa: poate că o zguduiseră prea tare valurile, sau apa inundase acumulatorul. Serghei încercă întîi s-o repare, dar văzînd că nu izbutește, renunță. Ședeau în cabina întunecoasă cocoțați cu picioarele pe pat și înfofoliți în păturile ude. Vîntul nu se domolea și apleca vasul de pe-o coastă pe cealaltă, apa plescăia în cabină, uda paturile. Elenkăi îi era greață din cauza balansului, a oboselii, a foamei...

Și vasul cu elevator al lui Vasea era zgîlțîit zdravăn, colții cupei zăngăneau deasupra punții. Dar era bine ancorat, fixat de albie, așa că lui Vasea nu-i era teamă. Beau ceai acum cu toții în încăperea caldă și curată, lăudînd motorul :

— Cu vîslele n-am fi izbutit cît e lumea și pămîntul să ne strecurăm înainte de a se dezlănțui furtuna. Grozavă putere are motorul ăsta, nu-i așa, Ivan Trofimîci ?

— E un motor bun, încuviință Ivan. Era îngrijorat, nu știa dacă i-o fi dat în gînd lui Serghei să proptească timona. Mi-e teamă să nu se izbească mica mea șalupă de șlepul inundat.

— Te frămînți degeaba, Ivan Trofimîci : Doar ai un secund cu experiență, o să se descurce el.

Au stat împreună pînă seara, cînd începu ploaia, și odată cu ea tulburarea se mai risipi. Ivan ceru barca : era nerăbdător să-și vadă șalupa. Vasea și Lida încercară să-l rețină, dar el nu putea fi înduplecat.

— Trebuie să plec, dragii mei. Am stat cam mult. Barca v-o trimit eu în zori, să n-aveți grijă.

— Bine, te conduc eu, spuse Vasea. Scoate niște mantale, Liduha.

Barca sălta pe valuri, dar motorul lucra bine și Vasea o ținea cu iscusință pe firul fluviului. Apa plescăia cu zgomot în prova, răspîndind stropii în aer : înaintau printr-o perdea continuă de apă.

Mantalele se udară și se umflară ca niște cocoașe pe umerii lor. Vasea spuse vesel :

— Ce forță are motorul, Trofimîci !...

Valurile treceau de copastie, se izbeau în maluri, iar „Volgarul“ nu se arăta. Descumpănit, Vasea se uita în toate părțile.

— Unde să se fi dus Serghei ?

Malul se ascundea în perdeaua deasă a ploii. Nu aveau pe cine întreba.

— Ia-o spre „Bîstrîi“.

„Bîstrîi“ stătea într-un loc ferit, dincolo de schelăria greoaie a unei macarale plutitoare. Se apropiară. Vasea opri barca, legîndu-i parîma. Ivan urcă pe punte. Bătu multă vreme în ușa zăvorîtă a cabinei de comandă. Într-un

tîrziu, ușa se întredeschise zăngănind și în prag apăru somnoros mecanicul.

— Ivan Trofimîci ?... Mecanicul clipea năucit, de parcă nu-i venea să-și creadă ochilor. Dar „Volgarul“ unde-i ?

— Nu știu, răspunse Ivan. Vroiam să te-ntreb !...

— Asta-i bună ! spuse mirat mecanicul. Păi, a pornit în zori spre Iureveț. Credeam că dumneata erai la cîrmă... Pe aici oamenii pălăvrăgesc că s-ar fi scufundat la gura rîului...

— Cine s-a scufundat ?

— Păi, șalupa dumitale. Dar poate nu-i adevărat.

— Haide, Piotr, pornește motorul pe „Bîstrîi“. Unde-i Anton Sergheici ?

— Căpitanu-i pe mal, dar de pornit, n-am să pot porni motorul, Ivan Trofimîci. Sîntem în reparație, am dat jos chiulasa, mîine-l demontăm...

Ivan nu-l mai ascultă, ci porni șchiopătînd de-a lungul punții. Coborî în barcă, privind năuc în jur, și vorbi :

— Se vede că s-a-ntîmplat o nenorocire. Piotr zice că s-a scufundat șalupa... la gura rîului s-a scufundat, pe bancurile de nisip.

— Ce tot spui dumneata, Ivan Trofimîci ?

— Haide, Vasea. Pentru Dumnezeu, hai, te rog, să dăm o fugă pînă acolo. „Bîstrîi“ e în reparație.

— Cum așa, Ivan Trofimîci ? Doar pînă acolo sînt șase ore. Nici benzina nu ne-ajunge.

— Bine, dar pe vas sînt oameni, Vasea ! Las-că facem rost de benzină la Kozlovka de la al șaselea „Hans“. Au ei un butoi plin, eu l-am dus săptămîna trecută. Trebuie să facem asta, Vasea.

Goneau cu toată viteza. Vîntul le bătea acum din față, ploaia îi șfichiuia, era cu neputință să vadă ceva. Vasea își mijea ochii, își întorcea capul în toate părțile, nu mai era atent la prova. Ivan fuma țigară după țigară. Pe spinarea udă îi răpăia ploaia.

Înaintară astfel vreo oră și jumătate. Prin perdeaua deasă a ploii începeau să se deslușească izbele mărginașe din Kozlovka, în clipa cînd răsună deodată o pîrîitură puternică și barca fu proiectată undeva în sus. O clipă se auzi urletul motorului aruncat în aer, apoi se făcu liniște

și Ivan se trezi în apă. Ieși la suprafață obosit, asurzit, fără să înțeleagă ce se întîmplase. Cizmele, mantaua udă, hainele îl trăgeau în jos, valurile treceau peste el. Văzu în fața sa platforma triunghiulară, din bîrne, a geamandurilor. Se apropie înotînd din ultimele puteri, se urcă agățîndu-se de geamandura care dansa pe valuri.

— Vasili !

Îi era greață, îl chinuia tusea, răscolindu-i coșul pieptului. După ce-și trase sufletul, se uită de jur împrejur : nici urmă de barcă, vîsle sau măcar de sfărîmături. Nu se vedea decît un lemn uriaș, negru, care sălta în apropiere pe valuri, ba arătîndu-și ciotul gros, ba ascunzîndu-și-l sub apă.

— Vasili !... Vasili !...

I se păru că a zărit o clipă într-un vîrtej tulbure capul blond al lui Vasea. Parcă înota cu mișcări largi către mal, dar oricît de mult își încordă privirea, Ivan nu putu desluși nimic clar. Apă, apă și iar apă de jur împrejur : nu era cu putință să înțeleagă dacă ceea ce vedea era capul lui Vasea sau pur și simplu spuma valurilor care apărea ici și colo la suprafață.

Asta-i tot, va să zică. Nu mai ai pentru ce să te agăți cu mîinile înțepenite de frig de geamandura udă și rece. Chiar dacă vei rezista, dacă vei rămîne la suprafață pînă va trece întîmplător o barcă prin preajmă, cum o vei mai privi în ochi pe Liduha ? Cum vei mai privi în ochii oamenilor, tu, căpitan al unei șalupe scufundate cine știe unde ? Cum să mai trăiești, cînd apa vrăjmașă îi tîrăște la fund pe Elenka și pe Vasea ?

Dar se vede că sălășluia înlăuntrul lui o forță mai puternică decît aceste gînduri. Tremura cuprins de friguri, gemea. Dar de ținut, se ținea strîns, din toate puterile.

Îl luară de acolo peste o oră. Vasea, îmbrăcat într-o bundă de împrumut, îi descleștă cu mare greutate degetele înțepenite. Îl transportară în barcă, îi descleștară cu de-a sila gura, îi turnară spirt. Ivan deschise ochii, privi în jur, întrebă :

— Vasea ?... Trăiești ?

— Trăiesc, Trofimîci, trăiesc !... îi răspunse Vasea rîzînd. Nu credeam c-am să te găsesc pe geamandură. Oa-

menii luaseră ancora cu gheară de pisică și cängi. Acolo ne gîndeam să te căutăm. Uite, felcerul aleargă pe mal : se pregătea să scoată apa din dumneata.

Doi țărani din colhozul „Întîi Mai“ clătinau din cap zîmbind. Se bucurau că salvaseră un om, dar îl dezaprobau pe Ivan că pornise pe furtună cu o bărcuță șubredă, întocmai unui orășan fără experiență.

— S-a scufundat barca. Îți pare rău, nu-i așa ?...

— N-am observat lemnul ăla. Mă-ntrebi dacă-mi pare rău ? Păi acum de ce să-mi pară rău ? Important e că dumneata, Ivan Trofimîci, trăiești. Cît despre barcă, facem noi rost de alta. Iar motorul o să-l găsim : oamenii spun că aici apa nu-i mai adîncă de trei metri.

— Despre șalupa mea n-ați auzit nimic ?

— S-a împotmolit, Trofimîci, spuse unul dintre țărani. Tocmai la pragurile alea dinspre malul stîng. Acolo, va să zică, au și lăsat-o, iar oamenii s-au tîrît pînă la mal și au luat-o spre Olhovka, mi se pare.

— Au coborît toți de pe vas ?

— Am auzit că toți.

— Ah, trebuie, oameni buni, să ajung neapărat acolo, spuse cu îngrijorare Ivan.

— Trebuie să bei niște votcă, îi spuse celălalt țăran, zîmbind. Să bei niște votcă și să te culci pe cuptor, învelit într-un cojoc. Că într-acolo o să ne ducem noi singuri. Uite, îndată ce se mai potolește puțin vîntul, pornim...

Vîntul încetă abia spre dimineață. Șalupa colhozului ieși din Kozlovka de cum se lumină de ziuă ; pe Ivan nu-l luară, deși el stăruise din răsputeri să plece. Îl mai scuturau frigurile, stătea culcat la punctul sanitar, înfășurat în două cojoace ; președintele colhozului îi interzisese să plece cu ceilalți.

„Volgarul“ era inundat. Elenka și Serghei tremuraseră toată noaptea în cabina de comandă neîncălzită. Șalupa se îngreunase, se înfipsese în nisip, așa că vasul de salvare care venise acolo nu reuși s-o urnească din loc. Cum trebuia să facă rost de ajutoare, căpitanul o luă cu el pe Elenka. Serghei refuză categoric să părăsească vasul. Rugă doar să i se lase țigări.

„Volgarul“ fu smuls de acolo spre amiază cu două șalupe, după ce în prealabil fusese evacuată apa care pătrunsese înăuntru. Îl remorcară și-l aduseră în golf, lîngă șlep. Ivan prinse cu mîna lui parîma, o legă și, fără să rostească un cuvînt, intră în sala mașinilor.

— S-a blocat, spuse Serghei. Ședea sus pe scară, cu picioarele atîrnîndu-i în deschizătură.

Ivan încercă să învîrtă motorul, mișcînd cu o rangă volantul. Se lăsă cu toată greutatea pe rangă, îndoind-o pur și simplu, dar motorul rămînea neclintit.

— Ți-am spus doar că s-a blocat, repetă Serghei.

— Ai s-ajungi la tribunal, zise încet Ivan și urcă spre Serghei.

Acesta se lipi de perete, lăsîndu-l să treacă. Ivan se duse la prova, deschise cu zgomot chepengul. Elenka scoase capul speriată din cabină :

— Tace ?...

— Mă-ntorc peste un ceas, spuse deodată Serghei și sări pe mal așa cum era : cu pantalonii de lucru boțiți și cămașa murdară.

Mergea aproape alergînd, sufocîndu-se de mînie. Fusese amenințat, primejdia era reală : de-acum aveau să acționeze alte legi.

Avu noroc : Pahomov era singur în biroul său. Serghei aproape c-o îmbrînci pe secretara care se postase în ușă. Dădu buzna înăuntru murdar, gîfîind. Pahomov își încruntă cu severitate sprîncenele și-i arătă un scaun.

Serghei se pricepea să povestească. El nu ascunse nimic : nici faptul că plecase în cursă fără încuviințarea cuiva, nici că nenorocise motorul, nici că sărise primul peste bordul vasului care se scufunda. Despre bani însă nu pomeni nici un cuvînt, astfel că tot ce se petrecuse apărea ca o acțiune, dacă nu perfect legală, în orice caz sub impulsul unor bune intenții.

Pahomov îl asculta în tăcere, continuînd să rămînă cu sprîncenele încruntate. Tăcerea lui îl înspăimînta pe Serghei. Începu să se bîlbîie, să se repete, dar pe neașteptate secretarul de partid porni să-și manifeste curiozitatea, îl întrerupse cu cîteva întrebări ; Serghei se învioră, deveni volubil, își exprimă în cuvinte bine alese regretul pentru

cele întîmplate, oferindu-se să suporte reparațiile din propriul buzunar.

— N-o să-ți ajungă leafa, îi spuse Pahomov posomorît. Astea-s promisiuni deșarte.

— Am bani pe libret, îl asigură Serghei. Întreprinderea nu trebuie să sufere pentru nechibzuința mea.

— Just, spuse Pahomov. Aici ai judecat foarte bine, sînt de acord. Îmi dau seama că ai acționat energic. Te-ai aruncat în apă și ai condus oamenii pe mal. Toate astea se rețin ca merite pentru tine, dar s-ar putea să se ridice obiecții serioase. Plîngeri. Iar dacă plîngerea e făcută în scris, îți dai seama că nu avem dreptul să nu răspundem la ea. Așa că judecă și singur.

— Vă mulțumesc, Pavel Petrovici, spuse Serghei cu înflăcărare. Acum, după ce-am vorbit cu dumneavoastră, parcă mi-e mai ușor. Nu, să nu vă gîndiți la altceva, că pentru ceea ce am greșit o să dau socoteală. Să fiu judecat cu toată asprimea, o recunosc. Și cu toate astea, dumnevoastră mi-ați luat o piatră de pe inimă. De aceea vă mulțumesc tare mult.

Se îndrepta spre ușă cînd Pahomov îl opri :

— Dar Burlakov ce părere are ?

— Ce părere să aibă, Pavel Petrovici ? răspunse cît se poate de firesc Serghei. El doar n-a mers cu noi, așa că el n-are nici o vină.

— Cum adică n-are nici o vină ? El e căpitanul, el răspunde pentru toate.

— Asta așa e, dar la noi e cam formal...

— Ei, bine, vom vedea. Du-te și apucă-te de treabă. Nu te mai rețin.

Serghei părăsi biroul pășind în vîrful picioarelor și trase încetișor ușa în urma sa.

Se întoarse pe vas și tot restul zilei își făcu de lucru împreună cu Ivan în sala mașinilor. Scoaseră apa, șterseră și frecară cu cîrpa fundul vasului pînă-l uscară. La motor n-au umblat : pînă la venirea comisiei nu aveau voie să se atingă de el. Elenka curăța și freca în cabină.

Lucrau în tăcere. O singură dată Elenka spuse ceva despre masa de prînz, dar Ivan răspunse posomorît :

— Încă n-am agonisit mîncarea.

Înspre seară terminară. Ivan ar fi vrut să se ocupe acum de punte, dar Serghei refuză categoric :

— Am treburi.

Ivan nu-l întrebă ce treburi are. Urcă pe punte și se apucă să deretice singur. Făcea un zgomot teribil.

Serghei coborî în cabină. Cu fusta scurtă suflecată pînă sus, Elenka freca podeaua.

— Am treabă, Elenka. Trebuie să iau măsuri, că de nu, or să ne pună-n cîrcă atîtea, de n-o să ne spălăm cu toată apa Volgăi.

— Vii repede ?

— Am să mă strădui. De ce ?

— Așa. Ea zîmbi. O să-mi fie dor.

— Ei, o să-ți fie puțin dor și gata. Serghei își schimbă hainele, vîrî banii în buzunar și ieși.

N-a vrut să-l întrebe nici pe Ivan și nici pe oamenii cu care se întîlnea, de teamă să nu-l dea cineva de gol. Așa că se suci, se învîrti, făcu fel de fel de ghidușii, trase de limbă pe unul și pe altul, dar pînă la urmă reuși să afle adresa de care avea nevoie.

Drept răspuns la bătăile lui în poartă, răsună multă vreme doar lătratul cîinelui. Apoi se auziră pași și o voce întrebă încet :

— Cine-i ?

— Serghei Prasolov de pe „Volgarul". Am venit cu o treabă.

Portița se deschise și în deschizătură apăru silueta masivă a lui Stepanîci. În spatele lui, cîinele se zbătea în lanț cu înverșunare.

— Ce vrei ?

— Să vorbesc cu dumneata.

— N-avem ce vorbi amîndoi.

El vru să trîntească portița, dar Serghei își băgă un picioar în deschizătură.

— Mă simt dator față de dumneata, Stepanîci. Ți-a luat apa căpșunile din vina mea. Conștiința îmi poruncește să ți le plătesc.

— Conștiința ? Stepanîci izbucni în rîs. Ei, haide, intră.

Intrară în casă. Nevasta grasă a lui Stepanîci îl privea ţintă pe Serghei şi răspunse doar clipind din ochi cînd acesta o salută cu „Bună seara, scumpă gazdă".

— Ei, şezi, îi spuse Stepanîci. Va să zică, te-a strîns cu uşa conducerea ?

— Conducerea nu trebuie să ştie despre asta, zise zîmbind Serghei. Şi dacă o să cădem la învoială, apăi nici n-o să deranjăm conducerea pentru atîta lucru.

— Depinde cum o să cădem la învoială...

— Aşa, ca-ntre oameni. Stepanîci era uns cu toate alifiile, aşa că Serghei era cu ochii-n patru. La cît zici că se ridică pagubele ?

— La cît ? Stepanîci chibzuia ca nu cumva să ceară prea puţin. Depinde cum le socotim...

— Au fost două panere de căpşuni, spuse deodată, dintr-o răsuflare, nevastă-sa. Căpşuni alese bob cu bob...

— Nu te-amesteca ! se răsti la ea Stepanîci. Cară-te la bucătărie şi-mi pregăteşte de haleală... Doar am venit de la lucru, îşi lămuri el oaspetele după ce ieşi nevastă-sa.

— Va să zică, am nimerit-o cum e mai bine, spuse Serghei şi pescui din buzunar sticla.

— Socoţi c-o să ne-nvoim ? zise Stepanîci zîmbind batjocoritor.

— Conducerea n-are să-ţi plătească pagubele, asta înţelegi şi singur. Pe cîtă vreme eu ţi le plătesc.

— De ce ?

— De ce ?... Serghei îşi aprinse o ţigară, chibzuind dacă e bine să vorbească deschis. Hotărî să rişte pentru că Stepanîci era lacom. Zise : ca să nu mai deranjăm conducerea.

— O juma de sută.

— Oho !...

— Da tu cum credeai ? Căpşunile una la mînă. Hainele de sărbătoare mi le-am murdărit — două. Şi pe urmă şi deranjul meu — ce, asta-i puţin ?

— Înc-o dată pe jumătate.

— Aha, vrei să dai numai un sfert ? Nu, băiete, caută-ţi aiurea prostul. Înţeleg şi eu de ce ai venit la mine-ntr-un suflet...

S-au tocmit mult, cu înverşunare, ca la piaţă. S-au învoit cu treizeci, jurînd unul altuia să uite toată povestea asta.

Se întunecase cînd ieşi Stepanîci să-şi conducă oaspetele. Alungă cîinele, descuie nenumăratele zăvoare şi deodată spuse :

— Parcă mi-a făgăduit cineva să-mi toarne ciorba după ceafă.

Şi rîse subţire, triumfător, lovindu-l puternic pe Serghei pe spate cu mîna lui grasă.

— Nu te pripi, ai răbdare !... spuse Serghei rîzînd şi el. Ai răbdare, poate că o să ţi-o torn, totuşi...

— Nu, de-acuma nu mi-o mai torni, continuă hohotind Stepanîci. Gata, ţi-ai vîndut pe treizeci de ruble făgăduiala cu turnatul ciorbei...

Dimineaţa veni la faţa locului o comisie : reprezentantul inginerului-şef, un tînăr maistru de la atelierele de reparaţii şi căpitanul de pe „Bîstrîi", Anton Sergheevici. Ivan încercă să vorbească cu el, dar Anton Sergheevici era foarte oficial.

— Să vedem despre ce-i vorba. N-o să consemnăm nimic de prisos.

N-a fost nevoie să consemneze ceva de prisos. Conform procesului-verbal încheiat, avaria se produsese din vina echipajului. Fusese smuls ştuţul de la filtrul de ulei.

— De acord, Ivan Trofimîci ? întrebă reprezentantul inginerului şef ?

— E vina mea, spuse Ivan.

— Atunci semnaţi.

Ivan semnă. Comisia plecă, dînd dispoziţie ca motorul să fie pregătit pentru reparaţie. Dar Ivan nu s-a apucat să pregătească motorul, ci a coborît în cabină după baston. La ieşire, a zis fără să se uite la cineva anume :

— Sînt la bătrîni. Mă-ntorc tîrziu.

— Uite că iarăşi sîntem numai noi doi, spuse Elenka. Pînă noaptea tîrziu, numai noi doi.

— O să trebuiască să te plictiseşti singură, Elenka, rosti Serghei cu un oftat. Am nişte treburi, înţelegi...

— Şi nu le poţi amîna ?

— Nu se poate. Se cutremură pămîntul sub picioarele noastre.

Îl privi în tăcere cum se bărbiereşte, cum îşi pune hainele de sărbătoare, cum se piaptănă cu grijă în faţa oglinzii şi sufletul ei fu cuprins de nelinişte. Se apropie şi-l îmbrăţişă :

— Nu pleca, Serioja.

— Nu pot. Şi el se desprinse cu o mişcare domoală. Nu se poate, Elenka. Să nu lăsăm ţîntarul să-şi ascută acul.

— Cînd te-ntorci ? întrebă ea cu voce stinsă.

— Să mă-ntorc ?... El întîrzie o clipă pe scară. Nu vreau să te mint : vin tîrziu. Noaptea, tîrziu, să nu m-aştepţi.

Serghei plecă şi bocănitul ghetelor lui se auzi pe punte, deasupra capului. Elenka se aşeză la masă şi începu să plîngă încetişor.

Numărul cinci, casa cu grădiniţă... Iat-o, o casă la fel ca toate celelalte de pe această stradă, doar cu cercevelele mai proaste. Aceleaşi perdele de tul, aceiaşi ficuşi şi aloe.

Tare n-ar fi dorit Serghei să intre în casa asta. Era de o sută de ori mai neplăcut decît să bea votcă cu Stepanîci.

— Şura e-acasă ? se adresă el cu o prefăcută nepăsare gazdei, o femeie uscăţivă, care-l privea pătrunzător, plină de curiozitate. Intrase fără să bată în uşă.

— Aaa-cas... spuse ea fără grabă, tărăgănat, cercetîndu-l cu o privire fixă. Uite, uşa aceea...

El bătu şi, fără să aştepte să i se răspundă, întredeschise uşa.

— E voie ?

Şura şedea pe un pat de lemn larg cît o căruţă şi mînca cu lingura lapte bătut dintr-o cratiţă mare. Văzîndu-l, încremeni. El închise bine uşa după ce intră şi rînji arătîndu-şi dinţii.

— Poftă bună !

— De ce-ai venit ? Căută cu ochii un loc unde să pună cratiţa şi o aşeză pe podea lîngă pat. Zăngănind, lingura alunecă toată în laptele acrit. Ce cauţi aici ?

— Mi-era dor, spuse el pe un ton provocator și se așeză pe singurul scaun din fața noptierei ticsite cu fel de fel de flacoane și borcănașe. Doar n-o să mă alungi ?

Ea îl privea în tăcere, clipind des din pleoapele cu gene scurte. În încordarea cu care se străduia să priceapă ce caută el aici era ceva copilăresc. Serghei nu-i dădu răgaz să-și vină în fire :

— Mă roade dorul, Șurionok. Mi-era așa de dor, că-mi venea să urlu și mai multe nu, zău așa. M-am gîndit ce m-am gîndit și-am hotărît să vin la tine să-ți cer iertare. Te-am necăjit atunci, tare te-am necăjit, așa-i ? Naiba știe cum se întîmplă. Uneori, fără să vrei, iar alteori fiindcă ești prost dispus, ajungi să necăjești un om cum-secade și după aceea îți vine să-și muști mîinile... Sînt singur aici, Șurok, tare singur, străin, înțelegi ?

Vorbea cu o voce înăbușită, blînd, tînguitor, parcă ciripea. Șura nu mai asculta cuvintele, ci vocea, care se auzea tot mai încet, mai tristă, și inima ei tresărea dulce și cu neliniște. Serghei îi luă mîna și i-o mîngîie ; ea nu și-o trase ci doar îl întrebă cu un aer preocupat :

— Te-a văzut gazda cînd ai venit ?

— Una uscățivă, așa ca o scovergă ?

— Trebuie să pleci, spuse ea îngrijorată. Dacă vrei, te conduc și ne-ntoarcem pe urmă.

— Ți-e frică ?

— Dac-aș ști că ai de gînd să te-nsori cu mine, puțin mi-ar păsa de toți și toate. Dar așa, numai ca să ne distrăm împreună, nu se poate. Pînă mîine ajunge să mă vorbească toată strada.

El ieși după ce-și luă în mod demonstrativ rămas bun de la gazdă. S-au plimbat amîndoi pe malul apei pînă seara, iar cînd s-a-ntunecat, Șura l-a condus în odaia ei. Aici el o îmbrățișă brutal, în vreme ce ea îi șoptea :

— Mai încet. Peretele-i subțire. Mai încet...

Se întoarse pe șalupă în zori. Pășea sufocîndu-se de scîrbă, își freca obrajii. Pe malul apei se dezbrăcă pînă la brîu și se spălă multă vreme, frecîndu-și pieptul cu nisip. Se îmbrăcă și așa desculț, trecu pe șalupă. Coborî în cabină în vîrful picioarelor și păși spre colțul său...

...Dimineața dădu din nou o fugă la Pahomov. Așteptă mult ca să poată vorbi cu el între patru ochi. Fumă pe coridor, ferindu-se de cei pe care-i cunoștea și se gîndi :

A parat loviturile posibile. Doi dintre pasagerii de pe „Volgarul" ar fi avut temeiuri să se socotească direct cu el, dar le-a blocat acțiunile. Desigur, nu era exclus ca altcineva să scrie vreo reclamație, dar acea reclamație nu mai putea fi îndreptată împotriva lui personal, a lui Serghei Prasolov.

În discuția cu Pahomov nu scăpă nici o vorbă în legătură cu asta. Vorbiră despre concluziile comisiei tehnice, despre repararea prejudiciilor. Pahomov era circumspect, nu-l întreba nimic, și din nou Serghei își exprimă destul de grosolan bucuria :

— De cum mă sfătuiesc cu dumneavoastră, Pavel Petrovici, parcă mi se ia o piatră de pe inimă. Respir mai în voie. Prind aripi, Pavel Petrovici, pe cuvînt de onoare !...

— Ei, haide, haide, lasă vorbele mari, spuse supărat Pahomov, dar nu-și putu reține un zîmbet.

— Oare vă îndoiți de mine ? îl întrebă Serghei cît putu mai sincer. Știu eu cum să mă căiesc pentru păcatul săvîrșit. Știu și am s-o și fac.

— Uite, aici ai zis-o bine ! spuse cu plăcere Pahomov și pentru prima dată în timpul celor două întîlniri îi strînse mîna. La treabă, tovarășe Prasolov.

Și din nou, ca și data trecută, întrebă de Ivan în clipa în care Serghei părăsea biroul. Întrebă pe un ton firesc, așa, printre altele, dar Serghei desluși în glasul lui orgoliul rănit.

— Și Burlakov, bineînțeles, e ocupat pînă peste cap ?

— N-aș putea spune asta, Pavel Petrovici, riscă Serghei. Ieri, de pildă, s-a dus îndată după prînz la bătrînul căpitan de pe șlep.

— Dar să se sfătuiască și el, nu-și găsește timp, spuse Pahomov, arătîndu-și nemulțumirea. De, ce să-i faci...

În acest „de, ce să-i faci", folosit în mod obișnuit de secretar în relațiile de serviciu, era o nuanță care-l făcu pe Serghei să regrete o clipă cele spuse mai înainte, deși tocmai comentariul acesta îl scontase cu precizie.

Nimeni nu dorea să grăbească evenimentele, dar ele se declanșară de la sine. Vineri fu convocată adunarea generală.

— În legătură cu faptul că Prasolov i-a transportat pe oameni gratis sau pe bani, nu pot să-mi dau seama, cuvîntă Anton Sergheici, căpitanul de pe „Bîstrîi". Unii spun da, alții tac, alții, dimpotrivă, spun că a fost o acțiune obștească.

Sala clubului era ticsită pînă la refuz. Ședința o conducea Pronin.

— Așadar, hai să socotim că Prasolov a fost de bună-credință.

— Întocmai ! răsună basul lui Stepanîci. Bine zis — de bună-credință !

Oamenii rîseră :

— Stepanîci al nostru e cel mai mare expert în ceea ce privește buna-credință.

— Așa o să considerăm, continuă Anton Sergheici. Și totuși, în duminica aceea Burlakov și Prasolov și-au petrecut timpul în mod diferit, așa că vina unuia e diferită de a celuilalt. Prasolov ținea locul căpitanului, așa că vina e în primul rînd a lui. Iar Burlakov n-a știut să-și educe cum trebuie echipajul, așa gîndesc eu. Ce ai de spus, Ivan Trofimîci ?

— Îmi recunosc întru totul vina, vorbi Ivan de la locul său. Mă oblig să fac totul ca să merit să fiu iertat.

— La concret, se auziră strigăte din sală.

— Poftim ? întrebă directorul.

— Treci la concret ! Ei, ce urmează ?

— E film azi !

— Haide, președinte, dă-i drumul ! E limpede ca bună ziua !

Serghei urcă la tribună și tăcu multă vreme, umezindu-și buzele uscate. În minte i se învălmășise totul, senzația ireparabilului îl împiedica să vorbească. Înțelegea că trebuia să risipească impresia pe care-o aveau oamenii adunați acolo în legătură cu propria sa vină. Se gîndise la toate, știa în primul rînd că trebuie să-i șocheze pe oameni și abia după aceea să-i conducă în direcția dorită de el. Se gîndise la toate și totuși îi era teamă...

— Trebuie să fiu cinstit, spuse el cu o voce surdă, de parcă și-ar fi strecurat vorbele printre dinți. Cinstit față de colectiv, față de tovarășii mei. Aici nu pot scăpa prin aceea că-mi recunosc greșeala, aici trebuie să fie totul limpede ca lumina zilei. Nu vreau să mă joc cu voi de-a v-ați ascunselea și nici n-am s-o fac.

Toată asistența ciuli urechile. Murmurul ușor care plutea în văzduh se stinse : toți ascultau cu încordare.

— Sînt vinovat nu atît pentru ceea ce știți voi că s-a-ntîmplat, cît mai ales pentru alte lucruri pe care le-am ascuns de voi ! strigă deodată Serghei.

Înaintă la masa prezidiului și puse pe ea o grămadă de ruble boțite.

— Ce-i asta ? întrebă mirat Pahomov.

— I-am dus pe oameni pentru bani. Am folosit șalupa cu scopul de a mă îmbogăți. Mi-e rușine, tovarăși !...

Rumoarea trecu ca un val peste oameni, apoi se instăpîni din nou liniștea.

— N-am dormit nopți întregi. Mă tot gîndeam, pe cine înșelăm, tovarăși ? Pe noi ne înșelăm. Pe noi ne mințim, tovarăși !...

Din nou se stîrni rumoare în sală, de astă dată de nedumerire. Serghei ridică o mînă :

— O să vă spun îndată totul. La început, cînd abia venisem să lucrez pe „Volgarul", ne-am dus să ne facem plinul la combustibil. Și eu, eu personal am făcut în așa fel, că am primit numai ulei. Am făcut asta pentru că „Volgarul" consumase mai mult de două tone de combustibil peste prevederi. Așa a fost, tovarășe Burlakov ?

Ivan se ridică pe jumătate, își trecu palma peste obraz și se așeză din nou. Iar Elenka din celălalt capăt de sală încuviință grăbită din cap.

— Să mergem mai departe. După acte, pe șalupa noastră sînt patru oameni. Leafă se plătește la toți patru, dar de lucrat, lucrează doar trei. Unul dintre matrozi este fictiv, semnează doar pe statele de salarii, dar de lucrat, n-a lucrat niciodată nici măcar un ceas ! Asta-i înșelăciune, tovarăși !...

Un vuiet puternic cuprinse întreaga sală și din nou Serghei risipi acest vuiet ridicînd o mînă. Acum el ținea

adunarea în mînă, acum depindea numai de el încotro și în ce fel să o conducă.

— Și-acum — cel mai important lucru. Bătrînul căpitan pe care-l cunoașteți cu toții, Ignat Grigorici, și-a cumpărat o viţea pentru care avea nevoie de fîn. Și iată că în prima duminică după asta am pornit noi șalupa, ne-am dus în mlaștinile lui Lukonin, unde am cosit toată iarba. Toată ca-n palmă ! Am încărcat-o și am făcut cale-ntoarsă, dar ne-au tăiat calea cei de la colhoz. Am izbutit să scăpăm și am descărcat tot fînul acela furat pe șlepul bătrînului căpitan, pentru ca să aibă cu ce-și hrăni vita lui proprie ! Trebuie să fim judecați, tovarăși.

Ultimele cuvinte se pierdură în rumoarea ce se stîrni brusc.

— Să vorbească Burlakov ! Să lămurească lucrurile !...

— Iar în privinţa fînului, trebuie luată o hotărîre, tovarăși ! Asta nu-i glumă !...

— Dar tu, Prasolov, de ce ai tăcut pînă acum ? Credeai c-o să treacă fără să bage nimeni de seamă ?

— Linişte, lăsaţi-l să termine...

— Să spună mai departe ! Să lămurească !...

— Linişte, tovarăși, linişte !...

Sala se potoli anevoie. Serghei bău pe nerăsuflate un pahar de apă și continuă :

— Aici am greșit. Și cu asta vreau să închei. Ajunge, tovarăși ! Trebuie să trăim cinstit !...

Din nou se stîrni larma. Serghei nu se mai duse la locul său, ci se așeză în primul rînd, într-un colţ. Pronin acoperi zgomotul din sală, strigînd :

— Îi dau cuvîntul lui Burlakov !...

În sală se făcu linişte. Ivan se ridică fără grabă, înaintă încet prin intervalul dintre bănci. Se opri lîngă masă, privind buimac sala :

— Tot ce s-a spus e-adevărat.

Și tăcu. Sala tăcea și ea, așteptînd lămuriri. Apoi Pronin întrebă :

— Asta-i tot, Ivan Trofimîci ?

Ivan îl privi cu ochi fără expresie și spuse încet :

— E-un ticălos. Oare nu vedeţi ?

Oamenii deveniră zgomotoși :

— Ce-a spus ?...

— Mai tare, Trofimîci !...

— Am spus că Prasolov e-un ticălos, vorbi tare Ivan. N-are milă de nimeni : nici de niște bătrîni singuri, nici de Pașa. E cu putință una ca asta ? E cu putință să profiți de nenorocirea altuia ?... Da, e o fiară !...

— Vă rog, fără jigniri, spuse Anton Sergheici. Îți recunoști vina ?

Ivan își strînse puternic maxilarele. Privi peste umăr.

— Nu.

— Cum adică, nu ?... Doar ai spus singur adineauri că-i adevărat ce s-a spus...

— Totu-i adevărat, dar eu nu sînt vinovat, repetă Ivan cu încăpățînare. Nu sînt vinovat, nu recunosc.

Și, tîrîndu-și piciorul, se duse la locul lui. Toți tăceau.

— Mi se pare ciudat ce spune Burlakov, sări deodată Anton Sergheici. Îl știu de mult și credeam că-l cunosc bine, dar văd că nu-l cunosc deloc. Mă surprinde, Ivan Trofimîci. După părerea dumitale, s-ar crede că cine spune tovarășilor săi adevărul e-un ticălos, iar cine fură fînul colhozului e om bun !

Spunînd asta, se așeză la loc. Serghei își îndreptă umerii și, destins, se lăsă pe spătarul scaunului. Oamenii continuau să tacă. Pronin îi examina cu atenție :

— Ei, tovarăși, cine vrea să-și spună părerea ?...

— Eu vreau să-mi spun părerea, strigă Nikolai Nikolaevici.

Nu se duse la tribună, ci, ieșind în față, se opri dinaintea lui Serghei. În sală se făcu deodată o liniște desăvîrșită, și în liniștea asta, Nikolai Nikolaevici întrebă încet :

— De ce-ai plecat dumneata prin demisie din portul Saratov, Prasolov ?

— Mi-am dat demisia din proprie inițiativă.

— În plin sezon de navigație ?

— Caraghioasă întrebare ! strigă Serghei. Așa am vrut eu, să-mi dau demisia !...

— Oricum, o să lămuresc eu asta, Prasolov. O să lămuresc ! Nikolai Nikolaevici ridică vocea : Uite, lui Burlakov nu am să-i pun nici o întrebare. Pe Burlakov îl cunosc de cînd eram copil. Și voi îl cunoașteți !...

— Asta-i adevărat ! strigă cu un glas răsunător și vesel Vasea și aplaudă.

În sală se făcu iar gălăgie. Acum înainta spre masă posomorîtul brigadier al plutașilor, Andrei Filippîci. Se opri în dreptul tribunei, își depărtă picioarele cu o mișcare obișnuită și se încruntă.

— Nu-i dau dreptate lui Trofimîci. Nu. Boacăne, înțelegi, a făcut multe. A făcut, care va să zică, fără să fie nevoie. Uleiul, care va să zică, și matrozul ăla. Așa. Pe urmă — fînul. Asta-i problema însemnată ! Vita dacă-i a mea sau a colhozului totuna-i, îi trebuie demîncare, fiindcă-i lipsită de conștiință. Și fîn de unde să iei ?

— Nu despre fîn e vorba acum, Andrei Filippîci, spuse Pahomov. Vorbește mai în temă.

— În temă ? Plutașul oftă și se lăsă de pe un picior pe altul. Tema, ce mai, totu-i limpede. Nu-i dau dreptate. Nu. Doar vreau să-ntreb : pentru cine se tot zbătea Trofimîci ? Pentru el ?...

Pe neașteptate toată lumea izbucni în rîs.

— Ei, vezi, asta-i. O să-l judecăm noi, bineînțeles. Și foarte bine o să facem. Dar vreau să spun numai : dacă vreodată, doamne ferește, m-o strînge nevoia, apăi eu n-o să mă duc la tine, flăcăule, cu toate că te-ai bătut aici cu pumnu-n piept. Eu am să mă duc la Trofimîci, pricepi, asta-i...

Ultimele cuvinte se pierdură din cauza aplauzelor. Serghei nu-și mai ridică ochii.

— E-un escroc Prasolov ăsta ! se auzeau strigăte din sală.

— Ba nu, e și mai și : a vorbit, pasămite, pe șleau, a tăiat în carne vie.

— Să-l alungăm, tovarăși, pe ticălosul ăsta !...

— Mințiți ! strigă deodată Elenka, sărind de la locul ei. Mințiți cu toții, pentru că vi s-a făcut frică ! Vi s-a spus în față adevărul, iar voi, viermi nenorociți, îl alungați pentru asta, da ? Corb la corb nu-și scoate ochii, o mînă spală pe alta, și cum răsare unul care nu-i de-al vostru, vreți să-l alungați, da ? Îl dați afară ? !

Se năpusti spre ieșire, fără să-și stăpînească lacrimile. Din prezidiu se ridică directorul.

— Asta-i din pricina nervilor, spuse el încet. Dar iată documentele. Două scrisori : copiile lor au fost adresate comitetului regional de partid și redacției ziarului „Vodnik". Ascultați ce se spune în aceste scrisori. Punctul unu: falsuri la aprovizionarea cu combustibil și înregistrarea falsă a orelor-motor de către căpitanul Burlakov. Punctul doi : despre accidentul lui Feodor Nikiforov. Se arată că accidentul s-a produs, deoarece căpitanul Burlakov n-a fost în stare să conducă vasul din pricina piciorului bolnav. De aceea autorul scrisorii cere ca Burlakov să fie dat în judecată...

— Cine semnează ? strigă Vasea. Cine le-a semnat ?

— Scrisorile sînt anonime.

— Dacă-s anonime, la privată cu ele !...

— Liniște ! strigă Pahomov. N-am venit aici să răcnim, aici trebuie să chibzuim, dragi tovarăși !

După îndelungate discuții, atît Burlakov, cît și Prasolov primiră mustrare ; Serghei reuși cu greu să-și stăpînească bucuria în fața oamenilor.

Adunarea luă sfîrșit. Toată lumea dădu buzna spre uși, vorbind tare. Mihalîci, Vasea și Andrei Filippîci se opriră la ieșire, așteptîndu-l pe Ivan, dar acesta trecu pe lîngă ei, privind înainte cu ochii ficși, lipsiți de expresie.

În urma lui venea grăbit șeful personalului. Se repezi în întunericul des și strigă :

— Trofimîci !...

Ivan nu-i răspunse. Nikolai Nikolaevici îl ajunse din urmă și-l bătu pe umăr :

— Să facem cîțiva pași, vrei ? C-a fost zăpușeală în sală...

Ivan îl urmă în tăcere. Cotiră pe după șirul de case mărginașe și ieșiră pe malul nisipos.

Apa plescăia ritmic, de-a lungul șenalului străluceau geamandurile. Liniștea atîrna somnolentă deasupra fluviului.

— Mă doare stomacul, cu nimic nu-mi trece, spuse Nikolai Nikolaevici. Parcă și-acum îmi răsucește cineva baioneta aceea.

— Ar trebui să stai în pat, rosti încet, cu voce egală, Ivan.

— Să stai în pat ! îl îngînă deodată cu răutate șeful. Hristosule, împăciuitor afurisit ! Ți-au pălmuit un obraz și nu te rabdă inima să nu-l întinzi și pe celălalt ?

Ivan tăcea plin de încordare.

— Unde-ai fost tu, cînd ciuperca asta otrăvită prindea rădăcini pe șalupa ta ? Propovăduiai bunătatea ? Ia să fi nimerit un Serghei de-ăsta printre noi, acolo, la Velikie Luki, în patruzeci și doi, ce-ai fi zis atunci ?

Ivan își opri deodată privirea asupra lui :

— Ei, atunci, era...

— Un profitor ! Și-atunci, și-acum ! Cu unul ca el trebuie să te iei de piept, Ivan. Să te iei de piept ! Pentru ca să n-apuce să-i molipsească și pe alții... A fost mîrșav ? Să dea socoteală.

— Oamenii au nevoie de bunătate, Nikolaici. Vai cîtă nevoie au !

— Depinde ce fel de bunătate. Bunătatea ta prăsește niște Serghei din ăștia. Trebuie să-ți intre bine în cap asta. Deodată el scrută întunericul și strigă : Ei haide, veniți încoace, nu vă mai ascundeți !...

Se apropiară Vasea, Mihalîci și plutașul. Mihalîci începu să ofteze, să se foiască, privindu-l în ochi pe Ivan, iar Vasea zise :

— Haideți la noi, Ivan Trofimîci. Să ședem puțin, să pălăvrăgim ; Liduha o să pună samovarul.

— Dar de ce să hoinărim pe apă ? spuse plutașul cu vocea lui de bas. Să mergem la mine. O să ne uităm la televizor.

— Samovare, televizoare, bombăni șeful personalului. Rămîneți cu bine, oameni buni. Iar tu gîndește-te, Ivan, gîndește-te bine : eu nu ți-am spus decît adevărul.

Și se mistui în întuneric, frecîndu-și cu palma vechea rană care începuse să-l doară.

— Ei, gata, Elenka... acum, cu toată viteza înainte, zise tulburat Serghei, seara, în cabină. Mîine o să mă duc la Feodorov să-i spun să ne lase pe șalupă numai pe noi doi. Oricît de greu ne-ar fi, trebuie să ne descurcăm amîndoi. Trebuie !

— Dar cu Ivan cum rămîne ?

— Ivan n-are decît să-şi găsească de lucru pe ţărm, cu el treaba-i terminată. Să facă tîmplărie sau să se angajeze magazioner la depozit... Aici nu-i decît o singură lege, Elenka : n-ai fost în stare să te menţii, să te agăţi de ceva, te-ai dus.

— E un om bun... spuse oftînd Elenka.

— Om bun... asta încă nu-i o profesiune.

El o îmbrăţişă. Elenka i se uită în ochi cu o privire îngrijorată şi spuse încet :

— Nu trebuie. O să vină Ivan...

— N-avea grijă, că nu vine el, nu-l mai aştepta. Se vede că iar îşi face veacul pe la bătrîni. Şi, în general, mai uită de el. Uită totul. Acum sîntem numai noi doi. Noi doi, pricepi ?

A doua zi dimineaţa Ivan fu chemat la raion. A umblat mult pe la diverse organe, a scris note explicative ; recunoştea că Prasolov a spus adevărul, dar totodată îşi nega cu încăpăţînare propria vină. Au încercat să-l convingă, să-i tot explice şi pînă la urmă l-au lăsat în pace. I se dădu dispoziţie să lucreze pentru a-şi răscumpăra greşala, fapt cu care Ivan fu de acord.

Se întoarse acasă cu o maşină de ocazie şi, aşa cum primise dispoziţie, se duse de-a dreptul la director. Îl lăsară să aştepte multă vreme ; stătea pe coridor şi fuma. În sfîrşit, îl invitară în birou.

— A, tovarăşul Burlakov. Luaţi loc. Directorul îi dădu mîna. Ei, cum merge treaba ?

Ivan îi povesti pe scurt. Directorul încuviinţă din cap. Apoi întrebă pe neaşteptate, fără să asculte pînă la capăt ce i se spunea :

— Cum credeţi, Prasolov o să se descurce cu şalupa ?

— În general... Ivan se opri. Înţelese întrebarea, înţelese ce se ascundea în spatele acesteia, înţelese totul şi spuse : O să se descurce, Iuri Ivanîci.

— Iar dumneavoastră vi se interzice de acum înainte să mai lucraţi ca personal navigant. Directorul oftă, şi pentru prima dată îl privi pe Ivan. Iertaţi-mă, dar vi se interzice...

— Iuri Ivanîci... Ivan se ridică, se clătină, se prinse de speteaza scaunului. Iuri Ivanîci, eu nu v-am rugat niciodată nimic... Am executat totdeauna ce mi s-a cerut. Am fost de atîtea ori evidenţiat...

— Vi se interzice, tovarăşe Burlakov, spuse directorul de astă dată cu o notă de enervare în glas. Eu trebuie să mă supun legilor. Asta este. Duceţi-vă la serviciul personal, acolo o să vă ofere ceva. Am dat eu indicaţii. La revedere. Duceţi-vă.

Ivan se duse la serviciul personal ; nu salută pe nimeni, privea oamenii fără să-i vadă, iar şapca gri, de sărbătoare, şi-o ţinea în mînă : uitase s-o pună după ce ieşise de la director. Aşa a intrat în birou la şeful personalului.

— Noroc, îi spuse Nikolai Nikolaevici. Stai jos. Poţi să fumezi.

Nu-l întrebă nimic. Ivan fuma încet ; urmărea îndelung vîrful incandescent al ţigării şi scutura scrumul în palma care nu-i simţea fierbinţeala. Nikolai Nikolaevici aştepta răbdător.

— M-au dat afară, spuse buimăcit Ivan.

— Ştiu, confirmă şeful. Nu are rost să te necăjeşti pentru asta : dată fiind starea sănătăţii tale, trebuia de mult să te fi trecut pe ţărm.

— Pe ţărm... Ivan zîmbi cu amărăciune, se duse la fereastră şi aruncă scrumul. Unde-o fi ţărmul meu, Nikolai Nikolaici ?...

— O să te obişnuieşti, Trofimîci. Vai, este cu neputinţă să ne şi imaginăm cu cîte nu se obişnuieşte omul...

— Şi cu faptul că nu are o casă a lui, şi cu asta se poate obişnui ?

— Depinde ce socoţi tu casă. Pînă acum casa ta a fost şalupa, acum o să fie atelierul. Sau poate că ai altă dorinţă?

— Mi-e totuna.

— Păi, dacă ţi-e totuna, atunci ascultă-mă pe mine. O să fii mecanic la pompele de injecţie. E o muncă curată, delicată. O muncă serioasă, numai bună pentru tine. Chiar lîngă atelier e o odăiţă. Am vorbit cu şeful atelierului să locuieşti acolo. O să-ţi pui un pat, o măsuţă.

— Nu mai vreau să se facă atîtea excepţii pentru mine. Vreau să fiu la fel ca ceilalţi. Ca toţi ceilalţi.

— Căminul e ticsit cu tineret sezonier. Ăștia sînt niște nemernici ; vara nu se culcă înainte de ora trei noaptea. Dac-o să stai acolo, o să dai ortul popii cît se poate de repede, te asigur.

— Nu, nu, Nikolaici, lasă-mă să fiu la fel cu ceilalți, susținea cu încăpățînare Ivan.

— Nu sînt locuri la cămin, asta-i și gata ! se înfurie șeful. Tu îi dorești binele, iar el o ține pe-a lui. Măi, că supărăcios mai ești, Ivan !...

— Supărăcios ?... Ivan îl privi cu seriozitate, apoi își mai luă o țigară. Nu, Nikolai Nikolaici, să mă supăr pe mine, pe viața mea, ar fi zadarnic. Și pe altcineva nu am pe nimeni a mă supăra. Da, pe nimeni. Totul e așa cum trebuie. Pe Pașa ai concediat-o ?

— Am concediat-o, răspunse Nikolai Nikolaici. Eh, dacă ți-ai fi recunoscut vina la ședință !... Dacă ți-ai fi recunoscut-o, ar fi fost totul în ordine.

— Ce vină ? întrebă cu severitate Ivan. Oare poți să nu ajuți oamenii cînd sînt în nenorocire ? Trebuie să fii un ticălos ca să nu-i ajuți.

— Eh, Ivan ! și șeful bătu cu pumnul în masă, înjurînd. Ți-am spus doar, te-am avertizat. Ei, dar ce rost are să ne amintim de trecut ?...

Tăcură. Ivan întrebă fără să-l privească :

— Și cu bătrînii cum s-a hotărît ?

— Nu s-a hotărît în nici un fel. Am comunicat colhozului, m-am întîlnit cu brigadierul lor. S-a bucurat : de, le-a venit plocon un fînișor pe cinste...

Lui Ivan îi plăcu la atelier : fiecare lucru era rînduit la locul lui, era ordine. Iar oamenii de acolo erau în cea mai mare parte vîrstnici, așezați : nu poți da pe mîna unor băiețandri reglarea pompelor de injecție. Îl întîmpinară pe Ivan ca pe-un vechi cunoscut. Șeful atelierului îi arătă totul de-a fir a păr, îi prezentă brigada și locul de muncă.

— Iar de locuit, o să locuiești aici, Trofimîci. El deschise o ușă laterală și-l lăsă pe Ivan să treacă primul. Aici e liniște : se lucrează într-un singur schimb.

Cămăruța era neîncăpătoare, n-avea mai mult de șase metri, într-un ungher se afla o măsuță, un taburet și un pat de fier, fără așternut. Geamul, podeaua, ba chiar și

pereții fuseseră spălați cu grijă, iar pervazul și rama de la fereastră erau proaspăt vopsite : așadar, aici fusese așteptat, oamenii se gîndiseră la el... Un val cald de recunoștință îi puse sîngele în mișcare, îl cuprinse amețeala și Ivan se așeză îndată.

— Îți mulțumesc...

Dar în cămăruță nu mai era nimeni : șeful atelierului plecase la treburile sale...

Iată deci cum arăta această ultimă locuință a lui. Nu simțea nimic apăsător la gîndul acesta. Lucrul cel mai important era că toate acestea fuseseră pregătite anume pentru el. Înseamnă că erau și oameni care mai aveau nevoie de el, de Ivan Burlakov, înseamnă că era prea devreme să fie șters din toate evidențele, înseamnă că trebuia și putea să mai trăiască...

Se înțelese cu șeful atelierului să se mute în aceeași seară, iar a doua zi de dimineață să intre în schimb. Acum trebuia să se ducă la șalupă să-și ia lucrurile și — curios lucru ! — nu-i mai era teamă cînd se gîndea la asta.

La ieșire se ciocni cu Mihalîci. Erau amîndoi bucuroși de întîlnire ; și-au strîns îndelung mîinile și și-au zîmbit unul altuia.

— Ei, Ivan Trofimîci, dragul meu, știu totul, absolut totul !... repeta într-una cu vorba lui repezită, Mihalîci, ținînd mîna lui Ivan într-a sa. Chiar ieri am aflat, ieri dimineață. Cînd am venit la lucru, mi-au spus : pregătește odăița ca să poată fi locuită. Pentru Ivan Trofimîci, mi-au spus ei...

— Va să zică, tu ai rînduit odaia, Mihalîci ?

— Asta-i un fleac, o nimica toată. Pe Niurka, fie-mea cea mai mare, am chemat-o, că-i tare harnică. Dar încotro te duci, la șalupă, da ? Vrei să merg să te-ajut ?

— Nici vorbă de ajutor, Mihalîci. N-am decît cîteva boarfe, atît.

— Ei, ai tot timpul să-ți agonisești de-acum înainte. Iar diseară să poftești pe la noi, Ivan Trofimîci, să nu ne ocolești. Te-așteptăm. Nevastă-mea s-a pregătit, așa c-o să mai stăm și-o să mai vorbim. Fă-ne cinstea și vino.

Ivan nu știa să refuze, așa că acceptă invitația. Mihalîci plecă bucuros, iar Ivan o luă spre debarcadere. De mers,

a mers mult, pentru că cei pe care-i întîlnea îl opreau la fiecare pas, întrebîndu-l ce-a fost la raion și cum s-a aranjat acuma.

Ivan văzu șalupa încă de departe și inima-i tresări. Însufleţirea pe care i-o stîrnise noua locuinţă și oamenii cu care se întîlnise se risipi și tristeţea puse stăpînire pe el cu și mai mare putere; acum păşea încet, și nu mai vedea în jur pe nimeni și nimic în afară de șalupa lui. Vasul era la locul dintotdeauna, lîngă șlepul scufundat. Pe șalupă nu se vedeau oameni, dar cînd se apropie, desluși la prova o siluetă subţire, adusă de spate. Se opri, privi cu atenţie și abia atunci observă că inscripţia „Volgarul" nu mai exista și că în locul ei era vechiul număr „17". Pictorul — pe care Ivan îl recunoscu — acoperea cu vopsea literele de pe găleţi și scria cu ajutorul unui șablon același număr „17"...

Mihalîci trecu pe la dînsul spre sfîrșitul schimbului. Îi meșteri o policioară, îl ajută să-și aranjeze lucrurile, apoi plecară împreună acasă la el. Merseră mult, căci Mihalîci locuia în satul vecin, dincolo de pădure. Pe drum. Ivan îi povesti cum din pricina lui, Vasea și-a scufundat barca și motorul cel nou.

— Doamne, Dumnezeule! făcu îngrozit Mihalîci. Alege-s-ar praful de barcă, Trofimîci, alege-s-ar praful! Puteai să te-neci, cît ai zice pește puteai să te-neci!...

Cina o luară toţi nouă cîţi erau, adunaţi în jurul unei mese uriașe. Copiii — cinci fete și un băiat — se purtau cuviincios, însă fără să fie din cale-afară struniţi, rîdeau în capătul lor de masă și șușoteau ceva între ei. Prîslea cel pîntecos ședea în braţele maică-si și-și holba ochii picotind de somn.

— Ia te uită, asta-i agoniseala noastră... spuse cu mîndrie Mihalîci aruncînd o privire în jurul mesei. O brigadă-ntreagă, pricepi, o brigadă întreagă!

— E-adevărat că nu-s decît mulgătoare! completă zîmbind nevastă-sa cu acentul celor de prin părţile Volgăi. Tîmplar n-avem decît unul singur, uite-l.

Fata cea mai mare se învîrtea vioaie în jurul mesei aducînd mîncarea. Radia de sănătate și putere, iar Ivan se tot uita la ea și zîmbea.

— Ce-a mai crescut Niurka, explică el nevestei lui Mihalîci cînd îi surprinse privirea veselă ațintită asupra-i.

— Te cred ! zise rîzînd Mihalîci. Abia prididim să-i facem bluzițe !

— Vai de mine, de ce ?... sări îmbujorîndu-se Niurka și într-o clipă zbură la bucătărie.

— Lucrează la grădinița de copii, spuse maică-sa. Are o meserie și ea, a făcut școală pentru asta.

— E deșteaptă, confirmă Mihalîci. Ia vino-ncoace, fata tatei !

— De ce să vin ? răspunse de la bucătărie Niurka.

— Vino-ncoace cînd îți spun !...

Zîmbind stingherită, Niurka se apropie de masă. Mihalîci îi turnă niște votcă pe fundul păhărelului și i-l întinse :

— Ia, fata tatei, bea cu noi. Pentru că ai optsprezece ani împliniți, îți dau voie.

— Nu beau, nu vreau să beau.

— În sănătatea oaspetelui. În sănătatea lui Ivan Trofimîci. Haide...

— Să fiți sănătos, spuse Niurka în șoaptă, îmbujorîndu-se din nou ; bău și începu să dea din mîini : Oh, măiculiță !...

Cîtă vreme ceilalți îi culcau pe copii, Ivan și Mihalîci au stat în cerdac și au fumat. Pe cerul de august cădea cînd ici, cînd colo cîte o stea, pădurea care înconjura sătucul din toate părțile foșnea tainic. Bărbații vorbeau fără grabă despre treburi, despre bătrînul căpitan care rămăsese pe iarnă fără fîn.

— Lasă, poate că o să fac rost de undeva, făgădui Mihalîci ; poate facem ceva, dă-mi puțin răgaz.

— Și totul s-a petrecut numai din pricina mea, așa apare pentru toți, spuse Ivan dezolat. Crede-mă, mi-e rușine să mă duc pe la ei. Să-i privesc în ochi.

— N-ai dreptate, Trofîmici, n-ai dreptate. În toată treaba asta n-ai nici o vină, oricum ai lua-o... Deodată Mihalîci tăcu, atinse în întuneric haina lui Ivan și tot răsucindu-i un nasture, zise : Ascultă, uite ce vreau să-ți spun. E-un lucru de seamă : Pe Niurka mea ai văzut-o ?

— Am văzut-o. E-o fată bună. Da ce-i cu ea ?

— Ei, dacă-i bună, apăi... Mihalîci oftă zgomotos. Poate ne-nrudim, ce zici, Ivan Trofîmici ?

— Cum așa ? făcu Ivan fîstîcit.

— Ce-ar fi să te însori cu Niurka, Trofîmici ? E fată sănătoasă, o să-ți nască copii, o casă de copii. O să te-ngrijească, o să-ți rostuiască un cămin...

— Ce tot spui, Mihalîci, ce tot spui ? Stai puțin. Doar i-aș putea fi tată...

— Ce tată, ce tată ? Nici nu te gîndi la asta, Trofîmici, nu-ți face gînduri de-astea ! Tu ești, ehei, ești vultur încă! O să-nceapă să-ți toarne la copii, că n-ai să pridideşti să-i botezi.

— Stai puțin, Mihalîci.

— Ei, ce să mai stau atîta ? Fata-i ca mărul pîrguit și meșteră nevoie-mare în treburile casei, iar la cîntece nu-i mai prejos decît Elenka...

Tăcu dintr-o dată, de parcă s-ar fi poticnit de numele acesta. Ivan oftă și spuse încet :

— Întocmai, Mihalîci. E întocmai așa cum spui.

— Și se mai spune că ea... Mihalîci se opri din nou.

— Știu. Știu totul ; mi-a spus chiar ea. Atîta doar că fără ea nu mai pot trăi, Mihalîci. Nu pot. Chiar dacă acum mi-e străină, tot o simt aproape, aici, cu mine. Așa că nu-s bun de mire, dragul meu prieten. Nu-s bun și pace...

Cu reparația o scoaseră repede la capăt : Serghei zăcea tot timpul în atelier, lucra cît doi, slăbise, nu mai putea de oboseală, însă „Șaptesprezece“ intră în front cu mult înainte de termenul fixat.

— Ei, acum o s-o luăm și noi din loc : spuse el vesel. Acum, fetițo, s-a zis cu împărăția somnului !

Erau nevoiți, într-adevăr, s-o tot ia din loc, dar Serghei era un organizator desăvîrșit. Pleca în fiecare seară la dispecerat, unde rămînea multă vreme : suna cînd un sector, cînd altul și, luptînd din toate puterile, izbutea să obțină comenzi convenabile și să-și întocmească din vreme graficul. Reduse la minimum timpii morți, întocmea fără cruțare forme pentru o întîrziere cît de mică și nu se sfia să-i dea telefon chiar și directorului. Își făcu o mulțime de dușmani, însă chiar în prima decadă depăși planul cu sută la sută.

Uneori se întîmpla ca Elenka să vină la cîrmă. Serghei o învăța cu sîrguință, îi explica regulile, o familiariza cu motorul. La început Elenkăi îi era teamă de timonă și din cauza asta se pierdea, dar Serghei era neîndurător :

— Ușurel, fetițo, ușurel !

Acum îi zicea din ce în ce mai des fetițo. Elenkăi nu-i plăcea felul acesta nou de a i se adresa : n-avea în el nici gingășie, nici căldură ; în sinea sa simțea că nu-i decît un obicei, și că „fetițe" din astea avusese Serghei cîtă frunză și iarbă. Dar nu știa să discute cu el, îi era teamă de ironiile lui, își amintea cu groază de ochii lui cu acea privire aspră, lipsită de expresie, pe care i-o surprinsese atunci, în duminica aceea cînd se duseseră pe insule. Ea dorea să fie pace între ei, visa o mulțumire calmă, familială. I se părea că tocmai într-asta consta fericirea, și cînd Lida o întrebă fără ocolișuri dacă e fericită, îi răspunsese fără să stea la gînduri :

— Foarte !

— Dar de-nsurat, n-are de gînd să se-nsoare ?

— Acuma n-avem vreme de asta, răspunse Elenka ferindu-și ochii. Doar muncim amîndoi, nu numai unul. Și nici cameră nu ni se dă deocamdată. După ce ne-or da...

— Așa ți-a spus el ?

— Mi-a spus, minți Elenka roșind.

Se întîlniseră la magazin. Elenka o salutase și voise să se furișeze pe-alături, dar Liduha începu această discuție care nu avea nici un rost.

— Nu, să nu crezi cumva ceva rău, e un om bun, adăugă repede Elenka, de teamă ca Liduha să nu înțeleagă cauza adevărată a fîstîcelii ei. Atîta doar că-i e tare greu și lui acuma.

Lida zîmbi într-un fel ciudat și tăcu, iar Elenka, înroșindu-se și bîlbîindu-se, încercă să schimbe vorba : o întrebă dacă Vasea găsise motorul.

— L-a găsit, spuse Lida. Numai că-i tare adîncă apa acolo : trei metri și jumătate. Ne-ar trebui o șalupă : cu barca n-ar putea să-l ridice.

— Păi las-că venim noi ! se oferi Elenka bucuroasă. Poate chiar mîine venim pe acolo cu șalupa noastră...

Lida vru să refuze, dar Elenka se înfierbîntă, asigurînd-o oricînd de ajutorul lor, așa că Liduha zîmbi. Se

despărțiră aproape ca în alte dăți, stabilind ca a doua zi după terminarea lucrului Serghei să se repeadă cu „Șaptesprezece“ pînă la vasul cu elevator.

— N-o să mă reped nicăieri ! i-o tăie cu asprime Serghei, cînd ea îi povesti că o întîlnise pe Lida.

— Cum se poate una ca asta ? spuse buimăcită Elenka. Doar atunci Vasea venea spre noi și din cauza noastră a pățit ce-a pățit. Și-apoi i-am promis doar, or să ne aștepte...

— Or s-aștepte ce-or s-aștepte și-or să se potolească, o întrerupse Serghei. N-au decît să intervină prin dispecerat. Dacă mi se dă dispoziție de-acolo, mă duc.

— Nu, o să ne ducem mîine ! strigă Elenka. Oamenii te roagă să-i ajuți, iar tu o ții într-una cu dispoziția, cu dispeceratul ! O să ne ducem și gata. Așa cum ne duceam altă dată cînd era Ivan Tro...

Deodată se-ntrerupse, tăcu și-și lăsă capul în jos. La masă Serghei își fuma țigara în tăcere.

— Uite ce e, Elena, spuse el în cele din urmă și Elenka îi văzu din nou ochii aceia plini de asprime, ficși, parcă de sticlă. Pe viitor să-ți bagi bine în cap : să nu mi te-mpotrivești nici c-o jumătate de vorbă. Aici stăpînul sînt eu și eu singur hotărăsc.

— Iar eu înseamnă că nu sînt nimic ?

— Tu să-ți știi lungul nasului ! strigă el. Să știi să prețuiești locul pe care-ai ajuns, înainte ca eu să-ncep să trag concluziile !...

Și din nou Elenka nu dormi, se învîrti tăcută în așternut, oftînd. Se tot gîndea, își amintea zi cu zi viața modestă pe care-o trăise lîngă Serghei, cîntări totul, se strădui să înțeleagă. Nu înțelese nimic, însă fie din cauza oboselii, fie din milă pentru sine își zise că se-nfierbîntase prea tare.

Ivan avea acum mult timp liber. Era deprins să muncească din zori și pînă în noapte, iar aici, la noul serviciu termina treaba la ora patru, încuia ușa atelierului după ce plecau muncitorii și apoi, trist, se tîra spre odaia lui. Orice grijă înceta.

Serile lungi, plicticoase, le petrecea făcînd vizite. La Mihalîci însă îi era rușine să se ducă prea des. Ținea minte

ultima lor discuţie şi-i era teamă să nu-i facă din nou propunerea de atunci. Feodor repara cu pasiune ceasuri deşteptătoare, însă n-o ducea mai bine cu sănătatea şi Ivan observa cu durere cum se stinge sub ochii lui acest minunat voinic de pe Volga, care altădată ridica rîzînd cîte opt puduri. Surprindea tot mai des aţintită asupra sa privirea tristă a Paşei şi-l treceau fiorii, iar după aceea multă vreme nu putea adormi în cămăruţa lui singuratică. Dacă atunci Feodor ar fi fost cu o jumătate de pas mai spre dreapta...

Nici la bătrîni nu se mai simţea în largul lui. Nu, ei nu-l învinuiau în nici un fel şi bunăvoinţa lor îl înduioşa şi acum cînd îi ofereau vechea lor ospitalitate. Însă neliniştea care se cuibărise pe şlep nu-l putea lăsa nepăsător şi din nou se simţea vinovat. Bătrînul căpitan umblase pe la direcţie, se rugase să-l lase să-şi rînduiască şi mai departe viaţa aşa cum se obişnuise, dar nu rezolvase nimic.

— O să hotărîm noi.

— Cam aşa stau treburile, Trofimîci, trase concluzia bătrînul în timp ce fumau amîndoi pe şlep. Dar cum o să hotărască ei şi cînd — nu ştiu. Şi ar trebui să ştiu, pentru că una e, să zicem, dacă vor hotărî că trebuie să părăsim şlepul, şi alta dacă ne vor îngădui să rămînem mai departe. Atunci va trebui să facem rost de fîn pentru iarnă. Aici nu poţi să dai cu banul să vezi dacă-i pajura sau capul, aici trebuie să ştii dinainte.

Prin scandaluri, plîngeri, prin măsuri necruţătoare luate ori de cîte ori constata timpi morţi, Serghei reuşi să facă aşa cum dorise : şalupa lucra acum după un grafic orar riguros. Şi din nou „Şaptesprezece“ era pomenit la toate şedinţele fulger însă nimeni nu-i mai zicea acum şalupa lui Ivan. În afară doar de cîţiva conservatori incorigibili — vechi căpitani de vase — însă şi aceştia parcă se jenau să-i mai spună ca altă dată. Dar nici şalupa lui Serghei nu-i spunea nimeni.

— Nu ne iubeşte lumea, Serioja, constată cu amărăciune Elenka. Femeile nu mai sînt binevoitoare cu mine, iar bărbaţii îmi zîmbesc batjocoritor.

— Las-că n-o să ne ducem la ei să ne boteze copiii, riposta Serghei. Aşteaptă să se termine sezonul de navi-

gație, să ne ridice pedeapsa, să ne serbăm nunta, și după aceea vedem noi. Poate plecăm de-aici : în Siberia sînt atîtea rîuri...

Vorbea de Siberia, de cîștigurile celor de-acolo, dar Elenka nu pricepea nimic. Îl privea cu toată atenția și chipul lui se multiplica și se ștergea din fața ei, pentru că o împiedicau lacrimile să-l vadă.

Iată, așadar, că vorbise pentru prima dată de nuntă. Și tocmai pentru că zisese asta printre alte treburi, Elenka înțelesese că e ceva serios. Se stăpîni, nu i se aruncă de gît, ci, ferindu-și ochii plini de lacrimi începu să chibzuiască pînă la cel mai mic amănunt la eventuala ei viață în Siberia.

Se deprinsese să-i ghicească dorințele și să prindă din zbor ceea ce el abia avea de gînd să spună. Serghei îi dădea plin de încredere tot felul de sarcini, o învățase să conducă șalupa, o trimitea la dispecerat după dispoziții sau la birou cu foile de raport. La început nu-i plăceau deloc aceste însărcinări, îi era rușine, dar treptat i se risipi jena de oameni, deveni mai degajată și Serghei susținea fără glumă că peste un an o să facă din ea secundul său.

— Lucrul cel mai important este să nu-ți fie frică de oameni, o povățuia el. Mai bine să le fie lor frică de tine.

Treburile gospodărești însă rămîneau în seama ei și, de obicei, după ce preda foile de raport, alerga pe la magazine. Se deprinsese să facă totul în goană, dar în dimineața aceea, după ce dădu colțul, se opri dintr-o dată.

Mergînd cu mare greutate, bătrînul căpitan venea de-a dreptul spre ea, ducînd legată de o funie viețeluşa roșcată cu stea în frunte. Păşea tăcut, privind posomorît în fața sa, și Elenka se dădu înapoi, lipindu-se de peretele casei, ca să-l lase să treacă.

— Bună ziua.

— Bună. Căpitanul trecu fără s-o privească.

Bătrîna însă se opri. Își mișcă îndelung buzele subțiri, decolorate, privind-o cu asprime. Apoi o întrebă :

— De ce nu treci pe la noi ?

— Uite, m-am luat cu treaba, mormăi pe un ton jalnic Elenka, simțind că în spatele ei se oprise și bătrînul și o

privește cu aceeași asprime. Acum sîntem numai doi pe șalupă.

— Ni s-a hotărît soarta, spuse cu calm Avdotia Kuzminicina, de parcă nu auzise ce-i spunea Elenka. Am primit ordin să ne mutăm de pe șlep și să nu mai locuim acolo. Acolo unde a fost casa noastră vor să dărîme, să facă un depozit.

— Și dumneavoastră unde-o să stați ?

— Ne dau o cameră. Într-o casă nouă.

— Va să zică, așa s-au brodit lucrurile, Elenka, spuse bătrînul aprinzîndu-și o țigară. Așa că vino cînd vom face petrecerea de casă nouă.

— Da viteluța încotro o duceți ? întrebă uluită Elenka.

— S-o vindem, spuse bătrîna. Da. S-o vindem. Doar n-o putem ține cu noi în odaie.

— Va să zică, degeaba ne-am chinuit atunci, la mlaștina lui Lukonin, spuse zîmbind pe neașteptate bătrînul căpitan. Ar trebui să mă-ntristez pentru ziua aceea, dar strașnic de bucuros am fost atunci, ca să-mi pară rău acuma. Strașnic de bucuros.

El se întoarse, trase ușurel frînghia și viteaua roșcată porni supusă în urma lui. Bătrîna își mai mișcă buzele puțin și spuse cu nepăsare :

— Să treci pe la noi.

Se depărtă și ea fără să se uite în urmă, în timp ce Elenka mai rămase multă vreme lîngă peretele de bîrne, simțind un vag sentiment de vină. Fără să vrea, își aminti de Ivan, și vina reală pe care-o avea față de el se contopi cu cealaltă vină, se făcu mereu mai mare și se prăvăli cu întreaga greutate peste ea, întunecînd dintr-o dată toate bucuriile și izbînzile ei mărunte. Se lăsă pe iarba prăfuită, își acoperi fața cu palmele : tare ar mai fi vrut să plîngă, dar nu avea lacrimi.

Rămase astfel vreo oră, după care se ridică și se duse pe șalupă. N-avusese parte să plîngă, așa că tot năduful rămăsese în ea, zăvorît acolo.

Pe șalupă venise Pronin. Elenka îl zări încă de departe, dar nu catadicsi nici măcar să-și potrivească părul — astăzi n-avea chef de Volodka.

— Și de ce, mă rog, să merg eu ? îl întrebă Serghei iritat. De ce nu trimiteți alt vas ?

— Pentru că el a navigat pe ăsta și nu pe alt vas, spuse sec Pronin. Și termină cu tocmeala asta nedemnă de tine, Prasolov. Va să zică, ghirlande, un postament... Bună ziua, tovarășă Lapușkina.

Elenka înclină sec din cap și coborî în cabină. Aici își aduse aminte că nu se dusese la magazin după tîrguieli, dar nu-i venea să mai plece nicăieri. Răzui resturile din cratiță și puse mîncarea la fiert. Șalupa pornise încotrova, remorca ceva, Serghei se ciondănea ca de obicei cu cineva, iar ea, mestecînd automat în oala cu supă, se gîndea la bătrîni și la Ivan, și pentru prima dată după atîta timp se gîndea la Ivan mai mult decît la oricine altcineva.

— Ce-i cu tine, ți-e rău ? o întrebă Serghei în timpul mesei.

— Serioja, știi... Stătu în cumpănă puțin, gîndindu-se dacă face să-i spună și lui. Știi că pe bătrîni i-au evacuat de pe șlep ?

— Nu i-au evacuat, ci le-au repartizat o cameră într-o casă nouă, spuse el cu gravitate. O cameră, înțelegi ? Uite, nouă la amîndoi nu ne-au dat, iar lor le-au dat.

— Ce nevoie au ei de cameră ? zise tristă Elenka. N-o să mai poată trăi așa cum erau obișnuiți, asta-i buba.

— Ei, haide, nu mai exagera, vru el să evite discuția. Noi avem acum un singur fel de viață : sovietic. Nu chiaburesc. Asta nu trebuie s-o uiți.

— Doamne, Dumnezeule, oare modul lor de viață era chiaburesc ?

— Ei, gata, ajunge ! strigă el cu asprime. Le-am tot ascultat eu cîntecul, așa că vorbesc în cunoștință de cauză. E justă măsura să li se lichideze gospodăria de acolo...

— Nu, nu-i justă ! strigă deodată Elenka și se ridică în picioare. Și nu țipa la mine ! Nu țipa, ai înțeles ?...

Lacrimile mult așteptate îi țîșniră din ochi și ea se prăbuși în pat cu fața în jos. Serghei își aprinse o țigară și spuse blînd :

— Hai, nu te supăra. Iartă-mă. M-au cam lăsat nervii, știi... Aveam pentru mîine o comandă bună, dar a căzut baltă — ne-au scos de pe grafic. Bătu puțin pasul pe loc, neștiind ce să-i mai spună. În cele din urmă, zise : Mă duc la birou, tu rămîi pe-aici, că trebuie să vină tîmplarul.

Tîmplarul veni spre sfîrşitul schimbului. Elenka auzi paşi necunoscuţi, trase cu urechea, dar el strigă :

— Stăpîne ?

Ea urcă în cabina de comandă, îl văzu prin geam pe Mihalîci şi ezită : din nou o punea destinul faţă în faţă cu acea viaţă trecută la care se gîndea atît de des, dar pe care ar fi dorit atît de mult s-o uite.

— Bună ziua, spuse ea, ieşind pe punte.

— Bună. Mihalîci o privi în treacăt, în timp ce marca un dreptunghi. Da' stăpînul unde-i ?

— S-a dus pînă la birou.

— A-a-a.

El nu-i dădea nici o atenţie, continuînd să măsoare bîrnele groase şi scîndurile. După ce termină cu măsuratul, scoase un fierăstrău şi-şi aranjă totul pentru tăiat, rezemînd o bîrnă de chepengul de la prova.

— Dar ce vreţi să construiţi ?

Mihalîci opri pentru o clipă fierăstrăul şi o privi cu un aer ciudat, peste umăr :

— V-am întrebat ce construiţi ?

— Un postament, spuse el, pornind din nou să hîrşîie cu fierăstrăul. O să punem pe el sicriul.

— Sicriul ? Ce sicriu ? Pentru ce ?

— Pentru că omul a lucrat aici. Aici a lucrat şi de aici o să plece pe ultimul său drum...

Apucîndu-se cu mîinile de peretele de fier al cabinei de comandă, Elenka alunecă încet pe punte. Mihalîci se repezi, o prinse înainte de a se prăbuşi, cercetîndu-i îngrijorat faţa albă ca laptele.

— Ei, ce-i cu tine, ce-i ? O, doamne...

— El ?

— Nu el, nu e el, doamne ! Credeam că ştii şi tu... Feodor Nikiforov a murit ieri. A murit subit : stătea culcat şi deodată şi-a dat duhul... Ei, haide, ridică-te, ce te-ai muiat aşa ?

Elenka îl îndepărtă în tăcere pe Mihalîci şi, rezemîndu-se de cabină, porni spre uşă. Acolo se opri :

— Am crezut că...

— Deocamdată el trăieşte, spuse Mihalîci cu asprime.

Dimineața, Elenka îmbrăcă rochia albastră de stofă. Serghei nu zise nimic, dar, după ce luă micul dejun, își schimbă și el hainele și-și puse cravata.

Apoi, multă vreme, se tot foiră amîndoi de colo colo pe micul lor vas îmbrăcat acum în doliu. Șalupa sta singuratică, pitită lîngă șlep. Vecinii plecaseră în cursă încă din zori. Elenka tot întreba de la o clipă la alta :

— Nu e timpul să plecăm ?

— Dispoziția e pentru orele zece.

Ea umbla fără rost pe șalupă. Cobora în cabină și din nou urca pe punte. Serghei, așezat pe chepengul de la sala mașinilor, fuma în tăcere.

— Nu e timpul ? întrebă Elenka iar, cu un oftat.

— Încă nu se aude fanfara.

— O să fie și fanfară ?

— Așa au promis.

— Asta-i bine, așa-i omenește. Elenka se plimba pe șalupă, mirîndu-se : Și oamenii nici nu se gîndesc măcar să vină. Lucrează.

— Da, spuse Serghei oftînd. Iar noi avem timpi morți.

— Cum poți să...

— Te rog, fără lacrimi, se încruntă Serghei. Doar tu singură ai zis că oamenii lucrează. Și noi ce, nu sîntem oameni ?

— Nu știu ce sîntem noi, spuse Elenka după o vreme. Cînd vorbești în felul ăsta, mi se pare chiar că nu sîntem oameni.

Undeva, în depărtare, se auzi o goarnă și bubuit de tobă. Elenka tăcu, se aplecă în afară, ascultînd cu atenție. Serghei trecu în cabina de comandă, porni motorul și, scoțînd capul pe geam, strigă :

— Dezleagă parîma !...

Trepidînd mărunt, „Șaptesprezece“ înaintă spre debarcaderul de pasageri...

Cortegiul funebru se apropia încet. Fanfara cînta, dar melodia ei era mereu acoperită de strigătele disperate ale unei femei.

Doi băieți, purtînd capacul sicriului, pășeau în fruntea cortegiului. Capacul era greu, Vovka și-l așezase pe umeri

și înainta orbește, pipăind drumul cu talpa. Nu observă cînd trebuiau să cotească înspre debarcader, și atunci Pronin se duse și îl îndreptă cu mîinile lui în direcția necesară. Serghei luă mai apoi capacul de la băieți și-l rezemă de peretele cabinei de comandă.

Patru bărbați purtînd pe umeri prosoape duceau sicriul. În urma sicriului venea Pașa și sora defunctului.

Muzica amuți. Oamenii veniți la înmormîntare și cei din fanfară urcau pe vas, vorbind cu voce scăzută.

— Unde-s pionierii ? Pionierii n-au venit ? se agita Pronin.

— Pornim ? întrebă Serghei.

— Stai, Prasolov. Mai așteaptă puțin.

Rînduiala obișnuită a înmormîntării se strică. Oamenii, stînd locului, își mutau greutatea trupului de pe un picior pe altul, șușoteau, muzicanții își zdrăngăneau instrumentele. În sfîrșit, o instructoare de pionieri cu sîni proeminenți aduse vreo zece copii. Pronin se însufleți, începu să le explice cum trebuie să se stea în garda de onoare, la ce interval de timp să se schimbe. Copiii nu erau atenți ; trăgeau cu coada ochiului, îngroziți, la fața albă a lui Feodor.

— Degeaba i-au adus aici pe copilași, spuse Ivan. Nu se cade să se uite ei la morți.

— Așa s-a stabilit, îi răspunse Pronin cu vădită nemulțumire. Să pornim, Prasolov.

Serghei porni motorul. Pronin se duse în goană la cîrmă, unde le șopti ceva muzicanților. Talgerele răsunară prelung și puternic. Pronin își scoase batista și începu s-o fluture.

Pe rîu încremeni orice mișcare. Îndată ce „Șaptesprezece“ se depărtă puțin de debarcader, sirenele porniră să sune solemn. Și din nou începu să se tînguie sora mortului, femeile să jelească și ele, în timp ce sirenele urlau, urlau întruna, conducîndu-l pe ultimul drum pe secundul Feodor Nikiforov.

Cimitirul era pe malul celălalt și sirenele nu încetară pînă ce șalupa nu traversă rîul. Serghei trase la debarcaderul de scînduri, opri motorul și ieși din cabina de comandă. Capacul sicriului se și afla pe mal, coborît de copii, dar ceilalți așteptau să treacă întîi sicriul. Lîngă sicriu se schimba ultimul grup de patru copii, cu fețele la fel de

inspăimîntate. Pronin dădu comanda și Serghei păși înainte, apucînd capătul de prosop pe care cu puțin înainte îl ținuse Ivan.

— Nu-i nevoie, spuse Ivan. Lasă-mă.

— O să-ți fie greu, e de urcat.

— Nu-i nimic. Ivan își petrecu pe după umăr ștergarul. Gata !

La cimitir puseră sicriul pe malul gropii ; oamenii făcură cerc în jur, se amestecară, înghesuindu-se ; Elenka se trezi în această învălmășeală. Pronin deschise mitingul și, din fericire, vorbi puțin, liber, fără fițuică. După aceea mai luă cuvîntul cineva. Elenka nu-l auzi ce spuse. Apoi își croi loc în față Ivan. Își mototoli multă vreme șapca în mîini, privind chipul lui Feodor, iar în jur se lăsă o tăcere atît de adîncă, încît Elenkăi i se făcu frică. Încercă să iasă mai în față, cînd Ivan spuse :

— Nouă ani am navigat cu Feodor Semionîci. Sloiuri de gheață ne-au blocat vasul, în praguri de nisip ne-am împotmolit, am degerat cînd era frig, ploile ne-au udat pînă la piele, ba de cîteva ori era cît pe ce să ne înecăm... prin toate am trecut. Știu cînd i s-au născut copiii și cînd și-a ridicat casa, știu și cînd s-a accidentat...

— Zi mai bine că din pricina ta s-a accidentat !... strigă un glas stingher de undeva și Elenka desluși că vorbise Stepanîci.

Prin mulțime trecu un vuiet. Pronin și Vasea se năpustiră asupra lui Stepanîci, iar Pașa rosti cu greu într-un oftat :

— Nu trebuie, nu trebuie ! Doar v-am rugat, doamne Dumnezeule !...

— E-adevărat, spuse încet Ivan. Numai că de judecat avea dreptul să mă judece numai el, și nimeni altul. În bună înțelegere am trăit amîndoi, în bună înțelegere. Și dacă a fost ceva cum n-ar fi trebuit să fie, dacă m-am făcut vinovat de ceva, apăi numai el avea dreptul să hotărască și să mă judece. Asta-i. Nimeni altcineva nu s-a amestecat între noi și nici nu trebuie să se amestece. Adio, Feodor Semionîci, adio, prietene, și iartă-mă !

Se lasă în genunchi cu mare greutate, atinse cu buzele fruntea albă, se ridică și, fără să privească pe nimeni, o luă de-a dreptul prin mulțime. Oamenii se dădură la o parte,

făcîndu-i loc, apoi cercul se strînse din nou. Pronin ridică mîna și fanfara începu un marș. Femeile boceau, se împingeau, căutînd care mai de care să ajungă lîngă sicriu. Apoi, acoperind plînsul și gemetele, răsunară strident și grav loviturile ciocanului. Elenka își acoperi fața cu palmele, se dădu la o parte ca să nu mai audă aceste ultime lovituri, își rezemă fruntea de haina aspră a cuiva și rămase așa, încremenită. O mînă puternică îi cuprinse cu grijă umerii, vrînd parcă s-o ocrotească, să o ferească de toate nenorocirile și necazurile. Ea își ridică fruntea : era Ivan.

La întoarcere au mers repede, fără muzică și fără sirene. Muzicanții se înghesuiau la pupa, fumau și discutau între ei. De vreo două ori izbucniră în grupul lor niște hohote de rîs, dar Ivan veni și îi mustră : se potoliră pe dată.

Pașa umbla de colo-colo pe șalupă și-i invita încetișor pe unii și pe alții la masa de adio pentru Feodor. Serghei refuză să vină, dar pe Elenka o lăsă ; își dădea seama că dacă n-ar fi făcut așa, l-ar fi judecat oamenii. Cînd ajunseră acasă, găsiră masa pusă. Lida rămăsese să se ocupe de pregătiri. La început, așa cum era rînduiala, îl pomeniră pe Feodor și băură un pahar, păstrînd un moment de reculegere ; pe urmă însă se veseliră și începură să vorbească cu glas tare. Elenka dădu să pece, dar se pomeni în prag față în față cu Ivan.

— Ei, încotro ?

— Pe șalupă, Ivan Trofimîci.

— Ai tot timpul.

El trecu repede spre masă — adusese din pivniță piftia. Elenka stătu o vreme locului chibzuind, apoi se întoarse.

Ivan n-o privea, spunea ceva precipitat, dar acum ea nu mai putea pleca : ar fi vrut să-i expice cît de rău îi pare de bătrîni, de Feodor, ce spaimă a tras ieri cînd a venit Mihalîci. I se păru dintr-o dată că după această explicație totul se va îndrepta și viața va fi din nou pașnică, firească și calmă.

Dar n-a mai apucat să vorbească cu Ivan, pentru că în odaie intră Serghei. El salută încetișor, se opri lîngă prag și o strigă :

— Elenka !

— Poftește la masă, Serghei Pavlîci. Pașa îl trăgea cu insistență de mînecă. Hai, poftește...

— Nu, nu, vă rog, se împotrivi el. Eu am dat fuga numai s-o iau pe Elenka : ne-au repartizat niște șlepuri cu vite pentru dimineață...

— Nu se poate, fă-ne plăcerea, Serghei Pavlîci. În amintirea soțului meu, a lui Feodor Semionovici...

— Ei, mă rog, în amintirea lui, da. Serghei înaintă fără voie, luă paharul și spuse cu voce tare : Să-i fie țărîna ușoară !

Bău, vru să plece, dar în clipa aceea musafirii reveniră la masă și-l înghesuiră în colț. Nimeni nu vorbea cu el, însă Serghei se simți descumpănit numai la început ; bău din nou și după aceea socoti că e necuviincios să mai iasă din colțul său. Asculta discuțiile din jur, tăcea, mînca.

— Cum a ieșit motorul după reparație ? Merge ?

Ivan întrebă asta pe neașteptate și părea că o făcuse din politețe, pentru a nu neglija pe unul din musafirii ce se aflau în jurul mesei comune. Serghei tresări și-și înghiți îndată dumicatul.

— Merge. În genere, merge normal. Cilindrul cinci consumă cam mult, dar altfel e-n regulă. Bineînțeles, înghite la fel de mult ulei ca și-nainte, chiar mai mult. Pentru asta însă întocmesc separat foi de raport și le vizez la mecanicul șef. Ca să nu mă scoată pe urmă cineva vinovat de asta...

Tăcu, înțelegînd că se justifica întocmai ca un băiețaș care a făcut o poznă. Observă că în jurul mesei zgomotul încetase și că toți îl ascultau numai pe el. Îl ascultau cu dușmănie, fără să zîmbească. Se încruntă, se întinse după sticlă, dar Vasea o înșfăcă înaintea lui ; le turnă tuturor, iar lui Serghei îi picură ce mai rămăsese în clondir.

— Cît privește foile de raport am tot auzit vorbindu-se de ele, spuse zîmbind batjocoritor brigadierul plutașilor. Am auzit și răsauzit, înțelegi ?

Aceste două amănunte — neatenția ostentativă a lui Vasili și disprețul amestecat cu ironie al plutașului — îl liniștiră dintr-o dată pe Serghei. În locul sentimentului de vinovăție, de dispreț față de sine simți în el ura pe care și-o

cunoștea atît de bine. Cu un fel de ușurare, își aprinse o țigară și nu se mai atinse de pahar.

— Trebuie să muncim, spuse el cu asprime. Dar nu după metode învechite, cum ne-am obișnuit, ci să ne organizăm munca. S-o planificăm. Citiți ziarele, le citiți sau înveliți în ele scrumbia ? De O.S.M. ați auzit ? Așa se cheamă Organizarea științifică a muncii. Și în cadrul ei trebuie procedat fără cruțare. Fără să ții seama de cuscri, frați și cunoscuți binevoitori. Nu poți, ai îmbătrînit, nu pricepi, înseamnă că trebuie să te dai la o parte, ca să nu-i stinghereşti pe ceilalți.

— Care va să zică, nu știm să muncim ? Nu știm, care va să zică, ai ? făcu Mihalîci.

— A venit dumnealui să ne-nveţe, spuse zîmbind batjocoritor Vasea. A venit din proprie inițiativă tocmai din orașul Saratov.

Ivan tăcea. Asculta calm și fuma fără să-l privească pe Serghei. Iar Serghei ar fi vrut grozav ca el să ia parte la discuție. Să-și spună părerea, să-și dea pe față nemulțumirile. Atunci, da, l-ar fi strîns cu ușa, l-ar fi nimicit, l-ar fi batjocorit, l-ar fi redus la tăcere, dar Ivan nu rostea nici un cuvînt, ci doar asculta.

Și Elenka îl asculta. Se așezase în fața lui, îi sorbea fiecare vorbă, se străduia să înțeleagă, să se lămurească. Serghei se uita la el, îi simțea încordarea și de aceea se căznea, din toate puterile se căznea să-l atragă în discuție pe Ivan.

— Nimănui nu-i strică să învețe, continuă el cu și mai multă asprime. Voi cei de aici sînteți tare blegi : semenul meu — fratele meu. Iar muncii nu-i e pe plac asta. În muncă e bine să fii rău.

Se repeta, bătea apa-n piuă, o ținea una și bună, își dădea seama de asta, se-nfuria, dar argumentele noi se-ncăpățînau să-i vină în minte. Și nici să tacă nu mai putea, pentru că Ivan era din cale-afară de imperturbabil, din cale-afară de calm și stăpîn pe sine.

— Oare voi nu vedeți ce luptă se duce ? E o luptă înverșunată în toată țara. O luptă pentru o nouă atitudine față de muncă. Această atitudine trebuie să fie practică — Serghei se bucură foarte tare că găsise în sfîrșit

cuvîntul potrivit. Practică ! Şi oamenii trebuie să fie practici, pentru că în prezent ei hotărăsc totul. Ori, pentru omul practic sensibilităţile, de orice fel ar fi ele, nu au nici un rost. De aceea la început e nevoie de cruzime, cei slabi n-au decît să sufere, n-au decît...

— De ce ? întrebă încet Ivan.

— De ce ? De-aia, că atîrnaţi de picioarele noastre ca nişte cătuşe. Atîrnaţi, ne împiedicaţi şi reduceţi ritmurile...

— Ale cui ritmuri ?

— Cum ale cui ? Ale construirii comunismului, iată ale cui !...

— Dar comunismul nu-i un pavilion într-o expoziţie, spuse Ivan.

Luat prin surprindere, Serghei nu găsi ce să spună şi rămase cu gura căscată.

— Adevărat ! strigă bucuros Vasea. Foarte bine i-aţi retezat-o, Ivan Trofimîci !

— Trebuie să se bucure toţi, se repezi şi Mihalîci. Să fie pretutindeni dreptate şi respect !

— Şi să nu mai fie dintr-ăştia de-alde tine, strigă deodată cu ură Vasea. Pe ăştia nici pe pragul casei n-o să-i primim !

— Aşa-i, tinere, ai nimerit-o şi-acum ca nuca-n perete, spuse cu batjocură plutaşul. Joci tare, care va să zică, te căzneşti să pui mîna pe pot, dar ai rămas aşa cum ai fost la început : ud pînă la piele şi cu un pitac în palmă.

Toţi cei din jurul mesei izbucniră deodată în hohote de rîs. Pînă şi Stepanîci, care şedea mai departe, chîcoti strident :

— Cu un pitac în palmă ! Chiar aşa şi este ! Chiar aşa ! Că doar el, da, el, oameni buni, a venit într-un suflet la mine, da ! Şi m-a rugat, va să zică, să nu fac plîngere. Cu un pitac în palmă a venit !...

Rîseră pe săturate. Ivan spuse încet :

— Să nu ne iei în nume de rău, Paşa. Ne-am cam întrecut cu gluma.

— Nu-i nimica. Lui îi plăcea veselia...

Bîlbîindu-se şi înfuriindu-se, Serghei încercă să spună ceva, dar acum nimeni nu-l mai asculta. Plutaşul se ridică în picioare şi bubui cu vocea lui de bas :

— Un singur lucru pot să-ţi spun, tinere : du-te la Nikolai Nikolaici, mă-nţelegi, du-te pînă nu-i prea tîrziu şi cere-i să pleci de-aici... din proprie iniţiativă.

Spunînd astea, plutaşul se duse să-şi ia rămas bun de la gazdă. Serghei îi strigă Elenkăi :

— Haidem !

Elenka clătină din cap şi, fără o vorbă, îi întoarse spatele. Buimăcit, Serghei bătu pasul pe loc în faţa uşii :

— Ei, ce-i cu tine ? Cu cine vorbesc eu ?...

— Nu vezi că nu vrea să meargă ? spuse Lida, trecînd în faţa Elenkăi. Doar nu ţi-e încă nevastă, aşa că nu-i mai porunci.

— Scrie împotriva ei o foaie de raport, strigă Vasea.

Serghei ieşi trîntind furios uşa.

— Foarte bine, zise Lida. Poate vrea cineva ceai ? Să-ţi torn, Elenka ?

Elenka sări deodată de la locul ei şi-l privi drept în faţă, cu disperare, pe Ivan. Buzele îi tremurau, cuvintele nu se legau şi, îmbrîncind-o pe Liduha, ieşi valvîrtej afară din odaie.

„Şaptesprezece“ se tîra încet pe apă, trăgînd un şlep uriaş, ticsit cu vite pentru tăiere. Speriate, vitele răgeau, se înghionteau, năvălind peste îngrăditurile de scînduri. Un bărbat cu părul vîlvoi înjura de mamă, şfichiuindu-le cu biciul.

— Ne tîrîm ca melcul, spuse înfuriat Serghei. Întocmai ca la-nmormîntarea de ieri, zău aşa !...

Dimineaţa dăduse o fugă la comitetul de partid, vorbise cu Pahomov. Se-ntorsese de acolo radiind de bucurie.

— Ne trimit la Iureveţ. După corespondentul acela de la „Vodnik“.

Iar şlepul abia se tîra. „Şaptesprezece“ se istovea trăgîndu-l, însă viteza nu sporea ; lui Serghei îi era tare teamă că nu va avea timp să se întoarcă şi că vor trimite pe altcineva la Iureveţ.

— Uh, cum ne mai tîrîm !...

Elenka nu auzea ce spune. Nu-i ieşea din minte ziua de ieri, bătăile grave ale ciocanului, chipul tras al lui Ivan, discuţiile din timpul mesei, rîsul lor dispreţuitor,

nimicitor, triumfător de la sfîrșit. Ea făcea tot ce trebuia să facă, dar parcă dormea : nu auzea și nu vedea nimic în jurul său.

Punctul de recepție al vitelor se afla pe malul celălalt, în preajma satului în care ieri avusese loc înmormîntarea. Aici malul era abrupt, iar sub el se pitulase debarcaderul de scînduri. Serghei înainta încet, cu băgare de seamă, vrînd să apropie șlepul în așa fel, încît acesta să atingă cît mai ușor construcția aceea șubredă. Bărbatul cu părul vîlvoi și matrozul — o femeie în vîrstă — se tot moșmondeau cu parîma ; șlepul fu dus cine știe unde, apoi băgat de curent între stîlpii construcției. Debarcaderul scîrțîi din toate încheieturile. Serghei răcni :

— Ei, voi, cei de pe șlep ! Dați-i drumul mai repede, că n-am timp !

— Mai bine ne-ai da și tu o mînă de ajutor ! strigă omul de pe șlep. Că altfel o să zăbovim cu toții : nu vezi ce povîrniș e aici ?

Serghei se apropie de șlep, opri motorul.

— Haide, Elenka. Trebuie să-i ajutăm, altfel zăcem aici pînă la amiază.

Vacile urcau cu greu povîrnișul abrupt. Cădeau în genunchi, alunecau, se opreau, dar șuieratul și strigătele oamenilor veniți de la punctul de recepție le făceau s-o ia din nou la pas.

— Mai repede ! striga Serghei. Să nu le lăsăm să se oprească.

— Pe aia bălțată gonește-o, pe bălțata !

— Ho, boală ! Di-i !

Prin vacarmul de răgete, mugete și ropot de copite, glasurile oamenilor nu se mai deosebeau. Praful se ridica în nori grei de sub picioarele animalelor, care se mișcau anevoie.

— Mînă ! Mînă, nu le da răgaz să se oprească !...

Viteii, înghesuindu-se și împungîndu-se, rămăseseră în urmă. Elenka și femeia în vîrstă spălau noroiul de pe punte, iar însoțitorul cu părul vîlvoi se dusese la birou. Serghei strigă ce strigă, porunci cît porunci, apoi se întoarse pe șlep :

— Mai repede, femeilor, timpul nu așteaptă !...

Înhăță găleata și începu să scoată cu ea apă de peste bord, ca un automat. Elenka freca puntea cu peria cu coadă.

Vitele intrau în curtea punctului de recepție. Ultimii viței urcau malul abrupt.

— Mai repede, femeilor ! O să întîrziem.

O vițelușă roșcată, cu steluță în frunte, care mergea în urma cirezii, se opri dintr-o dată și, reușind să ocolească biciul văcarului, se întoarse și se repezi în jos spre șlep.

— N-o lăsa ! strigă văcarul. Ține viteaua !...

Din goană, viteaua răsturnă bîrna proptită la intrare și o zbughi pe punte. Femeia în vîrstă se repezi să-i ațină calea, dar viteaua trecu pe lîngă ea și, încrezătoare, se propti cu botișorul ei cald în Elenka.

— Steluța !... Elenka lăsă să-i alunece peria din mînă.

— Mîn-o încoace ! strigă văcarul. Mîn-o, că-nchidem poarta !...

Dar viteluța îi lingea drăgăstoasă mîinile Elenkăi și-și împingea în ele botul, răsuflînd din greu.

— Alung-o ! strigă Serghei. Ce faci acolo ?

— Oh, Serioja !... oftă Elenka. Asta-i viteaua lor. A lor, înțelegi ?

— Dar tu înțelegi că n-avem timp ? zbieră Serghei și, înșfăcînd vița, o tîrî înspre deschizătura îngrăditurii. Du-te, hai, du-te !...

Viteaua nu se dădea dusă.

— Di-i !... Di-i, afurisito, că-ți arăt eu ție !...

Și începu s-o croiască cu turbare.

— Să nu-ndrăznești ! strigă deodată cu sălbăticie Elenka. Să nu-ndrăznești, fiară, să te-atingi !...

Se repezi la el, îl izbi cu putere în piept, împingîndu-l spre mijlocul bordului. Apoi începu să-l lovească peste obraz, îi sfîșie cămașa. Luat prin surprindere, Serghei nici măcar nu se ferea de lovituri.

— Ce-i cu tine, Elenka ?... Ce-i cu tine ?...

Bătrîna mormăia ceva, străduindu-se s-o tragă de acolo. Elenka n-o vedea și nici nu auzea ce-i spune : izbea, izbea, izbea în mutra aceea nesuferită și îmbuibată. Iar cînd, în cele din urmă, izbutiră s-o apuce de

mîini, ea se smuci din strînsoare și, așa îmbrăcată cum se afla, se aruncă peste bord, în apă.

Hohotind, înotă departe spre malul celălalt. Apa o liniști repede și ea se opri din plîns ; înotă fără să se uite înapoi, înaintînd cu încăpățînare...

— Ai venit ?

Era ora două noaptea, dar Serghei nu se culcase. În cabină fumul de țigară puteai să-l tai cu cuțitul, iar cutia de conserve care ținea loc de scrumieră era plină de mucuri.

— Mă gîndeam să anunț miliția...

Îi văzu ochii și tăcu. Își ascunse zîmbetul, își alungă falsa bună dispoziție și spuse grijuliu :

— Culcă-te, fetițo. Mai ai vreo trei ore bune de somn. Culcă-te.

Fără o vorbă, Elenka se strecură în colțul său. Serghei începu să facă patul, dar liniștea devenea de nesuportat, și atunci spuse vesel :

— Da știu c-am avut o porție bună azi, nu-i așa ?

Deodată amuți : Elenka își așeza calm, fără grabă, lucrurile în geamantanul deschis pe patul ei. Netezea cu mîna fiecare cută, tipărea cu grijă fiecare cusătură.

— Unde pleci ?

Ea îl învălui într-o privire lungă, apoi se aplecă din nou asupra geamantanului. El se apropie, dădu să lase capacul geamantanului jos, dar Elenka nu-i îngădui.

— Ce ai de gînd ? o întrebă el încet.

Ea continua să-și așeze hainele în tăcere. Se uită prin dulăpioare, își scoase lucrurile și, în sfîrșit, își împachetă și cana.

— Ce-i asta, pleci cu-adevărat ? Răspunde odată cînd te-ntreb !...

— Nu țipa !

— Ești... ești o proastă ! Se repezi la ea și-o îmbrățișă. Ea te uită ce-i trece prin minte. Dă-o-ncolo, zău așa, dă-o-ncolo. Ți-e greu ? Ei, o să plecăm de-aici și gata. Mîine plecăm, auzi ? Fac cerere. Nu pot trăi fără tine, îți jur.

O acoperi de sărutări, dar ea stătea ca o stană de piatră, cu mîinile lăsate în jos.

— Mîine mergem la ofițerul stării civile, bolborosi el. Ne cununăm și plecăm îndată...

Ea îl îndepărtă calmă, și el nu mai scoase o vorbă. Își aprinse o țigară și se întoarse cu spatele. Elenka închise fără grabă geamantanul, cuprinse într-o privire prelungă și parcă dintr-o dată maturizată cabina pe care o cunoștea pînă la ultima crăpătură și, luîndu-și bagajul, porni spre scară. Serghei se repezi să-i taie calea, dar ea îl privi în așa fel, încît el fu nevoit să se retragă.

O noapte întunecoasă, neprietenoasă de toamnă învăluia fluviul cînd Elenka ieși pe punte. Nu se vedea decît lumina felinarelor de pe macaralele plutitoare răsfrîngîndu-se în șirul de geamanduri care se întindea pînă sus pe fluviu. Elenka oftă și, închizînd bine ușa cabinei de comandă, porni spre debarcader.

Ușa de fier se deschise larg, cu zgomot, și Serghei se năpusti pe punte. Se uită de jur împrejur și strigă :

— Elenka !...

Nu-i răspunse decît plescăitul apei dincolo de bordul înalt și scîrțîitul jalnic al scîndurilor debarcaderului sub greutatea unor pași.

Ultima zi

1

— Va să zică, te-ai hotărît să te pensionezi, Semion Mitrofanovici ? N-aştepţi să ţi se dea mantaua cenuşie ?

— Mă simt bine şi în asta. M-am obişnuit...

Semion Mitrofanovici Kovaliov se jena să discute cu colegii mai tineri. La ei totul era altfel, şi cum rîdeau, şi cum fumau, ba pînă şi uniforma le venea mult mai bine lor decît lui, cu toate că el o purtase un sfert de veac bătut pe muchie.

Decizia nu era încă semnată, dar se aflase că sublocotenentul Kovaliov împlinise anii de pensie, că sănătatea îi impunea să se retragă, că înaintase conducerii un raport şi că nu demult îşi trimisese familia la ţară. Făcuse totul din proprie iniţiativă şi, aparent, fără vreun motiv anume, lucru care-i uimi atît pe colegii din secţie, cît şi pe cei de la direcţie care-l cunoşteau pe Semion Mitrofanovici. Iar de cunoscut, îl cunoşteau mulţi, chiar şi comisarul Belokon, care ori de cîte ori îl întîlnea, dădea mîna cu el şi i se adresa cu numele patronimic, nu oficial, cu acela de familie.

Semion Mitrofanovici era punctual la slujbă, asculta ca un şcolar sîrguincios instructajul şi executa întocmai ordinele. Avîndu-se în vedere vîrsta sa, precum şi faptul că fusese rănit de cîteva ori, îl scutiseră demult de munca operativă. În schimb, i se repartizau sarcinile cele mai delicate — fie cu caracter educativ, fie de soluţionare a unor conflicte. Semion Mitrofanovici nu se supăra pentru atîta lucru : socotea că fiecare vîrstă îşi are cerinţele sale şi n-ar fi fost deloc serios să se apuce acum de cine ştie ce acţiune. În afară de asta, el ştia să aplaneze conflictele, reuşea să aducă lacrimi de căinţă în ochii fetelor

isterice și nu-și pierdea cumpătul în nici o împrejurare a vieții.

Pînă și discuțiile preventive cu tineretul, unde lucrurile se complicau datorită neîncrederii manifestate de ambele părți, sublocotenentului Kovaliov îi izbuteau mai bine decît specialiștilor cu diplomă. Deși calm, el nu-și ascundea sentimentele și se adresa auditoriului nu ca unei întregi generații, ci ca unui grup constituit din indivizi reali. În funcție de asta el îi acorda fiecărui om, în mod corespunzător, fie respectul, fie dragostea sau compasiunea sa, iar alteori își manifesta în mod deschis chiar dezaprobarea. Niciodată însă nu existau situații în care cineva să-i fie indiferent, astfel că tineretul microraionului în care activa înțelegea să-i plătească pentru modul de comportare cu aceeași monedă.

— Din punct de vedere politic, tovarășul Kovaliov este complet inocent, îi spusese șeful secției cu vreo doi ani în urmă comisarului Belokon, dar de data asta a nimerit-o.

Șefului îi plăcea să folosească expresii savante și uneori își permitea să facă paradă de ele. De data aceasta însă comisarul îi aruncă o privire atît de stranie, încît celălalt se grăbi să adauge :

— Dar inocența lui se completează, desigur, cu o vastă experiență, tovarășe comisar, și cu o excepțională sîrguință...

Comisarul continua să-l privească la fel de ciudat ca mai nainte, așa că șeful tăcu stingherit. În cele din urmă Belokon îl întrebă cu amabilitate :

— Ați fost la pescuit anul acesta ?

În clipa aceea toate cunoștințele adunate din cărți zburară din mintea interlocutorului. Exclamă :

— Uite așa unul !...

Da, tuturor celor din miliție le era cunoscută vechea prietenie dintre comisar și Semion Mitrofanovici, deși nimeni nu-i văzuse vreodată împreună ; și totuși sublocotenentul își îndeplinea sarcinile fără crîcnire și nu se ascundea niciodată după spinarea solidă a comisarului.

La început făcuse singur parte, după propria-i dorință, din grupa operativă : îi lega fedeleș pe bandiți, îi urmărea

pe tîlhari, și de-a lungul a cinci ani adăogă la cele patru răni căpătate în război încă patru. Ultima a fost deosebit de gravă. Glontele îi străpunsese plămînul. La spital îl vizitase de cîteva ori căpitanul Orlov, adjunctul grupei operative. Îi aducea mere și covrigi, iar înainte de externare i-a spus :

— Ai nevoie de odihnă, Semion Mitrofanovici. O să-ți facem rost de un bilet într-o stațiune și-n afară de asta o să-ți mai dăm o lună concediu. Așa că vezi cum faci, poate e mai bine să nu te mai întorci din Caucaz la Moscova... Să pleci direct la țară, la ai tăi.

— Nu, tovarășe căpitan, trebuie să mă întorc, răspunse încet, scuzîndu-se parcă, Kovaliov. Nu mai am pe nimeni dintr-ai mei. Nu mai există nici satul în care m-am născut.

— Cum așa, nu mai există ?

— Păi chiar pe-acolo a fost, vreme de șapte luni, linia frontului, tovarășe căpitan. Așa că n-au rămas întregi nici hornurile caselor. Adică n-a rămas nimic : doar pustietate și buruieni, așa stau lucrurile.

— Dar părinții dumitale ?

— În prezent nu mai există.

Căpitanul Orlov era un om încăpățînat : atunci nu mai adăogă nimic, dar în ziua plecării la odihnă a sublocotenentului îi strecură pe nevăzute o adresă în buzunar.

— Du-te la ai mei. Lîngă Novgorod.

Și Semion Mitrofanovici s-a dus : de ce să jignească un om atît de cumsecade ? Localitatea i-a plăcut mult. Se cam părăginise din cauza războiului, iar bărbați erau cam unul și jumătate la șapte sate-mprejur. Kovaliov se apucă să repare pendule vechi, să înlocuiască ramele la ferestre, acoperișurile la case, să pună proptele la pereții gata să se prăvale ai izbelor, într-un cuvînt, făcea orice i se cerea ; nu se da-n lături nici de la cîte un păhărel, și-l bea cu plăcere, dar pe al doilea îl refuza categoric, fiindu-i teamă să înnopteze într-o casă reparată de mîna lui. Făcu o mulțime de fapte bune, dar nu ferici pe nimeni, fapt pe care novgorodencele, mîndre din fire, l-au pus pe seama vreunui beteșug de pe urma războiului și a rănilor. În concediul următor Kovaliov plecă din nou în

localitatea de lîngă Novgorod. Dar cei de acolo rămaseră muți de uimire cînd el se-nsură cu o văduvă de război, nu prea tînără, care pe deasupra mai avea și trei țînci mucoși pe lîngă ea.

— Ce-i cu tine, Kovaliov, te-ai smintit? îl întrebă cu delicatețe bravul căpitan Orlov. Oricare fată de douăzeci de ani era gata să te ia de bărbat, doar să-i fi făcut nițel cu ochiul!...

— Cea de douăzeci de ani răzbate ea și fără mine, tovarășe căpitan, dar asta... are copilași. Cei mai mici nu văzuseră de cînd mama i-a făcut bomboane învelite în hîrtie lucioasă, așa stau lucrurile.

În ce fel de învelitori le arătase el bomboanele copiilor înfiați nu se știe, dar de oftat, nu l-a auzit nimeni oftînd și se părea că și buna dispoziție și-o păstrase. L-au ajutat să-și găsească o locuință, nevastă-sa a intrat îngrijitoare la un internat și așa, încet și pe nesimțite, au început să crească și copiii. E-adevărat că acum nu mai erau trei, ci cinci.

Și cînd colo, poftim, așa, pe nepusă masă, sublocotenentul Kovaliov se hotărî să-și lase slujba. Înaintă un raport forurilor ierarhice, și în timp ce raportul lui se plimba dintr-un birou în altul, el își făcea mai departe slujba cu sîrguință și devotament. Și tăcea. Conducerea tăcea și ea.

2

În ziua aceea venise la slujbă, ca de obicei, cu un sfert de oră înainte de începerea programului. Raportă ofițerului de serviciu, semnă condica și, tot ca de obicei, se așeză într-un colț să fumeze cu băieții care făcuseră noaptea de gardă. Și nu numai să fumeze, ci să mai afle noutăți. Bineînțeles, nu-l interesau noutățile în general — de astea era sătul, pentru că timp de douăzeci și cinci de ani de cînd lucra în miliție auzise, văzuse și aflase destule — ci numai acelea care-l priveau direct pe el. Pe el și sectorul său. Sectorul de care răspundea.

Asta însemna cele patru cvartale, o parcelă mare, plantată cu blocuri noi cu patru etaje, cîteva case de lemn rămase ca prin minune acolo, precum și două alei cu blocuri lăbărțate, stupide, de cîte șase etaje, construite în epoca belșugului de ornamente arhitectonice. Acum aceste ornamente se învechiseră și se fărîmițau în capul trecătorilor, motiv pentru care a fost necesar să se aplice la primul etaj o plasă grosolan meșterită.

Totul părea în ordine, dar pe Semion Mitrofanîci blocurile astea nu-l atrăgeau deloc. Înțelegea că era nedrept, se supăra pe el însuși, dar blocurile nu-i plăceau și pace. Inimii nu-i poți porunci nici chiar atunci cînd bate sub o tunică de milițian.

De aceea se și interesa de ele cu o deosebită insistență.

— N-a telefonat nimeni de la blocul nouă ? Nu-i nici o reclamație în legătură cu magnetofoanele, cu zgomotul de-acolo ?

— Nu. De la dumneata numai unul Kukușkin și-a făcut de cap : s-a-mbătat și a provocat scandal.

— Kukușkin de la blocul trei bis ? Lăcătușul-instalator ?

— Chiar el.

Sublocotenentul scoase voluminosul său carnet și abia reuși să noteze ceva despre Kukușkin, că se pomeni strigat de ofițerul de serviciu :

— Mitrofanîci ! Te cheamă șeful. Dă-i drumul cu viteza a treia !...

Șeful secției purta și iarna, și vara niște ochelari de import cu lentile întunecate, și lui Kovaliov nu-i făcea nici o plăcere să vorbească cu el. De fapt, cum să-ți placă să vorbești, cînd habar n-ai încotro se uită interlocutorul tău ?

— Se apropie de finiș serviciul dumitale, tovarășe sublocotenent, spuse șeful după obișnuitul salut și cîteva vorbe despre sănătate. Și continuă oftînd : Cu alte cuvinte, „finita la..." Ce trebuia să urmeze după acest „la", șeful nu se decise, ci schimbă vorba : Nu rămîne nici un caz nelămurit sau nedefinitivat în urma dumitale ?

— Nici un caz, să trăiți !

— Atunci pot să raportez că pentru dumneata începe ultima rundă. Spunînd acestea, se ridică decis, și Kovaliov întoarse capul neliniștit, pentru că nu izbutea să-nțeleagă încotro se uită în acel moment șeful său. Acesta însă îl privea probabil chiar pe el. Tovarășul comisar Belokon te roagă, tovarășe sublocotenent, să te prezinți la el la ora zece fix, în legătură cu raportul pe care i l-ai înaintat...

Mai discutară puțin despre lucruri neînsemnate — din politețe — după care șeful îl lăsă să plece. La despărțire îi strînse mîna și dădu ordin să fie pusă la dispoziția sublocotenentului mașina instituției.

Se părea că totul rămăsese undeva la pupa, cum se spune, că totul începuse a se îndepărta, dizolvîndu-se în trecut. Kovaliov însă nu putea să urce așa, pur și simplu în „Volga" instituției și să-i spună șoferului: „Mă duci la direcție!" Nu putea, pentru că, deși șeful său vorbise despre ultima rundă, el tot mai continua să fie slujbaș, lucru pe care-l simțea cu fiecare fibră: da, se socotea încă o părticică dintr-un aparat uriaș și deosebit de important. De aceea, părăsind biroul șefului, se duse direct la ofițerul de serviciu, căruia îi raportă că a primit dispoziție să se deplaseze la conducere pentru a discuta cu tovarășul comisar.

— Și vrei numaidecît să mergi cu „Volga?" îl întrebă ofițerul de serviciu.

— Nu, numaidecît cu „Volga", spuse Kovaliov. Mi-e totuna cu ce mă duc.

— Dacă ți-e totuna, atunci fii bun și escortează o tînără reținută. Băieții sînt aproape toți în concediu, înțelegi — e vară...

Tînăra reținută era o fată cam de vreo douăzeci de ani, slabă ca un pui de vrabie și purta în urechile micuțe niște cercei minusculi cu piatră în formă de lacrimă. Pe fața murdară, pătată de ruj și farduri, străluceau niște vînătăi proaspete, bine conturate, și ochii ei uriași, cu privirea aprigă, rea. Rochia scurtă de stambă era stropită de noroi și sfîșiată în două locuri; la orice mișcare îi ieșea la iveală pielea bronzată și chiloții roz ca de copil.

— Am găsit-o în parc, spuse încet ofițerul de serviciu. O atacaseră trei indivizi și o băteau... nu vrea să spună cine erau.

— Poate nu știe ?

— Ba știe ! i-o tăie ofițerul de serviciu. Știe și cine erau, și pentru ce o băteau, de vreme ce nu striga după ajutor. Ai noștri au dat întîmplător peste ea. Ea a strigat cît o ținea gura : „Valera, fugi !“

— Ați reținut pe vreunul ?

— Nu. Erau tufișuri pe-acolo, întuneric și pe deasupra drăcoaica asta care răcnea și mușca. Ia aminte însă că erau trei și că pe unul dintre ei îl cheamă Valera.

— E în legătură cu...

— Da, da, cu jefuirea pensionarilor Vetkin. Ții minte ce-au luat atunci ? Numai fleacuri, nimicuri și nu s-au atins de covorul de Buhara care face cît o juma' de „Moskvici“. De ce ?

— Covorul e greu de cărat...

— Ai dreptate, Kovaliov. Dar asta nu-nseamnă decît că nu aveau cu ce să-l transporte. Și apoi, ții minte, femeia care a întîlnit în noaptea aceea trei indivizi cu geamantane a declarat că unuia dintre ei ceilalți îi spuneau Valera.

— Îhî !...

— De aceea ne ținem de fetișcana asta, spuse ofițerul cu o intonație, de parcă el însuși ar fi fost însărcinat cu cercetările. Face pe nebuna cu noi de azi-noapte, da' îndată ce s-o potoli, o să-nceapă să se despice ca lemnul de foc...

Datorită însărcinării primite, sublocotenentul Kovaliov plecă la întîlnirea cu comisarul Belokon în caroseria înăbușitoare, cu prelata rărită, a unui G.A.Z. Se urcă, după ce o așezară pe reținută în față, lîngă gratiile în a căror rețea ea își înfipsese degetele subțiri cu unghiile rupte. Fata îl privi în treacăt cu coada ochiului. Apoi se-ntoarse, aranjîndu-și cu o mișcare grăbită rochia sfîșiată, ca să nu i se mai vadă chiloții. Gestul ei involuntar, deși făcut pe furiș, nu-i scăpă lui Kovaliov ; observîndu-l, el își zise că va trebui să raporteze neapărat

despre asta anchetatorului : o fată care se jenează de un miliţian bătrîn nu e cîtuşi de puţin atît de destrăbălată şi versată cum îşi dă silinţa să pară.

— Ei, cu asta n-o să te plictiseşti ! spuse şoferul, făcînd cu ochiul şi închizînd uşa în urma sublocotenentului, conform regulamentului.

Kovaliov se aşeză la locul cuvenit, în spate, chiar lîngă uşă, unde întotdeauna te scutură groaznic. De aceea se şi grăbi să-şi aprindă o ţigară acum cît încă maşina nu pornise. În timp ce-şi aprindea ţigara, observă însă că-l aţinteşte un ochi căprui, furios. Întinse pachetul :

— Vrei ?

Ea îi aruncă o privire plină de vioiciune şi izbucni în rîs :

— Îmi oferi mahorca asta ? Sînt mişcată, impresionată pînă la leşin !...

Kovaliov nu se supără cîtuşi de puţin. Ştia el că un cîine fricos îl muşcă pînă şi pe stăpînul său. Întrebă cu interes :

— Să-ţi fac rost de ţigări cu filtru ?

Maşina încă nu pornise. Şoferul mai avea ceva de vorbit cu băieţii care erau gata de plecare pe la posturile şi obiectivele lor. Sublocotenentul bătu cu pumnul, ba lovi şi cu picioarele în uşă. Şoferul deschise îndată şi se holbă la el :

— Ce te-a apucat ?

Semion Mitrofanovici îi întinse o rublă. Ar fi putut, bineînţeles, să-i dea şi mărunţiş, dar nu ştia cît costă ţigările pentru fete.

— Ia un pachet de ţigări cu filtru.

— Ţigări cu filtru ? Şoferul clipi de cîteva ori mirat. Ce fel de ţigări ?

— „Sovietski Soiuz“ ! strigă fata din ungherul ei. Eu sînt patriotă !...

Şoferul se întoarse uimitor de repede — se vede că şi lui îi stîrnise interesul pasagera asta aprigă.

Îi întinse sublocotenentului ţigările şi restul, şoptindu-i :

— Patruzeci de copeici, destul de...

Apoi închise din nou ușa cu zgomot. Semion Mitrofanovici puse cu grijă mărunțișul în portmoneu și-i dădu pachetul cu țigări fetei.

— Cam scumpe țigări fumezi.

— Și de ce n-aș fuma, dacă mi se oferă ? întrebă fata aprinzîndu-și o țigară. Uite, nici miliția nu s-a putut... abține.

Micul G.A.Z. porni și, în timp ce treceau fără grabă pe lîngă nesfîrșitele construcții noi, pentru a ieși în magistrală, sublocotenentul o cerceta cu atenție pe fată. Îi cerceta părul ciufulit, vopsit și răsvopsit, rochița ieftină, brațele slabe, numai zgîrieturi, umerii firavi, fără apărare, pantofiorii surprinzător de eleganți — ultima modă. Cerceta totul sistematic, pe-ndelete, și chibzuia.

Știa să discute cu tinerii nu pentru că le-ar fi spus cine știe ce lucruri noi, și nu pentru că nu le-ar fi repetat niciodată lucruri cunoscute de ei. Priceperea lui, care-i uimea chiar și pe cei de la conducere, consta în aceea că sublocotenentul ghicea întotdeauna, ca prin minune, ce fel de om are în față. El începea nu o discuție în genere, nu o lecție, ci o conversație la concret, irepetabilă, care nu se referea decît la ei doi. De aceea, în timp ce o cerceta cu atenție pe fata asta slabă, subalimentată, neîngrijită, bolnăvicioasă și cuprinsă de nelinişte, se întreba ce-ar fi putut s-o fi adus în starea asta, ce familie o fi avînd, de ce fugise de acasă.

— V-a părăsit de mult tata ?

După felul cum tresărise fata, înțelese că a pus degetul pe rană. Capătul firului îl avea acum în mînă, dar ca să nu-l rupă cumva, trebuia să deșire tot ghemul încet, cu răbdare. Principalul era s-o uimească prin ceva și asta izbutise.

— Tatăl meu e colonel. Pilot de vînătoare, răspunse ea pe un ton provocator. El primește pentru un singur zbor mai mulți bani decît primiți dumneavoastră în trei luni de slujbă.

— Se poate, se învoi binevoitor Kovaliov. Dar e-un ticălos aviatorul tău, dacă nu-i dă mamei nici o copeică.

Fata se răsuci brusc spre el, rînji într-un fel ciudat,

devenind dintr-o dată de o urîţenie bolnăvicioasă şi izbucni :

— Numai minciuni mi-aţi spus ! Credeţi că nu-nţeleg de unde ştiţi, aşa credeţi ? Voi, cei de la miliţie, gata, i-aţi şi interogat pe toţi ! Pe toţi !...

El tăcea, privind-o prietenos, dar cu seriozitate. Fata termină de strigat, amuţi brusc şi-şi aprinse o altă ţigară. Semion Mitrofanovici nu forţa discuţia, o lăsa pe ea să continue, pentru că deocamdată era atent nu atît la cuvintele pe care le spunea, cît la tonul pe care-l folosea, la mlădierile glasului. Şi mai ştia foarte bine că n-o să rămînă ea tăcută multă vreme.

— Mamă... spuse ea pe neaşteptate, cu o îndîrjire de neînţeles. Mamă, măicuţă...

Şi tăcu din nou, trăgînd fumul în piept cu furie. Sublocotenentul nu spuse nimic.

— Credeţi că le e uşor fetelor care nu au tată ? întrebă ea încet, fără să-l privească. Mă rog, poate acelea care au mamă adevărată o duc mai bine, dar celelalte.. Tăcu iar o vreme. Ştiţi ce leafă primim noi la fabrică ? Noi, cele fără calificare ? Atît cît să ne ajungă cu chiu, cu vai de mîncare şi transport. Dar vrei să te şi îmbraci modern, nu-i aşa ? Iar dumneavoastră îi puneţi pe toţi în aceeaşi oală...

— Nu, spuse Semion Mitrofanovici. Nu-i vorba de nici o oală. Dacă ţi-a spus cineva aşa, află că te-a minţit.

— Şi unde mă duceţi ?

— La conducere. Aşa-i dispoziţia.

Îi cerceta pantofiorii, iar ea îşi tot muta picioarele, încercînd să le tragă sub bancă, să le ascundă. Aha ! Cu siguranţă că nu făcea asta întîmplător. Şi dacă-i aşa, înseamnă că o frămîntă o întrebare. El aştepta întrebarea aceea şi nu aşteptă în zadar.

— Mă bagă la zdup ?

— Nu, răspunse el cît putu de firesc. N-aş crede. S-ar putea însă să-ţi ia pantofii...

Nu se miră de faptul că i se vor lua pantofii. Nu se miră cîtuşi de puţin, doar oftă :

— Şi eu o să merg desculţă prin oraş ?

— Dar de ce i-ai luat ? Doar ştiai că-s de furat ?...

— N-am vrut să-i iau. Parcă presimțeam...

— Pentru asta te-au bătut ?

— Nu... Îl privi deodată într-un fel ciudat și zîmbi strîmb. V-ați băgat în sufletul omului și-acum îl scotociți prin toate ungherele ? Eh, sînteți și dumneavoastră un ticălos ca toți ceilalți...

Și-i întoarse spatele. Sublocotenentul își mai aprinse o țigară și începu din nou să aștepte cu răbdare alte întrebări. E-adevărat că, de obicei, el era cel care punea întrebări și conducea discuția. Astăzi însă orice greșeală ar fi putut face ca inimioara ei, care se dezvăluise un pic, să-și tragă obloanele cu zgomot. De aceea Semion Mitrofanovici prefera să nu se grăbească.

— Purtați pistoale adevărate sau doar așa, vă grozăviți cu tocul ? întrebă ea pe neașteptate, fără să-l privească.

— Cît se poate de adevărate, răspunse Kovaliov și pentru mai multă convingere bătu cu palma în tocul gol de la centură. Nu facem nici un pas fără armă.

— De ce ? îl iscodi ea.

Tare-ar fi vrut s-o facă să rîdă și, deslușind în ochii fetei vagi scînteieri șăgalnice, spuse vesel :

— De frică ! Ne e așa teamă...

— Numai minciuni îmi spuneți. Totuși zîmbi, dar îndată își ascunse zîmbetul, de parcă s-ar fi speriat.

Mașina opri, șoferul claxonă într-un fel cunoscut și sublocotenentul bănui că au ajuns și că îndată după verificarea actelor or să intre în curtea interioară a direcției. Și pentru prima dată de cînd era slujbaș regretă că drumul fusese atît de scurt.

3

Pe coridoarele pustii și răsunătoare ale direcției fata își sumeți capul și bocăni provocator cu tocurile, ceea ce o făcea să semene și mai mult cu un pui de vrabie. Kovaliov o privea și-și reținea cu greu zîmbetul. I se părea că dintr-o clipă într-alta fata va începe să ciripească

veselă, plină de neastîmpăr și, țopăind, se va avînta în zbor spre tavan...

În dreptul biroului anchetatorului Horolski, sublocotenentul se opri. Îi arătă fetei un scaun lîngă ușă, o amenință cu degetul, își potrivi tunica și abia după aceea ciocăni. Dinăuntru i se strigă ceva, Semion Mitrofanovici deschise ușa și întrebă :

— Permiteți ?

— Ce s-a mai întîmplat ?... Anchetatorul era tînăr și de aceea umbla mereu încruntat : își închipuia că așa are mai multă prestanță.

Kovaliov intră în birou, trase ușa în urma sa, raportă în legătură cu scopul vizitei sale și-i întinse un plic. Fără să-l privească pe sublocotenent, Horolski rupse plicul. Scoase dinăuntru o legitimație de întreprindere și foaia de însoțire. Încruntatul anchetator citi îndelung foaia de însoțire, în vreme ce Kovaliov, disciplinat ca de obicei, rămase în picioare lîngă birou.

— Unde-i arestata ?

— Reținuta, îl corectă încet Semion Mitrofanovici. E acolo, așteaptă pe coridor. Știți ce vroiam să vă spun, tovarășe anchetator... cred că ar trebui să-i dăm drumul. Fata nu-i rea decît așa... pe deasupra, că dacă ne purtăm frumos cu ea, e-n stare să vină după asta singură să ne povestească totul cum s-a întîmplat, așa stau lucrurile. Și pe urmă, în privința locului de muncă. Poate ar fi bine să luăm legătura cu organizația de comsomol, ca s-o ia în grija sa...

— Ce-ar fi să nu-mi mai dați sfaturi, ai ? spuse nemulțumit anchetatorul. Sarcina dumneavoastră este s-o predați pe arestată și să primiți o semnătură pentru ea. E limpede ?

— Să trăiți, am înțeles. Dar, după cîte se poate, fata s-a-ncurcat...

— Introduceți-o pe arestată.

— Eu voiam...

— Introduceți-o pe arestată !...

Kovaliov ieși fără o vorbă. Își ferea cu grijă ochii de ochii fetei. Ea însă îi pîndea privirea, strîngînd în palmă pachetul de țigări și chibriturile. De dincolo de ușă se auzi

din nou un răcnet și Semion Mitrofanovici nu mai apucă să spună nimic. Pur și simplu întredeschise ușa și-i făcu fetei semn cu mîna, invitînd-o să intre în birou.

Intră și el. Fără să-i privească, anchetatorul stătea la birou și scria nu știu ce. Kovaliov tuși, riscînd să continue o discuție foarte neplăcută pentru el.

— Îmi permiteți să-mi expun pe urmă considerațiile...

— O să primiți semnătura, spuse Horolski fără să-și ridice capul.

Sublocotenentul înaintă pînă în dreptul biroului, luă plicul cu semnătura anchetatorului, în timp ce cu coada ochiului observă degetele slabe, cu unghiile rupte, care se agitau aranjîndu-și rochia sfîșiată ; spuse încet :

— Permiteți-mi totuși...

— Nu vă mai rețin, strigă vădit supărat anchetatorul. Puteți pleca.

Ieșind din birou și închizînd încet ușa în urmă sa, Semion Mitrofanovici simți nevoia să se așeze îndată pe același scaun pe care stătuse adineauri fata. Dintr-o dată inima i se strînse ca-ntr-un clește fierbinte, iar în fața ochilor începură să-i plutească lin niște balonașe viu colorate.

„E tînăr încă, gîndi el indispus. Ah, e tînăr, se-nfierbîntă repede. O s-o sperie pe fată, o s-o înrăiască...“

Inima continua să-l doară, iar aerul refuza să-i intre în plămîni, oricît de mult se străduia Kovaliov să respire mai adînc. Se gîndea mereu la fata asta, era neliniștit din pricina ei și de aceea nu rămase multă vreme să se odihnească, ci o luă, printr-un coridor lateral, spre scara principală. Aici își veni puțin în fire și începu să urce încet la etajul întîi. Schimba saluturi aproape cu fiecare persoană pe care-o întîlnea, pentru că aici era lume incomparabil mai multă decît în catacombele prin care o condusese pe fată la anchetator. După ce urcă scara, parcurse un mic coridor așternut cu un preș gros și întredeschise o ușă grea din lemn sculptat.

— Vera Nikolaevna, pot să intru ?

— Semion Mitrofanovici ? Poftim, dragul meu !...

În acest birou, poate singurul din toată instituția, nimeni nu fuma niciodată, nici chiar comisarul Belokon. Și

asta nu pentru că aici s-ar fi aflat butoaie cu praf de pușcă, casete cu pelicule cinematografice sau bolnavi de inimă gata să-și dea duhul, ci pentru că aici lucra Vera Nikolaevna.

— Serghei Petrovici vă așteaptă.

— E singur ?

— E colonelul Orlov la dînsul. Dar dumneavoastră intrați, Semion...

— Nu, nu, Vera Nikolaevna. Și Kovaliov clătină din cap cu încăpățînare. Nu, de ce ? Aștept.

Cîndva făcuse serviciul sub comanda acestui aprig și viteaz pînă la nesăbuință căpitan Orlov. Dar timpul s-a scurs pe nesimțite ; în douăzeci de ani căpitanul a ajuns colonel, iar el, Kovaliov — sublocotenent. Fiecare cu norocul lui, și-n privința asta nu se plîngea el. Dar să intre în birou cînd superiorii au de lucru, nu putea. Așa ceva nu-și putea permite.

— Așezați-vă lîngă fereastră, spuse deodată încet Vera Nikolaevna și-i trase un scaun lîngă geamul deschis. Ce s-a-ntîmplat, Semion Mitrofanovici, vă supără inima ?

— N-aș putea spune. El trecu lîngă fereastră zîmbind vinovat. Înainte n-am avut stările astea.

Vera Nikolaevna scotoci prin poșetă și scoase de acolo o pastilă albă, pe care i-o întinse :

— Puneți-o sub limbă.

— Ce-i asta ?

— O bomboană de mentă. Ei, haide !

— Mulțumesc, spuse Kovaliov și, punîndu-și tableta de validol în gură, mestecă încet. Mă ia cu frig nu știu de ce.

De după ușa capitonată apăru Orlov cu o mapă de piele în mînă. El își aruncă în treacăt privirea spre sublocotenentul voinic, în tunică din stofă groasă, cazonă, și deodată zîmbi. Chipul lui preocupat deveni în aceeași clipă foarte prietenos.

— Mitrofanîci !... Orlov porni spre Kovaliov, care se ridicase iute în picioare. Își apăsă palmele pe epoleții sublocotenentului, silindu-l să se așeze : Stai jos, stai jos. Ce bine-mi pare că te-am întîlnit...

Vera Nikolaevna își aranjă cu un gest obișnuit pieptănătura și trecu dincolo, în birou. Orlov se rezemă de pervazul ferestrei în fața lui Kovaliov și spuse misterios :

— Vrei să lucrezi cu mine ?

— Păi am înaintat un raport, tovarășe colonel.

— Știu. Știu, de aceea îți și propun : Serghei Petrovici e de acord.

— Parcă mai pot face față acum la operativă ? făcu Semion Mitrofanovici zîmbind. Au trecut atîția ani...

— Nu, nu în grupa operativă... Am nevoie de un instructor. La cursurile pentru lucrătorii de la operativă.

Kovaliov zîmbi, clătinîndu-și capul cărunt, cu părul tuns scurt.

— Sînteți un om bun, tovarășe colonel. Vă mulțumesc, bineînțeles, foarte mult, numai că pregătirea mea... știți, n-am decît șapte clase făcute înainte de război.

— Păi, n-o să predai lecții ca profesorii, ci vei fi educator, replică Orlov cu același zîmbet pe buze. Vreau să creez eu funcția asta de instructor. Pentru ca lucrătorii noștri să învețe nu numai sambo și boxul, ci și să discute calm, cu blîndețe. Că doar cuvîntul e cel mai sigur procedeu, nu ?

Kovaliov nu mai avu vreme să-i răspundă, pentru că, ieșind din birou, Vera Nikolaevna i se adresă cu voce scăzută :

— Poftiți, Semion Mitrofanovici.

Comisarul Belokon colecționa pixuri. Le cumpăra la magazine, le primea cadou, le aducea din deplasări și se milogea pe la cunoștințe. Acasă, colecția ocupa două dulapuri ; dar întrucît nepoții, care crescuseră, începură să manifeste un interes pur practic față de colecția respectivă, Serghei Petrovici adusese cele mai prețioase exemplare la serviciu. Biroul uriaș al comisarului era invadat de aceste pixuri — din material plastic și din metal, netede și cu fețete, cu una sau mai multe tije, colorate, cu surprize, unele cu poze pornografice, altele, cu un luciu aparte. Însă mîndria colecției era un pix foarte simplu și foarte elegant, adus de Belokon de la Paris ; cînd era bine dispus, comisarul semna corespondența cu pixul acesta. Colonelul Orlov susținea cu convingere că pixul

acesta i-l dăruise comisarului însuși comisarul Maigret; tineretul credea versiunea asta, rămînînd mut de încîntare.

— Să trăiți, tovarășe comisar, spuse Kovaliov. Și adăogă îndată: M-am prezentat la ordinul dumneavoastră.

Iar comisarul se juca cu faimosul pix și-l privea zîmbind. Semion Mitrofanovici nu-i zîmbi drept răspuns, ci, dimpotrivă, se posomorî.

— Mi se pare, frate, că astăzi ești încruntat, spuse Serghei Petrovici. Și dacă mă uit mai bine, îmi dau seama că ești chiar prea încruntat! Ei, haide, zîmbește puțin, Semion Mitrofanovici!...

— Dați-mi voie să raportez, tovarășe comisar, continuă cu aceeași seriozitate sublocotenentul. S-ar putea ca lucrurile să iasă prost dacă nu vă raportez.

— Ei, haide, dă-i drumul, oftă nemulțumit Belokon.

Kovaliov raportă. Comisarul îl ascultă pînă la capăt și apăsă pe butonul dictafonului, chemînd secretara.

— Să se prezinte îndată la mine anchetatorul Horolski. Cu dosarul... Îl privi întrebător pe Kovaliov.

— Privind jefuirea soților Vetkin.

— ...privind jefuirea soților Vetkin; comisarul ridică degetul de pe buton. Ia loc, Semion Mitrofanovici. Aprinde-ți o țigară.

— Nu, tovarășe comisar, îngăduiți-mi să ies din birou. Dumneavoastră o să-l mustruluiți față de mine, și asta contravine...

— Șezi! se posomorî Belokon. Nu ești primul care-mi raportezi despre Horolski ăsta. E îngîmfat și sigur de el, dar folosul din toate astea — zero deocamdată.

Semion Mitrofanovici oftă supus, dar se strădui să se așeze în cel mai întunecat ungher al biroului. Deși în ceea ce-i raportase comisarului nu pomenise nici un cuvînt despre grosolănia anchetatorului îi era totuși foarte neplăcut. Oricum ai fi întors-o, reieșea că-și încondeiase un coleg, profitînd de simpatia personală de care se bucura în fața conducerii superioare, și asta nu era deloc un gest bărbătesc. Dacă n-ar fi fost fata aceea, puiul acela de vrabie, dacă n-ar fi fost privirea aceea cu care

l-a petrecut, Kovaliov n-ar fi suflat la conducere nici o jumătate de cuvinţel. Dar aşa — nu se putea. Nu avea dreptul să uite de puiul de vrabie şi să-i pună cruce. Unora dintre puii aceştia de vrabie destinul le smulge pînă şi ultima pană, ultimul puf... nu, era imposibil să n-o ajuţi pe una ca ea. Şi, la urma urmei, puţin îi pasă lui de ce-o să bîrfească anchetatorul pe coridoarele instituţiei : acum el o ocrotea pe fată, şi lucrul acesta era mai important decît toate palavrele şoptite pe la colţuri...

Cu toate acestea, se aşeză în aşa fel, încît Horolski să nu-l observe chiar de la intrarea în birou. Poate tocmai de aceea anchetatorul îi turui la repezeală comisarului totul în timp ce Belokon răsfoia dosarul. Îi vorbi cu îndemînare, ba mai şi zîmbi :

— Am acolo, tovarăşe comisar, un clenci, un clenci de mare însemnătate. Dacă forţăm nota cum trebuie, o să-şi dea drumul. O să ne spună şi cine-a bătut-o, şi de ce, şi s-ar putea să ne indice şi unde-s lucruşoarele pe care le-au luat de la Vetkin.

— Şi care-i, mă rog, clenciul acela, întrebă Belokon !

Semion Mitrofanovici îl cunoştea bine pe şef, îl cunoştea de mult şi se miră de tonul calm şi binevoitor cu care acesta pusese întrebarea. Însuşi comisarul, care citea cu atenţie fiecare rînd din „dosarul" acela subţirel, avea o înfăţişare atît de blajină, de parcă ar fi fost o fosilă de pensionar. Horolski prinse îndată curaj şi, împungînd cu degetul ba o pagină, ba alta, zise :

— Reţineţi, vă rog, aici apare — Valera. Şi dincoace din nou — Valera.

— Uluitor ! făcu şeful. Pînă citesc eu, fii bun, sună la informaţii la noi şi roagă-le pe fete să facă un calcul : cîţi Valeri există în oraşul nostru.

— Valeri ?

— Da, da. Clenciuri din astea...

Şi comisarul se aplecă din nou peste foile din faţa sa, descifrînd cu atenţie rîndurile ce se-nşiruiau acolo.

Horolski, dregîndu-şi cu precauţie glasul, formă totuşi numărul de la informaţii. Fu trimis de nu ştiu cîte ori de la un birou la altul, precum mingea la fotbal ; el se justifica cu voce scăzută, insista, implora, dar pe un ton

în care nu mai era nici urmă de indiferenţă şi dispreţ sau obişnuita sa ironie protectoare.

„Ce bine-l învaţă minte ! gîndi cu respect Kovaliov despre comisar. Să fie sănătos, că-i bagă minţile-n cap !“...

Iar comisarul Belokon analiza imperturbabil „dosarul“. Horolski îl privea cu coada ochiului, suferea şi se chinuia la telefon :

— De ce e imposibil ? Dar vă rog foarte mult. Vă rog din toată inima... După ce criterii ? Ei, măcar între şaisprezece şi douăzeci şi şase de ani deocamdată... Mă rog, măcar cu aproximaţie !

Şeful închise dosarul şi începu să bată darabana cu degetele în mapă. Apoi îşi scoase ochelarii şi-şi frecă îndelung ochii obosiţi.

— Ei, cum e cu clenciul ?

— Îndată. Horolski asculta încordat ce i se comunica de la celălalt capăt al firului. În linii generale, da, desigur... Cîţi ?... Şi lăsă încet receptorul în furcă.

— Aşadar, cîţi sînt, în linii generale ?

— Cam... vreo... peste douăzeci de mii...

— Grozav, făcu comisarul. Aşa că ocupă-te de cercetări : pînă la pensionare o să le termini numai bine. Dacă n-or să te zboare din serviciu.

— Tovarăşe comisar, eu consider că...

— De considerat o să consider eu. În glasul lui Belokon se desluşeau inflexiuni de o duritate metalică, aşa că sublocotenentul simţi că-l trec fiorii. Iar dumneata te vei întoarce cu toată sprinteneala de care eşti în stare în biroul dumitale şi, în numele miliţiei, îi vei prezenta fetei aceleia scuze. După aceea o vei însoţi — personal — pînă la poarta instituţiei, îi vei cere din nou iertare şi îi vei zîmbi ca un artist emerit. Ai înţeles ?

Horolski încuviinţă spăşit printr-o mişcare a capului.

— Pe urmă te prezinţi la şeful secţiei cercetări şi-i raportezi că am ordonat să nu ţi se încredinţeze nici o muncă independentă pînă nu voi da eu, personal, indicaţii speciale în legătură cu asta.

— Tovarăşe comisar !...

— Poate aşa vei învăţa să preţuieşti sfaturile celor mai în vîrstă, Horolski. Poţi pleca.

— Am înțeles... șopti tragic Horolski.

În clipa cînd se întoarse, dădu cu ochii de sublocotenent. Încremeni, dar imediat zîmbi ironic și, smucindu-și capul spre spate, ieși din încăpere, silindu-l pe Kovaliov să ofteze întristat.

— De ce oftezi ? întrebă Belokon nemulțumit. Ai făcut o faptă bună și te rușinezi ?

— Se cheamă că l-am încondeiat.

— L-ai încondeiat pe el ?... Eu am crezut, dimpotrivă, că ai ocrotit un om fără apărare și prin asta ți-ai respectat obligațiile de serviciu. Eh, Semion Mitrofanovici, tovarășe sublocotenent, asta-i boala dumitale. Au trecut douăzeci de ani de cînd lucrăm amîndoi în miliție, copiii mi-au dăruit nepoți, iar dumneata n-ai călcat pragul casei mele niciodată. Nu m-ai vizitat. Și de ce ? A, știu că ai pentru toate același răspuns : „nu se cuvine". Faci o faptă bună și te temi mai mult ca de orice pe lume să nu ți se mulțumească pentru asta. Am dreptate, Semion Mitrofanovici ?

Kovaliov nu răspunse. Se mută pe alt scaun, mai aproape de biroul plin de pixuri al comisarului și continuă să se gîndească la ceva. Comisarul îi zîmbi și scoase din dosar decizia.

— Așadar, pleacă într-un concediu nelimitat sublocotenentul Kovaliov Semion Mitrofanovici. I-a venit rîndul și acestui „nenea Iașa" — batjocorit de femei, scrijelit de săbii, ciuruit de gloanțele bandiților — să-și părăsească postul. Ar trebui să te sărbătorim, nu-i așa, tovarășe sublocotenent ? Să organizăm ceva festiv de adio, cu pionieri purtînd cravate roșii...

— Eu mă gîndeam, tovarășe comisar, făcu Semion Mitrofanovici, întrerupînd inspirata cuvîntare a șefului, mă gîndeam că ar fi corect ca pentru jignirea adusă unei femei pedeapsa să fie de două ori mai mare, nu ?... Sau nu, nu de două ori, chiar de cinci ori mai mare. Ai jignit o femeie spunîndu-i vorbe murdare — trei ani. Ai lovit-o — cinci sau chiar zece ani de detențiune grea. Pentru că, tovarășe comisar, dacă superi o fată, e ca și cum ai strica o jucărie. Cum să mai poată ea după aceea, așa mutilată, să-și educe propriii copii ? Cum să se uite în

ochii lor, cînd propria ei mîndrie a fost călcată în picioare de un ticălos ? E ușor să frîngi pe cineva, dar de îndreptat la loc cum îl îndrepți ? Cum să se mai îndrepte ea după ce-a fost terfelită ? Nu, tovarășe comisar, noi nu sîntem de-o potrivă cu femeile, și de aceea și codul ar trebui schimbat. Să se introducă niște articole speciale în care să se țină seama de ocrotirea femeilor și în special a fetelor și a mîndriei lor ! Iar la început, pînă ne obișnuim, e nevoie de mai multă severitate ! După aceea... Semion Mitrofanovici oftă : Poate să ne gîndim la un avantaj ?

— Ce fel de avantaj ?

— Ei, de pildă, fetele care se evidențiază în producție să aibă anumite înlesniri. Bunăoară, să li se dea o dată pe an cu preț redus cizmulițe îmblănite. Sau cîte un paltonaș. Că doar n-o să sărăcim din asta... Țara noastră-i bogată, așa că putem și noi să îmbrăcăm ceea ce avem mai frumos, pe fetele noastre, în haine demne de viața...

Comisarul zîmbi, de astă dată cu gura pînă la urechi, și Kovaliov, observîndu-i zîmbetul acela, tăcu rușinat.

— Ești un adevărat Licurg, spuse Belokon. La Sovietul Suprem cu dumneata.

— Totuși așa va fi, nu se poate să nu fie așa.

— Cu siguranță că așa va fi, oftă comisarul. Cine mai știe ce va fi mîine ? Dar astăzi... Astăzi mi s-a adus la semnat decizia pentru pensionarea dumitale, Semion Mitrofanovici. Dacă, bineînțeles, nu te-ai răzgîndit între timp ?

— Nu, nu m-am răzgîndit, tovarășe comisar. Mi-am și trimis familia la țară, așa că feciorii mă așteaptă acolo. Și nepoțica.

— Așadar, să semnez ?

— Semnați.

— Dar o să-mi faci o vizită ?

— O să vă fac, îi promise Kovaliov solemn. Cum termin cu slujba, vă fac o vizită. Cînd ordonați dumneavoastră.

— Mîine, spuse comisarul. Îți dau o zi să-ți aranjezi treburile, iar de la ora zero, dumneata, Semion Mitrofa-

novici, devii un om liber. Așa că mîine în jurul orei nouăsprezece te aștept la mine acasă. Bem un păhărel ?

— Bem.

— Ne vom aduce aminte de tinerețe ?

— Ne vom aduce, tovarășe comisar.

— Și de lupta aceea din august patruzeci și unu, cînd am trecut prin vad Soloviovo, o să ne aducem aminte de asemeni... Cu toate că despre asta n-o să povestim nimic. Despre asta, Semion Mitrofanovici, ai mei cunosc toate amănuntele. Pe de rost. Comisarul luă faimosul pix, îl cercetă, își lăsă mîna pe foaia de hîrtie și mai întrebă o dată : Așadar, să semnez ?

— Semnați, tovarășe comisar.

— Mi-e mîna grea ca plumbul, mă crezi, Senea ? oftă comisarul. Parcă jumătate din ființa mea ar ieși la pensie...

Și depuse o semnătură lăbărțată...

4

La întoarcere, Semion Mitrofanovici folosi mijloacele comune de transport — întîi tramvaiul, apoi cinci stații cu autobuzul. Mijloacele astea mergeau prost, cetățenii nu-și respectau rîndul și năvăleau toți grămadă la urcare. Toate acestea îl indispuneau pe sublocotenent, dar nu se supăra prea tare pe oameni — doar nu erau ei de vină, ci mijloacele de transport. Ținea însă sub observație ușa din față și se arăta foarte zelos : ajuta la urcare bătrînelor și mamelor cu copii sau invalizilor, alungîndu-i cu hotărîre pe cei sănătoși. În ceea ce-l privea pe el, nu se folosise niciodată de dreptul ce-l avea de a urca prin față. Era încă destul de puternic și nu-i era teamă de aglomerație : nu-i nici o supărare dacă te mai înghesui cîteodată laolaltă cu poporul. Dimpotrivă, așa îi era mai ușor să vegheze ca oamenii să nu vorbească urît, să nu jignească cineva femeile, să nu se tolănească vreun pletos pe locurile rezervate invalizilor. La toate astea era foarte atent.

Şi astfel, înghiontindu-se mai mult de-un ceas în tramvai şi autobuz, ajunse la secţie. Raportă reglementar că decizia intră în vigoare începînd cu ziua de mîine şi că ultimele douăzeci şi patru de ore i-au fost lăsate la dispoziţie pentru încheierea formalităţilor.

— Mîine o să organizăm festivitatea de despărţire, spuse şeful său. Despărţirea, Semion Mitrofanovici, adică bilanţul activităţii dumneavoastră. Putem spune încununarea...

Cît priveşte încununarea, Kovaliov nu înţelese prea bine, fiind vorba, totuşi, de ieşirea sa la pensie şi nicidecum de nuntă. Şeful însă era om cu studii şi ca atare ştia el ce spune.

La fumoar, unde se duse de cum ieşi de la conducere, nu era nimeni ; se vede că băieţii plecaseră în misiune ori poate se duseseră la masă. Dar lui Semion Mitrofanovici asta îi făcu chiar plăcere. Îşi aprinse fără grabă o ţigară şi-şi scoase carneţelul, burduşit de-atîtea adnotări, hîrtiuţe şi bileţele cîte avea în el.

În carnetul ăsta adunase multe, în el se afla, de fapt, cronica vieţii celor patru cvartale care formau sectorul său. Dar nu viaţa aceea pe care fiecare o afişează, de faţadă, cum s-ar spune, ci cea intimă, ascunsă. Viaţa curţilor şi a gangurilor, a scărilor şi a coridoarelor comune, a serilor de toamnă şi a nopţilor de primăvară. În micul său carnet sublocotenentul nu reţinuse, nu notase greşelile oamenilor, lipsurile sau faptele nechibzuite, pe care fiecare le regreta apoi, ci, dimpotrivă, peste tot el căuta părţile lor pozitive. În cel mai incorigibil beţiv, în fiecare tîrfă aiurită el căuta acea fărîmă de cremene din care ar fi putut face să se nască o scînteie. Şi dacă o găsea, se bucura nemăsurat de mult şi-l respecta pe omul acela. Respectul însă nu însemna compătimire : căci nu compătimind izbutea el să aprindă scînteia în suflet...

Carnetul ăsta cu neprețuitul lui conţinut voia să i-l transmită lui Stepeşko. Lui Stepan Danilovici Stepeşko, locotenentul-major care urma să preia de la Semion Mitrofanovici cvartalele sale atît de diferite unul de altul. Danilîci era un bărbat robust, niciodată pripit, deşi tînăr încă — abia trecuse de treizeci de ani. Aceste trei im-

portante trăsături și bunătatea lui Stepeșko, pe care ei și-o ascundea cu mare grijă, îl determinară pe sublocotenentul Kovaliov să facă alegerea. Îl urmărise cu atenție vreme îndelungată pe Danilîci și numai după ce se convinsese ce fel de om e, se duse la conducere și ceru încuviințarea de a-i preda lui Stepeșko sectorul său, motivînd : „E om serios".

După aceea începu să-l poarte sistematic pe Stepan Danilîci din casă în casă, pentru a-l prezenta oamenilor. Știa cu cine se poate glumi și la cine trebuie să te încrunți puțin, unde poți bea un ceai și unde trebuie să refuzi.

— Nu avem voie. Sîntem în timpul serviciului, așa că vă rugăm, nu vă supărați...

O lună încheiată le-a trebuit pînă a ajuns Stepeșko să-i cunoască pe toți. Făcuse față foarte bine în tot acest timp, era respectuos și nu-și pierdea cumpătul. Cel mai mult îi plăcu însă lui Kovaliov faptul că Danilîci își făcu și el un carnet de însemnări. Ce scria acolo, sublocotenentul nu știa, dar de vreme ce-și făcea adnotări, înseamnă că reținea niște aspecte, că lua sub observație aceste cvartale, că oamenii de acolo nu vor rămîne în părăsire după plecarea lui. Și e mare lucru să știi că după tine nu rămîne loc gol, nu rămîn doar niște oftaturi de regret și amintirile femeilor, ci se continuă munca pe care tu ai început-o cîndva. Lucrul acesta este deosebit de important pentru conștiința și pentru liniștea ta sufletească.

Un singur regret avea Kovaliov : că nu-i putea preda chiar astăzi cvartalele lui Stepan Danilîci. Stepeșko fusese internat în spital. Cu o săptămînă în urmă ceruse unui grup de cheflii să se împrăștie. Le vorbise fără să ridice tonul, calm și se pomeni la spital pentru că unul din grup îl lovise pe la spate cu o sticlă. Îl lovise așa, pur și simplu. Ca să facă haz.

Semion Mitrofanovici programase pentru mîine vizita la spital. Ținea să-și vadă colegul, să-i comunice noutățile din sector și să-i predea carnetul. Așa, ca material de studiu. Iar mai tîrziu, după îndeplinirea acestei ultime îndatoriri de serviciu, să-și pună o tunică bine ajustată,

să se-ncingă strîns și, pentru prima dată în viață, să se ducă în vizită la tovarășul comisar Belokon. Pentru prima dată după treizeci de ani de prietenie...

Astăzi s-ar cuveni să facă totuși un ultim rond prin cvartalele sale. Bineînțeles, pe alese : la unii pentru a-și lua rămas bun, la alții ca să-i avertizeze, iar la cîte unii ca să-i mai sperie puțin. Ești nevoit uneori să faci uz și de amenințări, că doar nu degeaba are miliția și drepturi, și putere, și autoritate, și forță... Deocamdată, sublocotenentul Kovaliov mai reprezenta această autoritate, această putere, această forță pretutindeni pe unde mergea, pentru că nu devenise încă un simplu cetățean, cetățeanul Kovaliov. De lucrul acesta nu uita niciodată și chiar se mîndrea cu el.

Acum, la fumoar, recitea pentru a nu știu cîta oară carnetul, reținînd amănunte și trăgînd concluzii. Totodată își fixa la cine, cînd și în ce ordine anume să meargă...

„17 februarie. În dreptul imobilului Nr. 16 un grup format din : Samsonov Oleg, Nesterenko Vladimir, Kulkov Vitali și alți doi indivizi necunoscuți au proferat cuvinte jignitoare la adresa cetățenei Tania Frolkina și au aruncat în ea cu bulgări de zăpadă. De verificat de ce Tania nu a ripostat."

„18 februarie. Mama ei declară : Tania a lipsit de acasă două nopți, a venit de trei ori cu taxiul, mirosind a băutură. Cineva i-a cumpărat o poșetă și un batic. Se vede că atunci de asta n-a ripostat, i-a fost rușine."

„23 februarie. Discuție cu cetățeanca Tania. Astăzi se serbează Ziua Armatei Sovietice și i-am amintit de tatăl ei, mort eroic în urma rănilor căpătate pe front. A plîns cu lacrimi sincere..."

Nu, la Tania putea să nu meargă : Tania s-a măritat, Tania e fericită, Tania a născut o fetiță. Iar acolo, unde omul e fericit — miliția n-are ce căuta !...

„Kulkov Vitali se îmbată uneori după slujbă, și sîmbăta se îmbată de regulă. Mama nu are nici o autoritate asupra lui, iar tatăl, a divorțat, locuiește în or. Borisov."

„7 martie. Am discutat despre cetățeanul Kulkov Vitali la comisariatul militar al raionului. Au acordat cazului atenția necesară..."

Cetățeanul Kulkov Vitali își efectuează stagiul militar. Îi scrie regulat mamei sale.

„Cetăț. Kukuşkin, instalator canal-apă. Bea și, fiind în stare de ebrietate, își maltratează soția. Ea, deși femeie solidă, a născut mort primul copil din cauza bătăilor. Al doilea, un băiat foarte nervos, fuge de copii — probabil că-i e rușine pentru taică-său..."

Da, va trebui să le fac o vizită Kukuşkinilor : ieri el a făcut din nou scandal. O să trebuiască să vorbesc cu el ca de la om la om, să-l apropii, să-i aprind scînteia. Și-atunci lui Stepeşko îi va fi mai ușor să lucreze...

Și așa, filă cu filă, își rememora pe de-a-ntregul acel mic talmud al său. Citi fiecare însemnare ca și cum atunci o descifra pentru prima dată și în dosul fiecărei însemnări descoperea o persoană cît se poate de concretă, cu privirea, cu obiceiurile, cu felul ei de a vorbi și cu aluniţele sale...

Înainte de a începe însă acest rond de adio, Semion Mitrofanovici servi un prînz zdravăn. Era un om prevăzător și-și dădea seama că astăzi nu va putea face față numai cu ceaiul băut de dimineață. Ei, și-apoi cînd ești sătul, ţi-e mai ușor să refuzi păhărelul ce ţi se oferă, sau, mă rog, să nu-i simţi prea tare efectul, dacă n-ai izbutit să-l refuzi. Consecvent acestui raţionament, sublocotenentul cumpără de la un magazin alimentar două pungi de colţunași cu carne și se duse acasă.

Locuia într-un apartament de două camere — cam strîmt, bineînţeles, pentru șapte persoane — dar în schimb avea o bucătărie mare. În bucătărie, pe un pat cazon, dat la reformă din cauza uzurii prea mari, dormea cea mai mare dintre fiice — Poliuşka, aceea care îi dăruise pe nepusă masă o nepoţică. Era o fată liniștită, deprimată din cauza războiului și poate de aceea nu reușise deocamdată în viață. Dar Semion Mitrofanovici credea total în dreptate și avea convingerea nestrămutată că o ființă atît de bună, de pură ca Poliuşka lui se va pîrgui mai tîrziu la căldura norocului și a bucuriei...

Băieţii — Kolka, Vladlen și Iurik — locuiau în camera mică. Cel mai mare — Vladlen — fusese liberat din armată, ajunsese pe pragul însurătorii, dar tot amîna me-

reu nunta. Iurka mai era elev. Și Iulka, fata cea mai mică, era la școală : ea dormea cu părinții în odaia mare. În spatele șifonierului.

Iulka și Iurka erau copiii lui. Sînge din sîngele lui. Și cu toate că niciodată nici măcar cu o privire nu făcuse deosebire între copii — care-s ai lui și care nu-s ai lui — cu copiii lui buni se purta, fără să vrea, cu mai multă severitate. Era cusurgiu și în ceea ce privește disciplina și în privința notelor. Dar nu se purta așa pentru că erau ai lui, trup din trupul lui, cum se spune, ci pentru că ei nu trăiau în vremuri de restriște ca niște buruieni crescute pe un ogor părăsit, ci făceau parte dintr-o familie, locuiau la oraș. Aveau hrană, încălțări, îmbrăcăminte, și atunci cum să nu fii sever cu ei ?...

Multe lucruri din casă erau făcute de mîna lor. Și nu policioare pentru verandă, din astea copiii lui meșteriseră destule pentru ei și pentru vecini încă pe vremea cînd erau mici de tot, ci articole serioase de mobilă : dulapuri, taburele, băncuțe, ba chiar și o masă de sufragerie. O masă uriașă, la care încăpeau bine toți șapte, o masă cu tăblia încrustată, din scîndură de tei, care, după ce-o răzui cu cuțitul, e ca și nouă. O masă adevărată, care n-avea nevoie nici de mușama, nici de altă învelitoare — de-a mai mare dragul s-o privești așa cum e. De aceea Semion Mitrofanovici se cam mîndrea cu masa asta.

Acum, pe masă era un morman de cadouri : materiale de rochii pentru soție și pentru Poliușka ; stofă de costum pentru Vladlen ; un aparat de radio de buzunar pentru pușlamaua de Kolka, precum și o mulțime de mărunțișuri pentru Iurka și Iulka — amîndoi elevi. Toate astea erau surprize din partea lui, toate astea le cumpărase în mare taină din propriii bani de buzunar, din care punea deoparte de fiecare dată cîte douăzeci de copeici. Se gîndise demult la surprizele astea, iar raportul în legătură cu pensionarea nu-l înaintase decît în momentul în care reușise să economisească o sumă frumușică.

Așa că acum pleca la țară încărcat ca un adevărat Moș-Gerilă. Își închipuia cum or să se bucure, cum se vor minuna cu toții, cum partea femeiască va năvăli la oglindă să se admire. Își închipuia pînă și amănuntele : noaptea,

nevasta o să-l iscodească de unde a luat el atîţia bani, şi-apoi, cum o să plîngă de fericire. Şi, inventariind pentru a suta oară darurile astea, sublocotenentul zîmbea din nou plin de mulţumire. Mai ales cînd lua în braţe păpuşa : o păpuşă mare, cam de înălţimea nepoatei.

Semion Mitrofanovici mîncă zdravăn : colţunaşii cu carne din cele două pungi, ceai şi o franzelă dintr-alea cu multe calorii. Apoi, trîntindu-se pe patul Poliuşkăi, fumă pe-ndelete şi cu poftă. La un moment dat, începuse să-l tragă puţin la somn, dar el se luptă cu această dulce toropeală şi ieşi învingător. Mai căscă, se întinse din toate încheieturile şi se sculă. Era timpul să-şi înceapă rondul prin cvartale. Rondul de adio, căruia dorea să-i dea o notă solemnă.

Înainte de a porni în această expediţie se şi bărbieri. Asta o făcu doar aşa, din obişnuinţă, pentru că, oricum, de dimineaţă pînă la ora aceea încă nu reuşise să-i crească barba. Se bărbieri, aşadar, îşi perie cizmele, deşi n-aveau pic de praf, îşi plimbă peria pe stofa tunicii. Toate le făcu fără grabă, zîmbind. Îşi zîmbea lui însuşi, mirîndu-se cît de important, va să zică, era pentru el acest ultim rond, acest rămas bun pe care-l va spune oamenilor cu care nu avusese decît relaţii oficiale. Bineînţeles, relaţii bune, umane, dar înscrise totuşi în anumite limite. Aşa cum cerea regulamentul.

Trebuia să înceapă de la ceea ce era mai greu, aşa procedase el întotdeauna, toată viaţa. Cele mai grele pentru el erau blocurile cu şase etaje — acelea de pe care se mai fărămiţau şi cădeau ornamentele arhitecturale. Nu izbutise să se apropie cît trebuie de locatarii acestor blocuri, cu toate că se străduise pe cît i-a stat în putinţă. La un singur apartament totul era în ordine — la apartamentul patruzeci şi cinci, motiv pentru care sublocotenentul şi-l lăsase astăzi la sfîrşit, ca să-şi dreagă gustul, cum s-ar spune.

Fireşte, nu intră pe la toţi, de la un capăt la altul. Pe unii nu era cazul să-i deranjeze, pe alţii îi evita, iar altora nu avea de gînd să le spună nimic mai mult decît un „la revedere“ prin crăpătura uşii. Dar mai erau şi apartamente pe care, ţinînd seama de obligaţiile lui de serviciu, nu avea dreptul să nu le viziteze.

5

La apartamentul șaptesprezece multă vreme nu-i deschise nimeni. Kovaliov știa de ce și doar zîmbea cu tîlc. Și tot apăsa, insistent și răbdător, pe butonul soneriei — că doar nu venise în vizită pur și simplu, se afla aici în interes oficial, ca reprezentant al autorităților. În cele din urmă, se auziră de partea cealaltă, pe coridor, niște pași tîrșiți.

— Cine e ?

— Sublocotenentul de miliție Kovaliov. Cetățene Bîzin, deschideți.

— Și de ce, mă rog, să deschid ?

— Nu vă mai tocmiți, știți doar că pînă la urmă tot o să intru.

În dosul ușii se auzi un zăngănit. Semion Mitrofanovici învățase ce însemna aici fiecare zgomot pînă în cele mai mici amănunte și de aceea putea afirma cu tărie că zăngănitul respectiv era de la lanțul ușii. După aceea lanțul se auzi din nou, în broască se învîrti cheia și ușa se deschise, exact atît cît permitea lungimea lanțului de siguranță, agățat cu prudență în cîrligul său. În deschizătură apăru o față rotundă, dar nu în întregime, ci fragmentar, pentru că deschizătura era îngustă, așa că sublocotenentul vedea cînd strălucirea ochiului drept, cînd pe a celui stîng.

— V-ați uitat destul ?

— Dați-mi voie să vă întreb, de ce mă vizitați ? Că doar n-am sesizat nimic, n-am perturbat liniștea, ca alții, n-am făcut scandal...

— Trece timpul degeaba, cetățene Bîzin. Da, trece și noi stăm aici. Dar nu-i nimic, eu am multă răbdare, știți doar.

Cetățeanul Bîzin chibzui, își mai sticli ochii, cînd pe cel stîng, cînd pe cel drept, asupra lui Kovaliov (ca și cum se pregătea să tragă la țintă), apropie puțin ușa și lăsă lanțul să cadă.

— N-am de gînd să-mi pierd minutele mele prețioase din cauza dumneavoastră, spuse el, lăsîndu-l pe subloco-

tenent să intre în casă. Eu îmi scriu memoriile, scriu despre tovarăşii mei, despre viaţă în general.

Kovaliov nu-i răspunse. Îşi scoase chipiul, îl atîrnă în cuier, îşi netezi în faţa oglinzii părul cărunt, tuns scurt ca la arici (avea acum şi un început de chelie). În vremea asta, cetăţeanul Bîzin atîrna şi trăgea bombănind nenumăratele cîrlige şi zăvoare la uşă. Pe urmă, fără să vorbească, trecură amîndoi în odaie şi se aşezară la masă unul în faţa celuilalt. Bîzin se încrunta şi-şi ferea privirea, iar Semion Mitrofanovici zîmbea.

— Ei ? făcu în cele din urmă gazda, nemaiputîndu-se stăpîni. Îşi tot freca şi-şi împletea degetele într-un fel complicat. Aşadar, despre ce-i vorba ?

— Unde este maşina dumneavoastră ?

— Care maşină ?

— Maşina de scris. E-adevărat că nu ştiu ce marcă e. Deocamdată.

— Nu am nici o maşină...

— Aveţi. Sublocotenentul încetă să mai zîmbească şi oftă. Aveţi, cetăţene Bîzin. Maşina aceea la care bateţi ruşinoasele dumneavoastră scrisori anonime.

— Ce fel de anonime ? Gazda sări de pe scaun, se repezi la uşă, apoi se reîntoarse. Asta trebuie arătat cu dovezi, cu dovezi !...

Kovaliov îşi scoase fără grabă carnetul de însemnări şi trase de acolo două coli de hîrtie împăturite fiecare în patru. Desfăcu una din ele şi citi :

— Memoriu. Subsemnatul Bîzin Ghenadi Vasilievici, domiciliat în... Şi la sfîrşit semnătura. Semnătura e a dumneavoastră. Interveniţi să vi se facă o reparaţie peste rînd.

— Şi ce-i cu asta ? Doar am dreptul !

— Iar aici e un alt document. Semion Mitrofanovici despăturî cealaltă hîrtie. O scrisoare adresată miliţiei în legătură cu cetăţeana Larionova Olga Iurievna. Este o spioană, se spune aici, o escroacă şi o depravată, care-şi petrece nopţile, pînă la ziuă, la hotelul „Inturist".

— Asta-i adevărul ! strigă Bîzin, împungîndu-l pe sublocotenent cu amîndouă degetele arătătoare în acelaşi timp. Am văzut-o eu cu ochii mei cum se fandoseşte la re-

staurant cu americanii, îmbrăcată cu pantaloni strînși pe picior în loc de fustă ! Pot aduce declarații, eu însumi am fost martor...

— Sînteți răspunzător, cetățene Bîzin Ghenadi Vasilievici. Va trebui să dați socoteală pentru asta. Uite așa stau lucrurile. Scrisoarea aceasta ați scris-o tot dumneavoastră, deși n-ați semnat-o. Ați scris-o la mașină. Credeați că n-o să afle nimeni ?

Cetățeanul Bîzin se smuci deodată de pe scaun și înconjură masa aproape în goană de două ori.

— Dovediți ! Nu, întîi trebuie să-mi dovediți asta !

— Păi, totul este gata dovedit, spuse calm Kovaliov. Totul este dovedit și nu e cazul să mai alergați așa. Poate fi dăunător sănătății dumneavoastră.

Gazda vru să protesteze, dar își închise gura și, așezîndu-se din nou în fața lui Kovaliov, începu să-și pocnească degetele.

— Olga Larionova a fost la restaurant, cetățene Bîzin. A fost și la hotelul „Inturist" de asemenea. Și chiar s-a întîlnit cu străinii, pentru că face practică acolo și urmează să devină translator, iar dumneavoastră știți toate astea foarte bine. Și atunci de ce s-o murdăriți cu noroi, de ce ?

Gazda tăcea. Deschidea gura, trăgea aer mult în piept, dar din gîtlej nu-i ieșea nici un sunet. Sublocotenentul așteptă politicos și, în cele din urmă, nemaiavînd răbdare, adăogă mîhnit :

— Astfel de anonime răuvoitoare, împotriva unor diverși cetățeni, dumneavoastră ați scris exact optsprezece. Și toate nu sînt decît, scuzați-mă, calomnii.

— Ce sînt ?

— Am spus, calomnii. Adică lucruri neadevărate. Sau mai exact : bîrfă !

Semion Mitrofanovici își strînse în liniște toate hîrtiile, le puse la loc în carnetul de însemnări pe care-l strecură în buzunar. Gazda continua să privească absentă lampadarul de lîngă măsuța pe care se înălța un vraf de ziare. Kovaliov se ridică și ducîndu-și mîinile la spate, făcu, fără să se grăbească, cîțiva pași prin cameră.

— E cam mult praf la dumneavoastră, cetățene Bîzin. Nici nu-i de mirare, cînd aveți la dispoziție un apartament cu două camere, cu o suprafață totală de patruzeci și doi de metri spațiu locuibil...

— Mi s-a dat pe merit ! strigă pe neașteptate gazda. Sînt un om cinstit, nu am precupețit nimic și m-am dus unde mi s-a dat dispoziție ! Timp de patruzeci de ani, eu...

Se opri tot atît de brusc cum începuse. Kovaliov era curios să vadă dacă mai are ceva de spus, dar Bîzin nu mai adăogă nimic.

— Nu vă contest meritele, zise încet Semion Mitrofanovici. Dar nu despre asta vorbeam, Ghenadi Vasilievici. Spuneam doar că ați rămas singur-singurel în toți acești metri pătrați, așa stau lucrurile. Fiica dumneavoastră locuiește la soțul ei, soția dumneavoastră e la fiică, iar fiul dumneavoastră, împreună cu Olga Iurievna Larionova, stă cu chirie în celălalt capăt al orașului. În fiecare noapte încarcă cărbuni în gară, ca să poată plăti chiria.

— Trăiesc în concubinaj ! și Ghenadi Vasilievici se aplecă cu tot trupul înainte. Trăiesc în concubinaj și miliția tolerează asta ?

— Astea-s tot scorneli, spuse cu severitate Kovaliov. S-au căsătorit. S-au căsătorit, cetățene tată, uite așa stau lucrurile. Ghenadi Vasilievici tăcea. De unde în sufletul dumneavoastră atîta ură, Ghenadi Vasilievici ? De ce nu puteți înțelege nici în ruptul capului că tinerii vor să trăiască altfel decît am trăit eu sau dumneavoastră ? Să trăiască mai vesel, mai zgomotos, cu bucurii mai multe. Iar eu, iertați-mă, bineînțeles, voi adăoga : și cu mai multă cinste.

Gazda tăcea cu încăpățînare, privind într-un punct fix. Privirea îi era deosebit de atentă, de parcă ar fi urmărit ceva anume, dar acest „ceva“ fugea tot timpul din raza sa vizuală și el revenea din nou și din nou cu privirea în același punct.

— Asta-i adresa lor, zise sublocotenentul, punîndu-i pe masă un petec de hîrtie. Treceți pe la Olga Iurievna cînd fiul dumneavoastră e la slujbă. Ea e o femeie bună la suflet, inteligentă, și o să-nțeleagă totul...

— Ce? Ce-o să-nțeleagă? îl întrerupse deodată gazda cu o voce ciudat de subțire. Dacă fiul meu bun, feciorul meu, nu înțelege nimic, da, propriul meu copil!... Parcă eu m-am gîndit vreodată la mine? De fapt, nici nu știu să mă gîndesc numai la mine. Nu știu și mă mîndresc cu asta! Eu numai la statul nostru, zi și noapte la statul nostru m-am gîndit! Pentru binele lui mi-am închinat toată viață, pînă la ultimul ceas. Dar știe cineva lucrul ăsta? Și-atunci de ce nu mă respectă fiul meu? De ce? Oare eu mi-am permis vreodată ceva numai pentru mine? Eu am făcut totul numai așa cum mi s-a indicat, am făcut cum mi s-au dat dispoziții! Și pentru devotamentul meu... Eu, eu, care, care...

Se chirci, își ascunse obrazul în palme, ridică din umeri înghițindu-și lacrimile, dar pînă la urmă nu izbuti să se stăpînească și izbucni în plîns. Semion Mitrofanovici oftă întristat și clătină din cap:

— Unde țineți picăturile?

— Nu-mi trebuie... picături, șopti Bîzin, ștergîndu-și lacrimile cu mîna. Rău mai e tineretul de azi, tare rău. Depravat... Nu-și respectă părinții, nu ține seama de meritele lor. Încarcă cărbuni? Idiotul! Să-ncarce, n-are decît să-ncarce!... Cînd s-o vedea strîmtorat, vine el fuguța la mine, nu te teme. Vine fuguța la mine, da, fuguța!...

— Nu, zise sublocotenentul. N-o să dea fuga, nu vă mai amăgiți cu asta.

— Da?

— Da. Așa că obișnuiți-vă cu asta și nu-i mai invidiați pe alții.

— Cum adică?... Eu?... Eu îi invidiez? Bîzin îl privea mirat.

Apoi tăcu dintr-o dată. Iar expresia de mirare îi încremeni și ea pe față. Se părea că mirarea îi izvorăște de undeva dinlăuntru acum.

— Nu-i invidiați, Ghenadi Vasilievici, repetă încet sublocotenentul. Și acum dați-mi voie să-mi iau rămas bun. Vă doresc multă sănătate și liniște sufletească. Asta-i un lucru foarte important la bătrînețe — liniștea sufletească. Foarte important.

Trecu în vestibul, își potrivi multă vreme chipiul, tot bătînd pasul pe loc, încercînd să ghicească ce făcea dincolo gazda. Însă Bîzin nu apărea. În cele din urmă, veni, îl privi absent pe Kovaliov, de parcă s-ar fi uitat la un stîlp de telegraf și, fără să scoată o vorbă, începu să descuie broaștele și să tragă zăvoarele. După aceea, tot fără o vorbă, le încuie și le trase la loc pe toate, în urma lui Semion Mitrofanovici.

Încetase de mult zăngănitul ultimului zăvor și tîrșitul pașilor în vestibul, dar Kovaliov tot mai stătea în fața ușii ferecate, în fața acestei ultime citadele în care se retrăsese acest bătrîn care nu înțelesese nimic din toată viața sa. Stătea acolo, ofta și se gîndea cu mîhnire că discuția avută nu fusese deloc așa cum trebuia. Uh, deloc nu fusese cum trebuia !...

6

Cu acest gust amar și neplăcut, coborî treptele, traversă curtea și urcă la etajul patru de la ultima scară. Urca fără să se grăbească ; e-adevărat că se oprea din cînd în cînd, deoarece constructorii acestor clădiri cu șase etaje în stil empire uitaseră să prevadă la fiecare scară cîte un lift. Altădată, nu știa nici el de ce, acest amănunt nu-l îngrijora prea tare ; astăzi însă fu nevoit să-și aducă aminte că nu iese la pensie numai dintr-un capriciu al său. De aceea, ajuns la apartamentul pe care își propusese să-l viziteze, rămase mai mult decît de obicei, pentru ca să poată respira în voie, să poată vorbi cu glas tare, așa cum îi cerea funcția. Și în vreme ce gîfîia singur pe palierul pustiu, oftînd și întristîndu-se că-și pierde timpul cu fleacuri din astea, avu impresia că dincolo de ușa în fața căreia se oprise răsunase clar și vesel un glas de fată. Semion Mitrofanovici nu înțelese ce spune, dar... glasul îl recunoscu îndată : pentru așa ceva avea auzul bun. Glasul era al fetei aceleia, al puiului de vrabie, al fetiș-canei cu care mersese astăzi în G.A.Z.-ul instituției.

Numai că pe cel în fața ușii căruia gîfîia acum sublocotenentul nu-l chema nicidecum Valeri, ci Anatoli. Și

ăsta nu avusese niciodată, după cîte se pare, printre prieteni vreun Valeri. Cu toată strădania sa, Kovaliov nu-și putu aminti de numele acesta printre ei...

Dar, mă rog, asta nu fusese decît o părere care-i trecuse prin minte pentru o clipă. Pur și simplu a vrut să se verifice pe el însuși. Că, la urma urmei, glasul acela, cu toate că-l deslușise cu urechea lui de milițian, putea foarte bine să fie al altei păsăruici, al vreunei porumbițe sau lebede și nicidecum al unei vrăbiuțe... Zîmbind în sinea lui la acest gînd, sublocotenentul apăsă pe butonul soneriei.

Abia atinse butonul — cel puțin așa i se păru — că ușa se și deschise larg, de parcă s-ar fi desprins singură din clanță, și în pragul ei apăru gazda. Purta o cămașă albă și nu avea cravată.

— Ei, bătrîne, așa mai zic și eu ! Cu o viteză cosmi...

Spuse totul pe nerăsuflate, pe un ton vioi și vesel, dar văzînd cine stă în fața lui, se-ntrerupse la jumătatea cuvîntului și amuți. Semion Mitrofanovici nu se uita la el, ci peste umărul lui undeva departe, în capătul culoarului. Ar fi putut să-și dea cuvîntul de onoare că acolo, în fund, lunecase o siluetă subțiratică. N-o zărise decît o clipă, ca pe-o nălucă, purtată pe aripi de vînt, și totuși Kovaliov reținu atît umerii înguști, cît și felul cu totul deosebit de a-și ține capul mult dat pe spate al puiului de vrabie...

— Iertați-mă, mormăia zăpăcit Anatoli. A fost o confuzie. Îmi spusese un prieten că trece pe aici. Credeam că e el...

În timp ce gazda dădea aceste explicații inutile, silindu-se să fie convingător, Semion Mitrofanovici cerceta cu atenție încăperea. Năluca, în care-o recunoscuse sigur pe proaspăta lui protejată, se mistuise undeva în adîncurile uriașului apartament, însă chiar în prag rămăseseră, aruncați neglijent, pantofiorii aceia moderni : unul din ei avea lacul puțin zgîriat. Sublocotenentul izbuti să observe asta pe cînd Anatoli încerca să-i explice în multe cuvinte și cu o neobișnuită amabilitate greșeala sa. Da, izbuti să observe și chiar zîmbi pe sub mustăți amintindu-și că fata își zgî-

riase pantoful în maşină, atunci cînd îşi tot băga picioarele sub banchetă, ascunzînd pantofii noi de privirea lui...

— Ce politicos eşti astăzi, Anatoli.

— Întotdeauna sînt politicos, răspunse tînărul, ridicînd nesigur din umeri şi zîmbind forţat. Zîmbetul şi-l stoarse din adînc, aşa cum storci pasta de dinţi din tub. Abia după aceea riscă să-şi ridice ochii la Kovaliov. Să fiu politicos m-au învăţat maică-mea şi taică-meu...

— Dar ei unde sînt acuma ?

— La vilă... şi Anatoli zîmbi într-un fel ciudat. Dar de ce mă întrebaţi ? Doar şi aşa dumneavoastră le ştiţi pe toate...

Ochii îi jucau în cap ca nişte şoareci. Poate se temea că sublocotenentul o să le spună părinţilor despre fată, poate se temea de altceva, mai serios, nu se ştie. Dar de lăsat nu-l lăsa pe Kovaliov să intre în casă, ci înţepenise în prag. Şi pe deasupra se mai şi grăbea. Se grăbea să plece undeva şi vorbea mereu fără să ţină seamă ce spune. Vorbe goale, nu ca să susţină o discuţie, ci doar aşa... ca să flecărească.

Toate acestea sublocotenentul le gîndea dintr-o dată şi nu pe rînd, fiecare amănunt în parte ; el nu analiza care sînt cauzele şi care efectele, şi nici măcar nu le căuta acum. Ştia din experienţă că nimic nu-i mai rău decît să stabileşti din mers, cum s-ar spune, care sînt cauzele şi care efectele şi de aceea, observînd totul în jurul său, se ferea să tragă concluziile. Concluziile va putea să le tragă mîine la spital, împreună cu Danilîci.

— Se plînge lumea împotriva ta, Anatoli.

— Cum ?... Cine ?

— Chiar ai de gînd să mă ţii aici pe scară ?

— A... Iertaţi-mă ! şi Anatoli se dădu la o parte, deschizînd amabil uşa cea mai apropiată. Poftiţi !

Şi asta era ceva cu totul neobişnuit, pentru că Semion Mitrofanovici, care cunoştea apartamentele astea la perfecţie, atît construcţia lor, cît şi modul de amplasare a odăilor, ştia că altădată era invitat în camera cea mare, în sufragerie. Odaia în care intrase acum era însă biroul tatălui, unde chiar şi lui Anatoli îi era interzis accesul.

Astăzi însă uşa la birou era dată de perete, lucru pe care Kovaliov îl reţinu de asemenea.

Odaia era mică. Construcțiile astea numai pe din afară arătau luxoase. În interior, doar casa scărilor corespundea aspectului exterior. Camerele fiecărui apartament în parte însă erau neobișnuit de incomode. Iată, de pildă, odaia aceasta semăna mai degrabă a cămară decît a cameră de locuit, pentru că primea lumină puțină, avea uși mari, iar lucruri se adunaseră, de asemeni, destul de multe. Și mobila era ciudată nu știu cum, foarte ciudată : greoaie, veche, incomodă, pîntecoasă.

— Luați loc, spuse Anatoli. Puteți fuma.

„Sovietski Soiuz", se gîndi Kovaliov. Patruzeci de copeici pachetul."

Și spuse :

— Ai țigări ?

Băiatul își pipăi buzunarul și se repezi la ușă :

— Îndată.

Amabil mai era astăzi, grozav de amabil ! Duhnea a politețe de la el, așa cum duhnește strada de colonie în fața frizeriei...

— Poftim, serviți.

„B.T". Sublocotenentul se bucură chiar în sinea sa că-i oferise alte țigări decît „Sovietski Soiuz". Nu înțelegea nici el prea bine de ce se bucurase, dar era cert că se bucurase.

Își aprinse o țigară, deși de la țigările astea îl ustura în gît.

— Se plîng vecinii împotriva dumitale că încalci decizia sovietului orășenesc.

— Care decizie ?

— În legătură cu zgomotul. Pui magnetofonul la maximum, Anatoli. Răsună toată strada.

— Păi asta-i muzică. E artă, tovarășe sublocotenent.

Încetul cu încetul își revine, de vreme ce vorbește de artă. Înseamnă că i-a trecut frica. Dar oare de ce i-a fost frică ? Ce anume i-a stîrnit frica ?

— În conformitate cu decizia sovietului orășenesc, poți să faci artă pînă la orele douăzeci și trei. După această oră, s-a terminat cu orice fel de artă. E limpede ?

— Am reținut.

— Dacă ai pune muzică frumoasă, nu ți-ar reproșa nimeni. Dar așa... niște urlete, de parcă-l înjunghie pe ca-

reva. Zbiară unii cu voci răgușite de beţivi fel de fel de vorbe în limbi străine. Asta fac. Şi zbiară prea tare.

— Dumneavoastră faceţi în acelaşi timp şi educaţie estetică ?

— În acelaşi timp, şi Kovaliov ridică un deget. Bine spus, în acelaşi timp, Anatoli. Asta e o observaţie inteligentă.

Şi tăcu. Pufăia din ţigară, privea cu atenţie dulapurile, comoda greoaie, şi aştepta. La un moment dat, observă că Anatoli se înroşeşte tot şi-şi aprinde o ţigară...

— De fapt, pentru ce aţi venit ? Oare numai din cauza magnetofonului ?...

Nu se mai putuse abţine. Trîntise asta aşa, la nervi, dar se opri îndată. I-o fi frică să nu spună prea multe oare ?

— În acelaşi timp, mai repetă Semion Mitrofanovici. Magnetofonul e, cum s-ar spune, ceva „în acelaşi timp". Dar pe familia Vetkin o cunoşti ?

— Nu cunosc nici un fel de Vetkin !...

Spusese asta strigînd tare, exagerat de tare.

— Printre celelalte lucruri care li s-au luat era şi o pereche de pantofi de lac. Nişte pantofi din străinătate. Şi-i cumpărase acolo fiica lor şi-i trimisese pentru păstrare acasă, la părinţi.

— Şi ce-i cu asta ? îl întrerupse grosolan Anatoli. Ce am eu cu pantofii ăştia din străinătate, mă rog ?

— Păi, ai, pentru că pantofii ăştia sînt la voi în vestibul. Spuse asta cu calm şi aşteptă să vadă ce se petrece. Ce va face Anatoli, va sări ca ars, va striga, se va roşi ? Ceva trebuia să se întîmple, pentru că văzuse pantofii aceia cu ochii lui, şi acum, după prima reacţie a tînărului, trebuia să înţeleagă dacă el, Anatoli, ştie sau nu că pantofii respectivi erau furaţi.

Dar dădu greş. În mod ruşinos, ca un mucos prostănac făcuse o greşeală. O greşeală enormă !...

Anatoli nu sări în sus. Nu ţipă şi nici nu se roşi, ci întrebă doar. Întrebă calm, zîmbind :

— Ce pantofi, tovarăşe sublocotenent ?

Semion Mitrofanovici înţelese totul. După ochi, după expresia abia perceptibilă de triumf, după calmul tînăru-

lui. De aceea scoase de pe ordinea de zi această problemă ca fiind depășită.

— Am glumit, Anatoli, pur și simplu am glumit !...

Se ridică și se îndreptă spre ușa pe care și de astă dată Anatoli se grăbi să i-o deschidă politicos. Ieși în vestibul, aruncă o privire pe jos : totul era-n regulă. Ia pantofiorii de unde nu-s, ca și pe stăpîna lor ! Adio și n-am cuvinte, cum se spune !...

— În locul meu va fi acum Stepan Danilîci Stepeșko, îl anunță pe un ton oficial Kovaliov. Să nu-l superi cu fel de fel de contravenții, ne-am înțeles ? Străduiește-te să-ți faci programul de muzică pînă la ora douăzeci și trei.

— O să mă străduiesc.

— Rămîi cu bine, Anatoli. Păși spre ieșire, dar se răsuci deodată pe călcîie, întorcîndu-se : Și totuși pantofiorii au fost aici. Au fost, Tolea, așa stau lucrurile. Ca atare, vezi, ține seama de asta. Că doar ești băiat deștept.

Și ieși. Înadins ieși repede, ca să-l lase pe tînăr să reflecteze singur asupra ultimelor cuvinte pe care i le adresase. Asta era cît se poate de important acum : să-l lase singur cu aceste cuvinte.

Iar el, în vremea asta, o porni către blocul de alături — al doilea dintre blocurile cu șase etaje. Mergea și zîmbea pe sub mustață — îl păcălise, da, îl păcălise pe el, vulpoi bătrîn, tineretul ăsta magnetofonoman. Îl păcălise, scoțînd-o de acolo pe fată, ușor, pe nesimțite, în timp ce el nădușea chibzuind la propriile sale planuri. Dar foarte bine că a făcut așa : cine nu ține cadența, iese din front. Și apoi ăsta-i un argument în plus că și-a înaintat raportul de pensionare tocmai la timp, cînd era în plină înflorire activitatea sa profesională. Tocmai la timp, la țanc.

Nu, el nu credea, firește, că Anatoli este amestecat în spargerea de la soții Vetkin. E-adevărat că-i un tînăr certăreț, că-i place să spună grosolănii, că nu-i respectă pe bătrîni, că are combinații cu fete, că uneori mai bea, dar de aici, de la toate astea la delicvență nu se poate face nici o legătură, cît de anemică ar fi ea. Astea sînt niște lucruri cu totul și cu totul deosebite, așa că nu se cuvine să le pui alături, în același paragraf. Dacă faci astfel — greșești. Și apoi și firea lui Anatoli e alta. El nu-i dintr-aceia care

se simt în elementul lor într-o chestie ca asta. Pentru că lui nu de miliţie îi e teamă, el se teme să nu se murdărească, deci ţine la bunul său nume. Şi asta e o frînă de nădejde.

Dar oare puiul de vrabie o fi trecut sau n-o fi trecut pe la el ? Se pare că a trecut. I-a văzut pantofii în vestibul ? I-a văzut. Şi asta fără nici un fel de „se pare", i-a văzut cu adevărat. Iar Anatoli aştepta pe cineva, şi aştepta cu nerăbdare pe acel cineva. Pe cine oare aştepta ?

Nu-şi mai trecu toate întrebările astea în carnetul său de însemnări, dar hotărî ca la întîlnirea de mîine cu Danilîci să i le aducă la cunoştinţă. Şi nu numai să i le aducă la cunoştinţă, ci chiar să le analizeze împreună. Asta pentru a stabili un plan preventiv în legătură cu fata aceea. Cu puiul de vrabie...

— Nu e-ncuiată uşa ! Intraţi !

Nici nu-şi dădu seama că sunase la Agnessa Pavlovna. Intră, îşi scoase chipiul şi strigă de răsună camera :

— Bună ziua, Agnessa Pavlovna ! Sînt eu, Semion Mitrofanovici. De la miliţie...

— Vai de mine, cine ? Aşteptaţi puţin să mă îmbrac !

Kovaliov surîse : ba intraţi că uşa nu e-ncuiată, ba — aşteptaţi. Ciudate făpturi mai sînt şi femeile singure !

Agnessa Pavlovna rămăsese văduvă la vîrsta de treizeci de ani. Fusese o femeie frumoasă, corpolentă, bine proporţionată, nimic de zis. O văduvă demnă de invidiat — cu apartament, cu vilă în afara oraşului, cu maşină, şi în plus în floarea vîrstei. Dar pe vremea aceea ea nu se grăbea. Pe atunci socotea că-i mai bine să fii văduvă de profesor decît nevastă de aspirant. Şi trăia fără să-şi facă probleme, ca şi cum ar fi lăsat să se destindă un arc pe care-l învîrtise cu mulţi ani în urmă. Trăia fără să privească înapoi, într-o veşnică goană. Ei, şi acum, acum ajunsese la mal. Acum ar fi fost tocmai momentul potrivit să tragă la ţărm, să ancoreze, dar ancora de care avea nevoie nu exista. De ancoră trebuie să te îngrijeşti la timp, şi oamenii deştepţi şi-o aleg din vreme.

— Intraţi !

În odaia mare era un fum să-l taie cu cuţitul, ca în fumoarul miliţiei către ziuă. Iar mucurile de ţigări erau

răspîndite peste tot — în scrumiere, în farfurii, în ghivecele cu flori. Masa era plină cu pahare murdare și sticle goale. Se vede că ieri fusese aici un chiolhan de toată frumusețea...

Primul lucru pe care-l făcu sublocotenentul fu să deschidă larg ferestrele pentru ca să se ducă la mama dracului aerul acela de cîrciumă. Atunci intră și Agnessa Pavlovna. Purta un capot pestriț și avea fața palidă — fie pentru că dormise prea mult, fie pentru că fumase peste măsură. Zise cu indiferență :

— A, dumneavoastră erați...

Se trînti în fotoliu și înhăță o țigară. Semion Mitrofanovici rămase la fereastră, așteptînd ca ea să se trezească deplin. Aștepta și privea obrazul boțit, lipsit de vigoare al acestei femei încă tinere, degetele-i tremurătoare, și-o compătimea. O compătimea, dar totodată-i era și ciudă pe ea și-și spunea că e o proastă.

— Nu vreți o cafea, Semion Mitrofanovici ! Vă fac una grozavă, cum m-a învățat un compozitor.

— Mulțumesc, mai tîrziu. Ați petrecut fără scandal ieri.

— Cu ferestrele închise. Ea zîmbi. Vă rog să apreciați asta, Semion Mitrofanovici.

— Apreciez, făcu el serios.

Nu glumea deloc, spunea adevărul. O respecta pe femeia asta libertină, bună la suflet și foarte singură. Și ea îl respecta : cheful de aseară se desfășurase în liniște, cu storurile grele trase, pentru ca el, sublocotenentul Kovaliov, să aibă cît mai puțină bătaie de cap.

— Vă felicit cu întîrziere pentru aniversarea de ieri.

Ea mulțumi printr-o mișcare a capului. Apoi deodată zîmbi cu toată fața. Pînă și ochii i se-nviorară.

— Rețineți, am treizeci și nouă — nici o zi mai mult !

Împlinise ieri patruzeci și trei, însă precizia în situația de față nu avea nici un rost. Semion Mitrofanovici oftă, dar din alte motive :

— Ar trebui să vă cruțați.

Spuse asta cu seriozitate și nu pentru a ține seama de indicațiile dintr-un paragraf anume. O spusese din toată inima. Pentru nimic în lume n-ar fi recunoscut nici față de el însuși că... Dar, mă rog, nici vorbă de așa ceva : el,

un simplu miliţian, iar ea — poftim, bea cafea cu compozitorii... Şi pe urmă — Kovaliov zîmbi — el iese mîine la pensie, iar ea a-mplinit ieri abia treizeci şi nouă şi nici o zi mai mult. Şi oftă din nou :

— Ar trebui să vă crutaţi, Agnessa Pavlovna !

— A ! şi ea făcu un gest de lehamite cu mîna. Ţigara o mai înviorase puţin. Aşadar cum rămîne cu cafeaua ?

— Cafeaua ?... Se desprinse de lîngă fereastră şi se aşeză pe un scaun în faţa ei. Cafeaua o faceţi după aceea. O s-o beţi singură. Că eu am venit doar aşa, în trecere. Sau ca să spun mai exact... am venit să-mi iau rămas bun.

— Să vă luaţi rămas bun, de ce ? Plecaţi undeva ?

— Plec, Agnessa Pavlovna. Plec pentru totdeauna, pentru că, începînd cu ora zero, mă pensionez.

— Vă pensionaţi ?... Ea se ridică şi, privindu-l, îşi stinse ţigara, strivind-o, fără să se uite, în scrumieră. Semion Mitrofanovici, dragul meu, glumiţi, nu-i aşa ?

— Nu, nu glumesc. Îi predau sectorul unui tovarăş de-al meu, locotenentului Ştepeşko, Stepan Danilovici. Am trecut împreună cu el pe la dumneavoastră, dar tocmai atunci eraţi plecată la vilă...

Ea se repezi la masă şi începu să zăngăne cu sticlele, bombănind :

— Ei, drăcie !

— Ce tot faceţi acolo, Agnessa Pavlovna ?

— Aşteptaţi puţin !...

Spuse asta iritată, plină de mînie şi ieşi din odaie atît de repede, încît poalele capotului se avîntară în sus întocmai unor aripi. Se întoarse la fel de repede. Atît de repede, încît Kovaliov nu avu vreme nici să se întrebe unde dispăruse. Aduse o sticlă începută de coniac şi două ceşti de ceai ; se vede că tot restul veselei era murdar.

— N-au supt chiar totul aseară.

Turnă cîte puţin în cele două ceşti.

— Nu trebuie, spuse el. Eu sînt în interes de serviciu, iar dumneavoastră suferiţi de ficat. În plus, n-aţi dormit toată noaptea şi aţi fumat mult...

Nu mai continuă, pentru că văzu că din ochii ei curgeau încet, rostogolindu-se una cîte una, lacrimi. Iar ea nu le ştergea, ci doar clipea des din pleoape.

— Semion Mitrofanovici ! și ea oftă din adîncul rărunchilor, Semion Mitrofanovici, dragul meu, dumneavoastră sînteți singurul om din lume care vă purtați cu mine omenește. Nu, nu, nu-mi spuneți nimic, vă rog să tăceți și să mă ascultați. Dumneavoastră de ani de zile mă feriți de toate intrigile, bîrfele, certurile, ținîndu-le piept tuturor muierilor ăstora și tuturor Bîzinilor. Dacă n-ați fi fost dumneavoastră, m-ar fi mîncat de vie. M-ar fi mîncat, Semion Mitrofanovici, sigur m-ar fi mîncat !... De aceea... ea zîmbi și se opri pentru o clipă. Îmi vine să urlu, nu alta, înțelegeți ? Dar asta... desigur, o să-mi treacă... Și Agnessa Pavlovna se smiorcăi întocmai ca o copilită. Duc o viață destrăbălată, prostească, ticăloasă, toate astea eu le înțeleg foarte bine. De aceea am și fost pedepsită să n-am parte nici de familie, nici de copii, nici de nepoți și sînt singură pe lume. Și numai dumneavoastră ați fost unicul om care ați înțeles că eu... eu... Ei, dar spuneți-mi ceva, Semion Mitrofanovici. Spuneți-mi ceva la despărțire.

— Vă e groaznic de urît, Agnessa Pavlovna, zise încet Kovaliov. Mai ales noaptea vă e groaznic de urît. Și de aceea vă e teamă să rămîneți singură și vă nenorociți petrecînd nopțile fără somn, cu musafiri pe care-i adunați din tot orașul...

— Iar acum plecați și dumneavoastră, îl întrerupse ea. Să aveți parte de fericire, dragul meu Semion Mitrofanovici ! Să aveți parte de fericire alături de copiii și nepoții dumneavoastră, că nimeni altul n-o merită atît cît o meritați dumneavoastră.

Ea dădu pe gît coniacul și izbi ceașca de podea de-o făcu țăndări.

— Pentru fericirea dumneavoastră !... Și acum plecați. Plecați, Semion Mitrofanovici, că acuși o să-ncep să urlu și n-o să vă fie deloc vesel aici.

— Bine. Puse cu grijă ceașca pe masă și porni spre ușă. V-am lăsat în grija lui Danilîci, Agnessa Pavlovna, așa că nu vă alarmați. Danilîci e un om foarte serios.

— Nu trebuie să mă lăsați în grija nimănui. Nu trebuie, că doar nu sînt un obiect.

— Atunci... El se lăsa cînd pe-un picior, cînd pe ce-

lălalt, chibzuind dacă e cazul să-i spună sau nu ceea ce-i trecuse chiar în clipa aceea prin minte.

— Nu trebuie să-mi spuneţi nimic, îngăimă ea. Nu trebuie, vă rog, nu trebuie, că aşa o să ajungem să vorbim despre nişte lucruri banale.

— O să mai trec mîine pe aici, Agnessa Pavlovna. Mîine dimineaţă la ora zece.

Şi ieşi. În drum spre următorul apartament se gîndi mereu la ceea ce-i trecuse adineaori prin minte, şi ceea ce, de fapt, avea intenţia să discute mîine cu Agnessa Pavlovna.

Se gîndise s-o convingă pe Agnessa Pavlovna să părăsească viaţa asta agitată. Să se mute din oraş, să-şi vîndă vila şi în locul ei să cumpere o casă în satul în care avea de gînd să se stabilească şi el.

Acolo nu s-ar mai simţi singură, ar fi mereu printre femei şi copii, pentru că la ţară e mare nevoie de oameni cu carte, oameni culţi, iar Agnessa Pavlovna absolvise cîndva o şcoală de muzică şi cînta bine la pian. Dar şi în afară de pian, de lecţiile şi acţiunile pe care le-ar organiza, ea mai putea să-i înveţe şi alte lucruri bune pe copii, deoarece copiii simt bunătatea omului de la şapte leghe şi o răsplătesc cu o dragoste înflăcărată. Iar de bunătatea Agnessei Pavlovna Semion Mitrofanovici nu se-ndoia cîtuşi de puţin, pentru că şi el simţea bunătatea omului de la şapte leghe depărtare...

Partea cea mai grea era însă cum să aducă vorba despre această problemă mîine. Aici nu mai aveau însemnătate cuvintele — ele sînt aceleaşi pentru fiecare din noi — esenţial era cum să-i adreseze aceste cuvinte. Rostul lor este să nu jignească, să nu-l umilească, ci, dimpotrivă, să încălzească sufletul celui căruia i le adresezi. Să încălzească, da, la asta se gîndea el întotdeauna, pentru că se zgribuleşte sufletul omului, cu toată încălzirea centrală, se zgribuleşte şi se acoperă cu un sloi de gheaţă. De aceea trebuie să te străduiască să spui întotdeauna acele cuvinte care să poată transforma sloiul de gheaţă într-o rouă uşoară. Roua e cu totul altceva, roua e chiar plăcut s-o simţi. Roua te înviorează...

Și bătrînul miliţian urca scările înalte, năduşea în tunica din stofă cazonă, gîfîia cînd ajungea pe palierul fiecărui etaj şi se tot gîndea. Se gîndea cum să facă mîine pentru ca pe inima aceea îmbibată de fumul tutunului roua să ia locul pojghiţei de gheaţă...

7

Şi numai în clipa în care se trezi în faţa uşii cunoscute amînă aceste gînduri pentru mai tîrziu. Îşi potrivi chipiul, tunica, se încredinţă că nu i se strîmbase cravata, de parcă nu la un locatar urma să intre, ci la însuşi comisarul, la tovarăşul Belokon, care-l aştepta să-i facă o vizită mîine la ora nouăsprezece fix. Semion Mitrofanovici îl respecta însă atît de mult pe acest locatar, îi făcea atîta plăcere să discute împreună, încît întotdeauna cînd trebuia să se-ntîlnească cu el se pregătea în mod deosebit.

Respectul lui pentru omul acesta începuse într-un moment de uimire. De mult, cu ani în urmă, pe vremea cînd încă abia făcea cunoştinţă cu locatarii acestor blocuri, sublocotenentul sunase la acest apartament în interes de serviciu. Era ora patru şi jumătate, nu mai mult, dar gazdele se aflau la ceai. Îl invitară la masă să servească un ceai. Nefiind vorba de votcă, regulamentul nu-i interzicea aşa ceva. Stăpînul casei nu mai era nici pe-atunci tînăr (acum a chelit şi a încărunţit de tot !). Dar deşi nu mai era tînăr, avea un zîmbet foarte tineresc, care-i lumina ochii. Sublocotenentul se prezentă după cum era regula...

— Mitrofanovici ? Şi în ochii gazdei luciră scîntei ştrengăreşti. Înseamnă că sînteţi de prin părţile Voronejului ?

— Întocmai, confirmă fîstîcit Kovaliov. Cum de-aţi ghicit ?

— Nu, n-am ghicit, asta se-ntîmplă doar în ziua de azi, cînd trebuie să ghicească omul de unde-o fi de loc, să zicem, Ruslan Spartakovici : dintr-un vechi basm rusesc sau dintr-o echipă de fotbal. În vremurile de demult era obiceiul ca oamenilor să li se dea numele după sfinţii de prin locurile din care proveneau. De pildă, dacă-l

chema Mitrofan, însemna că era de pe lîngă Voronej; dacă-i zicea Abram — din Smolensk, Prokop — de prin Veliki Ustiug. Iar numele care se foloseau erau mult mai numeroase decît acum și fiecare din ele avea un tîlc al lui, cu totul deosebit, nu formal, ci unul adînc, legat de locul de baștină al omului, de neamul din care se trăgea, de istoria acestui neam și numai de al lui...

Din această uimire se înfiripase prietenia lor. La început Semion Mitrofanovici se intimida printre cărțile acelea ce împodobeau pereții de jur împrejur pînă la tavan. Se intimida, încurca vorbele, îngăima cîte ceva, dar gazda se comporta atît de simplu, i se adresa cu atîta căldură, încît foarte curînd Kovaliov se acomodă. Și, acomodîndu-se, îndrăgi colțul acesta cu cărțile lui vechi, mobila demodată, liniștea din birou, atmosfera intimă. Îndrăgi mai ales discuțiile cu gazda. Pentru că știa cum să discute, acesta era tot misterul...

Așa a fost și de data asta.

— Oare de ce săvîrșesc oamenii lucruri rele, Artiom Ivanovici? Doar e mai greu să faci rău decît bine, și ei totuși săvîrșesc lucruri rele. De mîncat au ce să mănînce, de-mbrăcat și de-ncălțat — la fel...

— Dar care-i părerea dumitale, Semion Mitrofanovici, omul este rău sau bun de felul lui? Omul în general?

— În general, omul e bun, Artiom Ivanovici. Cînd se naște e bun; copiii sînt buni cu toții, ei nici nu pricep măcar ce-i acela rău. Pur și simplu nu pricep și gata.

— Dar binele?

— Binele îl pricep. De pildă, dacă iei un copil și te porți bine cu el, îți dă tot ceea ce are. Și te ajută întotdeauna pe măsura puterilor lui, fără să precupețească nimic. Iar primele lacrimi le varsă din cauza răului. El nu-nțelege răul, și cînd se izbește de rău, se întristează. Nu, nu-i adevărat că plînge de durere, Artiom Ivanovici, nu, el plînge de necaz. De necaz că există rău pe lume, uite așa stau lucrurile.

Artiom Ivanovici — scund, cărunt, purtînd ochelari cu ramă de aur — se cufundă în fotoliu cu umeri cu tot. De acolo nu i se vedea decît strălucirea ochilor. Fiecare cuvînt pe care-l rostea era bine chibzuit. Îl trată pe Kovaliov

cu ceai și napolitane. Niște napolitane deosebite, trimise de la Moscova de fiică-sa.

— Da, lumea este bună — numai omul e rău — așa credeau cei din vechime. De născut se nasc toți la fel. Hitler cînd era copil nu se deosebea prin nimic de oricare alt copil. Cu timpul însă a început să se deosebească. De ce ? Se vede că răul exercită un fel de forță de atracție deosebită.

— Nu există o forță de asta, spuse timid Semion Mitrofanovici. Binele da, este o forță, pe cînd răul... Răul, vă rog să mă iertați, dumneavoastră care sînteți un om învățat, răul, Artiom Ivanovici, este neputincios. Și este neputincios, pentru că nu are suflet în el. Și dacă n-are suflet, ce forță poate avea ?

— Ai dreptate, Semion Mitrofanovici, ai perfectă dreptate. Dar ia gîndește-te și spune-mi, te rog, poți să-mi citezi din istorie un nume de om bun ?

— Păi, în privința istoriei, eu...

— Ei, uite, că nici eu, care sînt istoric de profesie, nu-mi pot aminti un astfel de nume. De Machiavelli [1] îmi aduc aminte, de Ignațiu de Loyola [2] îmi aduc aminte, de Sveatopolk cel Blestemat [3] de asemeni îmi amintesc. Chiar și atunci cînd mă gîndesc la Petru cel Mare, primul lucru care-mi vine în minte este execuția streliților [4]. Și știi de ce ? Nu pentru că răul este atotputernic, nu, cîtuși de puțin de asta, ci doar pentru că răul este o excepție, ceva neobișnuit. Răul este un fel de cocoașă a spiritului uman, o anomalie a lui, iar anomaliile e firesc să ni se-ntipărească mai bine în minte decît orice fapt obișnuit. Ori, caracteristic pentru omenire, esențial, este binele și va

---

[1] Machiavelli Niccolò (1469—1527) — om politic, scriitor și istoric renascentist italian — consideră că în politică dictează interesele și forța, nu considerentele morale.

[2] Ignațiu de Loyola — (1491—1556) — călugăr spaniol, adversar al Reformei. Întemeietor al ordinului iezuiților.

[3] Sveatopolk (980—1019) — fiul cel mai mare al cneazului Kievului, Vladimir Sveatoslavici. În 1015 îi ucide pe cei trei frați ai săi — motiv pentru care și-a atras denumirea de „cel blestemat". Devine cneaz de Kiev, dar curînd este învins într-o bătălie și moare în timpul retragerii.

[4] Streliți — corp special de pedestrași cu funcții polițienești în Rusia (1550—1698).

veni o vreme, da, va veni, Semion Mitrofanovici, va veni o vreme cînd binele va triumfa definitiv, pretutindeni și pentru vecii vecilor !...

Artiom Ivanovici începuse de mult să discute despre cu totul altceva, despre istoria ceaiului, se pare, însă Semion Mitrofanovici se încrunta, continuînd să chibzuiască temeinic la cele auzite de la interlocutorul său și, cu cît chibzuia mai mult, cu atît nu-i dădea dreptate și suferea.

— Vă rog să mă scuzați, bineînțeles, spuse foarte încet Kovaliov, lăsîndu-și capul în jos. Sînteți un om învățat, aveți numai aici, poftim, șase pereți ticsiți cu cărți pe care le-ați citit, și cu toate astea eu nu sînt deloc de acord cu dumneavoastră, Artiom Ivanovici. Nu vă supărați ?

— Vai de mine, Semion Mitrofanovici...

Kovaliov tuși discret. Tare ar fi vrut să-și aprindă o țigară, dar gazda nu fuma.

— Că binele este un lucru normal — nu mai discut. Aici aveți dreptate, toată dreptatea, și eu sînt gata să întăresc asta punîndu-mi de cîte două ori semnătura sub fiecare cuvînt pe care l-ați rostit. Numai că, nu știu cum să vă spun... N-ați dezvăluit cauza, Artiom Ivanovici. Dumneavoastră spuneți că omul rău are spiritul cocoșat. Aveți dreptate, așa e, dar de ce anume ? Din care cauză ?... Cine n-a vegheat și a lăsat ca sufletul acela să se rostogolească de pe vatră ? Nu avem un răspuns la întrebarea asta. Că doar spiritul n-a devenit cocoșat așa dintr-o dată, fără motiv. Aici trebuie să fie un motiv, uite cum stau lucrurile.

— Dar poate ai descoperit dumneata cauza aceasta, Semion Mitrofanovici ?

— Cred că am descoperit-o. Sublocotenentul tuși din nou și oftă adînc. Omul rău ce face ? Îi place să ia totul pentru el. Strivește totul sub greutatea sa și are grijă numai de dînsul ; că dacă-i vorba de alții... să-mi fie cu iertare, scuipă și trece. Pe cînd omul bun face exact invers, Artiom Ivanovici. De asta îl și socotește toată lumea bun, pentru că nu-și poartă lui de grijă, ci suferă pentru semenul său, și e gata să-i dea altuia și cămașa de pe el. A da și a lua — iată ce înseamnă binele și răul. Și pînă cînd a da și a lua nu se vor înfrăți unul cu celălalt, pînă cînd

nu vor deveni egali, pînă atunci și binele, și răul vor păși alături. Vor păși alături prin viață.

— Înseamnă că dumneata crezi că egalizarea economică generală va fi capabilă să lichideze și această eternă problemă ?

— Nu, nu cred asta, Artiom Ivanovici. Fără îndoială, economia este un factor important, cum se spune, dar nu e vorba numai de asta. Economia înseamnă anumite posibilități, să zicem de a cumpăra ceva, așa socot eu. Dar în afară de a cumpăra ceea ce-i este necesar, omul mai are o mulțime de dorințe, ehei ! Își dorește și glorie, și respect, și o viață comodă, și drepturi egale cu toți ceilalți. El vrea să le ia toate astea pentru sine, cînd de fapt ar trebui să dea, iată în ce constă toată problema. Să vedem care este în prezent verbul cel mai important, dar cu acțiunea cea mai dăunătoare ? A lua. Iar din însuși sensul vieții se deduce că mai important ar trebui să fie care verb ? A da. Și pînă cînd fiecare om nu va simți singur, nu va înțelege singur că este obligat să dea, pînă atunci nu vom stîrpi răul. Nu-l vom dezrădăcina, cum se spune, Artiom Ivanovici.

— Și atunci ce rețetă prescrii omenirii, Semion Mitrofanovici ? Autoperfecționarea generală, nu-i așa ?

— Educația, zise grav sublocotenentul și iar oftă. Problema asta este insuficient subliniată la noi, Artiom Ivanovici. Am cam încurcat pe undeva educația cu studiul și nu am izbutit încă nici pînă acum să limpezim lucrurile. Ce anume trebuie să facă școala ? Să-i învețe pe copii. Dar familia ? Familia — să-i educe. Atunci de ce, mă rog, pe cînd aritmetica și scrierea, să zicem, sînt date în seama unui specialist, educația cetățenească — o treabă de stat, nu-i așa ? — este lăsată în sarcina mamei ? Iar mama, biata, din pricina slujbei, a alergăturii prin magazine, a spălatului rufelor, a bucătăriei este pur și simplu zăpăcită. Mama asta nu numai că n-are vreme să educe pe cineva, dar nici măcar n-apucă să-și șteargă nădușeala de pe frunte, uite cum stau lucrurile... Semion Mitrofanovici se-ncruntă, pufni.

Tot ceea ce-i spunea acum lui Artiom Ivanovici nu se născuse în mintea lui așa dintr-o dată, pe negîndite. Nu,

lui Semion Mitrofanovici îi plăcea să disece problemele vieţii, să le-ntoarcă pe-o faţă şi pe alta, să le analizeze sub toate aspectele. Şi făcea asta nu numai de dragul de a medita, de a ofta compătimitor cînd era vorba de unele greutăţi, ci întotdeauna căuta soluţii din experienţa sa. Ceva bine chibzuit, o hotărîre analizată şi răsanalizată în nopţi întregi de frămîntări. Şi asta pentru că el nu se socotea cîtuşi de puţin musafir în ţara sa, un şurub oarecare, ci un stăpîn. Un stăpîn cu deplină responsabilitate. De aceea aceste hotărîri şi le nota în carnetul lui de însemnări — undeva la un capitol separat. Şi în legătură cu acest paragraf trebuia de asemeni să discute neapărat mîine cu comisarul Belokon...

Aşadar, a terminat odată pentru totdeauna cu blocurile cu şase etaje precum şi cu vilele din preajma lor. Cu toţi cei cu care trebuia să vorbească — a vorbit, tuturor celor cărora trebuia să le atragă atenţia — le-a atras-o, iar altora le-a spus pur şi simplu : „rămîi cu bine, tovarăşe, eşti un om cumsecade, să dea Dumnezeu să n-ai de-a face niciodată cu miliţia". Era un perimetru greu aici, şi Kovaliov vizita blocurile cu şase etaje întotdeauna crispat, fără plăcere. De aceea şi obosea îngrozitor. Dacă faci la serviciu vreo treabă fără să-ţi placă — obosești. Şi ce muncă mai e aceea care te obosește ? Nu-i muncă, ci pedeapsa lui Dumnezeu. Muncă silnică asta e !

În această privinţă, cele mai dragi îi erau sublocotenentului blocurile cu patru etaje. Erau locuite de oameni mai simpli, mai tineri şi mai veseli. Aici dacă cineva nu-i era pe plac cuiva, ştia tot cvartalul, fără să se mai trimită anonime. Dacă era vreo petrecere, apoi o făceau cu geamurile larg deschise. Dacă se isca vreo ceartă — telefonau la zero-doi. Alteori se-ntîmpla să se telefoneze şi la zero-trei...

Dar scandaluri nu erau. Ăsta e un fel de a vorbi. Conflictele se rezolvau pe cale paşnică, iar după ce se rezolvau, erau date uitării, aşa că duşmanii de ieri se salutau a doua zi dimineaţa binevoitori cînd se întîlneau în staţia de autobuz în drum spre serviciu. Tocmai pentru simplitatea aceasta, pentru faptul că oamenii de aici nu erau răzbunători, ci blajini, blocurile cu patru etaje îi erau dragi lui Kovaliov.

8

E-adevărat că întotdeauna le lăsa la urmă, ca pe un desert. Acum însă, după ce termină cu blocurile de șase etaje, făcu un ocol și vizită cele trei căsuțe din lemn care mai rămăseseră în sectorul lui în întregime reconstruit. Înainte, pe locul acesta fusese o comună ; mai tîrziu comuna s-a transformat de la sine într-un cartier de vile, iar în anii de după război, construcțiile de aici se contopiră cu cele de pe teritoriul orașului și fură supuse demolării. Au fost demolate toate — n-au rămas decît trei. Două fiind amplasate în niște fundături la care nimeni nu rîvnea, iar cea de a treia, una cu acoperișul albastru, era o căsuță veselă pe care o salvase chiar Semion Mitrofanovici. El personal. Anul trecut îi vopsise singur cu mîna lui acoperișul în albastru. Cu cîtă greutate procurase vopsea pentru asta ! O vopsea neobișnuită.

De fapt, cuvinte ca „eu singur", „eu personal", la fel ca și „al meu", Semion Mitrofanovici le folosea rar chiar și în gîndurile lui intime. Se ferea de cuvintele astea cînd nu se refereau la ceva condamnabil, la vreo vină sau abatere. Numai în situații din acestea sublocotenentul Kovaliov spunea răspicat „eu singur" și „eu personal", pentru că în celelalte cazuri prefera să vorbească la plural. Căsuța aceea cu acoperiș albastru zglobiu însă constituise un punct de confruntare între plural și singular, așa că în situația respectivă, sublocotenentul nu putu să se descurce fără cuvintele „eu personal".

În perioada aceea căsuța cu pricina — înnegrită de timp, aplecată într-o rînă și cu tabla acoperișului ruginită — îți sărea în ochi printre blocurile noi, cu patru etaje, ca un dinte cariat într-o dantură îngrijită. În fiecare lună, echipele de constructori se apropiau tot mai mult și mai mult de căsuță și, în cele din urmă, ar fi strivit-o din trei părți. Careva îi și dărîmase gardul, pe care altcineva i-l arsese într-un vesel foc de tabără ; apoi altul descărcase, cu totul întîmplător, niște plăci de beton chiar în fața ușii de intrare. Căsuța se înălța îndărătnică și de neclintit însă în același loc, iar proprietarii refuzau

cu aceeași împotrivire ca la început să se mute indiferent unde li se oferea locuință.

De fapt, nu era vorba de proprietari. Aici era o proprietăreasă. Una Maria Tihonovna Lukoșina, poreclită de cei din jur „baba-cloanța".

Pînă atunci, Semion Mitrofanovici, se-ntîlnise rareori cu ea. Nu intervenea în conflictele ei cu vecinii, plîngeri împotriva ei nu primea (ce rost mai aveau plîngerile, cînd în curînd oamenii de aici aveau să se împrăștie pe străzi diferite ?), iar în vizită la ea nu se dusese, pentru că nu-l invitase nimeni. E-adevărat că încercase de două ori s-o viziteze — prima dată chiar atunci cînd luase în primire casele astea — dar în ambele rînduri îl întîmpinară în ușă doi ochi neprietenoși de bătrînă, a căror privire exprima atîta asprime și lipsă de duioșie, încît sublocotenentul nici nu trecu pragul casei. Și, judecînd după privirea aceea, după ochii care sticleau ca doi cărbuni aprinși sub sprîncenele cărunte, ajunse la credința că nu degeaba pe bătrîna asta singuratică și încruntată o porecliseră „baba-cloanța".

A doua oară se deplasase la ea în mod oficial, ca reprezentant al miliției, deoarece primise o sesizare din partea constructorilor. În sesizare se arăta că bătrîna refuză să se mute, și nici nu-i lasă să-i demoleze casa, astfel că a devenit o piedică în modernizarea străzii respective. Dar și de astă dată Semion Mitrofanovici nu fu poftit să treacă pragul și discuția avu loc într-un curent îngrozitor.

— Așadar, refuzați să vă mutați, cetățeană Lukoșina Maria Tihonovna ?

— Lăsați-mă să mor în liniște.

— Dar vi se oferă în schimb o garsonieră într-un bloc nou, cu tot confortul. Ia gîndiți-vă și dumneavoastră, Maria Tihonovna, statul vă pune la dispoziție dumneavoastră — o persoană singură — un întreg apartament. Asta-i...

— Lăsați-mă să mor în liniște...

— O să fim nevoiți să vă evacuăm, cetățeană Lukoșina. O să facem uz de forță...

— Lăsați-mă să mor în liniște...

Nici acum nu-și putea ierta discuția aceea.

Dar chiar a doua zi se petrecu evenimentul. Buldozeristul primi dispoziția, trase mașina în dreptul căsuței și bătu politicos la ușă :

— Ei, proprietarilor, scoteți-vă calabalîcul ! Vă dăm jumătate de ceas să vă adunați lucrurile, că pe urmă pun mașina să distrugă viața voastră putredă !...

Nu primi nici un răspuns dinăuntru. Oricît a bătut, oricît a strigat — tăcere. Alergă după brigadier, acesta îl aduse cu de-a sila pe șeful șantierului, șeful îi chemă pe tencuitori și zugravi din blocul de alături pe care-l finisau. Bătură cu toții, strigară și ei — dar casa rămînea mută. Nu se auzi nimic pînă în clipa în care șeful șantierului dădu dispoziție să se spargă ușa. Abia se apucară de treabă — ce-i drept, cu multă voie bună, recunoscut fiind faptul că zugravii nu pot avea parte în fiecare zi de o distracție ca asta — abia se apucaseră de treabă, cînd canaturile ușii se desfăcură singure ca-n basme. Iar baba-cloanța apăru în prag. Ascultă strigătele lor fără să scoată o vorbă, de parcă n-ar fi înțeles nimic : îi privea calmă, nu se repezea la lucruri și nici măcar nu plîngea.

— O să vă demolăm, măicuță, spuse buldozeristul.

Ea îl privi cu ochii aceia de cărbune încins :

— Nu sînt eu măicuța dumitale, făcu ea. Nu-ți sînt nici măicuță, nici bunică, nici soacră : sînt doar o femeie bătrînă. O femeie tare bătrînă...

— Demolează ! urlă șeful șantierului. Demolează, pe răspunderea mea, fir-ar baba afurisită să fie ! Și așa am pierdut degeaba o jumătate de zi !

— Da nu vă e rușine ? începură să strige muncitoarele. N-aveți voie să demolați ! Trebuie să-i mutați întîi și-ntîi lucrurile omului !... Haide, bunicuțo, hai, că te ajutăm noi...

— N-am nevoie de ajutor, spuse baba-cloanța. N-am nevoie de nimic.

Intră în casă. Și nu se mai întoarse. Șeful șantierului scuipă și se duse în biroul lui, zugravii plecară în pauza de prînz, iar brigadierul îi aruncă buldozeristului :

— Ia dă-i un brînci căsuței, să vezi cum iese baba afară.

Dar bătrîna ieşi singură. Apăru ca şi mai-nainte, în capot. Atîta doar că ţinea în braţe nişte portrete înrămate, patru la număr.

— Dărîmaţi.

— Dar lucrurile ? răcni buldozeristul. E smintită baba asta ! Unde vă sînt lucrurile ?

— Ce fel de lucruri ? Vorbiţi prostii. Haide, dărîmaţi ! Dărîmaţi ! Eu o să privesc.

Se aşeză pe panourile de beton şi puse alături portretele. Unul din meşteri se apropie şi încercă să glumească :

— Şi ce vrei, mă rog, să salvezi, băbuţo, nişte icoane te pomeneşti ?

— Icoane, răspunse femeia. Patru sfinţi mucenici velicoruşi : sfîntul Vladimir, sfîntul Iuri, sfîntul Nikolai şi sfîntul Oleg. Au ars de vii în apropiere de satul Konstantinovka la douăzeci şi nouă iulie o mie nouă sute patruzeci şi trei.

— Feciorii dumitale ? mai întrebă buldozeristul.

— Feciorii mei. Echipajul unui tanc.

Deodată se făcu linişte : buldozeristul opri maşina. Spuse încet :

— Intră în casă, bunicuţo. Te rog.

Şi o porni îndată spre secţia de miliţie, unde povesti totul aşa cum se-ntîmplase. Ei, şi-atunci intră în acţiune Semion Mitrofanovici, în ultima etapă cum s-ar zice. Se duse de opt ori pe la secţia de arhitectură şi sistematizare — rugă, imploră, argumentă. Depistă şcoala la care învăţaseră cei patru tanchişti şi înfiinţă acolo un muzeu. Purtă corespondenţă şi cu unitatea militară, şi cu satul Konstantinovka. În ziua stabilită sosiră cele două delegaţii — una din partea unităţii, cealaltă cu reprezentanţii satului aceluia. Delegaţii de la unitate îi oferiră mamei eroilor un album şi o machetă a tancului tip „treizeci şi patru", iar cealaltă delegaţie — patru urne cu pămînt. Pămînt de la mormîntul în care fuseseră îngropaţi toţi cei patru feciori ai ei, toţi nepoţii şi toţi strănepoţii ei.

Iar materialele de construcţie le transportară chiar în noaptea aceea în altă parte. Şi-i înălţară un gard nou. Asta n-a fost greu deloc şi constructorii s-au ocupat singuri de toate. Însă ca să rămînă pe loc şi să fie inclusă în

noul plan de sistematizare căsuța aceea în care-au învățat să meargă de-a bușelea cei patru feciori, ei bine, pentru asta a avut parte de multă alergătură Semion Mitrofanovici. Alerga sărind treptele cîte două de la un etaj la altul și din birou în birou.

Dar obținu ceea ce voia. Mutară un pic piața, planificară un scuar în care tocmai bine putu fi amplasată căsuța. Și imediat ce căpătă aprobarea, Semion Mitrofanovici păși pentru prima dată pragul acela...

Acum era prieten bun cu Maria Tihonovna. Și nu numai el — din zori și pînă-n seară casa vuia de glasurile pionierilor — se organizase un muzeu al fraților-eroi și era atîta gălăgie în casă, încît Semion Mitrofanovici se-nspăimînta uneori. Dar Maria Tihonovna zîmbea, și cărbunii aceia încinși ce-i luminau fața aveau acum o căutătură blîndă — încălzeau, nu mai frigeau ca-nainte...

Acoperișul căsuței fusese vopsit în albastru în anul o mie nouă sute patruzeci și unu. Sublocotenentul cu mare greutate izbuti să facă rost de aceeași culoare...

Dar în timp ce parcurgea distanța de la vile la căsuțele de bîrne, sublocotenentul nu se gîndea cîtuși de puțin la Maria Tihonovna, ci la Artiom Ivanovici. Se gîndea cu respect la omul acesta care de ani de zile stă printre cărțile lui în apartamentul înăbușitor și prost construit, savantul acesta modest și neluat în seamă, care lucrează mereu și care a uitat de mult că oamenii mai au zile libere și dreptul la concediu de odihnă. Și se mai gîndea nemulțumit la faptul că, poftim, tatăl lui Anatoli are o vilă, pe cînd Artiom Ivanovici nu are nimic, ceea ce-i nedrept. Și îndată îi trecu prin minte că nedreptatea aceasta poate fi îndepărtată cu ușurință. În satul în care se pregătea să plece peste douăzeci și patru de ore s-ar putea cumpăra fără prea multă bătaie de cap o căsuță. De fapt, își zicea el, nici nu-i nevoie să cumpere o casă. Va trebui doar să stea de vorbă cu președintele colhozului, arătîndu-i că Artiom Ivanovici e un om învățat și va fi foarte folositor în comună, iar conducerea colhozului — de asta Kovaliov nu se-ndoia nici o clipă — îi va repartiza imediat o locuință, îi va trimite, poate, lapte și cartofi. Și, după ce se gîndi la toate astea, Semion Mitrofanovici se-nveseli pe dată și hotărî ca mîine să treacă neapărat pe la Artiom

Ivanovici, să-l convingă cu orice preţ să se mute în satul lui, cel puţin pentru trei-patru luni pe an.

Aici Kovaliov rîse cu toată gura, închipuindu-şi-i pe Agnessa Pavlovna şi pe Artiom Ivanovici locuind la ţară. Asta ar fi o societate grozavă pentru el, acum, la bătrîneţe. Se gîndea la toate astea cu seriozitate, cu plăcere, dar zîmbea în sine mai ales pentru faptul că erau deocamdată doar nişte iluzii. Iar lui îi plăcea tare mult să-şi facă iluzii şi întotdeauna se ironiza pentru această îndeletnicire.

În apropiere de căsuţa cu acoperişul albastru însă zîmbetul îi dispăru. Chiar dacă Maria Tihonovna se dovedise a nu fi deloc o babă cloanţă, el nu se putea hotărî să-i păşească pragul zîmbind. Şi dacă stai să te gîndeşti bine, nici nu avea dreptul s-o facă.

Era pentru a doua oară în seara aceea cînd Kovaliov bea ceai — de astă dată era ceai adevărat, din samovar. Nu-i putea refuza Mariei Tihonovna ospitalitatea, aşa că sorbea cu bărbăţie lichidul fierbinte din pahar, şezînd la masa din bucătărioara văduvei.

— Serviţi bomboane, Semion Mitrofanovici. Mi le-au adus ieri în dar nişte pionieri.

— Mulţumesc, Maria Tihonovna. Sînt bune bomboanele.

— Lui Volodea îi plăceau tare mult bomboanele de ciocolată. Şi lui Kolea. Pe Olejka şi Iuri însă bomboanele nu-i interesau deloc. Mă şi miram cît de nepăsători erau în privinţa asta...

Şi acest lucru intra în obligaţiile lui profesionale — să asculte confidenţele ei pornite din inimă. Să asculte pentru a suta oară aceleaşi mărturisiri şi să-şi exprime compasiunea pentru ea. E o nimica toată, un fleac, desigur, dar pentru bătrînică însemna o adevărată sărbătoare. Cu cine altul să vorbească ea despre feciorii săi dacă nu cu un om în vîrstă ?...

— Ce mult ţineau unul la altul băieţii ăştia, te şi mirai ce mult se iubeau. Ei, bineînţeles, se mai certau uneori, fără asta nu se poate. Dar certurile lor nu treceau niciodată dincolo de prag, aşa că nimeni de pe toată strada nu ştia nimic...

În legătură cu amintirile acestea, Semion Mitrofanovici îl avertizase în mod special pe Stepeşko. Îl adusese aici

de vreo trei ori : să se antreneze. Danilîci însă era un om serios, înțelegea și singur unde, cum și pe cine anume se cuvine să-l asculți.

— Chiar din prima zi s-au hotărît să lupte cu toții pe același tanc. Din prima zi, țin minte că era într-o duminică. Dar n-a fost deloc simplu. Volodea își terminase stagiul militar, iar Koliuşka nu-mplinise nici șaptesprezece ani. Așa că în ruptul capului nu vroia nimeni să-i trimită împreună. Înjurau toți, și cei de la comisariatul militar al raionului, și cei de la comandamentul orașului. Și atunci Olejka — el le născocea întotdeauna pe toate și la școală avea numai „cinci“ [1] pe linie — atunci Olejka zise că ar fi bine să trimită o scrisoare la Moscova. Chiar lui Stalin...

Semion Mitrofanovici știa absolut totul. Învățase pe dinafară toate documentele, toate scrisorile, dar încuviința din cînd în cînd cu cîte un „da“ și ofta atunci cînd se cuvenea.

Ce rămîne pe pămînt după ce moare omul ? Amintirea lui ? Nu, amintirea este ca un fel de suprastructură, este ceva trecător. Baza ei este însă activitatea, munca pe care-a făcut-o omul toată viața. Dar dacă omul acela n-a putut face nimic ? Dacă el, ca și Kolka ăsta, arde într-un tanc, ca o lumînare, înainte de a împlini nouăsprezece ani, ce-i de făcut ?... Bine, dar oare e puțin lucru să mori în război ars de viu, asta nu-i o faptă ? Ba da, și încă nu o simplă faptă, ci un complex de fapte, un bilanț al vieții, care trebuie întipărit cu litere mari. Și, citindu-le, lumea să rămînă uimită, de unde au oamenii astfel de firi, cum de sînt de stare de asemenea lucruri ?...

— Maria Tihonovna, spuneți-mi vă rog, dar sincer, s-ar fi înscris voluntari fiii dumneavoastră dacă ar fi știut dinainte că vor muri ?

Întrebă și se sperie singur — era o întrebare prostească. Altceva vroia să afle el. Vroia să știe cu ce se deosebeau tinerii anilor nouă sute patruzeci de aceștia din anii șaptezeci.

— Oare vă-ndoiți de asta, Semion Mitrofanovici ?

[1] Nota maximă în sistemul de notare din școlile sovietice.

Şi din nou îl arse cu scînteierile cărbunilor de sub sprîncene. Iar nasul parcă i se ascuţise, făcînd-o să semene din nou, pentru o clipă, cu baba-cloanţa.

— Nu mă-ndoiesc cîtuşi de puţin. Eu vreau să înţeleg unele lucruri, Maria Tihonovna. Şi în privinţa moralei, şi aşa, în general... Fiii dumneavoastră le băteau cumva pe fete ? Le necăjeau ? Ce părere aveţi dumneavoastră, un om care ridică mîna asupra unei femei poate el deveni un erou ? Eu susţin sus şi tare că nu poate. Eroul este erou şi în timp de pace, ca de exemplu Gagarin al nostru, iată la ce mă gîndesc eu, Maria Tihonovna.

— Erau băieţi buni. Foarte buni. Asta v-o spun nu numai ca mamă. Vă spun adevărul adevărat.

— Tocmai asta vroiam să ştiu ! făcu foarte bucuros Semion Mitrofanovici, care nu izbutea deloc să-şi formuleze ideea. Şi eu tot la asta mă gîndeam, Maria Tihonovna, tot la asta ! Că tineretul de multe ori îşi închipuie probabil că dacă unul e bătăuş, huligan, înseamnă că nu-i e teamă de nimic şi va ajunge cu siguranţă erou. Ori e tocmai pe dos. Cu cît un om stă mai prost cu disciplina, cu atît mai puţin va fi în stare să înfrunte greutăţile. El nu va învinge într-o adevărată luptă, pentru că într-o adevărată luptă înving doar oamenii adevăraţi.

— Da, încuviinţă Maria Tihonovna. Ei erau nişte oameni adevăraţi...

— De aceea vreau să vă fac şi eu o mare rugăminte, Maria Tihonovna. Acum vă întîlniţi deseori cu tineretul nostru, aşa că atrăgeţi-le atenţia asupra acestui lucru ! Povestiţi-le că feciorii dumneavoastră erau nişte oameni adevăraţi ! Povestiţi-le cum îi ocroteau pe cei mai slabi, cum le protejau pe fete, cît de respectuoşi erau cu bătrînii...

— Ştiţi ce nu le pot ierta nemţilor, Semion Mitrofanovici ? întrebă ea dintr-o dată. O să ziceţi că nu le iert moartea copiilor mei ? Nu, pentru copii i-am iertat. Nu-i pot ierta însă pentru nepoţii mei. Pentru nepoţei...

Uf, şi el o tot ţine într-una cu educaţia... Omul are în locul inimii o rană vie care sîngerează, iar el... Nu se pricepe să vorbească decît despre necazurile lui şi de nimic altceva.

Așa se face că i se risipi buna dispoziție cu care plecase de la blocurile cu șase etaje spre celelalte cu patru etaje. Și nu era nimeni altcineva vinovat de asta decît el. Da, el, pentru că socotise o problemă personală a lui ca fiind la fel de importantă pentru toți ceilalți, pentru întreaga populație.

Kovaliov se indispuse. Se indispuse atît de rău, că se opri în mijlocul străzii și-și aprinse o țigară. Și fumă pînă cînd îl strigă cineva :

— Ei, șefule, îmi dai voie să aprind ?

Întoarse capul : era un lungan de doi metri. Avea ochii cîrpiți de somn, șapca trasă pe-o ureche și duhnea strașnic a băutură. Nu-l cunoștea, cu siguranță, nu era din blocurile lui... Semion Mitrofanovici scoase într-adins fără grabă chibriturile, ca să-l cerceteze mai bine pe individ. Lunganul își aprinse țigara și zise cu un căscat :

— Te plimbi, șefule ?

— Mă plimb.

— Ai o slujbă bună. Curată.

Și se depărtă cu un mers legănat. Sublocotenentul zîmbi :

— Curată...

Întîlnirile de felul acesta îl supăraseră doar la început, pe urmă înțelesese că nu merită să se supere. Doar tocmai în mijlocul unora la fel de somnoroși, ca ăsta și-a petrecut el douăzeci și cinci de ani, fiind ca un ghimpe în ochii lor. Unui cetățean corect nu-i stă-n ochi miliția, nici măcar n-o observă. Și dacă-i așa — nu trebuie să te superi, ci să te mîndrești cu asta.

Și, oricît de ciudat ar părea, dar după întîlnirea aceasta își recăpătă echilibrul sufletesc. Echilibru care fusese zdruncinat de discuția stîngace cu Maria Tihonovna. Kovaliov hotărî să mai treacă o dată pe la ea a doua zi, după ce-i va vizita pe Agnessa Pavlovna și pe Artiom Ivanovici. Să intre doar o clipă, să se scuze pentru lipsa de tact de astăzi și totodată să-și ia rămas bun. După ce decise să facă astfel, Semion Mitrofanovici se-nvioră, așa că porni în cea mai bună dispoziție spre blocurile cu patru etaje, la care ținea atît de mult.

9

Era seară. Oamenii se-ntorseseră de mult de la slujbă, se ospătaseră şi acum năvăliseră de la toate scările în faţa blocurilor să mai respire aer curat. Şi asta era ceva caracteristic blocurilor cu patru etaje — cum se ivea posibilitatea, locatarii acestor blocuri ieşeau în curte. Erau dornici să comunice unul cu altul, dornici să fie împreună, să discute. Cunoştinţele se legau cu mare uşurinţă, motiv pentru care în blocurile astea nu existau taine sau secrete. Nimeni nu se ascundea în apartamentul lui ca-ntr-o vizuină, fie pentru că locatarii se acomodaseră cu viaţa în locuinţele comunale, fie pentru că, înghesuindu-se în mijloacele comune de transport, lucrînd în uzine, ei nu mai suportau în mod organic să stea izolaţi, numai în cercul îngust al intereselor personale. Nici Semion Mitrofanovici nu putea trăi izolat, numai pentru el. De aceea poate se simţea aici ca la el acasă, cum se spune. Era primit ca un om de-al lor, fără nici un fel de concesii cu privire la natura obligaţiilor sale.

— Noroc, Semion Mitrofanovici ? Cum o duci cu slujba ?

— Păi, dacă te gîndeşti bine, Kirill Nikolaevici, eu mi-am cam terminat slujba şi-mi închei socotelile. Îi predau sectorul locotenentului Stepeşko... Dumitale parcă ţi l-am prezentat.

— Mi l-ai prezentat, Semion Mitrofanovici, mi l-ai prezentat. Serveşti o ţigară de la mine ?

Semion Mitrofanovici se aşeză pe bancă lîngă bărbatul cu privirea aspră şi cu cicatrice pe obraz, îmbrăcat cu cămaşă albă, pantaloni ponosiţi şi papuci de casă. Îşi aprinseră cîte o ţigară. În jurul lor începură să se adune capii de familie. Se aşezau pe aproape, care pe unde apuca, îşi aprindeau ţigările, glumeau, povesteau fel de fel de amintiri, rîdeau. Şi sublocotenentul Kovaliov simţi că-l cuprinde o moleşeală plăcută, îşi descheie tunica şi-şi scoase cravata de uniformă, care-i sugruma gîtul, pentru că se-ngrăşase.

— ...Da' ea de colo : „Las-că vă ştiu eu pe voi ăştia care vă faceţi veacul în deplasare. Azi îţi promite marea

cu sarea, iar mîine — ia-l de unde nu-i. De unul ca ăsta n-am nevoie“...

— Ho-ho !... Ei, cere-i foc lui Petrovici !

— Nu-i cer lui Petrovici, îmi dau ele, fetele !

— Va să zică, ți-ai luat valea așa, fără să capeți nimic ?

— Ce vrei, frate, acolo nu-i ca la oraș. Prin părțile acelea, dincolo de Volga, fetele tremură și-n ziua de azi de frica celor de credință veche.

— Uite unde trebuie să-ți cauți nevastă, Serioga ! Ia aminte.

— Da' ce-mi trebuie una din astea speriate ? Nu-mi plac fetele speriate.

— Măi Serioga, tare prost mai ești...

— În regulă, babacilor, voi le știți pe-ale voastre, noi — pe-ale noastre. N-am dreptate, Semion Mitrofanovici ?

— Depinde care-s ale noastre și care-s ale voastre, Serioja.

— Ei, el e mereu cu gîndul la fete, Mitrofanîci !

— Nu zău, fără glumă, babacilor, e timpul să mă-nsor.

— Și vorbești cu vreo fată ?

— Eu ?... Păi era una aici, de la fabrică. Zîmbetul îi dispăru de pe obraz și tînărul își aprinse o țigară. Fata-mi plăcea, era bine făcută. Da' pe urmă a șters-o cu Tolik.

— Cu care Tolik ?

— Unul de la blocurile cu șase etaje, Mitrofanîci.

— Și tu te pomenești că i-ai și mulțumit pentru asta ? întrebă bărbatul cu înfățișare aspră. I-a luat fata, și el... Să vă fi răfuit cum trebuie, între patru ochi !

— La ce mi-ar fi folosit asta, Kirill Nikolaevici ? Dragoste cu sila nu se poate...

Cei din jur discutau cu aprindere, iar Semion Mitrofanovici se desprinse din corul general și dintr-o dată își aminti din nou despre puiul de vrabie cu care călătorise în G.A.Z.-ul miliției, despre vînătăile de pe obrazul fetei. Și totodată își aminti de Anatoli, de acest Tolik, cu zăpăceala lui plină de spaimă la început, transformată în impertinență după aceea... și-și mai aminti de pantofii din vestibul, care dispăruseră, de parcă-i suflase vîntul.

Nu, nu putea Serioga să vorbească aici tocmai despre puiul de vrabie — prea ar fi fost simple toate dac-ar fi fost așa. Și apoi, oricum rămîneau niște aspecte neclare ca și la-nceput : de ce mîncase fata bătaie și cine-i la urma urmelor Valera ăsta ?

— Auzi, Serioja, nu cumva îl cunoști pe unul Valera ?

— Care Valera, Semion Mitrofanovici ?

— Cum care ? Ăla care-i prieten cu Anatoli.

— N-nu, Semion Mitrofanovici, nu știu să aibă Tolik nici un Valera în gașca lui... Doar dacă o fi apărut vreunul nou. Da' de ce ?

— Ei, am întrebat și eu așa, pentru orice eventualitate.

— Schimbul meu e Valera. Unul Valerka Golțov...

— Nu, Serghei, nu...

Bineînțeles, întrebase și el într-o doară despre Valera ăsta, fără să-i știe numele de familie, adresa sau alt indiciu. Se vede treaba că ai început să-mbătrînești, Semion Mitrofanovici, de pui asemenea întrebări. Da, îmbătrînești...

Dar despre fata lui Serioja, pe care i-o suflase Anatoli, cel de la blocurile cu șase etaje, Kovaliov se hotărî să nu uite totuși. Să nu uite și să-i comunice mîine locotenentului Danilîci.

— Va să zică pleci, Semion Mitrofanovici ? Ne părăsești pe noi păcătoșii ?

— Plec, oameni buni, confirmă Kovaliov, neputîndu-și reține un oftat. Orice slujbă își are sorocul ei.

— Doar n-o să-l lăsăm pe Mitrofanovici să plece așa, fără să ne udăm nițel gîtul, ce ziceți, băieți ? Că nu-i un străin pentru noi.

— Ai dreptate, Grișa. Uite, nevastă-mea n-a băgat de seamă astea două ruble.

— Și eu am una.

— Ține și de la mine trei, Serioja. Repede-te tu să iei ceva, ești cel mai tînăr.

— Mă reped.

— Ia-i și pe ăștia : una de cinci de la noi trei.

— Uite și contribuția mea. Să cumperi și ceva de-ale gurii, Serioja.

— Eu mai am acasă niște ciuperci uscate...

— Bagă de seamă că intri-n moara nevestii și nu te mai lasă să vii încoace.

— Să nu mă lase să-l petrec pe Mitrofanîci ? Ce ți-a venit ? Ce, crezi că nu-i și ea om ?

— Stați puțin, ce-aveți de gînd ? Nu trebuie nimic, zău, nu trebuie...

— Dumneata, Mitrofanîci, mai bine taci. Azi ești musafirul nostru.

— Tovarăși, eu sînt în timpul serviciului. Vă rog în mod oficial, cetățeni...

— Astăzi nu executăm dispozițiile dumitale...

— Uite, Serghei, aici ai contribuția de la scara noastră.

— Păi n-am să pot căra atîta, babacilor...

— Ia cu tine niște băieți să-ți ajute. Uf, și asta să te-nvățăm...

— Dă-i drumul, Serioja, nu mai pierde vreme, c-o să-nchidă la articole de bărbați !

— Cetățeni locatari, doar v-am avertizat în mod oficial că nu pot. Nu am dreptul. Semion Mitrofanovici își puse cu chiu, cu vai cravata și, cu un aer hotărît, își încheie tunica pînă la ultimul nasture. Doar mă aflu în exercițiul funcțiunii...

— Stai puțin, Mitrofanîci, îl întrerupse severul Kirill Nikolaevici. La blocurile cu șase etaje ai fost ?

— Da, am fost.

— Pe baba-cloanța ai vizitat-o ?

— Da, am vizitat-o.

— Bun. De la noi de aici pe cine ți-ai trecut în plan ?

— Ei, se știe doar pe cine ! zîmbi Grișa. Era un bărbat vioi și zîmbitor, fără vîrstă. Lui Kukușkin trebuie să-i mai facă puțină educație, nu-i așa, Semion Mitrofanovici ?

— Pe la Kukușkini trebuie să trec numaidecît, confirmă Kovaliov.

— Atunci, poftim, du-te la el, spuse Kirill Nikolaevici. Îndeplinește-ți dumneata sarcinile de serviciu pînă cînd rînduim noi aici totul cum trebuie. Ei, haide, du-te, ce-ți pierzi vremea ? Tot n-o să te lăsăm să pleci pînă nu te cinstim cu ceva.

Îl priveau cu toții zîmbind, și din zîmbetele lor Semion Mitrofanovici înțelese că într-adevăr de-aici nu va putea pleca fără un pahar de bun rămas. Va trebui să bea, fie și numai o picătură, dar va trebui. Să ciocnească cu acești bărbați bine dispuși, zgomotoși, să le ureze noroc

și fericire în muncă și în viața personală și să-și ia rămas bun de la ei. Da, aici nu mai putea da înapoi, așa că sublocotenentul Kovaliov zise :

— Bine, bine, m-ați convins. Acum însă mă duc pînă la Kukușkin !...

— Dar Kukușkin nu-i acasă ! răcni un băiețandru cu bicicletă.

— Păi, du-te și-l caută, spuse cu asprime Kirill Nikolaevici. Găsește-l și spune-i că-l cheamă de urgență acasă Semion Mitrofanovici. Hai, dă-i drumul !

Și băiețandrul se mistui îndată.

Frumoasă mai era Vera Kukușkina ! Bine făcută și cu sprîncene negre. Stătea în deschizătura ușii ca-ntr-o ramă, și Semion Mitrofanovici o privea admirativ, zîmbind. O privea admirativ și o compătimea : ochii ei aveau o căutătură pierdută. Ochii aceea splendizi-cenușii, enormi, aveau o căutătură pierdută. Și pe deasupra se mai vedea și o vînătaie pe gît. Undeva lîngă ureche.

— Bună ziua, Vera Kukușkina. Mă lași să intru ?

— Semion Mitrofanovici, dar de ce ați venit ?

— Ei, trebuia să vin, haide ! Doar n-o să stăm aici în prag ?

— Păi, el nu-i acasă. Se vede că petrece din nou cu prietenii lui.

— Nici n-am nevoie de el. De dumneata am nevoie, Vera.

— De mine ? și femeia cu sprîncene negre zîmbi sfios. Ce nevoie aveți de mine ?

— Am să-ți spun îndată. Semion Mitrofanovici o feri ușor din ușă, își șterse picioarele și-și agăță la intrare chipiul. Ei... stăpînul în odaie te cinstește, stăpîna de-ale gurii îți gătește, cum se zice. Unde putem sta puțin, Vera ?

— N-am cum să mă laud cu de-ale gurii, Semion Mitrofanovici.

Totuși îl conduse la bucătărie. Se așezară pe niște taburete, unul în fața celuilalt. Kovaliov își aținti privirea la obrazul ei bucălat, pe care nu se deslușea nici urmă de zbîrcitură, și zîmbi din nou. Ea se întoarse cu spatele.

— Totdeauna rîdeți de mine !

— Să-ți aduc oglinda ?

— Ce nevoie am de oglindă ?

— Lasă, spune-mi unde-i oglinda ? Sublocotenentul se ridică. Vera vru să vină și ea cu el, dar Kovaliov o opri. Ți-o aduc eu singur. Unde-i, în odaie ?

— În odaie. Da' de ce, Semion Mitrofanovici ?

Fără să mai adauge ceva, sublocotenentul trecu în odaie ; sărăcăcioasă cameră ! Un pat de copil, un divan cu somiera stricată, o masă, niște scaune și un dulăpior cu etajeră. Oglinda se afla pe etajeră, însă pentru Semion Mitrofanovici ea încetă să mai prezinte vreun interes, deoarece văzu jucîndu-se într-un colț un băiețel slăbuț, de vreo cinci anișori. Băiatul construia ceva din vergele și cuburi. Văzîndu-l pe sublocotenent, zîmbi nehotărît, clipind din genele la fel de lungi ca ale mamei.

— Salut, Vova ! spuse Kovaliov, lăsîndu-se cu greu pe vine lîngă băiat. Ce construiești, o casă ?

— O casă... încuviință în șoaptă Vova, deși nu construia deloc o casă, ci Kremlinul.

„Îi e frică... își zise Semion Mitrofanovici. Vai, ce-nspăimîntat e băiatul, ce-nspăimîntat !“...

Și deodată îl cuprinse o mare părere de rău că, prins cu treburile, cu alergăturile de astăzi, din ultima zi, uitase cu totul de copilul acesta înspăimîntat și liniștit și nu-i adusese o napolitană sau niște bomboane.

— O casă, repetă el. Și cu cine ai să stai în casa asta ?

— Cu mama, răspunse încet băiatul.

În înfățișarea lui speriată era ceva bolnăvicios, anormal aproape. Și Semion Mitrofanovici își aminti dintr-o dată de strengarii lui — zgomotoși și veseli — care răcneau cît îi ținea gura.

— Dar cu tata ?

Vova își lăsă capul în jos și nu răspunse.

— Îl iei și pe tata cu tine în casa asta ?

— Îl iau și pe tata, răspunse supus copilul, dar abia auzit și fără nici o intonație.

— Da, oftă Semion Mitrofanovici, și se ridică anevoie. Vezi, să construiești o casă cît mai mare, Vova. Mai încăpătoare...

Își mai trecu o dată privirea întristată prin odaia cu lucrurile pe jumătate vîndute pentru băutură și unde orice colțișor dădea la iveală o sărăcie lucie, luă oglinda de pe

etajeră și, înfuriat dintr-o dată, porni cu pași mari spre bucătărie.

Vera Kukușkina ședea între masă și aragaz, pe locul pe care de obicei stau gospodinele, dar el își dădu seama de îndată că locul acela nu era al ei și că în genere ea nu avea aici un loc anume al ei. Îi zîmbi sublocotenentului la fel de sfios și speriat cum îi zîmbise adineauri și fiul, dar Semion Mitrofanovici își încruntă și mai mult sprîncenele, nelăsînd să-i pătrundă în suflet mila.

— Ia uite-te în oglindă, zise, ținînd oglinda pe piept ca pe-o icoană. Uită-te bine, cetățeană Kukușkina.

— De ce să mă uit, se miră cu sfială Vera. De ce ?

— Ești frumoasă ? Ei, haide, uită-te, uită-te ! Ei, cum ți se pare, ești frumoasă ?

— Păi, n-nu știu...

— Dar eu știu. Știu foarte bine — ești frumoasă. Chiar foarte. Și ochii dumitale, și sprîncenele, și gura și dinții, mă rog, toate sînt cum trebuie, la locul lor și în bună stare. Sublocotenentul își aminti iar de puiul de vrabie și se indispuse și mai mult. Ești atît de viguroasă, pot spune chiar că ai un trup atît de puternic, că bărbații s-ar ține grămadă după dumneata dac-ai vrea. Și nu s-ar ține pentru nu știu ce prostii, ci pentru că ar ști că ești bună să fii mamă de copii. Asta ar vedea în dumneata. O mamă !... Că doar ești femeie sănătoasă, Vera, și trebuie să nești copii ! Dumneata ai putea aduce pe lume niște băieți și niște fete, să-i pui în vitrină, nu alta !... Și-n loc de asta, ce avem, Vera ? Ce avem noi, în prezent ?...

— A-a-ah ! strigă ea deodată și pe loc închise speriată gura. Lacrimile i se rostogoleau pe obrajii rotunzi, oprindu-se în pufușorul auriu de pe buza de sus. Nu trebuie... Nu trebuie, vă rog, nu trebuie !... Uf, de ce îmi spuneți iar toate astea, de ce ?...

— Plîngi puțin, oftă Semion Mitrofanovici.

Și el puse deoparte oglinda, își aprinse o țigară și se așeză în fața ei. Vera își ștergea acum cu gesturi obișnuite lacrimile, dar buzele tot îi mai tremurau și se crispau.

— Eu cu Vova, o dată la două zile, dormim în baie, șopti ea. Cum vine beat — noi ne băgăm în baie. Tragem zăvorul și stăm acolo. Eu îi spun povești vesele copilului sau cînt, să nu se sperie... Am acolo un cojocel agățat în-

tr-un cui și mai ascund și plăpumioara. Așa că aștern cojocelul în cadă, ne culcăm amîndoi, ne-nvelim și dormim pînă dimineața.

Drept răspuns Kovaliov mîrîi doar. Mîrîi tare, pentrucă-i venea să tragă o înjurătură strașnică. Vera îl privi și zîmbi cu înțelegere.

— Dar ce pot să fac, Semion Mitrofanovici ? Să divorțez, o să-mi spuneți. Sînt gata s-o fac. Aș face-o chiar acuma dac-aș fi singură. Dar unde să mă duc cu copilul ? Părinți n-am, n-am unde să mă adăpostesc și nici nu știu vreo meserie. Divorțul o să-l capăt, nu mă îndoiesc de asta, o să găsesc oameni cu inimă, sînt sigură, dar unde-o să trăiesc ? Că n-o să-mi dea nimeni un ungher undeva, și-nseamnă să stau tot cu el, nu ? Și după aceea nu ca soție legitimă, ci ca naiba știe ce, așa-i ? Și atunci ce-o să se schimbe ? Credeți c-o să se lase de băutură ? Nu, n-o să se lase ! Sau n-o să mă mai bată, credeți ? Nici asta n-o să se întîmple...

— Ei, în cazul acesta, pentru maltratarea unei femei, noi... începu sublocotenentul.

— Parcă acum în cine dă, într-o vită ? Nu, Semion Mitrofanovici, nu trebuie să divorțez de el. Eu trebuie să...

— Ascultă, Vera, îi șopti deodată misterios Kovaliov și, pentru a fi mai convingător, își trase scaunul mai aproape. Ascultă, Vera, uite ce vreau să-ți spun. Dumneata ești o femeie voinică, ai putere cît un bărbat, pe cînd Kukușkin ăsta ? Dacă e să-l judeci în comparație cu dumneata, n-are nici pe jumătate puterea dumitale, asta fără discuție. Și dacă jumătatea asta mai e și beată pe deasupra... Așa că, știi ceva ? Atinge-l bine de tot cu pumnii ! Cu pumnii, drept în mutră,în mutra lui beată !...

Vera îl privea serioasă cu ochii ei rotunzi și Semion Mitrofanovici se opri deodată. Tuși, se posomorî și-și aprinse din nou o țigară.

— Foarte rău, zise ea încet, clătinînd a mustrare din cap. Oh, ce rău mă sfătuiți, Semion Mitrofanovici ! Cum vine asta : atinge-l bine cu pumnii, drept în mutră ? Adică să-l iau la bătaie, nu ? Să ridic mîna la un om, da ? Vai, vai, vai, cum se poate una ca asta, cum ?

— Da' ce ? întrebă acru Semion Mitrofanovici. El nu te bate ?

— Păi el nu-i zdravăn, spuse ea cu neînduplecată convingere. El nu-i zdravăn deloc, și dumneavoastră mă sfătuiți să fiu și eu ca el ? Cum puteți să-mi dați asemenea sfaturi, Semion Mitrofanovici ?

— Ei, haide, acuma dă-mi dumneata poveațe, bombăni stingherit Kovaliov. De parcă dumneata ai fi de la miliție, iar eu un oarecare...

— Ei, asta ați spus-o din bunătate, parcă eu nu știu ? Și Vera îi zîmbi duios și protector ca unui copil. Dumneavoastră vă e tare milă de mine și de Vova, și noi știm asta foarte bine. Dar nu ne mai dați sfaturi din astea, da ? Că doar eu și fiul meu vrem să rămînem oameni...

Semion Mitrofanovici sări în sus ca ars, făcu un ocol prin bucătărie și se așeză de astă dată călare pe scaun.

— Eh, Verunka, Verunka ! oftă el. Ai dreptate, ai mare dreptate în toate și n-am cum să mă dezvinovățesc. M-am înfierbîntat prea tare și ți-am zis de bătaie. Bineînțeles că nu poți să faci așa ceva, și legea o interzice, și în general asta ar fi o porcărie ! Nu, aici trebuie altceva. Să mă ierți că sînt om bătrîn și te-am învățat așa ceva...

— Vai de mine, Semion Mitrofanovici...

— Mîine plec la țară, continuă sublocotenentul fără s-o asculte. Acolo e toată familia mea, avem casă, o să ne rînduim o gospodărie, poate chiar vom crește și un porc. Trenul pleacă mîine noapte la douăsprezece fără cinci sau, cum se spune oficial, la ora douăzeci și trei și cincizeci și cinci. Hai să plecăm acolo toți trei — eu, dumneata și Vovka, uite cum stau lucrurile.

— Nu, și ea clătină din cap, zîmbind sfios. Nu, ce vorbiți, ce vorbiți...

— Mîine la douăsprezece fără cinci, repetă el cu hotărîre. Să-ți faci bagajul.

— Semion Mitrofanovici... Semion Mitrofanovici, dragul meu, ce tot spuneți acolo ?

Și începu din nou să plîngă, însă de astă dată nu cu amărăciune ca mai-nainte, ci de bucurie, de parcă plînsul ar fi fost o ușurare pentru ea. De aceea Kovaliov zîmbi și-i spuse sever :

— Nu boci. În familia noastră nu obișnuiește să bocească nimeni.

— Semion Mitrofanovici, dragul meu, de ce vă luaţi pe cap povara asta, de ce ? Că doar n-o să vă putem răsplăti cu nimic pentru binele pe care ni-l faceţi, n-o să ne putem plăti cu nimic, pentru că o faptă ca asta e cu neputinţă s-o răsplăteşti de-ai avea de trăit şi două vieţi, nu una !... Iar Vovocika, da, Vovocika al meu are nevoie de aer de ţară, vai, ce mare nevoie are de asta — mi-a spus doctoriţa ! Nu, nu, nu spun deloc ceea ce trebuie, nu spun ce trebuie !... Dumnezeule, sînt sănătoasă, am să fac toată treaba prin casă ! Am să spăl podelele, am să car apă, am să spăl rufe...

Rîdea printre lacrimi. Lui Semion Mitrofanovici îi era teamă de amestecul ăsta de rîs cu plîns, de aceea se-ncrunta tot mai mult.

— Termină, spuse aspru. Şi nu mai născoci. O să te duci să munceşti la colhoz. Sau o să înveţi, că deocamdată sîntem sănătoşi şi eu, şi nevastă-mea, şi putem avea grijă de nepoţi.

— Să învăţ ? Vera rîse fericită şi lacrimi mari scînteiară pe obrajii ei bucălaţi. De ce nu ? Doar am absolvit cinci clase şi aveam numai note de cinci. Nu, nu !... şi ea rîse din nou. Am să mă duc să lucrez. Îmi plac tare mult viţeii. Eu... Staţi puţin !...

Se ridică de pe scaun sprintenă ca o fetişcană şi se repezi în odaie. Semion Mitrofanovici zîmbi în urma ei, clătinînd din cap : cît de puţin, vai, cît de puţin îi trebuie omului ca să fie fericit. Foarte puţin, iar noi uneori nici atîta nu-i dăm ; ne pare rău sau uităm s-o facem...

Radioasă, Vera năvăli din nou în bucătărie, ţinînd strîns în mînă ceva înfăşurat cu grijă într-o pînză albă. Puse pe masă pachetelul, îi zîmbi misterios lui Kovaliov, dezlegă nodurile pînzei şi desfăcu triumfătoare cîrpa asta chiar sub nasul lui :

— Ia uitaţi-vă !

Erau bani — bancnote de zece ruble aşezate cu grijă una peste alta. Sublocotenentul atinse, nu se ştie de ce, hîrtiile cu degetul şi deodată o întrebă sever :

— De unde-i ai ?

— I-am cîştigat, răspunse ea cu o expresie ştrengărească. Nu vă gîndiţi la ceva rău. Am intrat ca îngrijitoare,

fără să știe Kukușkin. De mult — acuși o să se-mplinească doi ani. De cum mi-am dat seama că n-am să pot trăi cu el, m-am hotărît să adun niște bani. Adun vreo cinci sute, mi-am zis, și pe urmă plec de la el... Îmi închiriez undeva un ungher cu băiatul sau mă angajez undeva. Banii prind bine oricînd, nu-i așa ?

— Așa e, încuviință el. Ia-i de aici, Vera, ia-i și pune-i pe libret — cu banii ăștia o să te-mbraci și-o să te-ncalți.

Împinse banii spre ea, dar Vera nu-l lăsă — împinse mîna cu pachețelul acela subțire din nou spre dînsul. Se hîrjoniră așa o vreme. Vera rîdea, lăsîndu-și capul pe spate, iar el îi privea vînătaia de pe gît și nu rîdea deloc ; spuse numai :

— Ascunde-i undeva, ascunde-i...

— Nu, nu, Semion Mitrofanovici, nici nu mă gîndesc.

— Vera... Ce-nseamnă asta ?

Ea încetă să rîdă.

— Dumneavoastră vreți chiar cu adevărat să ne luați acolo sau n-ați spus-o decît așa, de milă ? Eu știu că ați vorbit serios, și dacă-i așa, atunci luați banii. Nu, nu, Semion Mitrofanovici, dragul meu, acum sîntem și eu, și băiatul meu ai dumneavoastră, cu totul și cu totul, așa că tot ce e al nostru trebuie să avem împreună. Luați banii, Semion Mitrofanovici, luați-i, că altfel nu vă cred că mîine o să ne scoateți din iadul ăsta întunecat și-o să ne duceți în raiul pămîntesc de acolo. Luați-i, haide, luați-i, că sînt mulți bani aici, patru sute douăzeci...

Însă Kovaliov tot nu se hotăra să ia banii ăștia stropiți din belșug cu lacrimi amare, bani adunați în genunchi din spălatul scărilor pline de scuipături. I se părea c-o și vede cum freacă una cîte una treaptă cu treaptă și de aceea se încrunta, gîndindu-se cum s-o convingă să pună banii pe libret. Vera îl privea însă cu niște ochi atît de fericiți, încît pur și simplu nu i se-ntorcea limba-n gură ca să-i împărtășească considerațiile sale practice.

— Să nu-ți iei multe bagaje, n-are rost să le cari. Fericirea nu constă în cîrpe și ceea ce va fi nevoie o să putem cumpăra acolo.

— Păi, nici nu am nimic, Kukușkin a băut tot ce aveam !

Spuse asta pe un ton indiferent, vesel, de parcă nici nu se mai afla în casa aceea cu miros de băutură, ci ar fi păşit în altă viaţă, la iarbă verde, păsări care cîntă în zori, viţei cu privirea caldă şi blajină...

— Mă rog, fie. Şi Kovaliov puse cîrpa cu banii în buzunarul din dos al tunicii, gîndindu-se că va trebui să-i raporteze despre asta comisarului. Spuse : Mîine mai am de umblat pe la magazine. Haide să hotărîm ce trebuie să cumpăr...

— Nu-i nevoie să cumpăraţi nimic ! sări Vera. Cînd ajungem acolo, o să hotărîm.

— Nu luăm chiar nimic, nimic ?

— Nouă nu ne trebuie nimic. Cumpăraţi ce ştiţi că trebuie pentru toţi, că doar ştiţi ce nu se găseşte la ţară. Iar pentru noi... ştiţi ce ? Cumpăraţi-i lui Vovocika un pistol. Vreţi ? Că aseară Kukuşkin a călcat pe pistolul băiatului şi i l-a sfărîmat. Ce-a mai plîns, doamne, ce-a mai plîns bietul copil, în baie...

— Ce fel de pistol să-i iau, cu capse ?

— Nu, unul simplu. De plastic, că-i mai ieftin.

— De plastic ? Kovaliov zîmbi. Eu le făceam singur pistoale ştrengarilor mei. Din lemn. Nişte pistoale straşnice, pe care nu le puteai deosebi de cele adevărate, zău !

— Ei, Vovka al meu e mititel, ce-nţelege el ?

— Îi facem şi lui un pistol. Un pistol adevărat, cum trebuie. Semion Mitrofanovici se ridică. Mîine la ora nouăsprezece trebuie să fiu la tovarăşul comisar Belokon, uite aşa stau lucrurile. Şi de la el vin direct la dumneata. Să fii gata.

10

Nu l-a mai aşteptat Semion Mitrofanovici pe Kukuşkin. De fapt, dacă se gîndea bine, nici n-avea nevoie de el. Danilîci îl ştia, toţi cei de la secţie îl ştiau, iar în privinţa discuţiilor preventive totul era în ordine. Ce viaţă va duce el de acum înainte, pe Semion Mitrofanovici nu-l mai interesa, de vreme ce îi lua de lîngă el pe ceilalţi membri ai familiei.

Din fericire însă, scara era lungă, iar Kovaliov se dezobișnuise s-o coboare sărind ca un țap. Din fericire, pentru că, în timp ce cobora, avu vreme să chibzuiască din nou, pe-ndelete, la toate și să-și dea seama că nu avea dreptul să nu stea de vorbă cu Kukuşkin. Nu, acum nu mai era vorba să-l influenţeze în vreun fel, acum — cu sau fără voia lui Semion Mitrofanovici — reieșea în mod obiectiv că tocmai el și nu altcineva îi lua lui Kukuşkin soția și copilul. Și, cu toate că nu-i lua pentru el, o lege bărbătească cerea să joace pe față. Întîlnirea cu instalatorul — indiferent dacă acesta ar fi fost beat sau treaz — trebuia neapărat să aibă loc.

De aceea, după ce coborî în curte, el o luă la stînga, spre sala cazanelor, unde nădăjduia să-l găsească pe Kukuşkin. În dosul blocurilor se și auzeau glume, rîsete și glasurile vesele ale bărbaţilor. Acolo, printre grămezile de nisip pentru joaca copiilor și printre leagănele rămase goale acum spre seară, se pregătea pentru el, sublocotenentul de miliţie Kovaliov, o masă tovărășească de adio.

Dar Kukuşkin nu era la cazane. Mecanicul de serviciu, un om în vîrstă, bun gospodar și silitor ca o albină, căruia toţi locatarii cvartalelor îi spuneau pur și simplu Saşa, îi explică :

— L-au dus, Semion Mitrofanovici. Cu mîinile legate la spate, după regulă, va să zică.

— Unde l-au dus ?

— La dezintoxicare, făcu zîmbind Saşa. Că tare se mai săturaseră oamenii de el, Semion Mitrofanovici, zău aşa. Nu făcea decît să cerşească bani, de lucrat nu lucra, și ceea ce lucra, făcea de mîntuială, de-aceea în toate apartamentele robinetele curg.

— Și cine l-a ridicat ?

— Asta de la blocul doi. Ei, ăsta care are băieţii...

Chestiunea era serioasă și de aceea sublocotenentul ieși din sala cazanelor aproape în goană, ca și cum ar fi fost un tînăr lucrător de la secţia operativă. Se repezi în spatele blocului, își aruncă în treacăt privirea peste masa de ping-pong cu picioarele îngropate în pămînt, la care copiii ţăcăneau mingea cît era ziua de lungă și pe care femeile aşterneau acum feţe de masă albe. Dar Semion

Mitrofanovici nu reţinu acest amănunt, pentru că acţiunea preventivă era în plină desfăşurare.

Încruntat şi treaz, Kukuşkin stătea în mijloc, înconjurat de un grup de bărbaţi. Îşi ţinea mîinile strîmbe la spate. Era scund, dar voinic, cu oase mari şi pumnul greu. Chiar în faţa lui, la o măsuţă de joacă pentru copii, şedea Kirill Nikolaevici.

— În seara asta e mare sărbătoare la noi, Kukuşkin, spuse el. O să iei parte şi tu la sărbătoarea noastră ca orice cetăţean cu toate drepturile, dar de băut n-o să capeţi nici un gram. Nici un strop.

— Mare pagubă, strecură Kukuşkin printre dinţi.

— Nu e mare pagubă, repetă Kirill Nikolaevici. Că nu trebuie să bei, dar uite, va trebui să faci o promisiune solemnă în faţa lui Semion Mitrofanovici. Şi de faţă cu toţi ceilalţi !

— Ce fel de promisiune ?

— O promisiune solemnă că n-o s-o mai atingi nici cu un deget pe soţia ta...

— Ei, mă rog, cu un deget, n-are decît s-o atingă, zise rîzînd Petrovici.

— Ştie el despre ce-i vorba, interveni zîmbind Kirill Nikolaevici. Nu-i prost Kukuşkin al nostru. Înţelege el că dacă astăzi ne face vreo festă, mîine n-o să mai stea de vorbă cu mine, ci cu fiii mei — cu Vitka şi Volodea.

Fiii lui Kirill Nikolaevici erau doi gemeni voinici, care absolviseră împreună şcoala tehnică de pe lîngă uzină, împreună făcuseră haltere şi tot împreună mergeau la seratele dansante. Erau nişte tineri modeşti şi buni la suflet, dar nu se dădeau în lături să-l mai ia la bătaie pe cîte unul, şi cel care ştia cel mai bine lucrul acesta era Kukuşkin.

— Am înţeles, făcu el încruntat. S-a făcut, dă-i drumul.

— Asta zic şi eu că-i vorbă ! zîmbi Grişa. Ei, băieţi, daţi fuga după Mitrofanîci.

— Sînt aici, spuse Kovaliov. Bună seara, cetăţeni !

— E aici ! răcni, nu se ştie de ce, cu încîntare Grişa. Noi, înţelegi, îl căutam toţi cu mic, cu mare, iar el era chiar aici !

Și toți începură dintr-o dată să rîdă, să discute, de parcă cuvintele lui Grișa sau prezența sublocotenentului ar fi fost un eveniment extraordinar de amuzant. Semion Mitrofanovici își dădea seama că se manifestau astfel datorită emoției și bucuriei prilejuite de această masă pe care-o organizaseră în grabă, punînd mînă de la mînă, de prezența lui, a sublocotenentului Kovaliov precum și de acel sentiment de neobișnuită comuniune pe care-l încercau, fiind adunați aici, alături, în curte, toți locatarii.

— Nevestele ne-au sechestrat băutura ! spuse un bărbat negricios, cu o voce puternică. Era acela care se oferise mai-nainte să dea o fugă acasă după ciuperci uscate. Și noi, zic ele, vrem să-l serbăm de rămas bun pe Mitrofanîci.

— Între timp, înțelegeți, noi am discutat puțin cu tovarășul Kukușkin, mărturisi oarecum stingherit Kirill Nikolaevici. E băiat muncitor și hotărît, și cuvîntul lui, Mitrofanîci, e oțel, nu altceva !

— La masă, vă rugăm, poftiți la masă ! strigă cu o voce cîntată nevasta voinică și scandalagioaică a lui Grișa cel politicos.

— Ei, atunci să gustăm cîte ceva... zise Kovaliov, așezîndu-se la masă.

Era uimitoare agapa asta de adio ! Uimitoare erau și masa de ping-pong pusă la repezeală, și leagănele copiilor de lîngă ea, și siluetele blocurilor ce se-nșirau de o parte și de alta, precum și fotoliul pe care Grișa îl cărase de acasă special pentru el, pentru Semion Mitrofanovici. Totul era uimitor aici, dar cei mai uimitori erau oamenii.

Sublocotenentul Kovaliov știa totul despre ei. Știa că nevasta voinică îl bate cîteodată pe Grișa care tace și-nghite ; că Petrovici s-a-ncurcat cu o vînzătoare de la magazinul de-alături ; că asprul Kirill Nikolaevici e cam zgîrcit și-i bombănește pe feciori pentru fiecare copeică ; că, uite, ăsta l-a pălmuit fără motiv pe ăla, că cel de colo l-a înșelat pe celălalt, și mai știa că ei toți laolaltă știu că el știe totul. Astăzi însă toate acestea deveniseră lucruri mărunte, secundare, trecuseră pe ultimul plan, fuseseră eclipsate de chipurile blînde, zîmbitoare, binevoitoare ale oamenilor aflați în fața lui.

— Ne despărţim astăzi de Semion Mitrofanovici al nostru, spuse, ţinînd paharul în mînă, Kirill Nicolaevici. Dar de ce ne despărţim de el în felul acesta ? Ce ne este el nouă : cuscru, frate, ori vecin cumsecade ? De ce îl cinstim aşa ? Pentru că are suflet Mitrofanîci al nostru. Are un suflet mare, tovarăşilor necredincioşi !...

Aici rîseră toţi dintr-o dată, începură să facă gălăgie, să strige... Kirill Nicolaevici aşteptă pînă cînd se făcu din nou linişte şi continuă :

— Uite, pentru sufletul dumitale, te bucuri de cel mai mare respect din partea noastră, Semion Mitrofanovici. Şi dă-mi voie, dragul meu tovarăş de front, să te sărut, aşa ca la noi, milităreşte !

— Noroc ! Din partea noastră a tuturor ! strigă Grişa.

— Delegaţi şi o femeie, sfătuia Petrovici pe cineva. Tovarăşe femei, daţi-i atenţia cuvenită lui Semion Mitrofanovici !

Da, s-au spus multe glume, s-au ţinut multe toasturi, a fost multă veselie. Bărbaţii nu uitau să-i tot pună mereu în farfurie, cu toate că el nu mînca aproape nimic — nu-i trebuia. Îi ofereau ţigări, fiecare insistînd să ia anume din pachetul lui, iar Semion Mitrofanovici, străduindu-se să nu jignească pe nimeni, nu făcea decît să repete :

— Vă mulţumesc. Vă mulţumesc, cetăţeni. Vă mulţumesc din inimă.

În celălalt capăt al mesei începu curînd să se cînte. Pe urmă Sereja scoase pe balcon radioul şi-l puse la maximum, aşa că sublocotenentul îşi privi îndată ceasul. Dar deocamdată se încadrau în programul afectat artei de către sovietul orăşenesc prin decizia respectivă.

Şi pe neaşteptate, Semion Mitrofanovici se hotărî să vorbească cu Petrovici în legătură cu soţia lui şi cu vînzătoarea din magazinul de alături — să-l ia cu binişorul, prieteneşte. Dar n-apucă să se ridice, că cineva îi atinse umărul. Cînd se-ntoarse — Kukuşkin. Îl ţintuia cu o privire trează, dar cît se poate de duşmănoasă. Semion Mitrofanovici se gîndi să facă o glumă privitor la discuţiile preventive, dar se izbi de privirea celuilalt şi-şi dădu seama la vreme că nu e cazul să glumească cu el. Îl întrebă doar :

— Pe acasă ai fost ?

— Am vorbit cu ea. Kukuşkin îşi mută ţigara în celălalt colţ al gurii şi scuipă fără să-şi desfacă buzele. Ce i-ai tot îndrugat, locotenente ?

— În legătură cu ce ? Semion Mitrofanovici se prefăcea într-adins că nu ştie despre ce-i vorba.

— Aş vrea şi eu să ştiu în legătură cu ce, zise iritat Kukuşkin. Umblă prin casă şi cîntă ca o... Nu găsi cu ce s-o compare şi scuipă din nou. O-ntreb de ce-a apucat-o cîntarea. Iar ea îmi zîmbeşte.

— Înseamnă că e bine dispusă.

— Bine dispusă ? Kukuşkin îl săgetă cu ochii lui injectaţi. Ce i-ai îndrugat de s-a-nveselit aşa de tare ?

— Dar ce, dumitale nu-ţi place veselia ?

Semion Mitrofanovici continua înadins să îndruge tot vorbe fără rost. Le spunea anume, pentru că în timpul acela se întreba dacă merită să-i spună interlocutorului adevărul sau nu. Se tot gîndea la asta, dar încă nu putea să-şi dea seama...

— Nu zău, chiar nu-ţi place veselia ?

— Eu ca să mă veselesc, locotenente, mă duc la circ, să mă uit la clovni.

— Foarte bine, Kukuşkin. Asta-i foarte bine.

— Tot am să aflu eu. Numai că nu vreau să folosesc cea mai sigură metodă pentru asta. Deocamdată.

După felul în care spusese acest „deocamdată", lui Kovaliov începu să-i fie din nou teamă pentru Vera şi băieţel. Nu, nu putea să-i spună adevărul fiarei acesteia. În ruptul capului, nu trebuia !

— Nu i-am spus nimic, Kukuşkin. Şi Semion Mitrofanovici oftă, lăsîndu-şi ochii în pămînt. Nu putea suferi minciuna, mai ales atunci cînd se afla în exerciţiul funcţiunii. Dar astăzi, dac-ar fi spus adevărul, puteau să sufere nişte oameni nevinovaţi, aşa că trebuia să mintă pentru a-i ocroti. Te-am tot aşteptat să vii şi am stat la taifas cu ea.

— Ai invitat-o să plece la ţară ?

Aşadar ştia... Şi Kovaliov oftă din nou.

— Am invitat-o.

Ochii duşmănoşi, rotunzi şi roşii ca vişinile, se-nfipseră în obrazul lui pentru o clipă, scînteind, dar se ascun-

seră îndată. Kukuşkin îşi trecu încet palma peste frunte, de parc-ar fi vrut să-şi amintească ceva, îşi scoase ţigările şi, fără să-l privească, îi întinse pachetul.

— Fumează dintr-ale mele, locotenente.

— M-am obişnuit cu ale mele...

A fost singurul om pe care l-a refuzat în seara aceea Semion Mitrofanovici. I-a spus-o aspru, tăindu-i-o scurt :

— M-am obişnuit cu ale mele.

— Mă rog, treaba dumitale, spuse încet Kukuşkin, aprinzîndu-şi ţigara de la mucul celeilalte.

Fuma încet, cu capul plecat, urmărind capătul aprins al ţigării. În jurul lor oamenii făceau gălăgie, rîdeau, dansau şi cîntau, iar radioul lui Serioga răsuna de pe balcon. Semion Mitrofanovici nu regreta cîtuşi de puţin faptul că-i tăiase lui Kukuşkin posibilitatea unei discuţii prieteneşti.

— Cît de simplu le rezolvaţi voi pe toate, zise încet, pe neaşteptate şi parcă fără voia sa, Kukuşkin. Omul bea şi-l ia la bătaie pe careva, şi-atunci înseamnă că trebuie să-l educi. Înseamnă că trebuie să-ţi fie milă de nu ştiu cine, să-l salvezi, să-l duci în altă parte. Iar eu nu merit decît un scuipat şters cu talpa, ai ? Pe mine poţi să nu mă pofteşti la masă, să nu mă cinsteşti cu un păhărel, ba poţi să mă şi iei la bătaie în sala cazanelor, aşa, între patru ochi, aşa cum mi-a spus ăla cu care-ai fost în armată.

— Să te ia la bătaie ?

— Bine, ce-a fost a trecut, eu nu mă pun pe jelit.

— Dar, mă rog, ce-a fost ?

— Am făcut cunoştinţă, zîmbi strîmb instalatorul. Fiii rezervistului ăluia au vrut să scoată din mine cu pumnii lipsa de respect pe care i-o arătam tatălui lor. Şi au nişte pumni straşnic de grei...

— Păi de ce n-ai spus de la-nceput...

— Bine, locotenente, lasă asta. Ţi-am spus doar că n-am să mă pun pe jelit. Nu mă jelesc nici eu şi nici pe alţii nu-i jelesc. Numai că voi vedeţi lucrurile dintr-o singură parte.

Kovaliov se gîndi că despre felul în care Kirill Nikolaevici îşi făcuse singur dreptate, trebuia neapărat să-i vorbească lui Stepeşko. Să-i spună şi să discute despre unele măsuri. De aceea întrebă distrat :

— Şi care-i partea cealaltă pe care noi nu o vedem ?
— Eu, spuse Kukuşkin.
Şi tăcu ! Iar Semion Mitrofanovici tăcu şi el, mirat de acest răspuns foarte simplu. Au tăcut amîndoi multă vreme.
— Dumneata, Kukuşkin...
— Kukuşkin ! trînti iritat instalatorul. Mă cheamă Alioşka, dar cine ştie asta ? Pînă şi Verka, şi ea tot Kukuşkin în sus, Kukuşkin în jos..
Sublocotenentul se lăsa de pe un picior pe celălalt.
— Dă-mi o ţigară, Kuku... şi se opri.
Kukuşkin rîse amar şi-şi scoase pachetul.
— Iartă-mă, zise încet Semion Mitrofanovici. M-am obişnuit, ştii...
Aşadar, iată ce-ntorsătură luase discuţia. Nici Kukuşkin nu părea că se jeluie, nici nu se-mpopoţona cu blană de oaie peste părul lui de lup, şi totuşi reuşise să facă în aşa fel, încît să se nască o scînteie chiar în sufletul lui Semion Mitrofanovici.
— Mîine o să stăm de vorbă, Alexei, spuse sublocotenentul. Să fii treaz, că vom avea o discuţie serioasă. Şi o să ne întîlnim la zece şi jumătate fix, trec eu pe la voi înainte de plecare.
— Bine, spuse Kukuşkin, dar vocea lui nu prevestea nimic bun.
— Şi uită-te la mine, tinere...
— Cînd sînt treaz, nu sar la bătaie, spuse Kukuşkin încet. Cînd sînt treaz, cer iertare. Dar de iertat, nu mă iartă nimeni, şi de aceea sînt treaz aşa de rar... Uită toate astea, locotenente. N-o să mă ating de Verka, îţi dau cuvîntul meu, dar şi dumneata uită tot ce ţi-am înşirat astăzi. Uită, te rog eu !...
Se-ntoarse cu spatele fără să aştepte răspuns şi ieşi din cercul de lumină. N-o luă spre casă, ci în direcţie opusă...

11

Kovaliov începu să se grăbească şi el. Se grăbea, pentru că era ora unsprezece şi îi promisese lui Vovka Kukuşkin să-i facă încă azi un pistol. Şi-apoi, oricum era timpul să

se termine cu muzica, deoarece intra în vigoare decizia sovietului orășenesc. În legătură cu asta nimeni nu se-mpotrivi prea tare, așa că Serioja își duse imediat radioul în odaie, dar nu vroiau cu nici un chip să-l lase pe Semion Mitrofanovici să plece, așa că abia-abia reuși să scape. Făcu înconjurul mesei, își luă rămas bun, dînd mîna pe rînd, prietenește, cu fiecare. Însă abia făcu cîțiva pași, că-l ajunse din urmă Serioja :

— Vă conduc, Semion Mitrofanovici. Se poate ?

— Te-au delegat, va să zică, nu-i așa ? rîse Kovaliov. Te-au delegat pentru paza persoanei mele ?

— Da' de unde, vai de mine, Semion Mitrofanovici... Tînărul mințea neîndemînatic și-i era rușine. Pur și simplu vroiam să vorbesc cu dumneavoastră...

— Să vorbești ? Atunci haide să vorbim.

Erau departe de blocuri. Zgomotul care-i însoțise (locatarii cărau acasă scaunele, fețele de masă, paharele) pînă de curînd, aici, pe străzile pustii, slab luminate, aproape că nu se mai auzea. Pentru că tînărul tot mai tăcea, chibzuind cum să-nceapă discuția, Semion Mitrofanovici întrebă :

— Vă e frică de Kukuškin, nu-i așa ?

— E țicnit, zise Serioja. Ce-i trece prin minte, face numaidecît.

— Și tu nu te temi de el ?

— Nu. Răspunsul fusese foarte simplu, așa că sublocotenentul îl crezu pe dată că într-adevăr nu-i i-e frică de nimeni.

— Și ai de gînd să mă escortezi mult ?

— Dar nu vă escortez deloc ! Și Serioja zîmbi. Omul vrea să vorbească cu dumneavoastră, să se plimbe puțin, iar dumneavoastră o țineți întruna cu escortarea...

Semion Mitrofanovici zîmbi și el și repetă exact ca adineaori, cu cincizeci de pași mai înainte :

— Să vorbești ? Atunci haide să vorbim.

— Va să zică, vă pensionați, Semion Mitrofanovici ? Era limpede că tînărul nu știa despre ce să discute, dar se străduia să se acomodeze cu sublocotenentul, care pășea greoi alături. Vă aranjați să lucrați undeva sau așa... rămîneți să vă bucurați de binemeritata odihnă ?

Semion Mitrofanovici surîse.

— Cam devreme ai început să te interesezi de pensie, Serioja. Mai bine povestește-mi ceva despre fata aceea pe care ți-a suflat-o Tolik.

— Mi-a suflat-o ?... Așa ceva nu s-a-ntîmplat.

— Te rog să mă ierți, că eu, înțelegi, ți-am spus-o de-a dreptul. Dar n-o fac din curiozitate. Vreau să știu totul despre ea.

— Nu se potrivește aici acest mi-a „suflat-o", zise Serghei oftînd. Lucrurile sînt mai complicate, Semion Mitrofanovici. Tăcu și pufăi puțin din țigară. Dracu să le ia de țigări, sînt umede... Maică-sa a luat-o razna rău de tot, mi se pare că și taică-său le-a părăsit din pricina asta, deși Alka — așa o cheamă, Alka — (Semion Mitrofanovici încuviință din cap) nu l-a văzut niciodată în viață. Întîi a trăit la o mătușă de-a ei. Acolo a fost totul bine și a terminat cu bine școala de zece ani, ba chiar s-a înscris și la institut.

— La institut ?

— Da. La ăsta... institutul de limbi străine, secția germană, unde l-a cunoscut pe Tolik. Dar n-a urmat decît două luni și i-a murit mătușa. La divorț a dost dată în seama mamei, așa că Alka a trebuit să se întoarcă la femeia aceea fără căpătîi. Și aici, vă dați seama, nu mai putea fi vorba de învățătură : maică-sa în fiecare zi era beată, în fiecare zi aducea pe cîte cineva, în fiecare zi era gălăgie, tămbălău, scandal. Uneori se mai încingea și cîte-o bătaie. Alka ar fi vrut să plece din casa aceea, dar n-a putut atunci și s-a retras de la institut. Un an încheiat a stat cu mămicuța asta. Îi dădeau să bea, o serveau cu ciocolată, o îmbrăcau și o vindeau, cred c-a făcut de toate în anul acela. Alkăi, Semion Mitrofanovici, nu-i place să povestească despre asta și în general are o fire foarte ascunsă ; tot ce v-am spus am scos de la ea cu cleștele, bucățică cu bucățică, din fel de fel de aluzii.

— Și maică-sa nu e-ncurcată cumva și cu de-ăia certați cu legea ?

— S-ar putea și asta, cu viața pe care-o duce, oftă Serioja. Acolo veneau și bețivani, și speculanți, asta povestea chiar Alka. Și unde se adună asemenea societate, e po-

sibil să fi apărut și pungași, fără ei nu se poate. Dar toate astea au trecut, Semion Mitrofanovici, nimic nu mai e valabil, pentru că după un an de viață din asta, Alka a fugit de acolo. Undeva pe la Soci, a momit-o careva, era vară...

— Cine ?

— Cică un fel de frate, spuse în silă Serghei. Era limpede că nu-i plăcea să-și amintească de toate astea. Dar asta nu-i important. Important este că după un an Alka a venit la noi la întreprindere, unde avem cămin și pentru cei din oraș. Întîi a lucrat ca ucenică, pe urmă...

— Stai, stai puțin, îl întrerupse Semion Mitrofanovici. Dar ăla care a dus-o în Caucaz, fratele acela, n-a mai apărut ?

— Nu știu, zise Serioja, cu o vădită lipsă de chef. În perioada aceea vorbeam cu ea și, după toate aparențele, nu avea pe nimeni.

— Dar cu maică-sa mai continua să aibă legături ?

— Se ducea pe acolo. Am fost și eu de două ori. Maică-sa avea un chiriaș. Unul gras...

— Și fata, ce-a mai fost cu ea, cu puiul de vrabie ?

— Care pui de vrabie ?

— Mă rog, asta... Alka asta a ta.

— A-a... Da' de ce-i spuneți pui de vrabie ?

— Ei, am greșit, mă gîndeam la altceva. Și cum stau lucrurile, v-ați certat ?

— Cum să vă spun... Serioga își aprinse o altă țigară, trase din ea zgomotos și din nou o aruncă dezgustat. E umedă și asta, naiba s-o ia... E un amestec ciudat în mintea ei, a Alkăi, Semion Mitrofanovici. E-o fată bună la suflet, așa-i firea ei : nu-i ranchiunoasă, nu-i lacomă de bani, nu-i pune la ciorap, cum fac unii, și mai ales îi place tare mult să împartă cadouri. Un fleac, o nimica toată acolo — o cravată, niște butoni sau, mă rog, alte mărunțișuri, dar face cadouri. Fără nici o ocazie, numai așa, ca să aibă un motiv de bucurie. Cum se spune despre unii că-s gata să-și dea și cămașa de pe ei, ea e una din ăștia, pe cuvînt de onoare că-i așa. Îți dă totul fără ca măcar să clipească. Dar, în același timp, e nu știu cum dezordonată, nu se gîndește niciodată la ziua de mîine, chenzina

o face praf în două zile, și pe urmă mănîncă numai înghețată. O dată a cumpărat flori de zece ruble. Am întrebat-o : Ce-ai să faci cu brațul ăsta de flori ? Iar ea : îmi plac, și gata... Asta-i firea ei, la care mama și mătușa au contribuit, bineînțeles, cu educația lor. Toată viața i-au repetat : bani, bani, bani. Chipurile, banii înseamnă putere, înseamnă fericire, ei sînt lucrul cel mai important, și atîta timp cît ești tînără, cît ești în plină floare, trebuie să-i aduni. Așa că ea toate le aprecia în bani. Că „Volga" e, bineînțeles, mai bună decît un „Zaporojeț", asta mai merge, dar ea îi împărțea și pe oameni tot așa, după importanța pe care le-o dă banul. Un profesor e mai bun decît un student, un inginer mai bun decît un șofer, iar un artist, unul renumit, acela e în general mai bun decît toți pe lumea asta, pentru că rublele lui sînt mari cît roata carului. Asta e psihologia pe care și-a format-o, înțelegeți, Semion Mitrofanovici ?

— Înțeleg, zise cu un oftat Semion Mitrofanovici. E o psihologie nesănătoasă asta, dragul meu.

— Îi spuneam și eu același lucru, și din pricina asta ne certam întruna. Vorbeam toată ziua prietenește, iar spre seară ne certam cu siguranță, că pe ea, nu știu de ce, o apucau ifosele astea de viață luxoasă tot seara. Ei, și tocmai atunci a apărut Tolik, și ea a pornit-o în larg. Vreau, zicea, să mă bucur și eu de plăcerile vieții cît mai sînt tînără. Serioja tăcu o vreme. Și cu toate astea, sînt sigur că n-a fost nimic între ei.

— Ești sigur ? întrebă distrat Semion Mitrofanovici, gîndindu-se la ale lui. Asta-i foarte bine că ești sigur...

— Odată mă-ntorceam de la antrenament...

— Ce fel de antrenament ?

— Fac box, zise Serioja zîmbind. Altfel de ce credeți că nu s-atinge de mine Kukușkin ? Pentru că dacă-i administrez cîțiva pumni...

— Asta-i bine, încuviință tot distrat Kovaliov. Sportul e o treabă utilă...

— Da...

Tăcură, pentru că Semion Mitrofanovici îi întrerupsese ideea lui Serioja și îl abătuse de la povestire. Dar sublocotenentul reveni la discuția care-l interesa :

— Va să zică, te-ntorceai...

— Da, mă-ntorceam de la antrenament cu autobuzul opt. Era seară şi lume puţină. Cînd mă uit, o văd pe Alka cu un tip pe platforma din faţă. Vin lîngă ea : noroc, zic, Alka, nu ne-am văzut cam de mult. Nu lucram în aceeaşi secţie. Da... Şi după ce-am spus asta, tipul, tînăr, dar cam buhăit, cu un început de chelie şi cu un inel cu piatră şi pecete pe deget, tipul, va să zică, sare la mine, cică „ia întinde-o de-aici, filfizonule". Ei, mie, se-nţelege, nu mi se poate pune mîna-n gît, eu pe ăştia molii, aşa ca el, îi fac knock-out din prima rundă. Alka însă s-a speriat deodată nu ştiu de ce, s-a speriat foarte tare, că s-a făcut albă la faţă : „Valera" zice...

— Valera ?

— Valera... Chiar aşa i-a spus, Valera, confirmă Serioja. Atîta doar că ăsta n-are nici o legătură cu Tolik.

— Dar cu Alka ?

— Cu Alka ?... Serioja tăcu un timp, apoi oftă : Ştiţi, îmi amintesc foarte bine privirea ei, pentru el se speriase aşa. De ce s-o fi speriat, nu-mi dau seama, ştia doar că eu nu sar primul la bătaie.

Tăcu din nou, oftă şi clătină din cap. Merseră un timp fără să vorbească. Semion Mitrofanovici îşi recapitulă în gînd povestirea lui Serioja, căutînd s-o reţină cît mai exact, pentru ca mîine să i-o redea lui Danilîci. Aici era nevoie să mai răscolească puţin lucrurile, aşa că astăzi anchetatorul Horolski nu fusese chiar atît de nedrept. Are intuiţie Horolski ăsta, nimic de zis, numai că metodele lui... Comisarul Belokon spusese o dată la o şedinţă cu activul că e mai bine şi mai cinstit să dai drumul la zece vinovaţi, decît să reţii un nevinovat, şi sublocotenentul Kovaliov şi-a însuşit din toată inima ideea asta.

— De ce s-o fi speriat atunci aşa de tare pentru sclivisitul ăla ? chibzuia Serioja. Că de speriat, ştiu bine că era tare speriată...

— Poate nu-i era frică de tine, ci de miliţie ?

— Care miliţie ?

— Ei, dac-ar fi izbucnit un scandal, o bătaie, să zicem, oamenii ar fi anunţat miliţia. Puteau, Serioja, puteau să anunţe miliţia, şi de aceea Alka s-a speriat pentru el. Ce-nseamnă asta ? Înseamnă — Semion Mitrofanovici

rămase pe gînduri o clipă și oftă — înseamnă că Valera ăsta, tînărul ăsta necopt...

— Molîu, îl corectă Serioja.

— Mă rog, molîu, acceptă Kovaliov. Va să zică, molîul ăsta de Valera se ferește să nu intre pe mîna unuia de la noi.

— Se ferește ?

— Numai că, Serghei, deocamdată nu spui nimănui despre discuția noastră. O să-l trimit la tine pe locotenentul Stepeșko îndată ce iese din spital. Să-i declari lui totul, așa cum s-a întîmplat. Așa cum mi-ai declarat mie.

— Am înțeles.

— Și acum, poți să pleci. Îți mulțumesc că m-ai condus și mai ales îți mulțumesc pentru ce mi-ai spus.

Semion Mitrofanovici îi strînse tînărului mîna și coti într-o ulicioară. Nu se ducea acasă — locuia în celălalt capăt al orașului. Se ducea la un tîmplar cunoscut, la care făcea întotdeauna pistoale pentru ștrengarii lui.

Dar tîmplarul nu era acasă. Îi deschise soția lui, o bătrînă ciolănoasă, cu chipul încruntat, cu care Semion Mitrofanovici nu izbutise deloc să se împrietenească în sfertul de veac de cînd o cunoștea. Îl străfulgeră cu ochii ei mari, lipsiți de expresie

— Semion Mitrofanovici, dumneata erai ? Deranjezi oamenii la ora unsprezece și jumătate...

— Te-am deranjat iar de la rugăciune ? glumi Kovaliov.

N-a înțeles gluma. Ba s-a și supărat :

— Ia nu te mai lega de Dumnezeul meu. Cum nu mă bag eu în credința dumitale, așa nu te băga nici dumneata într-a mea.

— N-ai decît să te rogi douăzeci și cinci de ore din douăzeci și patru, Katerina Prokofievna, că tot n-am să-ți obiectez nimic. Eu îl caut pe bărbatul dumitale, pe Leonti Savvici.

— În iad să-l cauți. În bezna cea neagră...

Și-i trînti ușa-n nas, fără să-i spună măcar la revedere. Ce să-i faci, așa sînt sectanții.

Semion Mitrofanovici coborî în iad, adică în subsolul clădirii. Acolo își aranjase Leonti un atelier de tîmplărie. Făcea parte din administrația blocului ca tîmplar și primea

comenzi pentru fel de fel de obiecte. Cu mulţi ani în urmă, încă înainte de război, era renumit în tot oraşul pentru măiestria lui. Războiul îi cruţase mîinile, adevărat, dar îi frînsese ceva în suflet, astfel că acest vestit tîmplar nu mai primea nici un fel de comenzi de mare fineţe. Tot pe atunci îi muriseră, una după alta, amîndouă fetele. După asta, pe nevastă-sa a lovit-o damblaua credinţei în Dumnezeu, iar el a dat în patima beţiei. Or, din mîinile omului beat nu mai poate ieşi ceva frumos. Aşa că treburile lui Leonti Savvici începură s-o ia razna.

— Ţi-ai băut talentul, Leonti, îi spuse oftînd Semion Mitrofanovici după ce izbuti cu greu să-l trezească pe tîmplarul care adormise chiar pe bancul de lucru din subsol. Talentul ţi-l dăruise natura şi erai dator să-l păstrezi pentru anii bătrîneţii la fel de neştirbit ca şi conştiinţa.

— Talentul ! pufni dispreţuitor Leonti Savvici. Stătea cocoţat pe bancul de tîmplărie. Era încălţat cu ciorapi de lînă din cauza umezelii din subsol. Dar ce-i acela talent ? Ia să văd, ştii ?

— Ştiu, zise Kovaliov. Uite, de pildă la dumneata talentul stătea în mîini. Făceai din lemn nişte lucruri atît de frumoase, că lemnul acela strălucea şi prin întuneric. Altul are talentul în cap, în creierul lui, şi reuşeşte, frate, să născocească fel de fel de legi sau să inventeze nişte maşini folositoare. Se-ntîmplă ca alţii să aibă talentul în picioarele lor, ca, de pildă, să zicem, renumitul nostru fotbalist Igor Netto.

Tîmplarul, sfrijit, nebărbierit şi ciufulit după somn, stătea pe banc în faţa lui şi clătina din cap.

— În mîini, în picioare şi mai unde ? întrebă el iritat. Că tare mai eşti naiv, Semion Mitrofanovici. Ca un copil. Parcă talentul ar sălăşlui în mîinile sau în picioarele omului ! Acolo sînt nişte secrete, ai priceput ? Secretele acelui meşteşug pe care l-a învăţat omul. Să zicem, muncitorul are secretele astea în mîini, inginerul le are în cap, dansatorul — în picioare. Iar talentul — în inima omului sălăşluieşte !

— Oh, ce mai baţi cîmpii, Leonti ! oftă sublocotenentul. Auzi, în inimă... Asta-i misticism, aşa se cheamă, şi ştiinţa îl combate. Ştiinţa arată clar că inima e formată din

niște mușchi care pompează sîngele în tot organismul omului. Cu alte cuvinte, un fel de pompă.

— Pompă ! strigă tîmplarul. Acolo e dragostea omului, amărăciunile lui, acolo e ura și toate celelalte simțiri omenești, iar tu o ții una și bună cu pompa !... Nu prea dai dovadă de deșteptăciune, Semion, dacă îndrugi nerozii din astea. Spune-mi, cînd ți se-ntîmplă o nenorocire, ce te doare — capul ? Nu ! Inima te doare, inima ! Sau cînd ai vreo bucurie, dacă e, să zicem, Ziua Victoriei, ce-ți tresaltă ? Poate stomacul îți tresaltă, de bucurie c-o să se-mbuibe ? Nicidecum ! Îți cîntă inima de bucurie, Semion, inima !

— Bine, să nu ne certăm. E tîrziu și eu trebuie să fac un pistol pentru un copil, i-am promis...

Tîmplarul găsi o scîndurică potrivită și Semion Mitrofanovici, scoțîndu-și tunica și cravata, se apucă, bucuros, să mînuiască uneltele. Pilea, strunjea, iar Leonti Savvici îl urmărea în tăcere.

— Uite, la tine, de exemplu, spuse el dintr-o dată, talentul e tocmai unde trebuie. Talentul tău sălășluiește în inimă, Senea.

— Iar începi cu de-astea, Leonti...

— Un lucru am înțeles eu prea tîrziu, oftă tîmplarul. Și era un lucru simplu : de ce trăiește omul pe lume ? Numai ca să mănînce, să bea și să se culce cu nevasta ?

— Orice om trăiește ca să muncească ceva.

— Să muncească ? Nu, Senea, asta se-nțelege de la sine. Munca aceea poate s-o facă și calul, sau, să zicem, mașina. Și atunci omul, el, pentru ce trăiește ?

— Ei, pentru ce trăiește ? Cufundat în lucrul său, Semion Mitrofanovici asculta numai cu o ureche.

— Pentru ca să înfăptuiască binele, spuse cu convingere Leonti Savvici. Fiecare om trebuie neapărat să semene sămînța binelui măcar într-un suflet. Măcar într-unul singur, și dacă există totuși Dumnezeu, o să aibă în vedere acest lucru. Despre asta-i vorba, nu despre mașini sau taburete...

— Uite că ai ajuns să vorbești și despre Dumnezeu.

— Nevastă-mea e-n discuție cu el, Senea, eu nu. Eu mă lupt cu ea în fiecare zi în problema asta, dar mă tem că n-am s-ajung la nici un rezultat. Noi amîndoi însă,

Senea, am făcut tot frontul împreună și știm foarte bine că Dumnezeu nu există. Totuși trebuie să pună cineva în balanță și să cîntărească binele făcut pe lume, nu ?

— Și de ce, mă rog, să-l cîntărească ? Pentru centralizare sau pentru ce ?

— Pentru purificarea conștiinței, Senea.

— Ei, conștiința își cîntărește singură totul. Și-o face cu pricepere : ca la farmacie.

— Asta o fi adevărat pentru tine, care ai talentul tău. Dar oamenii simpli, care fac bine poate numai o singură dată în viață ? Ei au conștiința greoaie, lipsită de antrenament, care nu e-n stare să cîntărească ceva. Și mi-e ciudă, pentru că tare-aș vrea să știu, înainte de a muri, cît bine am semănat și cît rău am făcut să-ncolțească. Și după aceea să văd care taler al balanței atîrnă mai greu ?

— Știi ce, Leonti, nu ține socoteala binelui pe care-l faci, că așa e mai cinstit. Și o să mori liniștit, fără să te mustre vreodată conștiința.

Între timp, Semion Mitrofanovici își meșterise pistolul și acum, deschizînd tocul de piele, scoase de acolo cîrpele cu care fusese umplut. După ce le scoase pe toate, băgă înăuntru pistolul de lemn, căruia tocul îi venea ca o mănușă.

— Ce l-am mai potrivit, la țanc ! spuse mulțumit Semion Mitrofanovici, încheind capacul tocului cu pistolul de lemn. Dimineață o să-l vopsesc cu email negru și pe seară, după ce se usucă, i-l duc lui Vovka.

— Va să zică, să nu ți-l înregistrez ? întrebă Leonti Savvici. Grea problemă, Senea. Omul e slab și ar vrea tare mult să-și mîngîie blănița propriului său sufletel. Tare mult ar vrea...

Semion Mitrofanovici adună fără grabă uneltele cu care lucrase și mătură podeaua. Apoi îl privi pe Leonti Savvici ca pe un bolnav și oftă :

— Așadar, cînd faci o faptă bună, tot la dumneata te gîndești. Și atunci, ce fel de faptă bună mai e și aia ? Nu, aia nu mai este o faptă bună, ci doar ceva pentru împăcarea conștiinței. Ei, tocmai de asta te și mustră conștiința, că nu ești bun din fire, din inimă, ci din rațiune. Și după mine, binele ăsta, din rațiune este mai primejdios

decît răul făcut din inimă. E mai rău, zău ! E mai ticălos, uite care-i problema.

Tîmplarul continua să șadă pe bancul de lucru, încruntat și zgribulit. Kovaliov își îmbrăcă tunica, își puse cravata, bătu cu palma tocul de revolver și zîmbi :

— Așadar, port din nou armă !...

— M-ai necăjit, Semion, spuse încet Leonti Savvici. De ce-a trebuit să mă necăjești acum, la despărțire ?

— Ți-am spus adevărul. Ceea ce te-a necăjit a fost adevărul pe care ți l-am spus, și asta nu mai e vina mea, ci ghinionul dumitale. Ajunge cu gîndurile astea egoiste, Leonti Savvici, ajunge ! Mai suferă și pentru alții, mai gîndește-te și la alții, și atunci se va umple și cupa aceea tainică din sufletul dumitale.

— Iar îmi comanzi „alinierea" ? zîmbi strîmb Leonti Savvici. Toți în jur nu fac altceva decît să strige „alinierea". Și la televizor, și la radio, și în ziare...

— Alinierea ? repetă Semion Mitrofanovici. Exact, e bine zis alinierea. Chiar așa și e, Leonti Savvici, și noi o să-ți tot strigăm comanda asta pînă cînd și dumneata îi vei pătrunde înțelesul.

— Cine sînt „noi" ăștia ?

— Noi, comuniștii, adică. Ce-nseamnă „alinierea" ? „Alinierea" înseamnă să vezi pieptul celui de-al patrulea om. Nu numai pe al tău, propriu, nu numai al vecinului, ci al celui de-al patrulea ! Să vezi cum îi bate inima, dacă omul respiră liniștit sau îl apasă ceva... Iar dumneata, Leonti, pe cîți îi vezi ? Nu te vezi decît pe dumneata, îți privești de-o viață întreagă propriul buric și te tot chibzuiești cum să te tocmești ca să cazi la învoială cu conștiința, acum, la bătrînețe. Numai că în treburi de conștiință nu poate fi vorba de tocmeală, Leonti Savvici, că doar nu-s ridichi.

Urcă tare neliniștit din subsolul acela. Ieși în ulicioara întunecoasă, pustie, își aprinse o țigară (în atelier nu era voie să se fumeze, bineînțeles) și o luă spre stația de autobuz. În timpul nopții, mijloacele de transport veneau din cale afară de prost, dar Semion Mitrofanovici nu voia să meargă pe jos pînă acasă, pentru că se simțea tare obosit după ziua petrecută. Strașnic mai alergase în această ultimă zi de slujbă !

12

Stătea în stația de autobuz, fuma și se gîndea. Nu cu mînie, ci cu amărăciune. Nu era furios pe Leonti Savvici, dar îl indispunea în mod sincer faptul că în sufletul bătrînului crescuse ciuperca aceea otrăvitoare și că după toate semnele tîmplarul nu va izbuti s-o smulgă pînă la moarte. Asta îl necăjea tare mult pe sublocotenentul Kovaliov, pentru că el deslușea pășind în urma lui Leonti Savvici un șir nesfîrșit de adepți.

Semion Mitrofanovici avea convingerea sacră că binele nu poate fi cumpărat, că lucrul acesta ar fi poate cel mai josnic pentru sufletul omului. Și cu toate astea el își dădea clar seama că lumea din jur nu face altceva decît să pună la mezat binele. Că îl vînd în schimbul respectului și al titlului, al carierei și al confortului, al conștiinței tihnite și al gloriei netulburate. Îl comercializează prin aceea că fac acest bine nu pentru cel care are nevoie de el, ci pentru sine, pentru interesele personale și de aceea îl fac în gura mare, cu tămbălău și mulți spectatori.

Semion Mitrofanovici se mai gîndea și la altceva — că oamenii pot și trebuie să fie fericiți. Și vor ajunge fericiți numai atunci cînd vor înțelege că binele nu este o marfă oarecare și că a-l vinde este la fel de absurd, de nefiresc ca atunci cînd vinzi medicamentele cu preț de speculă. El era convins că totul se va desăvîrși în privința asta în comunism.

Văzu un autobuz care venea și observă încă de departe că e destul de aglomerat. Asta îl făcu să-și dea seama că tocmai s-a terminat, probabil, schimbul doi. Autobuzul mergea pe traseul mașinii opt și nu era bun pentru Semion Mitrofanovici. După ce cobora, urma să străbată parcul, ceea ce însemna un ocol destul de mare. De aceea sublocotenentul se dădu la o parte, să nu încurce oamenii care urcau, dar în ultima clipă, cînd mașina porni, sări totuși pe scara din spate și-și făcu loc înăuntru.

Încă nu știa de ce procedase așa. Adică știa, bineînțeles, dar nu mai avea vreme să chibzuiască acum : își aruncase ochii în interiorul autobuzului și văzuse acolo, prin geam, o fată subțirică, purtînd în urechile micuțe

niște cercei minusculi cu piatră în formă de lacrimă. Nici nu-și dădu seama dacă ăsta era sau nu puiul de vrabie, dar își amintise dintr-o dată că Serioja îi spusese despre întîlnirea lui în autobuzul opt și atunci sări numaidecît pe scară.

Urcase prin ușa din spate — întotdeauna urca numai pe acolo în mijloacele comune de transport — iar puiul de vrabie (dacă Semion Mitrofanovici nu se-nșelase cumva, lucru de care nu era deloc sigur), puiul de vrabie se afla pe platforma din față, la ieșire. Kovaliov începu să-și facă loc, înaintînd fără grabă. Era aglomerație, în mașină se aflau într-adevăr oameni ieșiți din schimb ; nu vorbea nimeni, așa cum se-ntîmplă întotdeauna cînd lumea se-ntoarce acasă după orele de lucru.

În spatele lui mai înainta cineva, înghesuindu-l, călcîndu-l pe picioare, iar de vreo două ori îl înghionti cam tare în șale, de parcă i-ar fi pipăit tocul de sub tunică. Kovaliov încercă să se întoarcă, dar în clipa aceea autobuzul făcu un viraj și individul care se-nghesuia în urma lui Semion Mitrofanovici se apucă în grabă de bara de la speteaza unui scaun. Sublocotenentul se lăsă și el pe o parte la viraj și se prinse cu mîna tot de aceeași bară, pe care văzu o mînă dolofană : pe inelarul gros al mîinii era adînc înfipt în carne un inel cu pecete. Semion Mitrofanovici se întoarse în sfîrșit : în spatele lui se afla un bărbat înalt, prea gras pentru vîrsta lui ; părea să aibă în jur de treizeci de ani. Avea sprîncenele mult îmbinate, iar buzele subțiri îi erau strînse tare, de parcă i le prinsese cineva cu cleștele — o dungă și-atît. Ochii... Dar Kovaliov nu reuși să-i surprindă ochii. Fugeau în toate părțile, alunecîndu-i mereu de sub privire.

— Valera ?

Semion Mitrofanovici întrebase încet, ca să nu audă cei din jur. După tremurul pleoapelor, înțelese că nu se-nșelase. Înțelese că nimerise exact la țintă, deși răspunsul nu fu o confirmare.

— Cu mine vorbiți, tovarășe sublocotenent ? În cazul ăsta vă înșelați.

— Va să zică, așa arăți dumneata, Valerka, repetă încet Kovaliov fără să-și ia ochii de la obrazul celuilalt. Și cea din față-i Alka, da ?

— Care Valera ? Care Alka ?... Faceţi o confuzie, mi se pare, tovarăşe sublocotenent.

— Confuzie ?

— Avansaţi ? Sau...

Autobuzul frînă. Semion Mitrofanovici trecu mai în faţă — acum nu-l despărţeau de fata cu cerceluşii cu piatră în formă de lacrimă decît doi bărbaţi de care nu putea trece, iar fata nu se-ntorcea deloc.

— Coboară...

Cineva spuse asta clar, răspicat, ca un ordin. Cerceluşii sclipiră o secundă, se-ntoarseră şi sublocotenentul Kovaliov o văzu drept în faţă pe puiul de vrabie, protejata lui din dimineaţa aceea.

— Coboară...

Cine spusese asta ?... Semion Mitrofanovici se-ntoarse brusc, însă individul cu inel se uita pe fereastră şi era cu spatele la el. Iar puiul de vrabie sau Alka — nu ştia încă precis asta — puiul de vrabie i se uita şi acum drept în ochi. Kovaliov înţelese dintr-o dată că-l priveşte îngrozită, clătinînd din cap, în timp ce buzele ei şoptesc fără grai :

— Nu, nu...

Autobuzul frînă, uşile se desfăcură larg. Fata îl mai privi o dată cu disperare pe Semion Mitrofanovici şi sări în întunericul de-afară. În clipa următoare ar fi coborît şi el după ea, dar privind în spate, îl văzu pe umflatul acela care continua să se uite pe geam cu aceeaşi indiferenţă. Lui Kovaliov nu-i veni să-l lase acolo. Cu atît mai mult, cu cît era limpede că aveau acelaşi drum deocamdată.

— Cobori ? îl întrebă pentru orice eventualitate Semion Mitrofanovici.

— Deocamdată, nu.

Autobuzul se cam golise — la fiecare staţie coborîseră călători, dispărînd în întuneric, iar alţii noi nu se mai urcaseră.

Acum erau şi locuri libere, şi bărbatul gras — era totuşi Valera sau nu ? — se aşeză pe un scaun, în vreme ce Semion Mitrofanovici continuă să rămînă în picioare pentru orice eventualitate. Se gîndise că dacă individul cu inel ar încerca să coboare pe neaşteptate, stînd astfel, îl va împiedica s-o facă.

Ajunseră la altă stație — penultima. Aici autobuzul se goli aproape complet. Nu rămăseseră decît doi tineri în spate, cîțiva pasageri în față și pe un scaun lateral, individul cu inel. Se vede treaba că nu avea de gînd să coboare pînă la capăt, așa că Semion Mitrofanovici se așeză lîngă el.

— Îmi dai voie ?

Grasul se dădu puțin la o parte.

— Va să zică, avem același drum, Valera ?

— Vă înșelați, tovarășe sublocotenent. Acum vorbea calm, zîmbea calm și-l privea pe Semion Mitrofanovici tot cu calm. Mă numesc Igor. Igor Vasilievici Kolesnikov — vă pot arăta buletinul de identitate.

— Arată-mi-l.

Genele îi tresăriră abia perceptibil. Și glasul i se curmă îndată.

— Buletinul îl am acasă. Nu-l port la mine.

— Atunci va trebui să mă urmezi.

— Unde ?

— La secție.

Grasul nu mai spuse nimic. Zîmbi strîmb și tăcu. Oare de ce procedase așa ?

— Și fără gălăgie, adăogă încet Kovaliov. Eu te invit oficial să vii cu mine la secție.

— Mă rog, mă rog ! Nu mă împotrivesc.

Vorbise politicos, chiar exagerat de politicos. Și calm. Și, la drept vorbind, tocmai calmul acesta îl neliniștea cel mai mult pe Semion Mitrofanovici. De aceea adăogă :

— După ce te identificăm, mașina noastră o să te transporte la domiciliu. Așa că nu te necăji.

Individul zîmbi din nou. Și nici măcar nu se interesă pe ce bază este reținut de miliție, la urma urmei. Poate că sublocotenentul comisese o penibilă greșeală în această ultimă zi a sa de serviciu, ori poate că grasul ăsta se gîndea s-o ia la fugă pur și simplu și să scape din mîna bătrînului milițian. Cu atît mai mult, cu cît drumul trecea prin parc. Același parc în care în urmă cu douăzeci și patru de ore cineva o bătuse nu se știe de ce pe puiul de vrabie. Iar fata strigase atunci : „Valera, fugi !...“ Pe cine încerca ea să salveze ? Oare pe filfizonul ăsta puhav și în-

gîmfat, cu un început de chelie și cu inelul înfipt în degetul gros ?...

În difuzor se auzi un hîrîit, apoi o voce anunță :

— Capătul liniei...

Autobuzul făcu un ocol, ambele uși pneumatice se deschiseră cu un fîșîit. Semion Mitrofanovici coborî primul și-l așteptă pe grăsan. După ei coborîră ultimii pasageri și la sfîrșit, cei doi flăcăi de pe platforma din spate. Pasagerii ceilalți se risipiră pe străzile din apropiere iar Kovaliov și individul care se recomandase Igor Vasilievici Kolesnikov o luară spre parc. Acolo bezna era deplină, nu se vedea nici un felinar, foșnetele copacilor în noapte aveau ceva plin de mister și neliniște. La intrare ardeau cîteva becuri. După ce trecu de ele, Semion Mitrofanovici se întoarse : tinerii care merseseră în spate se țineau pe urmele lor.

„Foarte bine", își zise Semion Mitrofanovici. Se vede că sînt tineri muncitori de la uzină și în caz de ceva, or să-mi dea o mînă de ajutor..."

Deocamdată însă nu avea nevoie de ajutor : puhavul mergea liniștit, nu se întorcea nici în dreapta, nici în stînga și nu avea de gînd s-o ia la sănătoasa. După ce se afundară în desișul copacilor, în bezna răcoroasă a aleilor, acesta întrebă cu amabilitate :

— Dar de ce ați întîrziat așa de mult astăzi, tovarășe sublocotenent ? Ați fost de serviciu ?

— Da, am fost de serviciu, îi răspunse Semion Mitrofanovici, socotind că așa e mai bine : lasă-l pe Igor ăsta, sau cum l-o fi chemînd, să creadă că are arma asupra sa. Așa că adăogă, pentru a fi mai convingător : Dau raportul, predau arma și între timp se lămuresc ei și în privința dumitale. Unde locuiești ?

Dinții celuilalt sclipiră în întuneric.

— Închipuiți-vă, nu am domiciliu. Deocamdată îmi petrec nopțile în blocurile cu șase etaje, la un tînăr de ispravă ai cărui babaci au plecat să hoinărească pe la vilă. De altfel, dumneavoastră cunoașteți toate astea : era gata-gata să ne ciocnim nas în nas astăzi, a fost cu adevărat o chestie de o fracțiune de secundă.

— La Anatoli ?

— Absolut exact ! rîse puhavul. Era un rîs plin de siguranță, aproape triumfător. De ce-l apucase rîsul deodată ? Din ce cauză ? Poate își punea toată speranța în întunericul din jur, în forța proprie, în parcul acesta pustiu, în care chiar și-n timpul zilei e-un fleac să fugi de miliție. Semion Mitrofanovici se-ntoarse din nou: cele două siluete se desluşeau vag în spatele lui, aşa că se linişti.

— Dar de unde-l cunoşti pe Anatoli ?

Tovarășul lui de drum izbucni din nou în rîs. Nu-i răspunse.

— Şi de ce, mă rog, eşti aşa de bine dispus ?

— E ridicol, tovarăşe sublocotenent. Mă gîndeam la sumedenia de posibilități nefolosite de care dispunem noi ca să ducem miliția de nas și m-a pufnit rîsul.

— Cine sînt aceștia „noi" ?

— Mă refer la oamenii inteligenți, tovarăşe sublocotenent.

— Şi care sînt acești oameni inteligenți ?

Semion Mitrofanovici se zgribuli tot, presimțind ceva rău. Uf, nu degeaba, buhăitul ăsta se pornise pe confidențe, nu degeaba !... Dar e-un caraghios ; ce, oare nu-i vede pe flăcăii aceia din spate ? Şi ca să fie mai sigur, Kovaliov încetini pasul, să le dea răgaz celor doi să se apropie.

— Acum douăzeci și patru de ore, în tufișurile astea am fost nevoiți să-i dăm o lecție unei fete proaste, zise pe neaşteptate tovarășul lui de drum. Şi știți de ce ? Pentru că refuzase să participe la operația „Pistolul", pe care o elaborase un om inteligent. Iar astăzi operația aceasta se desfăşoară punct cu punct cu mare precizie... Se opri. Vreți să vă aprindeți o țigară ? Eu sînt patriot, fumez numai țigări sovietice...

— Să mergem, cetățene, să mergem, spuse Semion Mitrofanovici, rămînînd acum cu un pas în urma celuilalt, pentru a fi mai aproape de tinerii care veneau chiar în spatele lui. O să termini de povestit la miliție...

— Am și ajuns, spuse puhavul și aprinse un chibrit. Am și ajuns, locotenente...

O lovitură bruscă se abătu asupra lui Semion Mitrofanovici din spate. N-o simți, o auzi și, cu o ciudată amă-

răciune, avu timp să se gîndească la cei doi tineri, că degeaba îl loviseră, vai degeaba, că doar nu se pensionase încă, mai era în serviciu, și pentru fapta asta, pe ei... Dar nu izbuti decît să-i fie milă de cei doi, pentru că nu mai avu vreme să-și termine gîndul în legătură cu ceea ce va urma pentru ei. Și mai avu timp să simtă niște mîini străine, brutale, care nu se știe de ce îi smulgeau din tocul său pistolul-jucărie...

13

Comisarul Belokon venea la serviciu la ora șapte și patruzeci și cinci de minute. Iar la opt fix Vera Nikolaevna îi invita în biroul lui pe cei dintîi vizitatori. În ziua aceea, primul vizitator fu agreabil : șeful serviciului administrativ îi raportă că primise pentru miliția orașului prima tranșă de cincizeci de seturi din noul echipament și-i prezentă totodată o listă cu cei mai merituoși lucrători care să le primească. Punîndu-și ochelarii, Serghei Petrovici analiza mormăind lista respectivă, subliniind cu pixul său franțuzesc numele celor față de care nu avea nici un dubiu că trebuiau să primească printre primii mantaua nouă de-o enigmatică culoare cenușiu-închis.

— Căpitanului Golovanov n-o să-i dăm, spuse el zîmbind. Căpitanul Golovanov nu se duce niciodată la teatru, ce nevoie are el de o manta cenușiu-închis ?

Fără să bată la ușă, intră în birou colonelul Orlov. Intră și se opri suflînd greu. În urma lui se mișcau tăcuți șefii de secție. Deodată se lăsă o liniște copleșitoare și în această liniște se auzi deslușit plînsul cu suspine al Verei Nikolaevna din secretariat.

— Acum o oră a fost găsit în parc Mitrofanîci, spuse încet Orlov.

— Cum ?

— A fost omorît.

Comisarul strigase probabil. Strigase și, izbind cu amîndoi pumnii deodată în tăblia biroului, făcu să alunece pe suprafața lustruită toate pixurile, care se rostogoliră

pe podea. Pe obrazul lui brăzdat de zbîrcituri și bărbierit cu grijă curgeau lacrimi, dar comisarul nu le lua în seamă. Ședea drept, cu pumnii lui uriași de muncitor pe birou și privea sever în fața sa. Șefii de secție se uitau la el în tăcere, și numai palidul colonel Orlov repeta mereu :

— O să-i găsesc eu, tovarășe comisar. Sub pămînt de-or fi, și tot o să-i găsesc. Eu personal o să-i găsesc.

Belokon își șterse obrazul cu mîna, privi nedumerit palma udă și zise încet :

— Caută-i.

În aceeași clipă, Orlov părăsi biroul. Iar șeful serviciului administrativ trase cu teamă de sub cotul comisarului lista cu cei propuși pentru mantale noi.

— Ce este ? întrebă Belokon.

— Nimic, nimic, spuse grăbit șeful serviciului. Lista asta nu-i așa de urgentă. Pe urmă...

— Lista ?... Stai puțin.

Comisarul se aplecă cu greutate, ridică de jos faimosul pix parizian și cu el înscrise pe listă numele sublocotenentului de miliție Kovaliov Semion Mitrofanovici.

Iar lucrătorii din întreaga instituție se adunau unul cîte unul. Jenîndu-se să intre la comisar, luau loc în secretariat. Vera Nikolaevna, care plîngea într-un colț, repeta fiecăruia de îndată ce intra acolo :

— Puteți fuma. Fumați, vă rog.

Și nu se știe de ce, toți începură să-și aprindă cîte-o țigară, chiar și nefumătorii. Și pentru prima oară după mulți ani, nori groși de fum pluteau în odaia aceasta.

— Poate au vrut să-l jefuiască ? întrebă încet cineva. Sau chiar l-au jefuit pur și simplu ?

— Nu poate fi vorba de nici un jaf ! spuse oftînd un tînăr înalt, lucrător la secția operativă. Portmoneul s-a găsit intact în buzunar. În portmoneu era toată averea lui : șaptezeci și opt de copeici. Azvîrlit alături — un pistol de lemn. Se vede că meșterise jucăria pentru vreun copil. Și încă ceva : o bucată de cîrpă...

În secretariat intră Horolski. Pe față i se citea o ciudată însuflețire și de aceea toți ceilalți îi întoarseră spatele.

— Unde-i colonelul Orlov ? întrebă el din ușă.

— Lucrează, îi răspunse sec cel de la secţia operativă. A rugat să nu fie deranjat.

Horolski nu se putu stăpîni. Nici în dimineaţa asta nu izbuti să se stăpînească : zîmbi triumfător :

— Pe mine-o să mă primească în mod sigur, zise el. A venit la mine o tînără. Fata de ieri. Cu declaraţii. Am aici adresele lor.

Şi puse pe birou o hîrtie...

Cuprins

Pe-aici e liniște în zori / 5

Șalupa lui Ivan / 133

Ultima zi / 293

Lector : AUREL BUICIUC
Tehnoredactor : NICOLAE ŞERBĂNESCU

Tiraj 5680 ex. broşate. Bun de tipar : 28.07.1976. Coli tipar 24,5

Comanda nr. 60 271
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
Bucureşti — Piaţa Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România

După volumul de nuvele PEAICI E LINIȘTE ÎN ZORI (1971), cu care a înregistrat un succes deosebit, Boris Vasiliev se încearcă în roman : NU TRAGEȚI ÎN LEBEDELE ALBE ! (1973), pentru a reveni la nuvelă : NU FIGUREAZĂ ÎN EVIDENȚA (1974). Pînă în prezent prozatorul s-a impus ca un excepțional nuvelist, într-o direcție analitică și poetică în același timp.

Cele trei proze care alcătuiesc volumul în versiune românească sînt remarcabile. Ele recomandă un scriitor de o surprinzătoare maturitate și prospețime a imaginii, dotat cu un acut spirit de observație și dovedind o excelentă cunoaștere a psihologiei omului contemporan.

Într-o formulă epică modernă, ingenioasă, autorul aduce în prim plan imagini de o seducătoare forță emoțională din trecut și prezent, zugrăvind cu precizie și nuanțat o galerie tipologică din cele mai diverse și mai interesante.

Lei 13,50